

ȘTEFAN ZAIDES

MISIUNE DE TAINĂ ÎN CETATEA ETERNĂ

ȘTEFAN ZAIDES

**MISIUNE
DE TAINĂ
IN CETATEA
ETERNA**

ȘTEFAN ZAIDES

MISIUNE
DE TAINĂ
ÎN CETATEA
ETERNĂ

roman

EDITURA MILITARĂ, BUCUREȘTI, 1986

Coperta : FL. CREANGĂ

„...Apți pentru cea mai înaltă civilizație și siliți de a trăi de la o bejenie la alta. Oricari alții s-ar fi risipit în lume. Pentru mai puțin se părăsesc și cele mai dulci patrii. Noi am rămas. Cu sabia în mână de strajă la toate zările, iar când s-a frânt o clipă, ca să se lege din nou, tainic, oțelul, am întins brutalității arma subțire a inteligenței noastre. Și, iată, sintem tot acasă !”

NICOLAE IORGA

Secolul începuse năprasnic. Pericolul expansiunii marelui imperiu roman crescuse enorm; era pericolul ce amenința în chip grav chiar independența și ființa poporului dac. Expedițiile romane erau tot mai dese; corp după corp armatele romane vizau direct teritoriul Daciei. Roma nu mai voia la fruntariile sale nord-estice un stat atât de puternic, de care se simțea amenințată și pe care îl voia supus. Trecuseră vremurile când Burebista — „cel dinții și cel mai mare dintre regii din Tracia“ — își permisese să se amestece în luptele intestinale ale Romei, sprijinindu-l pe Pompeius împotriva lui Caesar însuși; trecuseră vremurile când, sub conducerea regelui Cotiso, dacii, „aninați de munți“, de câte ori îngheța Danubiul executau dese incursiuni în ținuturile de dincolo de fluviu... Roma nu mai voia să îngăduie nici repetatele răscoale ale populațiilor din Peninsula Balcanică, împletite cu incursiunile dacilor nord-danubieni. Situația dacilor

nord-danubieni s-a înrăutățit mai mult după ce, în anul 6 e.n., s-a instituit un comandament militar al Moesiei; ca legatus Augusti propretore exercitus a fost numit Caecina Severus, care și-a făcut curînd simțită prezența prin respingerea unui atac al dacilor... În timpul lui Tiberius (14—37 e.n.) s-au luat noi măsuri de consolidare a frontierei dunărene. Comandamentul militar moesic a fost transformat într-o provincie: Moesia¹. La vest, sarmaților² yazigi li s-a permis să se așeze în cîmpia dintre Danubiu și Tisa, locuită pînă atunci de daci și creînd, astfel, romanii o nouă primejdie pentru poporul dac.

Dar deseale incursiuni romane de pedepsire aduceau doar scurte perioade de liniște relativă la frontiera cu Dacia. După ce Nero a închis ochii — ne spune Tacitus — a început o epocă în care dacii s-au făcut vestiți prin faptele lor militare. Răscoalele din unele provincii romane și începutul domniilor efemere ale urmașilor acestuia — imperatorii Galba, Otho și Vittelius — pînă la instituirea dinastiei Flaviilor prin Vespasian (69—79), au slăbit puterea militară a Imperiului roman și la Dunărea de Jos, situație pe care dacii au exploatat-o cu promptitudine. Astfel, în anul 69 puternice forțe dace au trecut la sud de Dunăre și au atacat cu succes importante obiective militare din Moesia³. „S-au mișcat și dacii (...) fără frică, deoarece fusese luată armata din Moesia. Ei observară liniștiți primele evenimente; dar cînd aflară că Italia arde în focul războiului și că toți

---

¹ Vezi *Istoria militară a poporului român*, vol. I, Editura Militară, București, 1984, p. 136—138.

² Neamuri iraniene venite din regiunile uralo-caspice pe urmele sciților, luîndu-le, treptat, locul. Cele trei ramuri sarmatice: yazigii, roxolanii și alanii.

³ Vezi *Istoria militară a poporului român*, vol. I, p. 136—138.

se dușmănesc între ei, luară cu asalt taberele de iarnă ale cohortelor și cavaleriei auxiliare și se făcură stăpîni pe ambele maluri ale Dunării¹.

Acțiunile militare ale dacilor dincolo de Danubius, mențineau trează speranța dacilor sud-dunăreni într-o posibilă eliberare de sub romani, obligînd astfel Roma să aducă în regiune forțe de care ar mai fi avut nevoie pe alte fronturi. Tot mai îngrijorați de intensitatea atacurilor dacilor și de gravitatea consecințelor lor, romanii s-au lansat în tot mai dese expediții de represalii, pătrunzînd adînc în ținuturile dacice. Ei s-au văzut nevoiți — a lăsat mărturie Suetonius, în scrierile despre Domitianus — să creeze o flotă specială pentru supravegherea Danubiului. Și totuși, în iarna anului 85/86, pe cînd la Sarmizegetusa domnea Duras-Durpaneus, iar la Roma Domițian, dacii pătrund în Moesia, cu mare prăpăd pentru oștirile romane, dezlănțuindu-se, astfel, conflictul decisiv între Dacia și Imperiul roman, care avea să dureze, cu întreruperi, peste două decenii².

Strategia regilor daci se baza pe declanșarea unor acțiuni militare impetuoase și repetate la sud de Danubiu. Momentele erau bine alese, „ochii și urechile“ dăce la Roma, oameni de mare taină și încredere, anunțînd din vreme angajarea amplă a forțelor imperiului în alte spații geografice sau războaiele civile ce frămîntau marea putere romană. Această strategie „a avut ca rezultate esențiale nu numai bararea expansiunii romane pe aliniamentul fluviului, dar și dezorganizarea repetată și șubrezirea autorității imperiului în teritoriile sud-dună-

---

¹ Tacitus, *Historiae*, III, 46.

² Vezi Istoria militară a poporului român, vol. I, p. 139.

rene. Practic, Dacia a rămas, ca și în vremea lui Burebista, independentă și demnă în rîndurile statelor lumii antice — chiar dacă potențialul ei militar nu mai era același — constituind pentru Imperiul roman cel mai redutabil adversar de pe continentul european¹.

---

¹ *Ibidem*, p. 139--140

PARTEA ÎNTÎI

I

1. Lectica — perdelele trase tresăreau ușor în ritmul legănat al purtătorilor, șase sclavi samniți¹ cu priviri neprietenoase — trecu repede prin dreptul lui Oroles. I se păruse numai sau chiar zărise o pereche de ochi negri, luminoși scînteind din spatele perdelelor ?

Privi lung, atent spre Poarta Morții², fără să-i pese de vacarmul neostoit al mulțimii. Se aplauda în cascade, se arunca în arenă cu semințe despicate de migdal. Doi sclavi traci, înalți, uriași, cu privirile întunecate, înarmați cu cângi ascuțite așteptau — gata pregătiți — să tragă cadavrul celui ucis. Fusesse un tânăr sarmat cunoscut și temut la Școala de gladiatori de pe lângă Circul cel Mare. Acum, peste o sută douăzeci de mii de glasuri îl aclamau pe învingător. Acesta, un bur din nord, rămăsese piropit în mijlocul arenei, străjuind, cu tridentul în mînă, pata de sînge, care se înnegrea, rămasă de pe urma sarmatului. Burul privea ursuz mulțimea ; nu-l bucura victoria, n-aștepta nimic de la public — își făcuse numai datoria și, firește, își apăraseră viața. Sarmatul nu-i pricinuisse, de altfel, nici un rău, dar așa căzuseră sortii — ce putea face ? Cînd îl rănise cu tridentul și îl îngenuchease, obligîndu-l apoi să se culce cu omoplații lipiți

---

¹ Popor antic.

² Poarta Circului prin care erau scoși cei uciși în arenă.

de nisipul din arenă, citise — cum se putea altfel ? — în ochii sarmatului dorința sălbatică de a trăi, de a se smulge morții cu orice preț ; dar cu ce preț ? ...Cu ce preț se mai putea el sustrage stigmatului pe care veșnicia, prin acel trandafir sîngeriu ce i-l zămislise tridentul pe tîmplă, i-l și așezase pe frunte ! ? Încercase și el, învingătorul, să forțeze mîna destinului : privise cu speranță în lojă, la împărat. Dar mulțimea urlase într-un glas : „Moarte !...” și împăratul, dorind să facă pe plac mulțimii mai ales în astfel de împrejurări, făcuse semnul necruțării : cu pumnul mîinii drepte încleștat și cu degetul cel mare împingînd în jos, hotărîse pieirea sarmatului. Iar burul se supusese — tridentul său zvîcnise o dată, în sus, apoi coborînd cu putere fulgerase pieptul celui căzut. De la el era, acum, balta imensă de sînge...

Burul simțea ostilitatea mulțimii ; ai lui — deci, și el ! — nu erau iubiți la Roma. Iar această ură părea a străbate pînă la el, în mijlocul arenei, ca duhoarea grea, dulceag-amăruie a cadavrelor. Nu, nu de sus, din gradele nobilimii, patricienilor, venea acest val de ostilitate ; și nici din loja imperială. Ci, uite, de acolo, din amfiteatrul uriaș, unde, așezați pe treptele cercului, oameni simpli amestecați laolaltă cu liberti, sclavi, femei care se vindeau pe un *dinar* sau numai pe cîțiva sesterți ¹ așteptau ca burul — fiul unui popor sălbatic, din nord ², pe care romanii crezuseră adesea a-l fi supus, sau măcar a-l fi făcut mai înțelept — să salute mulțimea, să-ngenunche, după datină și să încline tridentul, arma sa de luptă, în semn de supunere. Dar burul nu avea de gînd să facă nimic din toate acestea.

Se temea ?

Oroles întoarse privirile de la Poarta Morții, prin care trupul neînsuflețit, sfîrtecat al sarmatului fusese tîrît afară de doi slujitori, deghizați unul în Pluto, celălalt în

---

¹ Monede romane.

² Triburile germanice hălăduiau la nord de Dunărea inferioară.

Mercur, ajutați de cițiva lorari¹. Burul, un retiar², rămase mai departe în arenă, cu privirile ațintind imensa pată roșie lăsată de sîngele celui ucis... — ucis de mîna lui !... — pată care, sub soarele fierbinte al Romei maronea acum și exala mirosul hîd al morții.

Stătea incremenit, cu plasa atîrnînd dezordonat pe umărul stîng și cu temuta sa armă de luptă — încă plină de sînge — proptită cu cele trei vîrfuri în podișul de nisip. Coiful sarmatului — simplu, din fier, cu poleiala pierdută — rămăsese doi pași mai încolo ; numai scutul mic și sabia lată părăsiseră locul luptei o dată cu el, mîinile sale nu le dăduseră drumul, și acum, dincolo de Poarta Morții, la loc ferit, aveau să fie luate de lorari.

Oroles gîndi ce s-ar întîmpla dacă, ațîtată, orgolioasă fără măsură, mulțimea ar năvăli în arenă, să-l ucidă pe burul care o sfida — acum era clar — și care, și el nemărginit de orgolios, mîndru chiar, deși sclav, credea că poate înfrunta, singur, acest populus romanus³ căruia nici un împărat, pînă acum, nu îndrăznise ca aici, în uriașul circ, să-i conteste dreptul de moarte și de viață asupra gladiatorului învins. Dar burul era bine păzit de îngrăditurile arenei. Nu, nu pentru cei care se luptau în arenă, dîndu-și viața spre distracția celor adunați aici, fuseseră luate toate acele preventive măsuri de pază, ci pentru public. Astfel că, pe bur îl despărțea de minia celor care stăteau pe treptele cercului — înfulecînd plăcinte cu mere, cu brînză și cu pesmeți, cîrnați umpluți cu măruntaie de porc sau de vițel și cu sînge luat după jertfă, năut prăjit și vinuri roșii, de prin tavernele Romei —, un grilaj gros de fier forjat, care nu se îndoia nici cînd cea mai viguroasă dintre sălbăticiuni, ursoaica neagră, carpatină, se arunca, furioasă, în el ; venea, apoi, un șanț lat, adînc, umplut cu apă și, după el, parapetul de piatră — nici el ușor de trecut ! Și apoi, nici vigili⁴

---

¹ Oamenii ce curățau arenele fie de gladiatori, fie de animalele ucise.

² Gladiator ale cărui arme specifice erau plasa și tridentul.

³ Poporul roman (lat.).

⁴ Oamenii de ordine.

n-aveau să stea cu mâinile la piept, când cei dinții zurbagii ar fi încercat, trecînd peste toate aceste opreliști, să sfarme țeasta burului. Om al pădurilor de nepătruns, de acolo, din Nordul tenebrelor, germanicul îi sfida acum pe romani în tăcere, nevoind defel să se supună datinii și aruncîndu-le, pe sub sprîncenele mari, stufoase, roșii, priviri neprietenoase.

Traian, în mantie de purpură, privea, tălăzuindu-se furioasă, mulțimea din circ. *Cercul cel mare* nu era opera sa. Încă nu avusese vreme să se ocupe de înălțarea urbanistică a Romei. Era mai ales soldat : onest, curajos, patriot — Roma mai presus de orice ! *Cercul cel mare*, unde se afla acum, tronînd în loja imperială pe perna din puf de gîscă grecească, cusută cu fir de aur, fusese zidit de unul dintre regii vechi — „legendarii“ — Tarquinius cel Bătrîn, în anul 138 de la întemeierea Romei ¹. Sub acest nume — *Cercul cel mare* — era cunoscut abia din 533 î.e.n., pe cînd cenзорul Quintus Flaminius ridicase de fapt un nou circ pe temeliile celui vechi — *Cercul Flaminius*. Deceniu după deceniu, secol după secol, împărat după împărat adăugaseră, apoi, cîte ceva colosului oval din piatră. Așezat între Palatin și Aventin pe o vale — Valea Murcia —, cercul își căpătase strălucirea și actualele dimensiuni nu cu mult în urmă, cînd marile triumfuri ale lui Iulius Caesar și Octavian Augustus îl creaseră pe potrivea zelului lor de imperatori ce își doreau gloriile gustate și împărtășite de cea mai mare parte a gloatei, pompos denumită *populus romanus*, ce colcăia la Roma. „Inima vie a lumii“ atinsese proporțiile unui oraș-colos, unde viețuiau laolaltă sute de mii de romani. Romanii adevărați erau puțini — dar cine își mai amintea de ei ! ? Sărăciseră, le dispăruse stirpea... Triumfaseră alte neamuri, zămislite din împreunarea glorioșilor ostași ce luptau sub flamura romană și toate semînțiile imperiului. Dacă pînă și împărații văzuseră Roma abia ca ostași acoperiți de glorie !... Nerva Traian, strălucitorul, acoperit de purpura imperială acum, cel

---

¹ Intemeierea Romei : 752 î.e.n.

care îi învinsese — în sfârșit ! — pe barbarii daci, pînă și el, luminatul, văzuse soarele undeva, la granița de apus a marelui imperiu, pe pămîntul iberic ! Iar acum — iată-l, triumfînd în loja imperială, cu zîmbetul abia schițat pe buze, cu părul scurt retezat adumbrînd, în cîteva crețuri, fruntea înaltă, și ea înnegurată de grija — de grijile — răsmiilor de supuși, înseninată doar cînd și cînd, acum, la marea sărbătoare a triumfului său împotriva dacilor.

Sub drapurile grele ale costumului, Oroles simțea că se sufocă. Minteia lui însă hălăduia departe, spre soare-răsare, pe munții cei înalți acoperiți de codri întinși de brazi, unde ciutele s-adapă în rîuri repezi și unde zimbrii de neîmblînzit împărătesc întunecimile răcoroase și fără de sfârșit ale codrilor de sub dealuri. Numai ochii, ochii săi limpezi ca zarea către care îi cătau gîndurile, cînd și cînd, în neliniște, poposeau pe purpura imperatorului, pentru a se întoarce apoi în arenă — acolo unde burul părea să se fi transformat în stană. Figura gladiatorului, chinuită de ură, schimonosită, devenise respingătoare. Un păr roșcat și des, slinos acum, îi încadra chipul, răzbătea în șuvițe lungi de sub chivără.

O piatră căzu la picioarele celui din arenă. Apoi o alta, și încă una. Și apoi alte, și alte, și alte...

— Să-l lapidăm ! urlă careva.

— Să-l lapidăm ! Să-l lapidăm ! ! ... reluă înfricoșător de înfierbîntată mulțimea.

Pietrele — ivite nu se știe de unde — zburau acum în arenă cu zecile, cu sutele. Dar nici una nu-și nimerea ținta.

Și deodată, statuia burului se destinse. Se mișcă. Brațele sale de uriaș ridicară tridentul cu dinții în sus. O scurtă zvîcnire — fierul fulgeră în lumina soarelui — și mînerul tridentului se implîntă în solul arenei. Apoi burul se săltă, uimitor de sprinten pentru statura sa, pe grilajul ce-nconjura arena, se balansă o clipă — mulțimea își ținu răsuflarea — pentru a-și găsi echilibrul și, părăsind ca o zvîrlugă gardul de metal, s-aruncă cu pieptul în arma neostoitului Neptun.

Un freamăt — de uimire ? — străbătu rindurile din loja împăratului și pînă la cel din urmă schilod care — o, Jupiter ! — abia fusese îngăduit într-un colțisor din uriașul circ.

Prăbușit peste temuta armă ce curmase viața, cîteva minute mai devreme, sarmatului, trupul burului zvîcni de două ori apoi rămase inert.

Lorarii — nepăsători — pășiră în arenă : pentru ei burul nu era nimic altceva decît încă un gladiator trimis în lumea lui Pluto. Căngile lor lungi îl apucară fără ca vreunul dintre ei să se încredințeze, mai întii, dacă a murit și îl tîrîră spre *Poarta Morții*.

Oroles închise ochii, cutremurîndu-se. Gînd au trecut oare atîția ani ?

„O, ce bătrîn sînt !...“, se minună în sine. „Altădată...“

Amintiri vechi, vechi... din copilărie îl potopiră, purtîndu-l cu ele undeva, departe, în timp și în spațiu, la Argedava natală.

2. „...Această țară, așezată în fața Moesiei, peste Danubius, e încinsă de cununa munților, avînd numai două intrări : una pe la Boutae, cealaltă pe la Tapae...“

Dacia !...

Cuvintele — sărace — ale învățatului grec, Strabo, trăit la Roma și obișnuit cu lauda în cuvînt numai cînd vorbea despre *populus romanus*, nu pot îndeajuns descrie țara de soare și de dor pe care el, Oroles, tînăr, foarte tînăr fiind, o părăsise... — fusese nevoit s-o părăsească... — să se stabilească aici, în Cetatea eternă, inima celui mai mare imperiu pe care îl cunoscuse omenirea, imperiu ce-i înăbușea, cu răsufierea-i fierbinte de cuceritor hrăpăreț, pămîntul natal.

Argedava !...

Acolo, sus, în tării, păsările al căror nume îl purta¹ brăzdau în zboruri imperiale cerul senin ; acolo, sus, pe apa de cleștar a rîului Arge, se născuse, copilărise și apoi devenise bărbat, oștean, el, Oroles, fiul unui tarabostes, descendent al marelui preot și rege dac Deceneu.

¹ Oroles — vultur (dacă).

Efluviile emoției îi colorează obraji — sub barba aspră — cu purpura singelui. Mândria clocotește în acest singe de dac. Nu, nu îi este rușine nici astăzi, când scutul greu, de fier al Romei apasă de moarte grumajii țării, nu, nu îi este rușine să recunoască: „Da, sînt dac“. Ar striga-o din tot sufletul și aici, în *Cercul cel mare* și în clipele de triumf ale slăvitului Traianus: „Sînt dac! Sînt dac! Sînt dac! Am crescut și am învățat să fiu oștean aproape o dată cu Decebal — regele nostru, al cărui cap Traian și l-a dorit în convoiul triumfal“.

„Traianus dacicus!“ „Primul provincial care s-a cocoțat în tronul imperial!“ Și-a dorit, în convoiul triumfal, capul regelui Daciei și aurul acesteia, aurul pentru care, de mai bine o sută cincizeci de ani, marele imperiu a tot lovit în porțile, greu zăvorâte, cu singe pecetluite, ale Daciei. 30 de legiuni i-au trebuit lui Traianus pentru ca să-i taie lacătele ce-i zăvorau tot mai rîvnitul tezaur al regelui dac! Peste 150 000 de oșteni aduși din toate provinciile imperiului au trebuit să-și pună viața în pericol pentru a-i da Romei aurul dac! ...și capul regelui dac!! Pe cînd el, Oroles, singur sau aproape singur, a lucrat — și cu izbîndă! — la doborîrea împăratului roman Domitianus, i-a încurcat acestuia drumurile și a pus umărul la decimarea legiunilor sale. Dar cine își mai aduce aminte acum, în clipele triumfului lui Traianus?!

3. Argedava.

Preluca Dealului găzduia cetatea. O, nu, nu se ase-muia cu Roma, orașul etern, cetatea-cetăților! Nici măcar n-avea asemuire cu mica cetate romană Pontes, de pe malul drept al Danubiului, marele fluviu în care se vărsau și apele de argint ale Argei! Argedava era un cuib de vulturi, o cetate neînvinsă, care adăpostea abia o sută de familii. Aici a văzut lumina ochiului lui Zamolxe, Soarele, și Oroles. Nu cu mult înainte sa a venit pe lume și Decebalus, după cum nu cu mult după el s-a născut și fratele regelui, Diegis. Prietenii săi de copilărie — de joacă și de luptă, pînă ce sabia încovo-iată, neîntinată, de dac le-a fost înmînată de marele preot în numele cel sfînt al lui Zamolxe.

Cetatea Argedavei — de la poalele munților cei înalți, cu frunțile veșnic ninse, în care sălășluie Zamolxe — apărată de un val de pământ ce da înconjur dealului lat la bază doar de 12—15 picioare de oștean; despre care, din vechime, spuneau bătrînii că nici un picior de străin n-a călcat, ca vrăjmaș, dincolo de valul de apărare — din pământ amestecat cu sînge dac, pământ sprijinit de stîlpi groși, din stejar fiert în ulei de ghindă pînă ce barda scapără cînd îl lovește, uniți între ei prin împletitură de nuiele de cer și alun — *palisada*. În spatele ei stăteau, gata de lovire, săbiile vitejilor. Cînd picior de vrăjmaș încălca zidul, singele de dac ce l-a zămislit se încingea și topea tăria dușmanului, pe care-l putea străpunge cea dintîi sabie căreia îi ieșea în cale. Dealul era pieptiș; anevoie ar fi putut urca picior de oștean pînă la val. Iar în cetate, pe drumul știut, calea era oprită de poarta cea mare, din lemn, care închidea cele două capete ale valului petrecute precum centura, în clește. Chiar dacă — prin viclenie, răbdare sau forță — dușmanul ar fi răzbit pe drumul cetății, dărîmînd poarta cea mare cu berbecele sau cu altă mașină de război, el ar fi trebuit să treacă printre cele două rînduri ale celor mai viteji apărători; ceea ce — se povestea tot din bătrîni — nimeni nu a reușit vreodată. Apoi chiar dacă Zamolxe și-ar fi întors fața de la apărători, părăsindu-i, și dușmanul ar fi trecut și de poartă, s-ar fi lovit avan de zidul cel mare al cetății, masiv, robust, de necucerit, căruia romanii, maeștri în construcții, i-au zis, în latină *murus dacicus*¹. Gros de 6—8 picioare, era clădit, pe ambele fețe, din piatră de munte, cărată pe tîrne trase de boi voinici, între acestea abia fiind așezat ceea ce inginerii romani numeau *emplecton* (umplutură din pământ, grohotiș și piatră). Unite prin bîrne groase, zidurile din piatră de calcar aveau sus, pe coamă, trunchiuri de copaci bătrîni, despicate în lung, înclinate spre în afară pentru a se scurge apa — multă — a ploilor înverșunate ce cădeau pe acolo destul de des, și globurile de foc cu care, nu o dată, asediatorii au încercat să dea foc cetății.

¹ Zid dacic.

Adevărata poartă a cetății o aflai abia hăt, sus, după care — dacă ai fi trecut-o ! — urma un drum de golgotă, pieptiș, rostogan spre platoul de sus — preluca cea mică — drum ce trecea printre două *palisade* din stâlpi groși, de stejar. Insuși platoul de sus era apărat de cele două turnuri, unde stăteau de strajă marii căpitani, fiecare în fruntea a cîte 12 jertfelnici, pe care chiar marele preot îi ungea, o dată la fiecare an, vrednici să nu-și dea viața decît în apărarea cetății. Terasate, pantele gurguiului de deal adăposteau atelierele de prelucrat bronzul și fierul, și lemnul cel mult al codrilor, și depozitele de ceramică. Abia apoi veneau locuințele nobililor, *tarabostes*, cei care se și petreceau primii la război.

La Roma văzuse Oroles ce înseamnă o cetate, ce este aceea o casă, cum arată un palat. Se aștepta la toate acestea — i le descrisese, într-una din călătoriile sale furișe acasă, Virgilius Ibericus, marele potentat roman, în realitate unchiul Moleses. Alutina, fiica unui *tarabostes*, Duras-cel-Viteaz, dornică să-l aibă cît mai mult pentru sine, îl cicălea adesea :

— Ce vei fi tot punînd tu la cale cu bătrînul Moleses ? ! Stați zile întregi de povestit, tînuieți întruna în camerele casei lui Corylus. Despre ce tot vorbiți ?

Oroles zîmbea îngăduitor, mîngîindu-i cosițele bălaie coborîte pînă dincolo de brîu și nu reușea să-i cetluiască focul geloziei, care își tremura flăcările în ochii mari, mai albaștri decît cerul primăvara, în Cireșar, și nici izvorul repede al întrebărilor decît cu povara — dulce — a sărutărilor. Apoi îi înlănțuia cu dreapta mijlocul și-o amăgea către Poiana Zimbrilor, sub nălucirea norilor de puf, sidefii, izvodiți de mestecenii albi, cu trupuri zvelte ca ale fecioarelor.

Iar cînd văpaia dragostei i se prefăcea, dintr-o dată, în teamă, printre buzele fremătînde i se prefira — și nu o dată — o întrebare care strecura teama și îndoiala și în sufletul lui Oroles, nu cumva ea să fie auzită de marele preot, sau de ajutoarele acestuia, sau de vreunul dintre înțelepții bătrîni ai tribului.

— Bătrînul fugar nu vrea, oare, să te aleagă sol pe calea cea plină de lumină, dar fără de întoarcere, a lui Zamolxe, întru chiparea pentru muritori a marelui zeu Gebeleizis ? !

Alutina, ca și Oroles, ca și ceilalți — mici și mari — membri ai tribului știau că, a fi ales solul alor tăi pentru a le transmite rugile lui Zamolxe, însemna suprema cinstită — de care, o, puțini se mai bucurau ! — de a rămîne nepieritor și legendar în tot ceea ce, după... aceea, tribul și bătrînii săi considerau că merită să se povestească în ceasurile de tihnă de sub streășina nopții, cînd darul de a vorbi al unuia sau altuia dintre mai marii cetății trecea înaintea îndatorințelor din timpul zilei și cerea tăcerea și ascultarea celorlalți.

— Din păcate, Alutina — îi spusese el, într-o seară, în vreme ce luna alba poiana cu o lumină de lapte — altul este cel pe care, iată, aproape se împlinește sorocul, l-au desemnat sorții...

Spera ca fata să încerce, astfel, puțină dezamăgire amestecată cu torpoarea trufiei înfrînte, dar cu totul alta fu reacția ei. Ea se repezise și îl sufocase într-o lungă îmbrățișare desperată.

— Altul ! ? șoptiseră, ca în vis, bûzele ei. Altul, deci ! ?

— Da, altul... răspunsese cu părere de rău Oroles.

Dar fata nu-i înțelesese părerea de rău. Ea pricepuse, doar, că, iată, Oroles avea să mai fie al ei, fără teama de a-l pierde, încă cinci ani... Ei bine, dar peste cinci ani Oroles nu va mai fi flăcău, va fi negreșit soțul ei — va ști ea cum să procedeze !... — și nu va mai avea dreptul să participe la marile întreceri în grupul celor trași la sorți pentru a desemna alesul sol către Zamolxe...

Un nor firav, de mătase, acoperise puțină vreme fața lunii. Peste poiană pogorîse o lumină prefirată, mai puțin densă, umbrele se făcuseră mai palide și Oroles crezuse că a venit timpul să se ridice, să-și ia iubita și să se întoarcă în cetate prin intrarea ascunsă, pe care numai puțini o cunoșteau.

— Să mergem, Alutina, i-a spus el, ridicîndu-se.

Fata s-a ridicat și ea.

În clipa aceea norul cel firav își văzuse de drum și pulberea albă a lunii a inundat iar Poiana Zimbrilor. Chipul fetei apăruse destins, cu fruntea înalt boltită purtînd pecetea liniștii, cu ochii mari emanînd acel tainic fluid care nu poate avea izvorul decît în pacea inimii. Nu, acum nu se mai temea ; nu mai avea de ce. Altul fusese cel sortit să plece în albastrele cîmpii ale marelui Zamolxe, altul — nu Oroles. Oroles va rămîne al ei. Era vreme de pace și aceasta — îl auzise cu urechile ei pe principele Decebalus rostind o asemenea veste bună — avea să mai țină. Dincolo de cîmpia cea mare, în care apele lui Ordessos se lătesc, cîștigă noi ape, pe care le poartă, apoi, tot mai leneș, către Marele fluviu... dincolo chiar de Danubius... oștile romane se așezau în sălașuri de iarnă, cu gînd de pace și liniște.

Pășeau, înlănțuiți, pe poteca presărată cu bănuți de argint, care șerpuia de-a lungul malului apei. Jos, în vale, apa Ordessosului susura blînd, purtîndu-și cîntecul spre acele îndepărtate locuri unde hălăduiseră, numai cîteva clipe în urmă, și gîndurile ei, ale Alutinei.

— Și cine este alesul, Oroles, dragul meu ? șoptiseră buzele ei întrebarea.

Chipul tînărului se posomorise cînd rostise numele :

— Dicomes, fiul lui Zyraxes...

4. Dicomes primise, în ajun, vinul de viață lungă : negru-roșcat, ca singele de zimbru, cu gustul mierei de aur culeasă din scorbura stejarului sacru. Bătrînul său tată, Zyraxes, îmbrăcat de sărbătoare, cu barba albă lungă, pieptănată, cu coiful de luptător strălucind și cu scutul ce nu-l părăsise în nici una din mult prea multele sale lupte duse dincolo de apa cea mare a Danubiului, în Moesia, dăruind fiului vinul de viață lungă și friptura din labă de urs îi urase cale de lumină și, cu lacrimi mari alunecînd pe neaua bărbii sale de patriarh, rostise simplu :

— ...Și spune-i lui Zamolxe să-mi păstreze un loc pe întinsele sale cîmpii și mie, Zyraxes, fiul lui Momcilo, căci și eu, fiule, te voi urma curînd. Iar cetății noastre,

și neamului nostru să le dea viață fără primejdii, biruință deplină asupra vrăjmașilor, pline și vin.

Bătrînul Zyraxes își îmbrățișase fiul.

Cînd pășise pragul sacrei încăperi ce avea să-l găzduiască pe Dicomes în noaptea dinaintea mării călătorii, Oroles avusese o tresărire : ceva din aureola lui Dicomes se revărsa și asupra sa. El, Oroles, cel mai bun prieten al solului către marele zeu, avea să-și rostească rugămintea primul după bătrînul Zyraxes. *Primul*. Ce să îl roage pe Zamolxe ? ...pe marele zeu al pămîntului, vegetației, rodniciei ? ...pe marele zeu al vitejiei, stăpînul tuturor zeilor ?

De aici, de la Argedava, coloana jertfelnicilor avea să plece atunci cînd luna plină va privi cetatea dinspre intrarea triumfală. Atunci, Dicomes, memorînd toate rugămintele pe care avea să le transmită marelui zeu, va fi purtat — pe un pat din ramuri tinere de mesteacăn — spre Piatra jertfei, de sub vîrfurile cel înalt al Piscului Vulturilor. Acolo...

Oroles își imagina ceremonia de jertfă. Apoi, chipul i se întunecă iarăși : nu el, Oroles, fusese considerat cel mai bun ! Mai mult, sfatul bătrînilor și — se spunea — chiar mîna regelui Duras, unchiul prietenilor săi Decebalus și Diegis, îndepărtase de numele său sorții !...

— Știi tu de ce marele rege nu mi-a îngăduit să mă aflu între cei ce ar fi putut fi trimiși ca soli luminatului Zamolxe ? îl întrebasese pe Diegis.

Băiatul — să tot fi avut optsprezece sau nouăsprezece ani — scăpase ușor de răspuns :

— Știe Decebalus !...

Dar Decebalus refuzase să-i răspundă. Surisese pe sub mustață și spusese numai :

— Gesturile regilor au un caracter sacru, nu e dat orîșicui să le judece. Și văzînd întunecarea ce se instăpînise pe chipul prietenului său, adăugase șoptit : Cînd va veni vremea ți-o va desluși chiar el, unchiul Duras, slăvitul nostru rege !

Oroles pășea, acum, sfios pragul odăii în care, pe blănuri de urs, Dicomes se transpunea, deja, în lumea de mistere și lumină. Marele preot abia ieșise ; el lăsase

tinărului o licoare izbăvitoare de gânduri nemernice și lumești; solul lui Zamolxe trebuia să călătorească spre împărăția celestă eliberat de orice ar fi putut să-i întunece mintea, să-l facă să uite vreuna dintre rugămințile menite marelui zeu. Doi preoți îl flancau pe trimis. Și ei în nemișcare, și ei așezați pe blănurile puternicului animal al pădurii, erau singurii înlesniți să asculte, o dată cu cel ce trebuia jertfit, rugămințile ce i se transmiteau solului.

— Dicomes !... începuse Oroles.

— Da.

— ...Tu, cel mai bun între cei buni !...

— Da.

— ...Îngăduie-mi să te rog...

— Da.

— ...să transmiți marelui zeu Zamolxe, lumina noastră și izvorul tuturor belșugurilor, izbînzii și fericirii !...

— Da.

— ...Spune-i : „Oroles, fiul lui Zyperus, cel mai bun prieten al solului ales să fie trimis la marele zeu, îl roagă pe Zamolxe să-i asigure izbîndă în luptă, minte ageră și viață lungă !...”

— Da.

— Da... Da... spuseră, fără a-și ridica pleoapele greu lăcătuite peste luminile ochilor, și cei doi preoți.

5. Au ajuns — cînd soarele se ridicase abia de o suflă pe bolta celestă — pe o culme muntoasă. Verdele viu al pajiștii împărătea cît putea cuprinde privirea. În lumina blîndă încă a primelor raze, roua licărea ireal în miriade de pietre prețioase. Dar și mai sus, mult mai sus, acolo unde — încă — nimeni nu cutezase să urce vreodată și unde nici măcar vulturul cu barbă nu-și putea înălța zborul, primele raze scîldară într-o lumină de argint creasta ninsă. Dincolo de marile zăpezi, care nu se topeau niciodată, era lăcașul pe care Gebeleizis, zeul-zeilor, îl hărăzise lui Zamolxe. Acolo avea să ajungă Dicomes.

Acolo ?

Oroles rătăcea cu albastrul privirilor sale pe cerul de peruzea sub care, timid, soarele urca pe boltă. Purtătorii patului sacru se schimbaseră din nou. Era ultimul din cele trei duzini de schimburi. Marele preot gîfîia mărunt; barba colilie i se zbuciuma, în ritmul sacadat al răsufării, pe pieptul peste care, din aur roșcat, atîrnau însemnele sacre.

Întreg drumul Dicomes zăcuse ca și cum trupul său ar fi trecut în neființă. În urma patului sacru pe care îl purtau flăcăii, venea chiar marele rege, Duras, apoi principii Decebalus și Diegis. Amîndoi în haine de luptă, cu cămașa de zale încinsă cu un brîu lat, din piele, de care atîrnau vestitele *sicae*, un pumnal curb, cu tăiș fierbinte; mînuite cu o dibăcie doar aici, pe aceste meleaguri știută, se transformau în mîna vitejilor într-o temută armă de luptă.

După principii urma un grup de bătrîni tarabostes și, îndată după ei, fiii lor — cei din rîndul cărora, în cadrul mării întreceri, fusese tras la sorti Dicomes.

Oroles fusese orînduit, de unul dintre căpitani lui Duras, imediat după bătrîni, doi pași înaintea celorlalți tineri nobili. Purta la șold o sabie dreaptă, romană, capturată de el într-o trecută incursiune în Moesia. Tinerii războinici, care îi pășeau pe urme, aveau lăncii lungi, de vîrfurile cărora atîrnau cozi de vulpi, de riși și jderi, de lupi. La cingători, purtau *falces*, săbii curbe, dacice, iar în mîna dreaptă — scuturile rotunde, din lemn sau din piele întărită de bour.

Cortegiul s-a oprit.

Marele preot s-a îndreptat — singur — spre un grup de stînci, gigantice ciuperci acum profilate pe un cer de cristal, fără umbră de nor. Doar în depărtare albeau crestele înalte ale altor șiruri de munți cu zăpezi eterne.

Marele preot s-a oprit, în sfîrșit. Privirea sa a înlăntuit cerul, ruga sa înălțîndu-se fierbinte :

— O, Zamolxe, privește-ți fiii !

— „O, Zamolxe, privește-ți fiii !”... reluaseră, în cor, cei din cortegiu, din care se desprinseseră alți doi preoți ; se apropiaseră de cucernicul lor șef, șoptindu-i ceva. Apoi, ca la un semnal, amîndoi s-au ridicat din țărîna în care

ingenuncheaseră, mergînd, ca în transă, spre stîncile acelea ciudate, care creşteau din covorul de smarald al platoului. Una dintre stînci apărea — așa cum o privea Oroles — ca un cap de om. Sus, deasupra ei, se bănuia o suprafață plană pe care — iată, abia atunci îi observase — alți doi preoți oficiau un ritual de implorare a bunăvoinței marelui zeu.

Tinere fete în cămăși albe, cu mineci scurte, cu fustele adunate strîns pe corp și cu marama de fum peste cosițele pline de flori culese din poiene, au pășit, din îndărătul stîncilor, cu frunțile adumbrite mîngîiate de zefirul dimineții. Alunecau parcă, fără a face vreo mișcare, spre stîncă cu chip de om, împrejurul căreia încinseră o horă.

Sus, pe suprafața pe care oficiaseră slujba cei doi preoți, a fost urcat Dicomes. Peste cîteva clipe trupul său s-a ridicat drept, ochii săi au îmbrățișat cerul.

Tinerii războinici au ocolit, în grup, pe falnicii tarabostes de odinioară. Pășind semeț, cu chipurile ridicate, pînă sub stîncă uriașă. Aici s-au orînduit, toți nouă în trei rînduri, formînd, cu sulile ținute perfect vertical, un patrulater sacru. În jurul altarului de piatră — căci, în această privință nu, nu mai era nici o îndoială — tinerele începuseră un nou dans ritual. Melopeea care se înălța către ceruri devenea tot mai mult un cîntec, apoi un ritm mai dens cuprinsă crugul și chiar sus, pe altar, Dicomes și cei doi tineri preoți fuseseră cuprinși de spasmele melodiei.

În tot acest timp marele preot, ingenuncheat, sta cu fundat în rugăciune, cu fruntea cînd întinată, cînd luminată de oglinda albastră a cerului. El s-a ridicat apoi și cu toiagul puterii sale a făcut un semn. Totul a amuțit, a împietrit. Numai Dicomes continua să-și dănțuie ultimele clipe, pînă ce un corn gros a rostit strigarea către marele zeu. Atunci, Dicomes s-a ostoit. Preoții l-au culcat iar pe lespede-altar.

Sub stîncă, cei nouă tineri încremeniseră, străji, cu sulile drepte împungînd, cu virful lor de fier, cerul.

De pe altar se răspîndea o pîclă groasă care, curînd, acoperi nu numai stîncă, ci și pe cei adunați sub ea.

Alți doi preoți — tineri, vînjoși — urcaseră pe altar. O surlă și un corn jeluiau împreună. Nu se mai vedeau nici tinerele fete. Cînd încetaseră și cornurile, răsunase iarăși glasul bătrînului preot :

— O, tu, mai marele zeilor, Zamolxe, care ai trăit între daci și care ne-ai învățat să fim viteji, să fim dîrji, să fim harnici, să fim curați, să fim tari, să nu ne uităm niciodată pămîntul !...

Marele preot s-a aplecat, a sărutat țărîna, a luat un fir verde, de iarbă, și l-a ridicat spre tăriile de necuprins ale cerului :

— ...Precum acest fir de iarbă se înalță spre tine — au rostit iar buzele preotului — tot astfel primește-l și pe solul nostru, solul tău, Dicomes !

— „...primește-l și pe solul nostru, solul tău, Dicomes !...” au repetat, în cor, vocile celor prezenți.

Și iar răsunase cornul gros, cu jale ; surla își trîmbița, dimpotrivă, triumfalele-i sunete.

În clipa aceea, de sus, de pe înaltul stîncii, cei patru tineri preoți au început să-l salte pe tînărul războinic : o dată, de două ori !... Mai sus, tot mai sus !... Și deodată, brațele lor vînjoase îl aruncaseră în cele nouă sulițe, la poalele stîncii-altar, ținute de tinerii care se întrecuseră cu Dicomes pentru a cîștiga suprema răsplată : drumul către Zamolxe.

Nu se auzise nimic.

Apoi — ca la un semnal, un chiot de bucurie izbucnise din gîtlejurile celor din cortegiu : marele preot se-apropiase de tînărul Dicomes, îi privise pleoapele, făcuse semnul ritual al plecării pe calea fără de întoarcere a lui Zamolxe. Marele zeu primise jertfa !

Oroles chiuise și el. O dată, lung, puternic. Dar parcă bucuria nu-și găsi ecoul cuvenit în chiotul lui.

Se încinsese apoi și el înfigîndu-și palmele tinere, puternice, în umerii prietenilor săi — în hora veseliei și a bucuriei.

Zamolxe le primise jertfa...

6. Cîțiva lorari tîrîră trupul burului spre *Poarta Morții*. Alții netezeau pietrișul arenei, pregătind-o pentru alte lupte.

În loja sa, împăratul privea, îngîndurat, lumea. Fu trezit din meditație de strigătele mulțimii :

— *Occide ! Occide !*¹

— *Verbera ! ...Ure !...*²

Se întoarse alene spre Titus Sixtus Aqvila :

— Iarăși ? ! Tot gladiatori ? ! ... Apoi, aruncînd o privire în arenă : *Quare parum audacter occidit ? !*³

Și căscă plictisit.

II

1. Orașul nu lepădase încă năframa nopții. Cetatea eternă mai dormea cînd cele dintîi care cu alimente — ale țăranilor din împrejurimi — se pregăteau în vederea deschiderii porților.

Vigili plini de sine, însoțiți de soldați înarmați, făceau o ultimă inspecție lungului convoi cu provizii.

Plouase mult — ploaie rece — în ajun și umbrele grele ale unor nori negri mai pluteau amenințător peste oraș. Via Appia vuia surd sub lărnuiala țăranilor, a sclavilor conducători de care, a boilor nemulțumiți de lunga așteptare. Toți și toate se grăbeau, numai vigilul care târnuia carele, căutînd, cu harțag, ceea ce nu era îngăduit să se introducă în cetate, părea calm și hotărît, deși se afla abia la vreo două sute de pași de Poarta Capena, iar lungul șir al celor ce voiau să intre în cetate nu avea sfîrșit. Era ziua a șasea înaintea idelor lui mai⁴, și cine avea cap trebuia să ocupe un loc bun în piață : vînzările aveau să fie mari, cîștigul bun și, dacă nici aceste două lucruri de ispravă n-aveau să fie de luat în seamă, apoi atunci trebuia să te gîndești că și tîrgul de sclavi ce venea, și marea sărbătoare a zeiței Walli, mai recent — e drept — adusă de prin cotloanele necunoscute ale Orientului, aveau să fie prilej de mare veselie

¹ Ucide ! Ucide ! (lat.).

² Lovește !... Arde-l !... (lat.).

³ De ce se lasă ucis atît de posomorît ? (lat.).

⁴ 8 mai.

și jocuri. Or, dacă tot te aflai în oraș !... Cine, ce ar fi putut să te acuze că, aflător în Velabrum¹ totuși, pierdeai vremea, în loc să osîrdești la munca cîmpului care, iată, chiar acum cerea grija cea mai mare ca recoltele să fie îmbelșugate.

Un carpentum² pe două roți mici, ușoare, tras de un cal iute se strecură, sprinten, printre care. Conducea un cavaler robust, blond, cu privire ageră. O *toga candida*³, ale cărei cute cădeau ireproșabil, îi sublinia linia zveltă a corpului, dar — pentru vigilul atoatecunoscător — și rangul său nobiliar sau, cel puțin, deținător al unei înalte magistraturi. În spatele său, într-o poziție respectuoasă, doi sclavi — gemeni, tineri, frumoși, la fel de blonzi ca și stăpînul, la fel de eleganți, acoperiți de cite o *paenula*⁴ din piele, *paenula scorteia*, stăteau atenți doar la șoapta și gesturile stăpînului lor. Spre deosebire de tînărul nobil, încălțat cu *calceus patricius*⁵ purpurii, sclavii purtau încălțări din piele netăbăcită de capră, dar care, prinse în curelușe fine pe picioarele lor, arătau elegante și — ceea ce atrase și atenția soldaților care îl însoțeau pe vigilul ostarius⁶ — erau purtate cu distincția unor sclavi școliți și de micuți încă aflați la o înaltă curte, sigur romană, sigur într-unul din palatele de pe Palatin — colina rezidențială a Romei, ca și vecina acesteia, Aventin, între care, ocupînd o bună parte din Valea Murcia, se găsea *Circul cel mare*..

— Mai durează ! ? spuse tînărul nobil, cu un accent pe care vigilul ostarius, obișnuit, de ani și ani, cu oaspeți ai Romei de prin toate colțurile imperiului, îl categorisi imediat iberic.

— Puțin !... Încă puțin, nobile domn ! răspunse, smert, omul. Să parcurg, numai, întregul șir și...

Tînărul nobil nu mai spuse nimic, dar trase de hățuri cu un asemenea gest, încît cutele togii sale se mulară pe

¹ Piața de alimente în Roma antică.

² Trăsurică, faeton.

³ Togă albă, din lînă fină.

⁴ Manta de ploaie.

⁵ Încălțăminte, gheată de nobil.

⁶ Funcționar însărcinat cu paza porții cetății.

corp, subliniind nerăbdarea cel il rodea, astfel că vigilul înțelese și, temător, făcînd o plecăciune, se îndepărtă, grăbit, să orînduiască lungul șir de care pentru intrarea în cetate.

— Totul e în ordine, șopti tînărul într-o limbă pe care, chiar și de ar fi auzit-o, vigilul tot nu ar fi înțeles-o.

— E bine, șopti și sclavul din dreapta sa, Rhoxaneus.

— E bine, repetă și fratele său, din stînga, Deceneus.

Tînărul nobil rîse :

— Trebuie să ne grăbim ; sîntem așteptați de „dublura” voastră...

În sfîrșit, Poarta Capena își dădu în lături cele două mari canaturi. Un trompet transmise, răgușit, semnalul, iar undeva, în inima mării cetăți, îi răspunse bubuitul surd al unei tobe uriașe.

Pînă să se urnească lungul șir de care grele, carpen-tumul se și strecură pe sub zidurile înalte, între cele două turnuri de pază, și dispăru vîrtej pe ulița care cotea spre Suburra¹.

— Ai văzut ? se minună unul dintre soldații care îl însoțeau pe vigil. Pe Junona, au luat-o nu spre Palatin, ci spre cartierul sărăcimii, de pe colina Suburra !

— Pun pariu pe 10 sesterți că au luat-o spre Esquilin ! rîse, cu o voce dogită, un veteran.

Primul ostaș rîse și el :

— Spre Suburra sau spre Esquilin, tot un drac !

2. Se limpezea tot mai mult fișia albastră de cer, zdrențuită în margini de profilurile acoperișurilor înclinate unele spre altele. Trecuseră — abia trecuseră — *Florariile*² și Roma avea să aibă tot mai mult un cer senin, de pe care soarele își va azvîrli, nemiloase, sulite întreaga zi. Era, abia, ora a opta³ a dimineții.

¹ Cartier al Romei.

² 3 mai.

³ La romani ziua era împărțită, ca și noaptea, în 12 intervale egale, ceea ce făcea ca rareori orele zilei să fie egale cu cele ale nopții.

— Pe toate fulgerele lui Thor ! spuse Rhoxaneus, trebuie să ne grăbim, altfel...

Oroles — căci el era tânărul nobil din vijelioasa trăsurică — atinse ușor crupa calului cu șfichiul biciuștii și fugarul se încordă abia simțit, apoi o dată își luă avânt și porni ca o furtună.

Treceau, acum, chiar pe străduțele rău mirositoare ale Suburrei. Case înghesuie una într-alta, cu mai multe caturi și — nu puține — cu pivnițele transformate în cîrciumi, mărgineau ulița pavată cu bolovani de râu, mari, neșlefuiți defel, care făceau să tresalte amenințător roțile trăsuricii și să periclitizeze adesea echilibrul precar al celor doi gemeni.

— Mai ții minte parola, Rhoxaneus ? întrebă Oroles.

Băiatul rinji :

— „*Ceafa taurului negru / 'i neagră ca o zi de post, / iară capra babei Doca, / are-un cap de căluț prost !...*“

Oroles auzi risul scurt, sacadat al celuiilalt geamăn, Deceneus ; Deceneus aproba, întotdeauna, și-i plăcea să ridă de glumele fratelui său. Iar acum, Rhoxaneus se întrecuse pe sine : repetase, în dacă, o zicală potrivită, pe care învățătorul lor, în copilărie, îi punea adesea s-o repete pentru a le obișnui limba cu pronunțarea clară a cuvintelor. Zicala o știa și Oroles, dar o știau și ceilalți doi gemeni „dublura“ — Scorineus și Duraneus ; oricine altul de ar fi auzit-o, fie nu ar fi înțeles nimic, fiind rostită în dacă, repede, fie, chiar cunoscînd limba, poate, nu ar fi acordat vreo importanță cuvintelor — de fapt — fără vreo altă noimă decît aceea că ajutau la recunoaștere în siguranță, întrucît, dacă prezenți ar fi fost oameni de taină ai împărăției, Duraneus sau Scorineus ar fi corectat cuvîntul „căluț“ cu „lup“.

Opriră micul carpentum în fața unei clădiri cu patru caturi — o noutate, încă, pentru acest sordid cartier al Romei ; Suburra nu cunoscuse pînă acum asemenea minuni ale constructorilor. Cîțiva întrepizi, pe care îi dădeau afară din casă sesterții de mulți ce aveau, se gîndiseră să facă investiții cu cîștig sigur, demolaseră sumedenie de maghernițe și ridicaseră aceste „case peste case“ care, în cămăruțe minuscule, închiriate pe bani buni, adăpos-

teau liota de liberti, sclavi fugiti de la stapin, care se dadeau drept liberti, prostituate, cetateni care traiau din mila statului roman — atit erau de saraci — clienti sosiți în Cetatea eternă din cine știe ce provincie a imensului imperiu, cu gând că, poate aici, se vor chivernisi și ei.

În demisolul acestei case era adăpostită o tavernă ținută de un grec, Manasos, căsătorit cu o egipteană grasă, Elila, maestră neîntrecută în mîncăruri, pe care tocmai de aceea o și luase grecul, care-i și tolera, surîzînd numai, ocările dese ce-i cădeau pe cap într-o latină pe care el n-o vorbea bine, iar ea n-o știa deloc...

Intrară toți trei — după ce un sclav preluă trăsura și calul — în odaia mare, abia luminată de opaite așezate în cele patru colțuri. Nu erau prea mulți mușterii la acea oră. De obicei, la vremea dimineții, intrau cîțiva lucrători, în fugă, beau cîte o cupă de vin acru, ciuguleau o plăcintă cu carne din cele făcute de Elila încă din ajun; cine avea ceva mai mulți ași¹ în pungă, cerea o cupă de *Tusculum* și-i gusta îndelung aroma prin gilgiituri scurte, mici, prelungind cît mai mult acest nevinovat deliciu.

Manasos trebăluia după tejghea, ștergea cupele grele, din metal, mai turna — dintr-un chiup mai mic — cîte unui client, trăgea, cînd și cînd, cu urechea la cicălelele veșnic mofluzei Elila, care-i parveneau printr-o ferăstruică — din fericire, închipuind un mic pătrat, tăiat în zidul gros, prin care oricît s-ar fi străduit îndrăcita muiere, n-ar fi fost chip nici să scoată capul, nici, pe Marte!, cu atît mai grav, mîna sa grăsană, dar puternică, înarmată cu vreun mestecău din lemn dă-l bun, de Liban.

Se minca bine la Manasos — dar se minca bine pentru că gătea Elila! Și nici prea mult nu costa un prînz luat în taverna grecului.

Oroles se așează la o masă lungă, din lemn tare, geluit, pe banca dinspre perete, chiar vis-à-vis de tejgheaua grecului.

---

¹ Monedă măruntă, valorînd 0,5 sau 0,25 sesterti.

— Domine ¹?! se îndatoră de îndată patronul, apropiindu-se, cu mersul său legănat, de fost marinar, și ștergându-și labele mari, păroase, de șorțul murdar, slinos ce îi atirna pe pîntec.

Oroles așteptă să se așeze și cei doi gemeni. Apoi, fără grabă — cum stătea bine rangului său — porunci :

— Cîrnați de Lucania, un chiup de *Nomentanum*... Da' să fie roșu !...

— ... Iar la cîrnați — ciripi Rhoxaneus cu un glas nefiresc de subțire pentru un om de statura sa, herculeană — niște varză așa... coaptă bine, cu sos de *laserpicium* ² și...

— ... Și piinițe ! Piinițe calde și... și... — Deceneus întîlni privirea, nu prea prietenos îndreptată spre el, a lui Oroles și cuvintele i se stinseră, treptat, pe buze.

— Pe Isis ³, cea castă și bună !... jură el, n-am vrut, domine, să te supăr !... Apoi, în șoaptă : Rhoxaneus, o fi bun sosul tău ?

— Dar piinițele tale ?! spuse băiatul drept răspuns.

Manasos se prefăcu a nu fi observat nimic. Dar cînd să plece, l-auzi pe celălalt geamăn cîntînd, melopeic, într-o limbă pe care — o, dar o cunoștea, desigur — cuvintele fără rost :

— „Ceața taurului negru/i neagră ca o zi de post, / iară capra babei Doa...”

Dar grecul nu degeaba călătorise el pe patru mări ; își văzu de un drum spre tejgheaua lui. Apucă trei cupe, chiupul cu *Nomentanum* rubiniu și, înainte de a ieși iar între mese, strecură, prin ferăstruică, nevastă-sii, comanda abia primită de la tînărul nobil care îi făcuse

— o, Junona ! — cîntea de a-i călca pragul prăvăliei. Apoi reveni lingă oaspeți, le turnă vinul roșu în cupe și îi îmbie cu glas molatic :

— Pofțiți de gustați ! Nu vă luați după preț : Manasos vinde cele mai bune mîncăruri și băuturi din Roma la

¹ Stăpîne (lat.).

² Plantă aromată.

³ Zeița lunii, la egipteni ; în Roma imperială erau adulați zei din toate provinciile imperiului.

cele mai modeste prețuri ! Ia, tinere nobil, ia și gustă din nectarul zeilor !

Mindru de negoțul său, grecul se întoarce iar la tețghea, nu mai înainte de a fredona și el, ușurel, aceeași melodie cîntată, cîteva clipe mai înainte, de unul dintre gemeni.

Gemenii îl provocară :

— Știi și cuvintele, cîrciumare ?

Drept răspuns, vocea de bas a grecului cîntă :

— „*Ceafa taurului negru...*“

Oroles îi aruncă patronului priviri contrariate : „Ei să fie ? !“ Dar Manasos nu se mai interesează de ei. Elila îi strecură prin ferăstruică trei piinițe calde de Picenum, muiate de lapte ca niște bureți, în vreme ce un sclav cilician¹ venea cu un talger pe care se aflau așezați cîrnăciori și porțiile zdravene de varză.

Un gal uriaș mîncea linte liniștit, la o masă, în celălalt ungher și, din cînd în cînd, sorbea zgomotos un vin fără culoare — probabil foarte ieftin. În alt ungher, un libert — care mai rîgia, încă, după masa copioasă ce i se servise — încheia, pe o tăbliță de ceară, cu *stilul*, ultimele socoteli ; erau vremuri grele, griul nu mai ajungea pentru întreaga Romă și, dacă mai și pierdeai în afaceri...

Manasos se apropie — ca o barcă pe valuri — încărcat cu bunătățile ce aromeau. Le trecu chiar pe sub nasul libertului care, oricît de sătul părea, nu pregetă să arunce priviri pofticioase spre talgerele purtate de patron spre masa celor trei.

Așeză totul pe masă, împărți apoi talgerele mici, tot din metal, neuitînd să-l servească, bineînțeles, primul pe Oroles. Cînd, în sfîrșit, veni și rîndul lui Rhoxaneus să primească, dinainte, bunătatea de varză cu sos de laserpicium, grecul începu iar să îngine, în dacă, ciudatele versuri :

— „*Ceafa taurului negru...*“

---

¹ Din Cilicia, provincie romană în Asia Mică.

Oroles îl trase de șortul murdar și îl întrebă repede, șoptit, tot în dăcă :

— Soarele strălucește deasupra Piroboridavei ?

— Strălucește dacă... e ziuă ! șoptiră și buzele grecului.

Iar cînd Manasos se așeză, broboanele de sudoare adunate ciorchine deasupra buzei superioare, sub nasul gros, cîrmiziu, se întetiră și mai mult zărind mîinile gemenilor strîngînd convulsiv pumnalele scurte, încovoiate, prinse la briu.

Oroles răsufală și el ușurat.

— Sînt aici ? ! șopti el.

— Da, făcu grecul, mai mult inclinînd capul decît șoptind, pentru că nu-și revenise, încă, din emoția prin care trecuse.

— Unde ? întrebă și Rhoxaneus.

— Da, unde sînt ? repetă întrebarea Deceneus.

Grecul — abia acum — se forță să-și contracte tră-săturile chipului măsliniu într-un rictus ce se voia zîmbet.

— Aici, spuse el ceva mai netemător. Și pocni o dată, puternic, din palmele lui cît niște lopeți. În același timp, din adîncul rărunchilor, strigă : Să se aducă niște vin de *Falern*... D-ă! mai bun !... Că mi-au venit niște prieteni din Iberia !...

3. Se vede treaba că nici o tavernă la Roma nu era mai bună decît cea a lui Manasos. Dar ce tavernă ?? *Popina*, nu tavernă !... La tavernă puteai bea un vin, cel mult ți se servea și o plăcintică cu brînză. Pe cînd aici, la „Bufnița chioară“ — cum scria afară, deasupra intrării — puteai cere mîncăruri obișnuite pe trei continente !

Doi sclavi bucălați, înalți, blonzi, cu mușchii dansînd voinicește sub tunicile ușoare pe care le purtau, pășiră larg în sala în care poposiseră „prieteni“ lui Manasos. Brațele lor puternice purtau o amforă cu alesul vin de *Falern*, licoarea galbenă a celor cu bani mulți, atît de scump, încît era și de mirare că pivnița mizeră a grecului și-o putea permite.

Rhoxaneus și Deceneus rămăseseră cu gurile căscate : cline alții puteau fi cei doi, dacă nu frații lor buni, cealaltă pereche de gemeni — Scorineus și Duraneus ? !

— Frațilorilor ! strigă Rhoxaneus și se repezi în întâmpinarea celor doi.

— Dragii mei, dragii mei !... se repezi și Deceneus, și cînd se ridică, statura sa de gladiator, ca și cea a celorlalți trei frați ai săi, umplu spațiul de parcă în popina grecului nimeni n-ar mai fi avut loc.

Oroles se încruntă brusc :

— Păstrați-vă firea ! ordonă el scurt.

Cei patru se liniștiră, Rhoxaneus și Deceneus se re-șezară pe bănci, iar ceilalți doi — „sclavii“ — începură să toarne liniștiți, în pahare, vinul auriu prin care, abia acum trezită de soarele înălțat deasupra urbei, ziua își cernea cele dintii grăunțe de lumină, stîrnind în sticla pocalelor boarea aromitoare care, o vreme, tăie mirosul acru, de vin stătut, de vin roșu uitat prin vase sau răsturnat pe podeaua de lut bătătorit.

Grecul se ridică, urmări plecarea galului uriaș, stinse mucerile opaițelor și veni de se reșează lângă Deceneus. Abia atunci rosti :

— Noroc că toate vorbele s-au spus în limba dacă, altminteri... Și privirea sa se îndreptă spre celălalt colț, la măsuța de lingă ușă unde, cine știe de cînd, se așezase un omuleț tuciuriu, cu părul creț inele, cu buzele groase, dar cu un fel de a se purta ce lăsa să se vadă de la o poștă că ar putea fi cel puțin o iscoadă, unul dintre delatorii, atît de obișnuiți la Roma, în căutare de înavuțire pe seama victimelor lor.

— O fi venit de mult ? întrebă Oroles, înțet, tot în dacă.

— Drept să spun, nu cred, pentru că altfel ar fi comandat măcar un pahar cu vin, ceva... Or, el nici n-a dat, măcar, vreun semn că ar avea o astfel de intenție ! Dar stai puțin ! spuse grecul și se și urni, greoi, spre ușă. Se-ndreptă liniștit spre masa străinului și, trîtîndu-l cu o circumspecție respectuoasă, îl întrebă :

— Domine ? !

Înainte să apuce străinul să-i răspundă, în popina intră o femeie; era înaltă, cu părul roșcat, cu formele bine reliefate chiar sub *palliolum*¹ albastru-deschis pe care îl purta cu multă cochetărie.

Grecul o recunoscuse de îndată pe Poluaea, sclava *tonstrix*² de la bordelul de peste drum ținut de *leno*³ Nilus Alexandrinul⁴.

— Pe Rhea Cibela, Marea Zeită a cărei sărbătoare, Megalesia, abia a trecut! i se ridică, în întâmpinare, străinul, uitînd cu totul de patronul *popinei*, care rămăsese — cu trunchiul ușor aplecat — în așteptarea comenzii. Nu ești, tu, Poluaea, fiica samniților cei neînfricați?!?

Femeia zîmbi ușor, nelăsîndu-se defel antrenată de efuziunea cîrlionțatului. Se așeză la masa acestuia și, uitîndu-se pieziș la grec, care aștepta în aceeași atitudine umilă, mută, spuse:

— Vezi, Varum, dragule, că ai uitat comanda!...

Tuciuriul se întoarse spre grec, dar patronul *popinei* tocmai spunea tinerei samnite:

— Pot să vă pliez eu frumosul *palliolum*?

Varum așteptă o vreme ca grecul să aranjeze manteluța tinerei, apoi comandă un prînz copios și, nemai-acordîndu-i vreo atenție patronului, începuse, preocupat, să se întrețină cu samnita.

Manasos se apropie de masa dacilor.

— Crezi că este vreun *delator*⁵? întrebă, ursuz, Oroles.

Grecul clătină ambiguu din cap: „Poți să știi?” Dar buzele sale altceva rostiră:

— Cred că l-am mai văzut și, pare-mi-se, e un libert bogat, locuiește chiar în *Carinae*⁶.

Văzîndu-și de ale sale, grecul se grăbi spre tejgheaua după care îl așteptau feluritele amfore cu vinuri din cele mai îndepărtate colțuri ale imperiului.

¹ Manteluță.

² Frizeriță.

³ Proxenet.

⁴ Din Alexandria — Egipt.

⁵ Pe vremea lui Domițian existau cu sutele, chiar și în Senat

⁶ Cartier rezidențial la Roma.

Adresându-se lui Deceneus, Oroles spuse :

— Fii cu ochii pe cartaginez ! Grecul s-a dus s-o cheme pe nevastă-sa, care se cunoaște destul de bine cu Poluaea, poate o trage de limbă pe fată !... Și, cu o privire ce nu admitea replică, completă : Nu putem fi îngăduitori, n-avem dreptul ! Mai bine să piară unul pe jumătate vinovat, decît să păgubim totul !

În clipa aceea perdeluța murdară, care acoperea intrarea dinspre salonul popinei spre bucătărie, se trase brusc și în cadrul ușii apărură Elila. Femeia abia se strecură prin patruleterul ce pînă și unui gladiator i-ar fi permis să treacă ușor, că se și lovi cu miinile peste pulpele groase, iar din gîtlejul ei ieșiră niște sunete guturale, cu un pronunțat accent egiptean, dar semănînd a latină atît de aproximativ, încît Oroles abia de ghici cam ceea ce ar fi dorit să spună această creatură diformă născută în îndepărtata vale a Nilului.

— O, tu, frumoasă de dincolo de munții cei înalți, fiică a vitejilor samniți ! Pe Isis cea binefăcătoare, ești mai strălucitoare — marce zeu să mă ierte ! — decît Ra¹, Poluaea ! Ochii mei n-au mai întîlnit privire limpede și plină de căldură ca a ta !...

Poluaea se întoarse pe jumătate spre egipteană, i-aruncă o privire neutră, de sus, apoi spuse molatec :

— Zeii tăi să te aibă în pază, Elila ! Ce mai faci ?

Elila nu se opri, însă, din efuziunea ei amicală. Înaintă cu greu printre mese și bănci, ca printre valuri și, pe măsură ce trupul său mătăhălos se revărsa spre masa cartaginezului, vocea ei groasă, răgușită, gîlgîia mai departe implorări zeilor de toate naționalitățile și sprijin gîndurilor sale prietenoase, frumoase, pe care le nutrea tinerei prostituate. Era prea mult pentru o sclavă, ca să nu ia, totuși, parte la un asemenea elogiu ce i se aducea public, chiar față de unul dintre curtezanii ei.

Se ridică de lîngă cartaginez și, venindu-i în întîmpinare egiptencei, îi oferî obrazul drept, pe care soția patronului depuse un sărut zgomotos, ca o ventuză.

¹ Zeul Soare la egipteni.

4. În vreme ce femeile discutau cu aprindere, se sărutau, se întrebau de toate cele, cartaginezul da semne de nerăbdare, se impăciența tot mai vizibil. Oroles îl ținea strâns sub observație, nu-l slăbeau din priviri nici cei doi gemeni, iar de dincolo, peste perdeaua ce separa bucătăria de interiorul popinei, îl supravegheau atent Scorineus și Duraneus.

De după tejgheaua lui, grecul era și el numai ochi și urechi. Prefăcându-se a-și aranja farfuriile, Manasos gîndea ceva anume, cu sprîncenele sale groase, cît vrabia, adunate încruntat sub fruntea peste care cădeau şuvițe de păr năclăit de sudoarea ce i se isca sub căldura tot mai înăbușitoare ce cuprindea, o dată cu miezul zilei, și popina.

Nervii tuturor păreau întinși la maximum cînd, deodată, egipteanca se opri din șuvoiul ei clocotitor de cuvinte semiinteligibile, îl privi crunt, supărată brusc pe grec și, cu miinile ei cît pulpele unui gladitor, zdrăvăn proptite în șolduri, răcni la bărbatul care, prostit, o privea lung :

— Năluca ce ești ! Să nu lași vrabia să-ți scape că e prăpăd mare !

Vorbele acestea i le aruncase în egipteană — și grecul o pricepu îndată.

La pîndă mereu, o pricepu, după ton, și Oroles.

— Ochii pe cartaginez ! ordonă el celor doi gemeni.

Abia repetară buzele sale acest ordin scurt, că grecul — peste larma ce o restîrniră cele două femei, sclava samnită și alexandrina — strigă și el în dacă :

— Atenție la ușă ! Să nu lăsați vrabia din mină, că...

Păcă mușcat de șarpe, cartaginezul zvicni de pe bancă ; pricepuse și el punerea în gardă strigată de grec ? ! Încercă să se strecoare dintre masă și bancă, dar strădania lui fu tîrzie și fără destul istov : concomitent, gemenii azvîrliră pumnalele lor scurte, încovoiate, care se infipseră în gîtlejul acestui strănepot al lui Hanibal. Cirlionțatul scoase un strigăt scurt, răgușit... Ceva nedefinit... Apoi se prăbuși, cu trunchiul rostogolit peste masa mare, solidă, de stejar.

Poluarea se întoarce liniștită spre cei doi tineri daci, le-aruncă ocheade promițătoare și, cu un ton ce nu lăsa posibilitatea vreunei neînțelegeri, spuse :

— Să treceți pe la mine, băieți ! Știu o tunsoare anume pentru voi ! Iar masajele — cum numai eu știu să le fac — or să vă prindă bine ! Să mă căutați ! Stau peste drum, la Nilus Alexandrinul...

Elila se grăbi — numai zîmbet — să-i așeze manta-luța pe umerii rotunzi, o îmbrățișă pe tăcute, o sărută, apoi se adresează și ea băieților :

— S-o căutați, flăcăi, s-o căutați ! E o prietenă tare bună, tare bună !...

Poluarea plecă.

Trecu printre Rhoxaneus și Deceneus, care acopereau, ca o cortină de fier, ieșirea și, în trecere, îi mîngîie ușor cu coapsele.

Oroles se adresează grecului :

— Ce facem, acum, cu omul care își tot întinde socotelile pe tăbliță ? și i-l arată cu degetul, deja convins că pumnalele celor doi gemeni aveau să mai facă o victimă.

Manasos dădu să răspundă ceva, dar omul — cu stilul împungînd în direcția lui Oroles — se ridică și, în cea mai pură limbă dacă, spuse :

— Eu sint, dacă lumina ochilor tăi poate să-mi pătrundă sufletul, un dac ca și tine. Oroles. Îmi servesc patria. Numele meu este Volostos, iar pentru romani sint libertul Alvis Secundus Crasus, negustor de grîne. Vulturul e netemător, el își face cuibul pe cele mai înalte creste ale Daciei !

Trăsăturile chipului lui Oroles se destinseseră, în vreme ce un fluid cald se stabili dintr-odată între el și negustorul ce înainta cu mina întinsă.

Sub privirile mai mult decît uimite ale gemenilor, se îmbrățișară. Apoi, o vreme, ținură sfat de taină, negustorul istorisind iară și iară ce pregătiri de război fac românii la Danubius, în Moesia, spre a-l trece și spre a cucerii Dacia.

— Cartaginezul — încheie el, arătînd cu mîna locul unde cîrlionțatul mai atîrna, cu trupul prăbușit, peste masă — vine de la Danubius. Ne cunoaște limba, iar el

pe urmele mele se afla ! De altfel, în afara vârstei și faptul că oamenii Cancelariei imperiale de taină sînt pe urmele mele... au făcut să vii tu, Oroles, și să dispar eu. Așa cum, la dispariția predecesorului, am apărut eu. Astfel că sîntem, dacă vrei, una și aceeași persoană : „un dac“ care ține mereu sub priveghere marele nostru inamic ce ne vrea pieirea...

Oroles îl privea încă pe cartaginez.

— Mda — făcu Volostos-Crasus — dumnealui, cartaginezul, raporta numai Cancelariei de taină a împăratului, care — simt eu și, de mă înșel cumva, îmi întăresc, totuși, credința datele ce le am — a prins oarece de veste despre lucrarea împotriva-i pe care o facem noi, dacii, aici, la Roma. Domițian personal a poruncit să fim prinși și aruncați în arenă, pentru a lupta cu fiarele și pentru a sfîrși sub ochii și spre delectarea poporului roman ca niște ticăloși.

Tinărul se cutremură.

Tresărîră, de scîrbă, și umerii lați ai gemenilor.

— E sigur că Domițian a prins de veste despre lucrarea noastră ? întrebă Oroles.

Negustorul de grîne surîse larg :

— Absolut ! Mi-a comunicat chiar omul meu pe lîngă împărat !

— Există și așa ceva ?

— Există. Și încă nu unul singur ! Dar ne costă o avere !

Oroles — la rîndu-i — surîse și el :

— Pliniu... cel Tînăr ! ?

Volostos-Crasus negă, dînd din cap :

— Nu. Deși... Poate și el, dar avem unul și mai apropiat împăratului, om de încredere și pentru Domițian, dar mai ales omul nostru.

— Numele lui ?

— Toate la timpul său, tinere Oroles !

— Mă rog — făcu, vădit nemulțumit, tinărul dac. Pe Plinius Caecillus Secundus Caius, omul dumitale... — omul nostru, nu ?... — am avut și eu prilejul să-l cunosc... Pe celălalt însă...

Volostos-Crasus îl puse la curent pe tinăr cu o sumedenie de probleme, apoi iar îl avertiză de greutatea misiunii sale în Cetatea eternă :

— E bine ca ceea ce știi tu, să nu mai știe nimeni... Nici cel mai bun prieten !... Și — încă ceva : miza luptei tale de aici nu e viața ta, ci ceva cu mult mai de preț : libertatea și neatîrnarea Daciei. De aceea, fiule, fii necruțător : mila față de dușman înseamnă cruzime față de ai tăi, nu uita !

Mai sporovăiră o vreme, apoi Oroles iar aduse vorba despre „omul de încredere“ de pe lângă împărat :

— Nu cumva — se apropie el de urechea lui Volostos-Crasus — e vorba despre...

Ultimele cuvinte ce i se prefiră foarte încet de pe buze, abia de se mai auziră, ca și numele rostit de Oroles la urechea negustorului. Dar omul izbucni în ris, înveselit :

— Așadar ai aflat și singur ! ? Sau — spuse el bănuielnic — ți l-a zis la plecare chiar Rhemaxos, sau, poate, chiar slăvitul nostru rege ? !

Oroles săltă indecis din umeri, adăugînd :

— N-are importanță. Ceea ce trebuie știut sigur ...absolut sigur !... este dacă libertul, sătul poate de cît aur i-am dat noi pînă acum, nu joacă cumva pe două zaruri : pe împărat ni-l vinde nouă, iar pe noi — împăratului, cînd ne-o avea bine în mină ?...

— Exclus ! se repezi Volostos-Crasus, parcă supărat. De mai bine de un deceniu ne face jocul ! Și apoi, Domițian nu-și poate permite să-l plătească cu atît aur cît îi dăm noi...

Tinărul dac începu iar să se preumbe prin popina, destul de agitat. Gemenii — Rhoxaneus și Deceneus — se distrau aruncînd la semn cu pumnalele lor curbe în lemnul meșei, într-o monedă de un sestert.

— Și totuși — se opri deodată Oroles în fața falsului libert — cum de ți-a dat Varum de urmă ? !

— Aceasta poate fi o poveste lungă... O cale ar fi prin omul lor la Sarmizegetusa... Deși, nu cred : pot afla ei multe acolo, dar numele meu îl știu doar Decebal și cei doi căpitani de taină. Altă cale... ar putea fi... chiar

Varum — spuse mai departe, pe gânduri, Volostos — care a fost recrutat de Pegasos, prefectul Romei, încă sub Vespasianus, să lucreze pentru el și împotriva noastră, a dacilor de la Roma

— Ne știa și limba ! De unde ? se nedumeri Oroles.

— De la Pontes, tabăra de pe malul drept al Danubiului, unde a slujit ca oștean ani în șir. Pontes este principalul punct în Moesia, unde Domițian își concentrează trupele în vederea atacării Daciei !...

Volostos-Crasus își plecă privirea.

— Bietul Voloneus ! trecu el la altă amintire. A fost dat pradă fiarelor...

— În arenă ! ?

— În arenă. Abia al doilea urs a reușit să-l prăvale. Pe primul, în urletele de admirație ale mulțimii, a reușit să-l doboare el, strângându-l bine de gît și lovindu-l în țeastă cu pumnul lui uriaș ca un mîi. Al doilea urs însă... l-au și dat drumul în arenă imediat după prima luptă, fără nici un pic de răgaz : lui, pentru a-și recăpăta forțele, mulțimii — pentru a cere să fie grațiat... Iar fiara — fiară : l-a răpus...

Gemenii se dădură mai aproape.

— Dar cum de l-au prins ? întrebă Rhoxaneus.

— Da, cum de l-au prins ? repetă, ca un ecou, și Deceneus:

Ochii neguțătorului de grîne se încetșară. Adunîndu-și parcă ultimele forțe, spuse :

— L-au prins la Brindisum, unde urmărea îmbarcarea unei legiuni, despre care se credea... — cel puțin așa știau oștenii !... — că va fi dusă în Iudeea, dar noi aveam vești... (prin libert, știi ? — se adresă el lui Oroles) că vor fi duși tot în Moesia, la Pontes...

Grecul făcea curat pe mese absent, de parcă cele povestite de neguțător nu-l priveau defel. Cînd și cînd privirile i se îndreptau spre cadavrul delatorului. Atunci, pe figura sa se putea citi un mare semn de întrebare : ce aveau să facă cu acest cadavru ?

— Voloneus se tot învîrtea printre soldați, lua parte la chiolhanurile lor din popinele și tavernele portului,

trăgea de limbă pe unul, pe altul, pînă ce, într-una din zile, a intrat să bea chiar cu unul dintre tribunii legiunii !

— Dar cum de a riscat atît ! ? se minună Oroles.

Crasus oftă, pe gînduri :

— Parcă avea de ales ? De la soldați n-aflase mare lucru ; numai ei, tribunii, dacă știau ceva sigur ! Pînă și cu corăbierii vorbise, dar nici aceștia nu știau altceva decît că aveau ordin să iasă în largul mării, s-o apuce, apoi, spre Iudeea sau... — spunea unul dintre ei — încotro s-ar fi cerut printr-un ordin scris, sigilat, pe care l-ar fi avut unul dintre *tribunii* oștenilor imbarcați... Atît !

Rhoxaneus se așeză lîngă neguțător, sorbindu-i vorbele, în vreme ce fratele său, și el numai ochi și urechi, se așeză de cealaltă parte. Numai Oroles continua să se plimbe, întunecat, prin încăpere. Mii de gînduri nu-i dădeau pace ; îl cunoscuse pe Voloneus : era cel mai bun mesager care aducea vești de la Roma. Bătea, de cîteva ori pe an, sălbaticile căi ale Dalmației, de unul singur, travestit cînd în soldat roman, cînd în hainele sărăcăcioase ale unui sărman țaran dalmaț, cînd ca războinic trac. Cîte nu-i fusese dat să înfrunte — dar răzbiise mereu. Odată căzuse în miinile unei patrule romane ; fusese scoțit cu de-amănuntul, încarcerat, apoi supus, din ordinul prefectului taberei ce adăpostea cohorta care îl făcuse prizonier, unui îndrăcit interogatoriu. Scăpase... Sosit la Argedava slăbit, abia trăgîndu-și sufletul, ceruse să fie ras pe cap — lucru de mare scîrbă și de neispravă pentru un războinic dac. Abia cînd capul lui luci ca luna plină, văzură de ce anume se supusese, de bună voie, unei astfel de rușini : cu o cerneală anume pregătită, i se desenase pe piele, pe țeastă, un mesaj ; apoi lăsase să-i crească părul și trecuse — cu mare caznă, dar trecuse ! — chiar și prin miinile romanilor. Atunci cînd căpitanul de taină Rholes ceruse că Voloneus să fie adus la el, de față se afla și Oroles — era în perioada în care se tot pregătea pentru această misiune la Roma. Rholes prîvise îndelung mesajul — trimis chiar de acest „neguțător“, cu care se întreține acum în popina grecului — și abia după o vreme dădu semn că l-a înțeles, descifrîndu-i-l și lui. „Acele cinci sulițe — lămurise căpitanul —

înseamnă că cinci cohorte au plecat iar spre Moesia, să asigure provincia împotriva atacurilor noastre și să se adauge trupelor romane într-o viitoare trecere a Danubiului în Dacia. Soarele ne anunță — mai traduse el — că s-ar putea ca trecerea marelui fluviu să se petreacă o dată cu desprîmăvărarea, iar această literă latină A, de alături de capul acesta de leu, va să ne spună că împreună cu aceste cohorte — care au în rîndurile lor... uite aceste ciocane !... și ingineri... — vine chiar vestitul Apollodor din Damasc...”.

Rholes cugetase, atunci, o vreme ; apoi, parcă nevoind să creadă, spusese cu hotărîre totuși : „Nu, nu cred eu ca Domițian să aibă banii trebuitori s-arunce un pod peste Danubiu ! Apollodor vine doar așa... să ne sperie și, poate, să facă o cercetare mai atentă a locurilor unde — ne amenință romanii de atît amar de vreme — vor să arunce un mare pod...”.

Rholes se repezise să-l înformeze pe prințul Diegis despre aceste importante vești pentru ca, apoi, împreună, să-l anunțe fie pe rege, fie pe Vezina, mina dreaptă a acestuia. Iar Voloneus, cît mai stătuse la Argedava, pînă să-i crească iarăși părul, umblase cu o căciulă imensă din piele de urs, să nu se facă de risul alor săi și de scirba femeilor.

Iar acum, iată, Voloneus își aflase sfîrșitul ca cel din urmă sclav — fusese dat pradă fiarelor.

— ... Tribunul acela, cu care Voloneus a intrat în *popina* „La toba cea mare”, s-a dovedit mai abil decît a crezut prietenul nostru și, după ce i-a promis cîte în lună și-n stele, stabili un loc unde Voloneus să vină să-i aducă aurul juruit.

— Iar acolo...

— ...Iar acolo, da, l-au așteptat pretorienii — termină Volostos-Crasus. Restul îl știți ! A, ba nu — își aminti el ceva, — ceca ce nu v-am spus e că, deși supus la cazne, Voloneus nu m-a trădat !...

— Asta am bănuț-o, surise trist Qroles, altfel acum n-ai mai fi fost aici !...

Se ridicară. Afară, soarele pălea tot mai mult, grecul părea tot mai agitat; trebuia, într-un fel, să scape de cadavrul cartaginezului.

5. Duraneus și Scorineus, în costumele lor de sclavi, sărăcăcioase, își făcură apariția cu o ladă uriașă, în care grecul aducea, adesea, carnea necesară pentru popină. Desfăcură capacul și îl înghesuiră acolo pe cartaginez; deasupra cadavrului aruncară apoi lături, resturi de mîncare, legume putrede.

— Așa nimeni n-o să prindă de veste! Totdeauna, pe înserat, ducem resturile de peste zi la Tibru, să le aruncăm... spuse grecul, mai mult pentru a se liniști pe sine decît pe ceilalți.

Gemenii urcară lada pe căruțul tras de un măgăruș și, rîzînd și glumînd între ei, o apucară spre marginea Suburrei, spre un loc pustiu, anume ales de ei să poată arunca, la nevoie, și un asemenea gunoi „de soi”, precum cel de astăzi.

Căruciorul sălta greu pe pletrele necioplite ale caldarîmului, iar acolo unde urcușul era mai anevoios, cei doi gemeni mai puneau și ei umărul.

Curînd se văzură la cîmp deschis; și cînd zăriră albia rîului, abia pe mijloc mîngîiată de firul argintiu, firav al apei, răsufără ușurați. Dar ei mai merseră, încă, mult de-a lungul fluviului, pînă dădură de un cot unde se afla o bulboană; aici, în groparul adînc, îi legară cartaginezului un pietroi de gît și-l aruncară în clocotul apelor spumegînde. Cadavrul se duse la fund cît ai clipi.

— Pe Rhea-Cibela! spuse Duraneus, apa l-a înghițit mai repede decît m-ași fi gîndit!

— E dus acum, hrană peștilor! spuse și Scorineus.

Se apucară să arunce și restul de zoaie, apoi spălară bine lada, lăsînd-o să se zvînte la ultimele clipiri ale soarelui, în vînticelul ce adia dinspre munți.

— Știi ce m-am gîndit eu, frate-meu? spuse, după o vreme, Scorineus.

— Oi ști dacă mi-oi spune, vorbi și Duraneus.

— Noi doi și ceilalți doi... Dacă punem umărul la o treabă, apoi negreșit c-o ducem la capăt, oricît de grea ar fi !

Gemenii izbucniră în ris. Erau tineri, erau bucuroși că ieșiseră cu bine dintr-o treabă destul de încurcată ca aceea în care îi tirise cîrlionțatul de cartaginez.

Dus de un alt gînd, Duraneus oftă și spuse :

— Mda, cam-așa e, cum spui tu. Dar asta la care ne-am înhămat mai ales noi doi... e tare grea : să trăiești, zi și noapte, de bună voie, ca sclavii... Noi, oameni liberi, fii de țarabostes...

— Nu-i ușor ! cugetă, pe gînduri, și Scorineus. Dar eu cred că această treabă la care, împreună cu Crasus acum și cu Oroles, s-au înhămat frățiorii noștri Rhoxaneus și Deceneus, e și mai grea, nu crezi ? Ia închipuie-ți, clipă de clipă să te prefaci că și tu ești roman, că și tu îi urăști pe barbari — mai ales pe „teribiii daci“ ! — că și tu le dorești aurul și le vrei pieirea... Ei, ce zici ? !

Oftară amîndoi. Apoi, ca la o comandă, lacrimi amare le curseră de-a lungul obrazilor.

— Biata mama ! oftă iar Duraneus. Cum o fi trăind ea cu dorul de noi ? !

— Da, biata de ea ! spuse oftînd și Scorineus. Bine că a rămas cu ea Alutina, surioara noastră :

Duraneus, cu privirea tristă întoarsă spre soare-răsare, spuse :

— Vai și de sufletelul ei sufletel, frățioare ! Biata Alutina poartă în ea un dor de două ori mai mare : dorul de noi, frățiorii ei, și...

— ...dorul după Oroles ! completă Scorineus.

— Da, după Oroles. Trebuie să-l ocrotim cu nădejde, orice ar fi să fie ! Noi sîntem patru — unul dintre noi, oricine, o să scape. Pe cînd el e singur ! Iar Alutina...

— Da, Alutina !... oftă și Scorineus. Alutina...

6. Oroles părăsi pîpina „Bufnița chioară“ seara, tîrziu. Așteptase cu nerăbdare întoarcerea celor doi — Scorineus și Duraneus — apoi, văzînd că totul decursese în liniște și gemenii se descotorosiseră ușor de cadavrul

cartaginezului, se urcă în trăsurica lui, îi luă și pe „sclavii” lui — cealaltă pereche de gemeni — și părăsi Suburra. De peste drum de popina, din ușa bordelului lui Nilus Alexandrinul — unde Poluarea și câteva surate de-ale ei se aflau la taclale, în așteptarea clienților — Rhoxaneus și Deceneus primiră iarăși zimbete și ocheadele frumoasei samnite, iar când trăsurica se urni în trapul mărunț al calului, femeia le strigă :

— Nu uitați, flăcăi, pe Hercule, care v-o fi zămislit ! Faceți-mi o vizită ! Una doar, dar să fiți amîndoi ! Neapărat amîndoi ! și rise, acompaniată de hohotele celorlalte.

III

1. Colina Palatinului se învăluisce, toropită, în mantia neagră a nopții. Parcurile întinse, grădinile palatului — totul adormise sub un cer pe care norii se fugăreau iute, mînați de cerbicia unui vînt ce se încumeta să tulbure pînă și odihna augustului stăpîn al lumii, împăratul Domitianus.

În pofida norilor și a vîntului, nu se anunța ploaia ; nu aflai pic de răcoare nici măcar sub porticurile joase ale palatelor de pe colină, acum zăvorîte, cu sclavi zăbovind — străji mute — în locuri tănuite anume, de unde, la nevoie, să-și poată vesti neîntîrziat stăpînii că garda pretoriană, trimisă de la palat, a venit să-i ridice. Era ceva obișnuit ca oameni, la prînz încă strălucite personalități ale imperiului, noaptea să fie ridicați și zorii să-i găsească simple cadavre azvîrlite prin cine știe ce ungher de închisoare. Cite astfel de evenimente nu zburciumau somnul prea înalților senatori, ale mult slăviților patricieni și chiar ale unora dintre cei cu funcții mai mărunte, și ei loviți de minia imperială, care se stîrnea din senin sau, mă rog, numai aparent din senin. Era de-ajuns ca cine știe cine și cine știe cînd să strecoare la urechea lui Domițian un cuvîntel. Împăratul rîdea, atunci, în clipa aceea. Abia mai tîrziu, revenind asupra celor aflate într-o doară, le diseca, le analiza fir cu fir ;

ca apoi, într-una din multele nopți nedormite — o, prea multe sale nopți albe! — să i se năzare un nou complot împotriva sa pus la cale de cei care, de la o vreme, tot mai greu îi suportau tirania. Iată de ce, o dată cu venirea tenebrelor nopții, împăratul își aducea aminte de toate acestea și încă de multe altele și porunceă măsuri grabnice. Pretorienii porneau la vânătoare rapid și, deși noaptea ascundea totul, a doua zi auzai că a fost arestat cutare senator sau patrician de seamă, cutare mărime a imperiului despre care abia în ajun întreaga urbe ar fi putut jura că se află pentru eternitate în grația divinului august.

Închis, cu lumini puține și numai în locurile de strajă, imensul palat părea că veghează el însuși, din frica nopții, la destinele trecătoare... — o, cât de trecătoare! — ...ale notabililor de care vulgul sau cine știe care colț al imperiului tremura doar la auzul numelui lor! O beznă fără de capăt se întindea de la palat — peste imensul parc, peste oraș, peste imperiu.

Vestitele petreceri de odinioară?! De pe vremea lui Nero, Caligula, Tiberius — într-o vreme? Cine își mai amintea de ele! Trecuseră ani și ani de cînd Domițian nu mai poruncise vreun ospăț, vreo petrecere cu *comœdus*¹ și *cinaedus*² la care să fie invitată protipendada Cetății eterne, marii generali, cei mai vestiți literatori și filozofi de pe trei continente... Dimpotrivă, mai sumbru decît vreodată, Domițian — se spunea — își rumega în solitudine ura, teama de comploturi, demența — îndrăzneau unii să afirme — boală care, spre sfîrșitul său dramatic, avea să se accentueze, să-l facă mai sîngeros în răzburările sale. Rămînea tăcut ore în șir sau, uneori, umbla năuc pe coridoarele nesfîrșite, imense, se privea timp sau furios în oglinzile uriașe, se oprea, nehotărît, înaintea vreunei santinele ce străjuia — de mult nefolositele! — *nymfœa*³ ale *tricliniumului*⁴, pînă ce, robît

¹ Actor.

² Balerin.

³ Sală cu bazin decorativ.

⁴ Loc de ospetie în palate și locuințele patricienilor.

de privirea fără istov a împăratului nebun, ostașul se clătina, simțind că se va prăbuși dintr-o clipă într-alta. Atunci, rîzînd sinistru, stăpînul lumii dispărea în vreo sală, cheamă la sine pe unul dintre mai marii pretorienilor, îi înmîna edictul care trebuia să curme, în sînge, gloria cutăruia sau cutăruia dintre stîlpii marilor familii ale imperiului.

Dar cei mai apropiați de persoana împăratului și conduși de gînduri mai obiective susțineau că nu se poate vorbi de o demență a împăratului, ci, mai-degrabă — și cel mult ! — de ideea sa obsedantă, care, de la o vreme, nu-i mai da pace : cum să pună ordine în afacerile imperiului — vaste, prea vaste pentru mîntea unui singur om —, cum să umple iar haznaua, secătuită de războaie, cu dulcele clinchet al aurului galben, strălucitor, atît de rîvnit în lume, fără de care însuși marele imperiu se sufoca. Da, aurul !... Aurul !... Aurul !...

O bătaie ușoară în ușa masivă, cu canat înalt, îl făcu să tresară. Strigă :

— Intră ! Cine este ?

Glasul i se păru nefiresc de subțire — la fel cum i se păru și secretarului de taină, Gillus, care se strecură, aproape nesimțit, în încăpere și se plecă adînc înaintea împăratului.

— Divine !...

Domițian rise ; apoi, revenindu-și, porunci :

— Veștile !

— Rele, prea-slăvite, începu secretarul, parcă puțin temător. Dacii au trecut iarăși Danubiul... Cu plute rudimentare, călări... Și au încălcat din nou Moesia. Pustiu și jale pe urma lor... Din Pontes ne vine veste că...

Printr-un semn făcut cu dreapta ceru liniște. Întunecat, păru că gîndește. Apoi :

— Și ? Delatorii din Roma ?... Ce vești sînt de la ei ?

Gillus tuși în pumn, încurcat.

— Mai de nici unele, slăvite. Iar unul dintre ei, cartaginezul de care tocmai vă vorbisem seara trecută că se află pe urmele unor trimiși daci de taină la Roma...

— Ei bine ?...

— A dispărut fără urmă.

Domițian nu răcni, nu se clintî din scaunul uriaș în care se cuibărise. Nu dădu — pentru un neștiutor — nici unul din semnele care i-ar fi putut trăda furia fără de margini care îl cuprinsese; spuse liniștit, dar cu un glas atît de tărăgănat, încît secretarul de taină, care îl cunoștea ca nimeni altul, păli:

— Cum, adică, a *dis-pă-rut*?

În clipa următoare împăratul se și agătă, parcă în disperare, de șnurul unui clopoțel, de care trase cu putere. Se ivi de îndată un comandant din garda palatului.

— Cerbicius! porunci, calm, împăratul. Ai o noapte întreagă să mi-l găsești pe cartaginezul... Cum ai zis că se numește? se întoarse el spre Gillus.

— Varum! Varum, auguste!

— ...pe cartaginezul Varum! termină împăratul. Viu sau mort, mâine în zori îl vreau aici, la picioarele mele. Dacă îl descoperi mai devreme, mă trezești de îndată! Să mi-l arătați și... iiii... cuvintele i se transformară, fără veste, într-o bolboroseală fără șir.

Pretorianul nu îndrăzni să ceară alte detalii. Se retrase, mergînd cu spatele și înclinîndu-se; secretarul de taină se retrase și el, mistuindu-se pe una din uși. În asemenea momente... — mai bine spus după astfel de momente — nu trebuia să se trezească împăratul cu tine în preajmă-i: ar fi putut da, imediat, poruncă să fii aruncat, — și aceasta în cel mai fericit caz — în cine știe ce hrubă a sinistrei închisori romane, unde puteai fi repede uitat sau, ceea ce se întîmpla tot mai des în ultimii ani, să dispari, fără urmă și pentru totdeauna!...

2. Îmbrăcat în straie bogate, siriene, care ascundeau în cutele lor aurite o sabie de Damasc, Oroles aștepta în umbra porticului. Norii se mai răriseră după o vreme, iar înspre Aventina un cer spuzit de stele își arăta lumina, încă puțină, dar curînd putea să apară și luna. Și atunci...

Pufni nerăbdător: niciodată nu întîrziase atît omul acesta!

Amorțise, așteptînd. Își schimbă greutatea corpului de pe un picior pe altul. Apoi, un scîrțîit ușor îi ajunse la urechi. Privi înainte, scrutînd noaptea. Zări umbra mai neagră decît întunericul, a unui îns ce se apropia cu pas de felină. Oroles duse mina la spadă, gata de apărare în caz de nevoie. Dar umbra, abia ajunsă la cinci pași de portic, șopti în întuneric.

— „*Bușnița chioară !...*“.

— „...*niciodată nu zboară*, răspunse Oroles.

Undeva, de partea cealaltă a uliței, se zăreau, abia ghicindu-se, umbrele gemenilor, Rhoxaneus și Deceneus, care vegheau securitatea tinărului.

Crispus — căci el era — se apropie, intrînd sub umbra și mai deasă a porticului, strînse mina lui Oroles.

— Vești rele, spuse el, apoi, fără vreo altă introducere. La Domițian am întîrziat ! E hotărît să atace Dacia. Vrea să vă dea o lecție și să vă transforme în provincie romană.

O tăcere grea se înlăpîni în spațiul — puțin — de sub portic. Oroles avu impresia că celălalt, libertul, omul de taină al lui Domițian, i-auzea, de sub stofa grea a pelerinei, ticăitul zbuciumat al inimii. Ce veste ! Să auzi și să nu crezi ! Romanii și-au pus în gînd, nici mai mult, nici mai puțin, să-i răpească țării sale libertatea !

— Este sigură vestea ? întrebă.

Simți surisul ironic al libertului.

— Din gura împăratului am aflat-o ! Ordinul a și fost dat. Alte două legiuni vor fi blocate de-a lungul Danubiului și la granița dinspre soare-răsare a Dalmației. Pretextul aducerii trupelor va fi o incursiune în nord-est asupra triburilor germanice. Va fi nevoie doar de o scurtă manevră și... Dacia !

Da, așa părea să stea situația.

O vreme, Oroles tăcu, încercînd să-și adune gîndurile : avea nevoie de singe rece. Apoi se adresă libertului :

— Crispus, de unde nebunia aceasta la Domițian ? Parcă pînă mai ieri gîndurile sale se îndreptau mai ales spre parți, spre...

— Nu, răspunse libertul repede, te înșeli, prietene ! Gîndurile împăratului nu au plecat niciodată de la Dacia, de la aurul dac. Iar de aur Domițian are, acum, cel mai mult nevoie. Acum — cînd războaiele duse pentru a transforma în provincii atîtea teritorii, luxul patricienilor, al curții... toate acestea au secătuit tezaurul imperial. S-a ajuns acolo că abia mai sînt bani pentru solda ostașilor, și ei din ce în ce mai nemulțumiți !...

Un nor uriaș porni spre apus dezvăluind fața albă a lunii. O lumină vie, argintie invadează crugul. Atît de vie, încît, pentru o clipă, Oroles zări siluetele gemenilor trăgîndu-se repede în spatele unui tufiș. Aici, sub portic, era întuneric, dar pentru Crispus devenea tot mai periculos ; trebuia să se retragă neîntîrziat. Probabil și libertul gîndi același lucru, căci spuse :

— Dragă Numa, trebuie să plec. Se luminează tot mai mult și s-ar putea să mă caute și augustul meu stăpîn... Trebuie să plec ! mai spuse.

Își strînseră miinile în tăcere, dar, mai înainte să se despartă, tînărul dac grăi :

— Mergi în pace, Crispus ! Și... nu uita : orice vorbă ai a-mi spune, la orice oră din zi sau din noapte, trimiți vestea să fiu chemat la popina grecului, „Bufnița chioară“, din Suburra. De la el vei primi și plata strădaniilor tale...

Se despărțiră.

3. Romanii, deci, aveau să atace, cu uriașa forță de tăvălug a șapte legiuni, Dacia !

Oroles, în camera sa, se zbuciuma, încercînd să alunge unul după altul gîndurile negre, dar tot mai mult îl apăsă vestea aflată : romanii vor ataca Dacia. Vor ataca Dacia !... Vor...

În camera alăturată gemenii Rhoxaneus și Deceneus jucau zaruri. Abia învățaseră acest joc de noroc obișnuit la romani, iar acum, de îndată ce aveau o clipă de răgaz, evident, numai dacă, deja, se plictisiseră să arunce la țintă cu pumnalele, se apucau să joace zaruri. Cel puțin Rhoxaneus se dovedea atît de îndemînatec la arunca-

rea cuțitului, încît lovea o monedă de un as de la douăzeci de pași !

Gîndind la toate acestea, pe nesimțite, Oroles uită de zgomotul pe care îl făceau zarurile, apăsător de unul și același gînd...

Îi știa pe romani nu numai pentru că, iată, trăia de mai bine de doi ani în Cetatea eternă. Îi cunoscuse și în luptă. Atunci cînd, alături de Decebal și Diegis, de alți tineri tarabostes, trecuse Danubiul pe podul de gheață zidit de gerul aspru al miezului de iarnă și atacase în Moesia. Se întorseseră cu pradă îndestulătoare, cu cai și cu arme romane. Dar numai șiretenia și vitejia i-ajutaseră, atunci, în luptă ! Romanii, luați prin surprindere, pînă să se dezmeticească, să se repleze, fuseseră învinși.

...Era în anul 839 de la întemeierea Romei ¹, pe vremea bătrînului și înțeleptului rege Duras-Durpaneus, unchiul lui Decebal și al lui Diegis. Imperiul, cu privirile lacome ațintite la grînele și aurul Daciei, desăvîrșise aproape încercuirea. Teritoriul de la marea cea mare, al odrisilor ², era de-acum anexat provinciei Moesia.

La Roma, pe atunci, împărat era tot Domițian. În Moesia, în fruntea provinciei, se afla Oppius Sabinus.

Bătrînul Duras adunase sfatul înțelepților, le-adusese la cunoștință cîte vești primise și el de la Roma, apoi le vorbise că toate acestea nu arătau decît marea lăcomie a împăratului Domițian.

— Noi, dacii, trebuie să le dăm o dovadă că nu cu mare ușurătate se vor putea înfrupta din trupul și din averea țării noastre. Vom ataca Moesia !

Înțelepții aprobaseră cele spuse de Duras. Numai unul dintre ei, ridicîndu-se de pe scaunul de piatră pe care șezuse, spusese :

— O, tu, Duras ! Cuvintele-ți sînt mărețe, pe potriva faptelor ce ți-au încununat o viață de om. Dar acum anii tăi sînt mulți, puterile-ți sînt imputîinate ! Cum ne vei conduce, oare, la luptă ?

¹ 85 e.n.

² Teritoriul, aproximativ, al Dobrogei de astăzi.

Regele, cu pletele-i albe izvorînd de sub coiful de aur, se ridicase și el și, îmbrățișînd cu privirea-i senină înalta adunare, grăise :

— Dacă astăzi apune, ne spui tu, Gîrz-cel bătrîn, un soare nu înseamnă că se va întinde peste tot veșnicul întuneric. Iată-l — arătase el în spate, unde se afla nepotul său și fiul lui Scorilo, Decebal — un nou soare răsare ! Nepotul meu va conduce lupta. Aveți încredere în mintea lui, în brațul lui, în inima lui tinărară și vitează !

Și Decebal condusesese lupta.

Traversaseră noaptea, pe beznă, Danubiul înghețat bocnă deasupra, dar cu apele curgînd tumultuos în a-
dîncuri către marea cea mare.

Tiptil, se apropiaseră chiar în aceeași noapte de castrul la adăpostul căruia guvernatorul Oppius Sabinus dormea somn fără grijă, păzit de străji viteze, dar neobișnuite cu șfichiurile crivățului de miazănoapte. Acum aveau să-și ia singuri ceea ce lăcomitul Domițian le refuza : subsidia promisă, printr-un tratat, încă de Vespasian împăratul, care crezuse — dovedind înțelepciune ! — că este mai bine să și-i facă prieteni pe daci, decît dușmani. „Dacia — spunea, adesea, Vespasian sfetnicilor săi de taină — poate, prin eroismul ei, prin exemplul său de luptătoare fără preget pentru neatîrnarea sa, nu numai să ne țină mereu pe jărat, ci și să însuflețească răscoalele altor popoare de la sud de Danubiu de acum aduse la ascultare în imperiu. Ce nevoie avem să ne-o facem dușman ?!“

Castrul dormea sub mantia nopții, învăluit de viforită. Undeva, departe, se-auzea urletul lupilor.

— Semn bun — cînd lupul iese după pradă, omul se retrage în vizuină... glumise căpitanul Zyfraxes.

Se răspindiseră în lanț. O grupă se făcuse una cu omătul în fața porții celei mari. Alte cete păzeau porțile de taină, pe care le trădase un trac prieten.

Decebal, urmat de Diegis, de Oroles, Asfrates și de alți tineri luptători și de nelipsitul căpitan Zyfraxes, rămăsese lingă poarta cea mare, dar ceva mai la o parte.

Decebal urma să dea semnalul de luptă. Pentru aceasta, el avea să trimită peste palisada dublă o săgeată cu foc, să incendieze locul unde romanii țineau caii la adăpost de viscolul care se întetise. Apoi...

Săgeata pornise din arcul său puternic pe aripile crivățului, care bătea chiar dinspre poarta cea mare. Filfiitul ei, pe care altminteri l-ar fi auzit străjile, era înăbușit de vuietul furtunii de zăpadă. Săgeata s-a înfipt în acoperișul de șită al șopronului, care luase foc. Focul, apoi, se întinsese, stimulată de vânt.

Abia hât, tirziu, zăriseră străjile pâlălaia. Potopite de ger și de viscol s-aciuiseră se vede treaba, care pe unde și își neglijaseră datoria.

Dincolo de palisade, în castru, începuse lupta pentru supraviețuire : trebuia stins focul, altminteri cohorta întreagă și chiar măritul guvernator Oppius Sabinus aveau să rămână fără adăpost în pustia de gheață.

Oroles simțea cum pirjolul îi înfierbînta — acolo unde se afla el trîntit în plapuma zăpezii — singele năvalnic de luptător. Abia aștepta semnalul al doilea, cînd cetele de daci aveau să sară peste palisadă, să deschidă poarta cea mare a castrului.

Deocamdată, după strigătele ce se auzeau și după înălțimea flăcărilor, își dădeau seama de viermuiala ce domnea în castru... Era momentul, *acum* era momentul !...

I-o spusese și nepotului și fiului de rege :

— Acum e clipa, Decebal !

Dar Decebal adăsta. Spusese calm :

— Nu ! Nu încă ! Lasă-i. Mai lasă-i să creadă că singurul pericol care-i pîndește este focul ! Și viscolul ! Și zăpada !... Apoi le-om aminti noi care-i pericolul cel mai mare !

În sfîrșit, Decebal ridicase o mîină și trei luptători escaladaseră, pe frînghii, palisada.

Și iarăși așteptaseră o vreme.

Viscolul urla peste cîmpie, zăpada părea un iad alb care se abătea asupra castrului uitat aici, la marginea imperiului, de zei și de oameni. Și deodată...

Dinlăuntru castrului răsunase un urlet de lup. Jalnic, prelung, de parcă cineva i-ar fi înfipt un pumnal în gitlej.

Atunci Decebal se ridicase, urmat de ai săi, avîntîndu-se spre poarta cea mare, care se dăduse în lături. Cei trei luptători și tracul se proiectau, rînjind, pe cumplitul fond roșcat al pîrjolului ce cuprinsese castrul.

— Unde-i ! striga Decebal tracului. Unde este Oppius Sabinus ?

Tracul i-a făcut un semn — „Urmează-mă !“ — și, înarmat cu o lance, i-a deschis calea lui Decebal.

Oroles îl urma ; ardea de dorința oarbă ca *el* să-l ucidă pe guvernator, *el* ! Nu-i păsa de pericol, nu-i păsa de ploaia de lăncii și săgeți care-i împroșca.

Se opriseră dinaintea unei clădiri de lemn, cu un portic mărginit de două coloane : intrarea le fusese stăvilită de zece romani, care-și făcuseră, din scuturile lor înalte, o singură pavază. Din spatele acestei platoșe, ce părea de netrecut, s-a ridicat, deodată, unul dintre romani, care azvîrlise o lance, apoi iar s-a cufundat înapoi zidului de fier. Tracul căzuse fulgerat de fierul lănciei, pe buze încremenindu-i, pentru totdeauna, rînjetul acela, pe care Oroles i-l descoperise la deschiderea porții, în primul moment al atacării castrului.

Decebal sărise îndărătul unui salcîm bătrîn, pe jumătate troienit.

— Smolotes ! răcnise el. Ariciul — la mine !

Luptătorul s-a apropiat de prinț, înmîinîndu-i „ariciul“, apoi îl acoperise pe Decebalus cu un stol de săgeți din care nici una nu-și greși ținta, rărind rîndurile atît între romanii care apărau intrarea în clădirea de lemn, cît și între cei care, văzîndu-și tovarășii la mare strîmtoare, încercau să le vină în ajutor.

Ajutați de Oroles, prinții — Decebal și Diegis — au aprins micile săgeți pe care, apoi, le-au înfipt într-o păpușă mare, din cîlți, așezată în vîrfurile unei săgeți cît o sulită. Numai arcul lui Decebal putea trimite o astfel de săgeată ! Și numai Decebal putea mînuia un astfel de arc.

Prințul infrunța valul de săgeți ce se prăvălea asupra lui; romanii mai făcuseră cunoștință cu „ariciul“ dac! Decebal a încordat arcul, trăgând coarda groasă, din maț de bour, pînă ce aceasta a prins să cinte, în viscolul ce nu contenea, ca o nemaivăzută strună. Diegis, cu mîna lui, a potrivit săgeata uriașă. Iar cînd Decebal a dat drumul coardei, arcul s-a destins năprasnic, pocnind ca un trăsnet, iar „ariciul“, fulgerînd noaptea, a străbătut rapid cei treizeci de pași pînă la zidul format de romani și s-a înfipt în scutul din mijloc; puzderie de săgeți mici, aprinse, zburaseră atunci în toate părțile, propulsate de forța șocului produs de impactul cu scutul. Iar fiecare dintre ele fu purtătoarea „focului din adîncuri“ — cîlți unși cu dohotul cules de pe lacurile moarte de la Cotul Carpaților.

Zidul roman se destrămasă într-o clipă. Arși de focul ce mistuia tot, nu ierta nimic, soldații lepădau scuturile ce nu-i mai apărau ci, dimpotrivă, îi sorteau unei morți chinuitoare și, descoperiți — ținte vii pentru arcurile și lăncile dace — fugeau care încotro.

Oroles se trezise alergînd primul spre ușa cu portic, care începuse deja să ardă. Dar Decebal se-avîntase, depășindu-l din fugă, cu umerii săi uriași în lemnul ușii, izbind-o de perete. La un pas în spatele său, Oroles, apoi Diegis...

Se pomeniseră într-un fel de triclinium gol. Se oprișeră — privirile lor iscodind, infierbîntat, prada căutată : Oppius Sabinus.

Îl descoperise prințul Diegis : se afla ascuns de una dintre cutele bogatei perdele ce despărțea încăperea în două. Oppius Sabinus Caius, vestitul general pe care Domițian abia îl numise guvernatorul Moesiei tocmai pentru a-i ataca și reduce la tăcere pe daci.

Decebal îl privea nedumerit : „Acesta să fie omul desemnat de împărat să-i răpună pe daci ?!“

Sabinus nu arăta cu nimic mai brav decît mulți alți romani pe care el, Decebal, îi cunoscuse, pe unii chiar învingîndu-i în luptă dreaptă. Dar, în sfîrșit — asta a

fost vrerea împăratului, asta a fost ! O fi știut el ce și cum !

Decebal făcuse un pas spre romanul nu prea voinic, cu tîmplele argintii sub un coif de preț, cu mîna dreaptă ținînd o lance.

— Predă-te, generale ! poruncise Decebal.

Un rictus, un fel de rînjit schimonosise chipul romanului — altfel cu trăsături regulate. Dintr-o singură mișcare, lancea lui s-a înclinat, gata să străpungă pe temerarul ce îi făcuse o astfel de propunere. Dar, din nefericire pentru general, Diegis — aflat ceva mai spre ușă — văzuse gestul cu o fracțiune de secundă înaintea celorlalți ; pumnalul său curb — temuta *sicae* dacă — fulgerase prin încăpere înfigîndu-se în pieptul romanului, în timp ce, în clipa următoare, sabia lui Smolotes îi și reteza capul.

Decebal își lăsase brațele să-i atîrne neputincios ; nu-l crezuse atît de nesăbuit pe roman, pe cel căruia Domițian îi încredințase conducerea unei provincii întregi aflate la frontierele imperiului. Or, poate, așa îi fusese destinul ? !

„...Roma mai are destui generali destoinici !“

Astfel — se spune — ar fi zis cezarul aflînd vestea morții lui Oppius Sabinus. Crispus — de față în acel moment — povestea, apoi, că Domițian făcuse o adevărată criză. Reacția lui — reacția adevărată, nu aceea pentru uzul cronicarilor — parvenise la Argedava de la „libertul Crasus“, Volostos, omul special trimis la Roma de regele Durpaneus pentru ca dacii să cunoască cît mai precis gîndurile romanilor. Dar replica lui Domițian dată unuia dintre senatori pe un ton acru : „Roma mai are destui generali destoinici !“, se transformase apoi într-o amenințare :

— Mai are, da ! Dar nu-ți dai seama că sînt puse în cumpănă taberele întărite ale legiunilor noastre ?... Că e pusă în cumpănă însăși stăpînirea romană ? Știu eu, de mult, că vouă, senatorilor, toate victoriile mele vă stau în gît. Complotați mereu... Mereu complotați și ați vrea să mă trimiteți direct în iad ! Dar pînă atunci o

să vă tot împruținez eu pe voi încît n-o să mai fie cine să se bucure la moartea mea !

Senatorul tăcuse, mulțumindu-se să-i replice în gînd : „Ce victorii ? Care victorii ? !“ Și, deși tăcuse și nu îl întrerupsese defel, senatorul așteptase, apoi, vreme îndelungată, noapte de noapte, sosirea pretorienilor, care să-i aducă măcar edictul de condamnare la exil. Nu-i fusese adus. Domițian fusese luat de valul altor griji — nenumărate : își pregătea plecarea la Danubius. Nu voia să creadă — nu putea crede ! — că acest neam de barbari, care își avea sălașurile în văgăunile Carpaților, poate să amenințe marele imperiu ! Trebuia să meargă el, acolo, pe malurile Danubiului, să vadă cu proprii-i ochi, să audă cu propriile urechi.

Domițian nu poposise, totuși, chiar la Danubius ; se oprise la Naissus¹. Tăiase orice poftă de parazi și de chiolhanuri. Se retrăsese cu generalii săi și cu sfetnicii de taină, cu juriștii săi de încredere. Luase, apoi, măsuri — multe și sigure. Cel puțin astfel le vedea stăpînul lumii. Moesia — prea greu de apărut cu o frontieră spre barbari atît de întinsă și, de fapt, neapărată de apele marelui fluviu, cum se dovedise și în iarna 839/840 a.u.c.² — avea să fie împărțită în două provincii : Moesia Inferior și Moesia Superior. La comanda trupelor de pe frontul Danubiului fusese adus însuși prefectul pretoriului, Cornelius Fuscus — dovadă că, uite, Roma mai avea generali, încă și mai destoinici decît Oppius Sabinus ! Spre a-i da o forță și mai mare, Domițian îi acordase puteri nelimitate — militare și civile — promițîndu-i că, dacă va izbăvi imperiul de dacia barbari, va fi primit în mare triumf în Cetatea eternă și proclamat salvator al patriei.

...În fruntea unei proaspăt aduse legiuni, Fuscus se aruncase asupra dacilor, îi izgonise din Moesia, i-alungase peste Danubius și... atît. Pătrunzînd pe pămînt dacic avu impresia că a nimerit într-un teritoriu pustiu : nici o așezare, nici o urmă de daci !

¹ Orașul Niș de astăzi.

² 86/84 e.n.

— Unde sînt barbarii cei temuți?! l-a întrebă, răsurnat pe pernele unei lectici luxoase, pe ultimul supraviețuitor din campania lui Oppius Sabinus, un veteran.

Soldatul s-a oprit o clipă locului, l-a privit pînă în albul ochilor, apoi a arătat spre munții negri ce se profilau la orizont.

— Acolo! Acolo sînt; ne așteaptă.

...Un om sosisse de la Roma. Părea un sclav grec trimis după afaceri de un stăpîn cu stare — ceva grîne de cumpărat, ceva aur... Poposisse în cetate pe înserate — însoțit de alți doi. Puterile le erau sleite de-atîta drum, ochii duși adînc în găvanele negre de oboesală.

Fuseseră primiți de îndată de căpeteniile de taină Rholes și Rhemaxos. Nu lipsea nici Oroles — căruia chiar Decebal îi lăsase poruncă să nu piardă vremea și nici un prilej și să se pregătească pentru a pleca să trăiască în inima imperiului, la Roma. Crasus-Volostos îmbătrînise, se îmbolnăvisse, nu mai avea nervii și mîna de altădată.

„Sclavul grec“ rostise mesajul pe nerăsuflăte:

— Fuscus va ataca în primăvară. Deocamdată adună provizie — grîne și carne pentru ostași, nutreț pentru cai, haine călduroase. Toate îi vin prin navele romane, care acostează într-un port improvizat pe Danubius.

El numise legiunile, comandanții și tribunii acestora, făcuse — așa cum îl povățuise Volostos — elogiul cit mai mare posibil al persoanei generalului Cornelius Fuscus, al vitejiei de care dase dovadă acesta în luptele împotriva triburilor germanice.

— Crasus vă transmite și locul pe unde vor trece aceste trupe peste Danubius...

Rhemoxes săltase mirat-întrebător sprîncenele.

— ...Pe la răsărit de Oescus, apoi în sus, pe Alutus, apoi...

Căpitanul Rholes îi făcuse semn să se oprească: în încăpere intrase un bărbat înalt, spătos, cu un chip inteligent sub care înpica o barbă îngrijită.

Sclavul se lovise cu fruntea de tina podelei, într-o adîncă plecăciune.

— Mărite!...

Decebal zîmbise, poruncindu-i să se ridice.

— Și cum spunea? Că în fruntea oastei romane va veni însuși Fuscus?! Risese tare, dezgolind — între linia mustății și barbă — un șirag de dinți puternici, albi; „dinți de lup“, cum spunea fratele său, Diegis.

— Întocmai, mărite! aprobase, smerit, grecul.

— Mda!... făcuse Decebal. Mda, însuși Fuscus, biruitorul triburilor germanice în Pannonia!... E tânăr? mai întrebuse el.

Sclavul își schimbase greutatea corpului de pe un picior pe celălalt:

— Păi, după cum l-am văzut și noi — și se întorsese spre cei doi soți ai săi — nu prea mai este! Să se tot apropie de jumătatea centei!

— L-ați și văzut? se minunase Decebal. L-ați văzut — deci ați fost în tabăra lui, nu-i așa? Ia, haide, să îmi povestiți cum arată armele lor de luptă, ce arme au cei din trupele auxiliare barbare chemate în ajutor...

...Veștile de la Volostos-Crasus se adevăraseră. Încă devreme, primăvara, în anul 841 a.u.c.¹, legiunile și cohortele imperiului trecuseră fluviul pe un pod de vase. Domițian însuși, nerăbdător să mai aștepte construirea, de către Apollodor, a unui pod de piatră, ceruse declanșarea atacului, sigur de izbîndă și, mai înainte de orice, supărat foarte pe „obraznicia barbarului“.

Devenit rege, Decebal, care luase pradă destulă din ultima incursiune în Moesia, soldată și cu moartea lui Oppius Sabinus, „îndrăznise“ să-i trimită lui Domițian, împăratul lumii, o solie, cerînd pace.

— Pace fără război!? pufnise împăratul. Așa crede el, barbarul?!

La insistențele lui Cornelius Fuscus Caius — mai abil și cunoscător al obiceiurilor barbare — împăratul consimțise pînă la urmă să primească solia.

I se înfățișaseră niște barbari nu prea bine îmbrăcați, nu prea bine instruiți. Mai mult, se aplecaseră înaintea augustului numai atît cît să nu se zică — ferească zeii!

---

¹ 841 a.u.c. (de la fondarea Romei) = 87 e.n.

— că ei nu respectă obiceiurile romane. Se vedea cât de colo că, chiar dacă sînt nobili, nu sînt dintre cei trăitori pe lîngă Decebal.

— Să grăiască ! poruncise Domițian, adresîndu-se lui Fuscus.

Generalul zimbise, întorcîndu-se spre soli :

— Vorbiți, augustul imperator vă ascultă !

Solii se priviseră o clipă netulburați, apoi cel mai vîrstinc, fără pic de sfială, făcuse un pas înainte și, punîndu-și căciula sa strămoșească pe părul rebel, retezat scurt pe frunte, spusese :

— Măritul nostru rege, Decebal, e doritor de pace. El nu vrea război, vrea numai ca, astfel cum s-a înțeles slăvitul său unchi, Duras-Durpaneus, fostul nostru rege, cu împăratul Vespasian, și luminatul și augustul Domițian să-i trimită, în fiecare an, cîte doi oboli de fiecă cetățean al Romei. Altminteri...

Chipul împăratului se congestionase ; tresărise — abia stăpînindu-se să rămînă în scaun. Apoi, pradă uneia dintre cele mai nestăpînite furii, strigase :

— Altminteri ?...

Solul tot nu se tulburase. Zisese :

— ...Altminteri, zice slăvitul, tinărul și viteazul nostru rege, el va declara război augustului Domițian și, mai zice el, mari neajunsuri îi va aduce !

...În primăvară, deci, armata romană atacase. Cîteva legiuni, între care viteaza legiune V Alaudae, cohorte de barbari, trupe auxiliare... Triburile germanice din nord nu dăduseră crezare frumoaselor promisiuni ale lui Domițian : nici cvazii, nici marcomanii nu-i trimiseseră ajutoare și nici nu atacaseră Dacia.

Soli daci vesteau mereu, la Sarmizegetusa, unde Decebal își stabilise și el capitala regatului, locurile pe care poposea, etapă după etapă, tăvălugul roman, vorbeau despre mulțimea oștenilor Romei, aminteau bătălii în care o legiune sau alta se acoperise de glorie, descriau ciudatele mașini de război ale năvălitorului. Unii dintre acești soli erau primiți chiar de Decebal, dar și atunci Oroles era ținut în preajmă, deși fusese nevoit, pentru aceasta, să-și deseneze altfel chipul : o mustață mai

lungă, o barbă bogată, care să-i schimbe cu totul înfățișarea. Solii erau trimiși, apoi, de căpeteniile Rhodē și Rhēmaxos, înapoi, în întâmpinarea oștilor dușmane, după noi vești.

Decebal nu părea defel tulburat.

Înconjurat de generalii săi — Vezina, Diegis, Necomates — asculta, împărțea porunci, glumea chiar.

Într-o zi, printr-un sol de la Volostos-Crasus, primise în taină mare un mesaj din Roma. În Cetatea eternă se bîrfea mult pe seama pregătirilor ce le făcea Domițian pentru a-i înfringe pe daci. Epigramistul Martial lansase, chiar, un catren care, dacă i-ar fi parvenit împăratului, poetul ar fi împărțășit — cel puțin — soarta marelui său înaintaș, Ovidiu :

*„Domițianus se măsoară cu un dac —
Elefantul ce pe purice îl bate ! —
Dar legiune după legiune toate
Nu-i pot veni acestuia de hac...”*

— Volostos-Crasus transmite slăvitului Decebalus Rex — mai grăise solul de la Roma — că nobilimea, senatorii, notabilii din capitală îl consideră pe Decebalus priceput în ale războiului, iscusit în faptă, cugetat la năvăliri și retrageri, meșter neîntrecut în a întinde curse, viteaz în luptă și diplomat destoinic la vreme de negocieri. Și tare se mai tem de o victorie a dacilor împotriva armatei imperiale. Numai că...

Decebal își încruntase întrebător fruntea :

— Numai că ?...

— ...Crasus socoate că aducerea la Danubius și a vestitei legiuni V Alaudae...

— Ei bine ?

— ...Este un mare pericol pentru Dacia.

Vezina surisese :

— Crezi ?

— ...Crasus — continuase solul — așa socoate : experiența legiunii e mare în luptele cu popoarele pe care românii le numesc barbare.

Decebal i se adresase lui Vezina :

— Cum a spus că se numește legiunea aceasta mai mult decît vitează ?

— V Alaudae, precizase Diegis.

Regele se opri se ginditor, parcă memorind denumirea vestitei unități romane; apoi, nemaispunind nimic, părăsise sala de taină.

...În vremea aceasta, în lectica sa, Fuscus aștepta, plictisit, să-i fie vestită, în sfârșit, întilnirea cu barbarii. Dar curieri după curieri se întreceau în a-i anunța generalului că dacii... nu apăruseră încă.

Se iviseră, de-acum, munții.

Înalți, sălbatici, acoperiți cu păduri de nepătruns.

Apa Alutusului¹ le cobora în cale tot mai vijelioasă, săpîndu-și drumul între stinci uriașe, pe sub care abia de rămînea o potecă pe unde mașinile de război, carele de luptă creau făgașe adinci. Una singură de s-ar fi răsturnat, drumul le-ar fi fost barat pentru multă vreme.

Un cer mohorît, dușmănos, se oglindea, negru, în apele Alutusului, în vreme ce, sinistru în pustietatea aceasta, vîntul vuia hăbăuc prin trecătoare, făcîndu-l pe Fuscus să se afunde cu mai mult sîrg în căldura blănurilor din lectică.

Un ofițer călare ceruse să-l vadă pe general. Fuscus se arătase de după perdele, pe care le îndepărtase puțin folosind bețișorul de tec, terminat cu minuscule degete omenеști special izvodite în lemnul scump pentru a sprijini scărpinatul mai lesnicios al spinării ilustrului militar.

— Salve, mărite Fuscus! Aduc vești de la un prizonier dac: „Decebalus te așteaptă... atunci cînd nici nu te vei gîndi!”

Scirbit, Fuscus lăsase perdeluțele să cadă: Ce i-o fi trebuind lui Domițian țara aceasta atît de vrăjmașă, cu un conducător atît de în afara oricărei înțelegeri care, habar neavînd de tactica și strategia militară, cu hoardele lui cutează să înfrunte — pe cine?! Pe el, generalul Cornelius Fuscus Caius, prefectul pretoriului, fala armatei romane!! Pe el, omul păzit de Fortuna, omul care, de pe cînd era simplu *decurion*, n-a cunoscut vreodată înfrîngerea!

¹ Oltul.

Apăruse iar de după perdea :

— E departe locul unde se află prizonierul ? îl întrebase pe ofițer.

Ofițerul zîmbise :

— E chiar dinaintea ta, generale ! Zicînd acestea, ofițerul descălecăse și adresîndu-se cuiva, pe care privirea generalului nu-l putea, încă, cuprinde, strigase :
Ridică-te, neam de robi !

Abia atunci îl văzuse Fuscus. I se înfățișa un bărbat nu prea mare de stat, tînăr încă, dar cu o barbă mare, neagră și cu mustăți pe potrivă, cu un păr care-i cădea în plete pe umerii vînjoși. Ochii, mobili, imprimaу chipului său aspru o notă ironică, ce displicăse imediat romanului.

— Cine ești ? îl întrebase Fuscus.

— Un dac.

— Ce spune ? ! îl îmboldise generalul pe interpret, nerăbdător.

— Spune că este un dac, slăvite general. Ceea ce poate însemna, în graiul acestor locuri — întregise interpretul — că este și el un om, acolo... Un om oarecare...

— Sinteți mulți ? mai întrebase generalul.

Dacul răspunsese iute :

— Destui !

— Cîți anume ? insistase romanul.

— Destui, răspunsese iar dacul. Destui ca să vă învătăm că pe oaspeți îi ospătăm și-i dăruim cu ceea ce avem mai bun, iar pe vrăjmași îi vrăjmășim și-i ucidem dacă nu pleacă de bună voie de pe pămînturile noastre.

Ofițerul îl înghiontise cu vîrfuл spadei, poruncindu-i :

— Fii umil, fiu de robi, dacă vrei îndurare !

Fuscus îi făcuse semn să-i dea pace. Îi plăcea dacul. Era îndrăzneț, deși vedea și singur, desigur, că nu mai avea nici o șansă. Îl provocase :

— Spune-mi unde mă așteaptă Decebalus, regele tău, cîți oameni are, ce arme... tot ! Îți voi dărui viața, un cal și o pungă cu aur !

Dacul îl privise mîhnit și uimit pe generalul marelui imperiu.

— Aur ?! zisese el. Aur avem și noi, ce rost are să-ți irosești și puținul pe care îl ai. Dacă ai fi avut aur, generale, n-ai fi bătut atîta cale, de la Roma, tu și oastea ta, ca să veniți aici, la capătul lumii, să vă dați viața în schimbul lui !... Iar unde te așteaptă Decebal vei afla și singur, negreșit ! Cit privește că-mi vei dărui viața... Rămăsese o vreme pe gînduri, apoi continuase : Viața ? Viața n-o poate dărui decît singur Zamolxe !

Fuscus îl privea pe dac cu ochii dilatați : „Ia te uită !“ părea a spune el. „Barbarul are minte, nu glumă !“ Dar cînd vorbise spusese cu totul altceva :

— Vei fi aruncat fiarelor, în arenă, spre a-i distra pe romani. Pînă atunci... Făcuse un semn ofițerului care îl adusese.

Ofițerul se grăbise să apuce prizonierul de legături, să-l prindă iar la oblincul șcii. În clipa aceea, dacul se aplecase iute, trecuse pe sub brațul ofițerului, și, de pe stîncă înaltă, se aruncase în bulboana tulbure a apelor Alutusalui.

Fuscus tresărise. Ieșind din lectică, privise locul unde dacul se prăvălise în genune.

— Păcat, spusese apoi. Și urcîndu-se iar în lectică, poruncise : Să continuăm înaintarea !

...Decebal preferase așteptarea. De foarte tînăr încă se dovedise meșter neîntrecut în a întinde curse.

Fuscus și grosul trupelor sale se angajaseră de acum în defileul strîmt, tăiat adînc în stîncă dură de apele Alutusalui. Cohortele legiunilor se strecurau cu greu, în șiruri, fără a putea ține o rînduială cu care se obișnuiseră. Ei, ostașii disciplinați, care călcaseră cu pasul de la un capăt la altul lumea romană ; ei, eroii care izbîndiseră, în atîtea lupte, asupra atîtor popoare ! Ei, care, pe zloată sau viscol, pe arșiță sau ploaie treceau mereu dintr-o provincie într-alta. Luptau și mureau pentru a mai cuceri o fișie de teritoriu. Luptau și mureau pentru a mai adăuga o glorie celor străbune, aflîndu-se cînd în Iudeea, cînd în Moesia, în Gallia sau în îndepăr-

tata Lusitanie... Ei nu cunoșteau frica sau oboseala; ei mărșăluiau îmbrăcați într-o tunică simplă din lână, cu mincile scurte, încălțați în cizme înalte, cu ținte, legate sus, pe gambă; deasupra tunicii purtau o cuirasă de piele, solidă, întărită cu adaosuri de metal; un pulpan — tot din piele — le apăra, în atac, piciorul drept. Ei mărșăluiau pe orice vreme, în orice țară. Primiseră un ordin? Ei, și ce? Era primul? ...sau ultimul? Ei vor ataca. Vor învinge, desigur, chiar dacă mulți dintre ei nu vor mai apuca triumful. Totuși, chiar și cei mai hârșiți în lupte dintre ei, priveau circumspecți, unii chiar cu teamă, locurile pustii, dușmanul acesta invizibil, dar a cărui prezență undeva, înainte, i-apăsă tot timpul.

Mărșăluiau și coifurile lucitoare, de metal, cu pănaș, nu și le țineau pe cap, ci pe piept, prinse cu o curelușă petrecută în jurul gâtului. De un umăr — cel stâng — purtau scutul lung din lemn acoperit cu fier și blană și mantaua din lână — o manta care să-i apere de frig și de ploaie. La șold purtau spada scurtă, dreaptă, cu tăiș dublu și tot pe partea stângă a corpului, în mână, două sulite.

Mărșăluiau, încărcăți de poveri, aruncînd priviri ur-suze spre pădurea deasă ce cobora pe stînci pînă deasupra apelor vijelioase și tulburi ce ațineau cealaltă margine a genunii în care fremăta Alutusal. Un pas ne-atent și erai pierdut. Degeaba purtau cu ei parul pentru fortificații — abia ținut în mîna dreaptă — în jurul căruia erau aranjați sacii cu bagaje: hrană pentru două săptămîni, pline, vasele de mîncat, rișnița pentru grîne. În spate — hirlețul sau barda, un coș și cîțiva țăruiși pentru fortificații sau val. Dar unde, unde se vor opri? Și — *acolo* — vor putea să se fortifice, oare? Comandanții, însă, păreau a nu se gîndi defel la o întîlnire cu dacii și liniștea lor se răspîndise și asupra ostașilor, care se mai destinseseră și începuseră să glumească între ei.

Cînd se treziseră din toropeala generală — capcana era întinsă. Și era — se vede — și prea tîrziu ca trupa să se aranjeze în formațiune de atac. Degeaba sunaseră trîmbițele semnalul de întoarcere, degeaba — ordinele strigate ale ofițerilor, care cereau trupei să se adăpostească! Mulți n-apucaseră nici să-și pună coifurile. Dar

și peste coifuri și scuturi — fărmînd laolaltă oameni și mașini de război — se abătuseră cascade de bolovani, uriașe rădăcini de copaci, prăvălite din vîrfurile munților, iar copaci întregi, seculari, se prăbușiseră ca trăsniți, strivind totul și nemailăsînd cale liberă nici măcar pentru cei norocoși, scăpați de prima lovitură.

Și cînd totul nu mai fusese decît o cumplită învălmășeală, o viermuială netrebnică, în trecătoare coboriseră — ca niște slujitori ai infernului — dacii. Erau mulți, iuți, fioroși. Înarmați cu *sicae* și *falces*, scoțînd strigătele lor de luptă, dacii se amestecară în debandada ce împărătea oastea romană, secerînd pe de-a rîndul, luptîndu-se cu o furie, o dibăcie și un curaj nemiîntîlnite de veteranii romani la nici unul dintre popoarele pe care le călcaseră pînă atunci.

Vălmășagul luptei se stinsese, treptat, către seară. Acei — puțini — dintre romani care se salvaseră, se strecuraseră anevoie, hăituiți, pe nebănuite poteci pe care doar groaza îi le scoate în cale, înapoi, spre Danubius, de unde veniseră. Unii — și nu puțini — serviseră de hrană lupilor sau altor fiare ale pădurii.

Inconjurat de generalii săi, Decebal, de pe o stîncă, privea carnagiul — nu fără satisfacție. Oamenii săi raportau clipă cu clipă situația prăzii care creștea, creștea... și a prizonierilor.

Decebal ceruse să îi fie adus unul dintre ofițerii luați prizonieri.

Romanul se înfățișase mîndru. Cu pieptarul argintiu pătat de sînge, cu chipul răvășit de vîltoarea luptei, ofițerul nici măcar nu salutase.

— Dezlegați-l ! poruncise regele.

Îl privise o vreme, apoi îl poftise să se așeze pe o buturugă.

— Din ce legiune ești ?

Romanul răspunsese cu un aer infatuat :

— Legiunea V Alaudae !

Cu brațele încrucișate, regele îl privea pe ofițerul roman. Tînăr încă, nobil — desigur —, romanul privea și el, minunîndu-se, sabia uriașă ce-i atîrna la brîu acestui rege barbar.

— L-ai cunoaște pe Fuscus ? întrebare iar regele.

Ofițerul plecase privirea, posomorît.

— Desigur... suspinase el.

— Mergem să-l căutăm împreună ?

Ofițerul nu răspunsese, dar se ridicase.

Se ridicaseră și generalii daci.

Coborîseră.

Apoi, odată în trecătoare, porniseră mai întii spre grupul prizonierilor. Erau sute — posomorîți, mulți răniți — cu privirile coborîte în pămînt, înfrinți. Nu mai păreau legendarii soldați ai Romei, care purtaseră din triumf în triumf acvilele și stindardele legiunilor imperiale.

Decebal îi spusese romanului :

— Printre ei, nu e. Știi, cumva, care i-a fost locul în coloană ?

Romanul înclinase aprobator capul. Și iar o porniseră printre grămezile de soldați cu gîturile tăiate de neiertătoarele *falces* dace, striviți de grindina de pietre sau, pur și simplu, de copitele propriilor cai, scăpați de sub orice control, înnebuniți de ucigătoarea ploaie ce se abătuse asupra lor din ceruri.

În sfîrșit, lectica prefectului pretoriului fusese aflată. Era mascată de un zid înalt, format de trupurile ofițerilor ce căzuseră apărîndu-și comandantul. Dăduseră în lături perdelele și îl văzură pe Fuscus. Marele general al imperiului murise cu un sicăe în gît. Tînărul luptător dac care, probabil, apucase să arunce temuta armă, zăcea, și el, doi pași mai încolo, în pîntece cu o sabie romană.

Decebal arătase spre lectică ;

— Acesta e Fuscus !?

Ofițerul își scoase grăbit coiful.

— Da. E măritul meu comandant.

Decebal îl privise o vreme pe cel care fusese temutul general al marelui imperiu. Apoi își aplecase privirile asupra romanului.

— Îți dărui viața, îi spusese. Mergi și salută-l din partea mea pe marce Domițian. Spune-i că nu a stat defel în puterea mea să salvez viața generalului său.

Să i se dea un cal și merindea necesară! se întorsese Decebal către ai săi. Să fie condus pînă ce nu va mai fi pentru el nici un pericol. Vreau să ajungă neapărat la Domițian!

...Iar cînd ofițerul se îndepărtase, privirile regelui se înseninaseră.

— Cum spunea că se numește legiunea aceea de temut... aceea pe care Domițian a adus-o special să ne sperie? îl întrebase pe Oroles, aflat în preajmă.

— Legiunea V Alaudae, rege!

— Așa! mai spusese Decebal. Și, aplecîndu-se, descleștase din mîna unui oștean mort un stindard pe care îl întinsese lui Oroles, spunîndu-i:

— Tu, prietene, le știi slova, că doar te-ai străduit și le-ai învățat-o. Poți a-mi spune ce scrie pe acest stindard?

Oarecum mirat de curiozitatea regelui său, Oroles tradusese:

— *Legio V Alaudae!*

— Așa!... mai făcuse iar Decebal și în ochii săi, puțin mijiți de astă dată, strălucise o lumină ciudată.

4. În acest an, 841 de la întemeierea Romei, și după această însemnată victorie din defileul Alutusalui, Oroles plecase în Cetatea eternă. Bătrînul Crasus-Volostos, am văzut, se întîlnise cu el în popina grecului, „Bufnița chioară“.

Decebal triumfase — bucuria i se citea în priviri, supușii toți înțeleseseră că pericolul cel mare trecuse.

Dar — oare — trecuse?

Cei mai apropiați regelui: Vezina, marele preot Diegis, fratele regelui, căpitanii de taină, bătrînii tarabostes din sfatul regal, toți priveau tot mai adînc în sufletul lui Decebal prin ferestrele ochilor. Iar lumina aceea ce izvora din adîncuri și-i irumpea în privire cînd își îmbărbăta poporul și-i vestea triumful din defileu, se stingea treptat, pierrea cînd regele se retrăgea între intimii săi.

— Pericolul cel mare abia acum vine! îl vestise el, într-o seară, în timpul unui ospăț, pe Vezina, în vreme

ce toți ceilalți, mai tineri, se veseleau. Am stîrnit leul din cușcă. I-am ucis împăratului doi dintre marii săi generali : pe Caius Oppius Sabinus și pe Cornelius Fuscus. I-am lovit și i-am distrus castre ce păreau invincibile, legiuni ce se tot acoperiseră de glorie... Acum — tăie el, sec, aerul cu brațu-i vînjos — romanul nu ne mai iartă. Nu poate să ne mai ierte !

Se așternuse tăcerea. O tăcere grea, a neliniștii. Fără să o dorească, regele spusese prea tare ultimele cuvinte. Vezina spărsese el acest potop de liniște.

— Ei, or veni, i-om frînge, și or pleca ! spusese el, cu aerul că, pe el unul, romanul nu-l mai sperie. I-am bătut și o să-i mai batem ! Nu-i așa, Decebal ? adăugase repede.

Regele se ridicase. Ridicase ușor și cornul lui cel mare, de bour, încrustat cu aur, pe care vinul cel roșu îl umplea pînă la buză. Mîna sa îl aplecase, picurînd pe pămîntul negru cîteva mărgеле rubinii, apoi, după ce sorbise, grăise :

— Mulți și dintre ai noștri au simțit ascuțișul paloșului roman. Sînt luptători dîrji, aprigi și curajoși romanii. Acum s-au învățat și cu felul nostru de a lupta aici, în munții noștri. Și sînt mulți romanii ! Și mai multe sînt popoarele ce-i ascultă și care le pun într-ajutor ostași, și aur, și grîne, și bani. Iar noi nu avem armata lor. Și nici cetățile lor. Și nici mașinile lor de război. Și nici ajutorul atîtor popoare și semînții !... Noi sîntem singuri. Cu munții noștri, cu brațele și cu mintea noastră, cu aurul nostru. Aici, într-acestea, ne este scăparea și trebuie ca toată această bogăție s-o folosim cît mai bine, să ne croim din ea un scut puternic.

Ceilalți aprobaseră tăcuți, mișcînd bărbile mari, care le acopereau pieptul de luptători.

— ...Trebuie, după credința ce o am eu în mine, să știm pas cu pas ce vrea și ce face Domițian !... mai spusese regele, și Oroles îi prinsese privirea pe care Decebal, cu o singură mișcare a capului, i-o aruncase încărcată de semnificații.

Un semn dat de rege și căpitanul Rhemaxos îi spusese lui Oroles :

— Să mergem, cite unul, în camera de alături.

Rînd pe rînd plecaseră Rhemoxos, apoi Rholes, Oroles, Vezina.

Decebal sosise ultimul.

— Mărite rege — începuse căpitanul Rholes — Volostos... Crasus al nostru de la Roma... și oamenii lui, după cum te-ai și putut încredința...

Decebal ceruse liniște. Cuvîntase, apoi, el. Repede, cu glas coborît, dar limpede :

— Volostos ! El și-a făcut pe deplin datoria, izbîndînd acolo unde puțini dintre ai noștri nu numai că poate nu ar fi izbîndit, dar nici n-ar fi cutezat să gîndească într-o izbîndă. Dar Volostos e, acum, bătrîn. Și bolnav, mai cu seamă bolnav ! Noi trebuie să trimitem acolo un om tînăr, care să semene mai departe sămînța aruncată dintru început de Volostos, dar să și culeagă roadele din sămînța aruncată de el.

Cum îi era felul, regele tăcuse tot atît de brusc cum ceruse și cuvîntul. Începuse să măsoare încăperea cu pas lung, hotărît ; se plimbase astfel, de la un capăt la altul, o vreme, apoi, oprindu-se iar în fața celor pe care el îi convocase atît de grabnic, spusese :

— Un astfel de om avem — pe Oroles. Îi vom da cu el și patru flăcăi de ispravă și brațe sigure la apărare. Și ei, ca și Oroles, se pregătesc de mult pentru această misiune sacră. Dar îi vom da și aur. Aur dac, mult, mult !... Să poată înfringe cu el nu numai mîndria senatorilor romani, ci și cerbicia celor din preajma împăratului, a oamenilor de taină ai lui Domițian... Atît de mult aur, încît nici o piedică să nu-i stea în cale...

...Alte și alte amintiri. Lumina lunii poleiește crugul. Înconjurat de stejari seculari, templul cu acoperișul de șită pare învelit cu dinari de aur. Altarul, abia conturat de umbrele nopții, se bănuie afară, sub cerul spuzit de stele. Sanctuarul cel mare : cinci duzini de altare din andezit, rotunde, așezate concentric și la un pas unul de altul, înconjurînd potcoava altarelor regale ce au în față marele jertfelnic.

În sala cea mare, de la intrare, nu sînt decît cîțiva tarabostes, marele preot. Oroles și patru flăcăi cît munții, cărora barba de luptători nu le tresaltă, încă, în răsuflarea pieptului.

Marele preot evocă spiritul lui Zamolxe, căruia, zeul-zeilor, Gebeleizis, i-a încredințat pămîntul, cere îndurarea zeului și ocrotirea sa pentru tînărul nobil dac Oroles, fiul lui Zyperus.

Vezina tresare ușor — întrerupe șirul invocației ; a auzit el ceva.

Peste puțin și ceilalți ascultă pasul apăsător, atît de cunoscut ; sosește regele, sosește Decebal.

Regele pășește larg în sala de la intrarea în sanctuar, vine lingă Oroles, îl îmbrățișează, apoi face un semn lui Vezina.

O mină puternică îl imboldește pe Oroles spre altar. „Mîna lui Decebal !“ gîndește tînărul tarabostes.

Se oprește la un pas de altarul pe care doi preoți întetesc focul sacru. Limbi mari, roșietice se înalță și un miros aromitor se răspîndește. Atunci, glasul marelui preot se înalță încă o dată spre tăriile de necuprins ale cerului.

— ...Și primește, o, Zamolxe, pe Oroles în marile tale cîmpii ale celor drepti de va cădea lovit de pumnal, de sabie, de otravă, de săgeată vrăjmașă sau de va fi jertfit de vrăjmaș prin ștreang, prin crucificare, prin gura spurcată a sălbăticiunilor ! Și izgonește-l, o, tu, zeul-zeilor, din cîmpiile celor drepti dacă își va trăda patria sa, și pe regele său, și pe ai săi fie sub povara osîndei și caznelor, fie din imboldul păcătos al aurului ! Și fă, Zamolxe, ca nici măcar firul de iarbă să nu-l plîngă, nici glas de mamă să-i amintească numele, iar poporul său să și-l piardă din amintire și cuget pe vecie !...

Marele preot tace. Prosternat sub altar, el meditează, pornit pe căile de abur ale locului unde sălășluiește zeul-zeilor. Apoi Vezina se ridică, se apropie de regele său :

— Mărite rege, săvîrșește-ți fapta !

Decebal ia dreapta lui Oroles, i-o strînge la piept, îl îmbrățișează. Apoi, dăruindu-i un mic pumnal cu minier de aur, spune :

— Te numesc ochii, urechile și înțelepciunea Daciei în Cetatea eternă — inima imperiului care ne dușmănește și ne dorește pieirea. Iar acești patru feciori ai Daciei — mai spuse regele, arătînd, printr-un gest larg, cu brațul, spre cei patru gemeni, — te vor urma și vor fi, pe viață și pe moarte, oamenii tăi de credință. Și în tot ceea ce vei face, să păziți un singur gînd și o singură faptă : să fie spre folosul patriei voastre, Dacia !

Plecaseră de la sanctuarul cel mare.

Oroles și cei patru gemeni, încinși cu sabia de războinic, purtau cununa cu flori a celor aleși și plăcuți marelui zeu.

Alutina l-aștepta în Poiana Zimbrilor.

Răsărise luna.

Mare, rotundă — crai noi.

Lumina ei aurea poiana, topea zarea.

Depart, în desîșul codrilor, mugea bourul, neîmblinzitul împărat al codrilor.

Doi tineri pășesc agale prin poiană. Poate să și tune... să trăsnească... să se dărîme pămîntul : gîndurile amîndurora nu cutureieră, o dată cu ei, poiana.

— Vei pleca, totuși ? întrebă fata și în glasul ei e tremurul funzei de mesteacăn.

— Voi pleca, răspunde încet tînărul.

— Și... nu vrei ?... nu poți să renunți ? !

— Nu !

Fata pune ușor capul pe umărul lui. Două șiruri mari de lacrimi, pe care încearcă zadarnic să le oprească, îi picură pe umărul flăcăului.

— Nu prea te bucuri... găsi cu cale Oroles să-i spună. Doar sînt un luptător, știu minui spada, arcu, lancea sau sulița ca nimeni altul, nu ?

— De ce m-aş bucura?! spune, într-un tîrziu, fata. Mi te-am salvat o dată de pe calea cea fără de întoarcere a solului lui Zamolxe ... s-au mi-am închipuit numai că te-am salvat eu! ? În realitate trebuie că...

Sîinii îi tresar, ca doi pui de turturică speriaţi, şi Oroles nu se înduplecă, încă, să-i spună cuvinte de îmbărbătare. Fata începe să plîngă de-a binelea şi flăcăul o strînge drăgăstos în braţe.

— Mulţi tineri, Alutina, ar da nu ştiu ce să ia parte la marea vînătoare de bouri! Nu înţeleg, fată dragă, de ce acest întreg zbucium! ?

— Pentru că... pentru că mi-a fost dat, ca nimănui alteia, să te iubesc ca o zăludă, de-aceea!

Mai stătuse o vreme cu capul la pieptul lui. Apoi, minată, se vede, de zădărnicia rugămintîilor ei, Alutina spusese deodată :

— Mă voi duce la Decebal!... Voi îngenunchea la picioarele lui...

Îl sufoca cu sărutările sale, îi scâlda obrazii cu lacrimile-i curgînd potop.

— ...La Decebal, da!... la el mă voi duce!... Aşa!... Flăcăul ţîşnise deodată în picioare.

— Tu, fată, trezeşte-te! gemuse el, şi în lumina albă a lunii i se văzu cerbicia irumpîndu-i în cutele de pe frunte. Dar zărind-o pe Alutina, ce adăsta la picioarele sale, ca o ciută cerînd îndurarea vînătorului, spusese ceva mai potolit: Ce să cauţi, tu, la Decebal?! De asemenea treburi are el vreme?! Şi pe urmă, află, nici nu e vorba despre vreo vînătoare!...

Fata tresărise: zvîcnise în picioare; ochii ei mari, de culoarea ghindei coapte, priveau larg deschişi chipul iubit şi în lumina ce izvora din ei se scâlda uimirea:

— Am bănuît şi eu. Deci m-ai... m-ai păcălit! ?

— Da...

— Deci... ciripise ea, deodată veselă, nu vei pleca niciunde, da?

— A, asta nu! spusese Oroles hotărît. De plecat tot voi pleca, dar... nu la vînătoare!

Din nou un nor acoperise chipul fetel.

— Atunci... unde?

— Jură-mi pe iubirea noastră că nimănui și orice s-ar întâmpla nu vei spune ceea ce vei afla de la mine !

Fata nu stătuse pe gânduri : buzele ei murmuraseră trist :

— Jur !

Îi povestise scurt misiunea ce i-o încredințase regele, sfatul nobililor *tarabostes*, marele preot.

O vreme nu se mai auziră decât suspinele înăbușite în pieptul feciorelnic al Alutinei și șoapta hoțască a nopții. Apoi, eliberată ca de un vis rău, dar împăcată cu sine, fata spusese :

— Și de pe drumul către Zamolxe, și tot te-ai mai fi întors, dar de la Roma...

Nu mai plingea. Roua ochilor ei pierise.

— Mă vei uita, acolo, pe meleaguri străine, între străini !... mai spusese ea.

Oroles oftase : ce să-i mai spună, s-o împace ? ! Abia de putea să-și ascundă jalea sufletului său.

— Nu-ți voi uita chipul !... Nu-ți pot uita inima ce s-a făcut sălaș pentru iubirea mea... îi șoptise el.

— Mă vei uita, Oroles... repeta ea, ca un ecou.

— Îmi vor aminti de tine, mereu, frații tăi, Rhoxaneus, Duraneus, Scordineus, Deceneus...

Alutina își ridicase mândră chipul în razele de aur ale lunii ; un nimb de aur irumpea din părul ei, diafan ; avea ochii secați, privirea fermă.

— Oroles, dragule, zimbrul meu neîmblinzit și drag, mă vei uita sau nu... Asta doar soarta și zbuciumul vieții pot hotărî și vor hotărî. Nu uita — și nu vei putea uita ! — clipele noastre de iubire, poiana aceasta mândră, în care de micuți ne-am jucat, apoi ne-am iubit... Nu vei uita — căci nu vei putea uita ! — oglindirea chipurilor noastre, împreună, în cleștarul apelor Ordessosului... Dacă îmi juri — începuse ea, dar se opri ; pădurea se înfiorase tainic, fremătind dintr-o dată ca atinsă de sărutul zefirului. Trupul fetei se încordase — părea o căprioară gata să străbată, într-un salt, luminișul — capul frumos, cu ochii dilatați și nările adulmecînd crugul păreau, toate, să mistuie timpul și distanțele în grăbirea unui eveniment iminent.

— Vi... vine cineva ! articulase ea, într-un sfârșit.

Oroles o liniștise :

— Oricine ar fi, dușman nu poate fi : Poiana Zimbriilor nu-i locul unde să nimerească cineva prea lesne !

— Jură-mi !... începuse, iar, fata, dar cortina neagră a pădurii se dăduse în lături și în poiană pătrunseseră, unul după altul, patru războinici. Vai, gemenii ! se spe-riase Alutina.

— Eu i-am chemat ! spusese Oroles. Să-și ia rămas bun aici, în poiană, de la surioara lor, căci vom apuca de îndată drumul Romei.

... Apoi luaseră drumul Romei !...

Cîtă cale urmau să străbată !

Lăsaseră mult în urmă locurile natale. Se-abătuseră din drum să ia aur și ultimele instrucțiuni de la căpitanul de taină Rholes. Luțiseră caii pe cărări necunoscute, prin locuri pustii, unde doar sălbăticiunile pădurilor își aflau bun sălaș. Caii alergau într-un trap ușor. Cînd și cînd, fornăiau, simțind, prin apropiere, vreo sălbăticiune.

Cînd o apucaseră spre Naissus, îngropaseră, într-o vîlcea departe de drum, tot ceea ce ar fi putut aminti că sînt daci. Rhoxaneus își păstrase însă, vestitul pumnal curbat, *sicae*.

— O să zic — se scuza — că l-am cumpărat în Dacia.

Zărlînd și în ochii lui Deceneus aceeași dorință arzătoare ca și la fratele său, Oroles ordonase scurt :

— Poți să-l oprești și tu, băiete ! Vei spune, curioșilor, aceeași legendă, ca și Rhoxaneus.

Dar, cînd încercaseră și ceilalți doi gemeni să-și oprească pumnalele, Oroles se împotrivise :

— Nu e bine. Nu vă dați seama ? Ar bate la ochi ! E de-ajuns pentru ei doi !...

Intraseră în oraș pe înserate. Amurgea, și peste case parcă se juca cineva cu bănuți de aramă.

Garda porții îi oprise, cercetîndu-i :

— De unde veniți ? întrebă un bătrîn decurion.

— Din Dacia, răspunsese Oroles.

— Din Dacia ! ? exclamase romanul. Pe Proserpina, mama Furiilor și soția lui Pluto ! Tocmai de acolo ? !

— De-acolo !

— Dar ce-ați căutat, oameni buni ? După ce anume v-ați dus ?

— După grîne, rîsese, prietenos, Oroles. Sint ieftine și bune, merită riscul !... Iar Roma are atîta nevoie de ele !...

Îi aruncase decurionului un dinar, acesta îi salutase, aplecîndu-se pînă la pămînt, semn că își pot continua în voie calea în oraș.

...Naissus nu era un oraș mare. Cînd le spusese — mai în glumă, mai în serios — că e „ceva mai mare decît un castru și ceva mai mic decît o cetate“, decurionul nu greșise. Totuși, nu aflaseră o încăpere în care să innopteze, cu tot aurul promis. Hangiul, stăpînul primului han întîlnit, o muțră roșcată, cu privirea ruginie, șireată, se înduplecase spunîndu-le că, dacă se grăbesc, la grecul Strabos, zaraf cunoscut, vor putea afla o găzduire mai acătării, dar — adăugase el, frecînd grăitor degetul mare de arătător — o să cam coste !

Oroles zimbise, adăugîndu-i hangiului o monedă la semnul amical ce i-l făcu. Se reîntoarseră în ulița mare, să înșeeze iar.

Aplecîndu-se sub burta calului, să strîngă chinga mai bine, Rhoxaneus văzuse cum din han ieșea, tiptil-tiptil, un sclav cocîrjat, slăbănog. I-l arătase și lui Deceneus și, amîndoi, i-l arătaseră, din priviri, lui Oroles.

Îl urmăriseră o vreme, cu privirea, cum mergea tupilat pe sub garduri, apoi sclavul se făcuse nevăzut pe o ulicioară.

— Îi anunță lui Strabos sosirea noastră, a spus Oroles. Să fie, adică, fiertura gata de cum i-om trece pragul !

Au încălecat și au pornit. Orașul părea mort, pustiu. Ici, colo cîte o arătare traversa ferit ulița, dispărînd grăbit în cîte o clădire. Mai tîrziu au aflat că nu trecuse luna de cînd *marcomanii* făcuseră o „vizită“, trecînd orașul prin spadă și moarte.

Mai mult pe dibuite, au ajuns în locul unde, din copaci doborîți, grecul-zaraf ridicase o căsoaie cu un cat. O scară de lemn, îngustă, sub cerul liber, care urca la

catul de sus, și un mic grajd în ocolul curții erau singurele semne că proprietatea lui Strabos putea servi și ca han.

Proprietarul i-aștepta în prag, cu o feștilă în mină, cu fața unsuroasă numai zîmbet.

— Fii binevenit, *domine* ! Fii binevenit ! s-a aplecat el înaintea lui Oroles.

Se înțeleseseră la preț și Oroles ceruse și ceva de-ale gurii.

— Orice, domine ! Orice, la Strabos găsești orice, după dorință ! Și, pe Apollo, de nu vă veți simți minunat la Strabos, n-o să vă simțiți mai bine nici la cea mai vestită popina din Cetatea celor șapte coline !

Făcuse repede un semn și o sclavă tracă se apucase să trebăluiască lângă plita încinsă, pe care fierbeau deja bucate felurite.

— Dar aici, la tine, o, Strabos — i-a gîdilat amorul propriu Oroles — e un adevărat han. Mai ai și alți mușterii ! ?

Grecul i-a surîs larg :

— De unde, domine, de unde atîția mușterii ! Dar dacă o să pice vreunul... știi ? ...s-avem totul pregătit ! Viața e grea astăzi, e tare grea și un ban în plus, pentru zile și mai negre, nu strică !

Urcaseră sus, să se odihnească.

— Toți cinci într-o încăpere, domine ? ! s-a minunat grecul. Nu se poate ! Pentru tinerii însoțitori aș avea o altă cameră. E și mai ieftină !...

Oroles ghicise că patronul tănuia ceva sub privirea voit prietenoasă, unsuroasă, dar strădania avea să-i fie zadarnică : nici el, vulpoiul pe care grecul îl voia în capcana sa, nu era născut de ieri, de alaltăieri. De aceea, abordînd o mină mulțumită, i-a spus :

— În regulă, fie precum spui !

Și se cuibărise în patul din camera ce-i fu dată, aflată la capătul de sus al scării de lemn.

Ceilalți patru au fost conduși de grec în altă încăpere — într-un ungher ascuns al catului de sus, departe

de scară și, deci, și de camera lui Oroles. Grecul le urase noapte bună :

— Să dormiți bine, flăcăi, ca să fiți odihniți mâine ! le-a spus, apoi, cu un glas onctuos.

Gemenii l-au salutat toți patru în același timp, apoi s-au prefăcut a-și orîndui pentru noapte, pînă ce pașii hangiuului de ocazie făcuseră să scîrție treptele scării de lemn. Atunci, Rhoxaneus încingîndu-și la loc briul de piele, de care era prinsă sîca a sa, le-a spus în șoaptă celorlalți :

— Mă reped pîn-la Oroles. Mi se pare ceva în neregulă în toate cîte grecul le-a pus la cale. Dacă nu mă întorc și-auziți scîncetul vulpii, dați iama după mine !

Rhoxaneus a pornit cu pas pisicesc ; dar, sub greutatea sa, scîndurile podelei scîrțiau, gemeau. S-a oprit : ce să facă ? Un gînd bun i-a venit : începuse să calce aproape de îmbucarea podelelor cu zidul și rezultatul fusese mulțumitor, deși mai puțin comod mersul.

A ciocănit ușor și Oroles i-a deschis precaut.

— Cine este ? a șoptit el.

— Eu, Rhoxaneus...

— Intră !

S-a așezat pe patul lui Oroles.

— Am zis că... Știi, grecul mi s-a părut prea...

— Bine-ai făcut că ai venit, a spus Oroles repede. Ia lădița cu aur și du-o în camera voastră. Dar întoarce-te iute cu Deceneus. Luați-vă săbiile și veniți aici, o să dormiți cu mine. Dar — a adăugat Oroles cînd Rhoxaneus dăduse să plece — vezi, la întoarcere să nu vă simtă nici vîntul, nici pămîntul și nici... — mai cu seamă ! — ... hoțomanul de grec.

5. Cum scăpase de oaspeți, Strabos se repezise cu ocările asupra sclavei :

— Ce-ai tăiat găina cea mai grasă, otrăvito ? ! O să te vînd la prima ocazie, trîndavo !

— Dar, stăpîne, am văzut că era vorba de un nobil și...

Grecul o plesnise peste fese cu o lingură mare de lemn :

— Piei, blestemat ! Dacă nu piei, pe Apollo, îți crăp capul !...

Sclava i se ferise din cale. Se retrăsese — dar nu prea speriată — în colțul său, unde începuse să spele străchini, lălăind un cîntecel de prin locurile unde văzuse lumina zilei.

Strabos a mai ocărit-o ce a mai ocărit-o, apoi a venit lîngă ea, ciupind-o binevoitor de obrazii dolofani și tineri. Se chinui chiar să-i zîmbească :

— Vatrava, a spus el în sfîrșit, cu glasul numai miere. N-ai vrea și tu, noaptea asta, să-ți vezi iubitul ?

Fata a plecat sfioasă ochii.

— Hai, lasă, știu că ai un iubit. Și mai știu și cum arată : e tot un sclav trac de la curtea nobilului Severus Quintilianus, nu-i așa ?

Rîdea gros, vulgar. A întins miinile puhave, murdare, să-i pipăie sinii plini prin borangicul cămășii.

— He-he ! a spus el iar. Ce mai năbădăi o să bagi în tracul tău noaptea aceasta !... Hai, du-te !

Sclava a mulțumit stăpînului, și-a desfăcut șorțul de la briu și, în drum spre ușă a mai aruncat o privire bucatelor puse la foc, dar grecul a zorit-o :

— Hai, hai ! Du-te, nu te-ngriji tu de ele ! Rămîn în seama mea. Iar de ospătat, o să-i ospăteze Strabos pe străini, de-o mai pica vreunul ! a rîs el iar, gros, cu o schimă a feței care o sperie pe tracă și o făcu să se împiedice de prag.

Rămas singur, a privit tavanul sălii cu ochii săi bulbuci, într-un fel anume și a ieșit în ușa bucătăriei.

Cerul era întunecat, mohorit, prea negru la această oră a serii ca să nu vestească o noapte crîncenă, cu furtună. Poate chiar o ploaie d-alea !... așa cum numai prin părțile acestea se poate abate !

Dinspre munții Dalmați goneau pe cer nori de catran, uriași, fantomatici purtați de un vînt ce se întetea clipă de clipă.

Strabos s-a ghemuit pe pragul bucătăriei. A dus mîinile pumn la gură, scoțînd ușor un strigăt de buhă. Apoi încă de două ori, la rînd, și iarăși o dată.

A ascultat atent.

Sus, în înalturi, acolo unde doar Zeus cunoaște firea și vrerea cîtor se află pe lume, a bubuit surd tunetul. „Ei, da, va ploua, în mod sigur !“ a surîs grecul, satisfăcut. „Pe-o noapte furtunoasă, nici o patrulă nu-i formată din nebuni, care să bîntuie ulițele !...“

De deasupra grajdului, din colțul dinspre pădure al ogrăzii, s-a auzit, de trei ori în șir, strigătul de pradă al buhei.

„Așa !...“, și-a frecat, grecul, mîinile, mulțumit. „M-au auzit, m-au înțeles și, curînd-curînd or să pice încoace !“

A dereticat prin bucătărie, a așezat pe masă cinci ceaune din lemn, apoi a pus, alături, pocale mari, tot din lemn, cu brîie roșii. Pentru vin.

6. Oroles fusese poftit să coboare, cu stăruitoare bătăi în ușa de după care, nu peste mult timp, răzbătuse și vorba prefăcută a grecului :

— Coboară, domine, bucate alese te așteaptă jos ! Coboară la cină, rogu-te ! Tot eu o să-i chem și pe însoțitorii slăvitului dominus !...

Pașii grei i se auziseră călcînd podeaua scîrțîitoare a coridorului. Urmaseră bătăi îndelungi în ușa gemenilor și cuvîntul mîeros al hangîului :

— La masă, domnii mei tineri și frumoși ! Vă așteaptă bucate alese ! La cină, rogu-vă !...

În cameră, Oroles așteptase ca pasul greu al hoțomanului să treacă de ușa sa, să bocăne pe treptele scării coborînd. Abia apoi, pregătindu-se și el să coboare, poruncise celor doi :

— Veniți jos o dată cu ceilalți, îndată după mine ! Și... nu uitați : ascundeți sub tunică pumnalele !

Gemenii încuviințaseră și Oroles plecase.

Oroles s-a așezat la masa simplă, dar din lemn proaspăt geluit, mirosind a rășină.

— Nu-i prea veche casa ta, cinstite Strabos, nu-i așa ?
Hangiul a ris măgulit :

— Ei, nu e, nu e ! Și nici n-am făcut-o cu gând s-o transform în han. Nici nu știe stăpînirea că, din cînd în cînd, mai ospătează și Strabos cîte un prieten-doi la masa sa...

— A, așa stau lucrurile ! ? a suris dacul. Păi, bine că ne spuseși. Acu-acu te poți trezi cu un trimis al vigiliilor și ce te făceai de-aș fi declarat că sîntem niște străini, care n-au găsit loc la han ? !

Patronul a sosit cu găina rumenită împărțită frățește în cinci, cu bob fiert alături, pisat mărunt cu usturoi.

— Păi, mărite *domine*, de ce să n-o spun p-a dreaptă ! Cînd am zis „stăpînirea“, n-am zis că nu știe și slăvitul Andronicus, mai marele cetății ! Am zis așa... că, adică, nu plătesc darea de hangiu, n-am firmă și toate celelalte, dar partea mea, lună de lună, negreșit ajunge în mîinile slăvitului guvernator.

Ca la un semnal, gemenii au apucat toți odată bucățile de pasăre și au început să înfulece hulpav. Erau infometăți, drumul le sleise ce bruma acumulaseră din merindea — puțină — luată cu ei de acasă.

Grecul îi tot îndemna, deși — privind plita mare, dar fără oale pe ea — oaspeții își dădeau seama că pe mare lucru nu se mai putea sprijini osîrdia lor în a da gata bucatele puse dinainte. Iar în tot acest răstimp, gazda le turna vinul chihlimbării în pocalele mari, cu o uimire neascunsă pe chipu-i smead : unde se ducea atîta licoare, el nu putea înțelege ! „Păcătoasele pîntece ale acestor gemeni, pe Iuno Lucina¹, parcă ar fi butoiul danaidelor !

...Și acest dominus, primi-l-ar cît mai curînd Hades în gazdă !, mă tot întrebă, mă tot sicie !...“

¹ Junona a nașterilor (la romani).

Într-adevăr, Oroles nu-i da pace o clipă, provocându-l la discuție, dându-i ghes la vorbă, încît bietului Strabos îi venea să lase totul baltă.

Își amintise, totuși, că nu numai darul lunar aștepta de la el vechiul său protector și concetățean Andronicus, ci și ceva vești dintr-acelea de taină, pe care comandantul cetății le-așternea de îndată pe-un papirus și le repezea la Roma prin curieri speciali.

— Păi, domine, oftase grecul într-un tîrziu, cred că ai dat numai de bine pe unde vei fi umblat ! ?

— De bine, de bine !... a răspuns Oroles.

— Ai încheiat afaceri bune, cu cîștig ! ?

— Cu cîștig mare, bun ! s-a băgat și Rhoxaneus în vorbă. Dominus a tocmît cinci corăbii, la Tomis, să-i aducă, la Roma, cerealele cumpărate pe nimicuța de la daci !

Spusese totul dintr-o răsufare, repezit și amuțise brusc întîlnind privirea supărată a tinărului nobil.

— ...Dar am dat o groază de bani pe chiria corăbiilor, pe tot felul de vămii întîlnite în cale, pe carele cu care am dus grînele pînă-n prot !... Continuase, cu jumătate voce, Rhoxaneus.

„Mda, o drege !“ a ris grecul în sinea lui, bucurîndu-se că înțelege privirea pe care Oroles o aruncase ne-coptului său însoțitor. „Or fi avînd la aur cu ei !...“

— Dar dacii, așa, ca oameni... cum sînt ?

Oroles a surîs :

— A, păi, cîstite *caupo*¹... ți-om povesti cu plăcere, dar mai adu-ne ceva de îmbucat și o butelcă-două de vin din acesta de Chios, dres bine cu miere, ca pentru un sfîrșit de masă bună !... Și-apoi, om sta și-om băsnî pînă în crucea nopții.

Strabos a repezit un „Îndată, domine !“ și a coborît, cu o iuțeală ce nu i se bănuia văzîndu-l cum se mișcase alene pînă atunci, treptele pivniței de sub bucătărie.

¹ Cîrciumar (lat.).

— Barem o gură din spurcăciunea asta de vin s-apucăm, Oroles ! Nu mai pot de sete ! se căina Deceneus îndată ce greul a dispărut în pivniță.

— Și-apoi — adăugase și Rhoxaneus — nici că mai avem unde arunca vinul din pocale — s-a făcut o băltoacă sub masă !...

— Crezi ? a suris malițios Oroles. Nu-ți mai fă atâtea griji ! Iar de vin — a devenit el serios — să nu vă atingeți ! Sigur că e dres cu ceva, fie să ne trimită pe-ai-laltă lume, fie să ne trimită, pentru o vreme, fără de nici o strădanie, în mirifica lume a somnului !

Tăcuseră presimțind ceva. Fusesse tocmai la vreme să vadă ițindu-se în gura pivniței ochii bulbucăți ai greului care, cu părul năpădindu-i, slinos, fruntea și cu barba cîltoasă tresăltându-i pe pieptul de bivoli, urca scara, cu ulcelele de vin poruncite.

— L-am dres cu miefe de brad ! Am cumpărat-o tot de la niște neguțatori ce veneau din Dacia... Cred c-o să vă placă, zău așa, pe capul lui Poseidon cel neadormit !

A turnat iar în pocale, și-a turnat și sieși ; și abia cînd Oroles îl văzuse pe grec dînd pocalul pe gît, le făcuse semn gemenilor că pot bea. Iar gemenii se-apucaseră de lucru cu o poftă care stîrni greului o spaimă cum nu mai trăise : „Acești nepoți ai lui Bachus, gemuse el, or să-mi sece toate chiupurile și amforele din beci !...”

— Mă întrebasesi, cinstite caupo, a reînnotat Oroles firul discuției — ce fel de oameni sînt dacii ăștia. Apoi, e tare greu să-i descrii ! La chip nu-i prea mare deosebirea de mine sau de însoțitorii mei, ori de alți romani. Portul îi deosebește, obiceiurile le sînt, desigur, altele și felul lor de viață ! Dar ceea ce se cuvine a le recunoaște, sînt furia, ambiția și vitejia cu care se luptă !

— I-auzi, i-auzi ! s-a minunat, îndatoritor, greul. Dar, barem, arme au ? Da' luptători... războinici ?

Înveselit de naivitatea ticăloasă a gazdei sale, Oroles a ris :

— Au arme cîte le trebuie... Le-am văzut fărăriile ! Și, toate-s numai din fier, pe care, după ce îl înroșesc în foc și îl bat bine, îl ascut și iar îl pun la foc ! Și, uite

aşa, când iar e roşu ca para, îl cufundă brusc în singele zimbrului, de-l călesc că poţi tăia cu spada şi cremenea !...

De curiozitate, Strabos îşi bulbucase şi mai tare ochii. Dar ca să arate oaspetelui că nici el, gazda, nu e de colo, a zis :

— Chestia asta, domine, cu singele... am auzit-o şi de la sirieni. Vestitele lor săbii de Damasc cică tot astfel ar fi călite ! ?

— Se poate, a aprobat Oroles, se poate, cinstită gazdă, dar sirienii nu prea au de unde lua singe de zimbru. Zimbrii ăştia trăiesc doar pe întinderile Daciei, în munţi sau mai în jos, la deal !...

Grecul asculta, numai ochi şi urechi. Ei, da, acum o să aibă ce spune lui Andronicus, să-i astupe gura şi să-i ostoiască minia când o afla, pe urmă, încolo !, că cinci dintre străinii intraţi în cetate pe poarta cea mare au dispărut înghiţiţi de împărăţia lui Hades...

— Iar ca bărbaţi, viteji fără de seamăn, sint atât de mulţi !... a continuat Oroles.

— I-aţi văzut în luptă ! s-a minunat Strabos.

— Şi în luptă, da, i-am văzut ! Pe undeva, spre miazănoapte, unde merseserăm după niscaiva vite mari şi năvălise o ceată de marcomani.

— Ce prăpăd a mai fost ! a clătinat, tînguitor, capul şi Duraneus. Când am plecat noi, lupta încetase... Trupurile germanicilor stăteau grămezi-grămezi, iar dacii îngrămădeau peste ele butuci de brad, să le ardă. Atît de mulţi uciseseră !

— Adică — a întrebat, pe gînduri, Strabos — marcomanii nu ţin cu dacii ! ?

— Da' de unde, cinstite caupo ! a spus Oroles. Ba, dimpotrivă ! Mai ales de cînd regele acestora a refuzat să-şi dea fata după Decebalus !

Scorineus crezuse că e cazul să i se audă şi lui glasul. În vreme ce da de duşcă un pocal de vin făcu semn cu mîna că să vezi ce-a auzit el !

— Spunea un mare şef dac — începuse el, atrăgînd dintr-o dată atenţia grecului — că exact din aceeaşi pricină a intrat zizanie şi între cvazi şi daci, pentru că marele şef marcoman a promis-o pe fie-sa regelui cvad !

— Ia te uită, ia te uită ! se minuna, salivînd de mulțumire pentru cele auzite, grecul.

Oroles sorbea pe îndelete licoarea cu adevărat divină și — cum o spusese, de astă dată pe bună dreptate, grecul — dreasă cu miere din nepătrunșii codri ai înălțimilor carpatine. Apoi a pus din nou pocalul sub chiupul grecului, povestind mai departe :

— La noi, la romani, este dat să lupte în arenă, cu fiarele, numai celor pe care legea nu-i mai îngăduie pe fața pămîntului și, decît să se strice pe ei fie un capăt de frînghie, fie o săgeată sau atîta caznă ca să-l crucifice, mai bine îi lasă să piară în arenă, spre desfătarea poporului. Așa-i ?

— Așa-i, așa-i ! făcu grecul.

— Ei bine, dăci n-au arene de piatră așa, ca în marile noastre cetăți... Nici n-au auzit de așa ceva ! Dar ei aleg cîtiva dintre ai lor — dintre cei mai viteji, care singuri se oferă ! — și, într-un țarc, o îngrăditură de pari după care se îmbulzește norodul, omul se întîlnește, singur și nesilit de nimeni, cu fiara !

— Așa, cu brațele goale ! ? nu se dumirea grecul.

— Ei, nici chiar așa ! a rîs Oroles de prostia gazdei. Depinde și arma de ce fiară e să fie ! De este ursoaica cea neagră de Carpați, omul are voie să aibă cu sine un pumnal ; iar de este împăratul munților, zimbrul, are o sabie. Dar atît ! reteză el, scurt, aerul cu brațul, subliniind astfel că de altă armă de ajutorință nici nu poate încipe discuție.

Strabos clătina capul, aiurit de-a binelea de cîte îi era dat să asculte.

— Și-ați văzut multe lupte d-astea ! ?

— Destule !

— Și ?

— Și — ce ? a întrebat Oroles.

— De cîte ori a izbîndit omul, de cîte ori fiara ?

Oroles l-a privit uimit pe *caupo* :

— Cum așa ! Totdeauna a izbîndit omul, care a ucis fiara !

Asemenea lucru, însă, grecul nu putea înțelege.

— Chiar așa ? făcu el neîncrezător.

Oroles părea indignat de lipsa de crezământ ce i se arăta. Se ridicase brusc în picioare, roșu, furios.

— Dar cum, cinstită gazdă, pui la îndoială vorbele mele ?

Nu prea departe bubuise tunetul, cerul s-a despicat deodată în două și lumina unui fulger pătrunse pînă-n bucătărie.

— Vai, domine ! s-a speriat grecul. Da' de unde ! Cum să mă îndoiesc măcar o clipită de cele cîte, în marea ta bunătate, mi le-ai povestit ! Pe Afrodita cea fără prihană ! Nicidecum !... Numai că — avea acum un glas plîngăreț — a fost dat urechilor mele să audă ceea ce nu numai că n-am mai auzit vreodată, dar nici nu m-am gîndit că ar putea fi asemenea lume și asemenea lucruri pe pămînt. Iartă vorbele-mi cele fără cuviință, spuse fără ca limba mea cea spurcată să aibă și 'îndemnul minții mele !...

Oroles s-a îmbunat, l-a bătut prietenește pe spate cu mîna sa puternică, încît grecului cît p-aci să-i scape chiupul în care mai era un poc al de vin de Chios.

— Toarnă-l și pe-acesta, caupo ! a poruncit tînărul. Și, întorcîndu-se spre ai săi, le-a spus : N-ar trebui să mai și dormim în noaptea asta ? Să nu mai spun că v-ați cam întrecut cu băutul !... Ha-ha-ha-ha !

„În sfîrșit, bine c-ai observat și tu !“ gîndea caupo, dar se grăbise să rostească alte cuvinte :

— O, domine ! se ruga ticălosul. Mai stai și mai povestește, nu pleca atît de curînd, că noaptea-i mare și de dormit o fi vreme destulă ! Nu vei pierde nimic, în schimb, cînd vei ajunge la Roma, între prieteni, vei avea mai orînduite în amintire aceste nemaiauzite întimplări !

Cu o mină tremurîndă de hapsîn, umpluse iar, din al doilea chiup adus din beci o dată cu primul, pocalele celor cinci.

— ...Și să știi, a adăugat repede, vinul de pe urmă, licoarea asta a zeilor, nu numai că îl servesc doar celor mai cinștiți oaspeți, ca domniile voastre, dar nici n-o să vi-l pun la socoteală ! Deși — a încheiat el, moale — după cum bag de seamă nu prea vă caliciți la un ban, acolo, domine, zeli să vă dea belșug și sănătate !

Tirada grecului îi veselise pe cei cinci, ridicaseră pocalele, dar nu băură pînă ce caupo cel dintîi nu zvîrli conținutul pocalului său pe gîtul lung, cu piei atîrnînde, pe care juca, convulsiv, ori de cîte ori bea, mărul lui Adam.

— Cît privește banul, ai observat cu înțelepciune, cinstite Strabos, a zis tînărul. Am cîștigat atîta cît să nu mă mai calicesc la un bănuț... Iar pe măsură ce vor veni pe mare corăbiile cu grîne, voi cîștiga tot mai mult. La Roma, am auzit — a coborît el glasul — e foame mare de grîne și prețul lor sporește de la o zi la alta.

— Așa e, slăvite domine, a întărit omul. Da' și pericolele pe care a trebuit să le-nfrunți!... căută el să readucă vorba de-acolo de unde o uitaseră.

— Pericole ? !

— Păi, da, prin Dacia!... Dacii nu-î dușmănesc pe romani ?

— A, așa!... făcu Oroles. Armata romană, da, o dușmănesc, dacă se poate spune astfel. Adică sînt pregătiți s-o întîmpine cu izbîndă, zic ei, ori de cîte ori le va trece hotarul. Pe neguțători, însă...

— Dar oameni au ? Au soldați destui ! ? nu se lăsa Strabos.

— Cine, dacii ?

— Da.

— Au. Și, din păcate, sînt mulți, blestemații, cită frunză în codru și iarbă în cîmpie ! Și, cînd amenință țara o primejdie mare, la ei se ridică întreg norodul !

Strabos a dat iar să-î umple pocalul, dar Oroles a pus, deasupra, palma capac.

7. Înainte de a-î lăsa pe Duraneus și Scorineus să meargă în camera lor, Oroles a pufnit în rîs și, făcîndu-le ștrengărește cu ochiul, le-a spus :

— *Mater Deum* ! ! Dar știu că o să aibă Strabos ce să-î transmită ocrotitorului său Andronicus !...

Gemenii au rîs și ei înfundat.

---

¹ Mama zeilor !

— ...Dar — atenție ! îi mai reținuse o clipă pe cei doi. Chiar și când veți rămâne singuri, tot latinește să vorbiți ! De-acum încolo, pînă și-n vis, tot latinește să vorbiți ! Sinteți romani, chiar dacă nu la Roma născuți, și chiar dacă accentul vostru — din această pricină, desigur ! — nu este prea fericit. Dar, ca și voi, astfel vorbesc milioanele de romani născuți te miri în ce parte a imperiului. Și, încă o dată — a mai adăugat el — somnul ușor și armele la-ndemînă ! Simt eu că hoțomanul ăsta de Strabos... Și acum, *vale*¹, le ură Oroles.

— *Valete*², domine ! au răspuns șoptit Duraneus și Scorineus. Și s-au retras.

Afară, furtuna se dezlănțuise în voia ei. Bubuia înspăimîntător, iar pe șita acoperișului ropotul ploii bătea sacadat, îndemnînd la somn. Valuri-valuri de apă se abăteau din belșug asupra casei lui Strabos.

— Pe-o noapte ca asta, spuse Oroles, Strabos poate aduce peste noi, fără s-o simțim, o cohortă întreagă !

Rhoxaneus glumj :

— O cohortă poate n-o să aducă, dar vreo cițiva *columnarius*³ tot o s-adune, să ne despoaie de veșminte și să sfeterisească și lădița cu aur !

Despicată de un trăsnet, noaptea s-a cutremurat, iar undeva, poate chiar în spatele casei, în pădure, s-a auzit cum cade copacul lovit.

— Parcă tot mai bine-i aici, sub acoperișul pungașului de grec, decît pe-o noapte ca asta, sub un copac, pe drum, spuse Deceneus.

— Te cred și eu, îi răspunse frate-său, te cred și eu că parcă tot mai bine-i aici, sub acoperișul pungașului de grec...

Oroles trebuise să-i înghiontească, spre a-i face să tacă. Auzise ceva ?

Cei doi încremeniră.

Stătuseră — astfel — o vreme ; cît — cine ar fi putut spune ! Dar simțul acela, de om crescut sub

¹ Salut (lat.).

² Vă salutăm (lat.).

³ Vagabond, hoț mărunt, „găinar“.

poale de codru, pe care Oroles nu-l pierduse încă, îi spunea că pericolul se află undeva pe aproape, tot mai aproape, poate chiar în fața ușii lor.

Se înșelase oare ? Furtuna îi juca feste, încordarea — de asemenea. N-ar fi mai bine să se lase pradă somnului ? Dacă grecul nu pusese nimic în vinul ce li-l servise înaintea miedului, iar tot interesul lui fusese doar să-i tragă de limbă ! ?

Fel și fel, gândurile îi hălăduiau liber prin cap — capul omului obosit. Înclina când să-l creadă pe grec o jigodie oarecare, când un hoț și-o gazdă de hoți... Parcă la ce te puteai aștepta de la un vulpoi șiret și uns cu toate alifile, ca Strabos, și zaraf pe deasupra ? ! Nu irosea el bunătate de vin, pe care 'ar fi luat, de bună seamă, bani bunicei, doar așa, pentru-o toană să le-asculte lor poveștile sau, mă rog, doar să aibă se raporta în ziua următoare mai marelui său, Andronicus. Un zaraf nu dă de pomană nici în ceasul morții. Văzuse o sumedenie pe cînd se dusesese, cam tot într-o astfel de călătorie, la Tomis, și mai toți erau greci. Erau și cîțiva romani, dar puțini ! Pentru un sestert, erau în stare să-ți ia înapoi, chiar și cu de-a sila, de erau nevoiți, un dinar.

Un zgomot surd, greu, care nu putea fi al ploii, a străbătut prin ropotul vîntoasei și al apei. Umflat de apă, lemnul scării nu mai scîrțîia, desigur, dar, iată, cineva — poate mai mulți inși chiar — urcă treptele nu îndeajuns de ferit.

Gemenii simțiseră și ei ceva, căci miinile li se încheștaseră pe pumnale.

Prin semne, Oroles le-a ordonat să se așeze fiecare la postul său. Deceneus s-a fixat în dreapta ușii, iar Rhoxaneus, în stînga ei. Astfel că, oricine ar fi deschis-o, pe el oricum nu l-ar fi dibuit. Numai Oroles a rămas pe pat, chipurile dormind, dar cu mîna încheștată pe paloș.

Nu așteptaseră prea mult și dincolo de ușă s-au auzit șoapte, zgomotul făcut de mai mulți oameni care călcau podeaua deloc ferit și vorba grecului, care ar fi trezit și-un mort.

— Nu vă speriați, copilași, îndemna el, dorm duși cel puțin pînă pe la ceasurile patru ale zilei ! Intrați fără zăbavă, și fără teamă. Tu, Rolobates — spunea Strabos, — îl despoi de haine de nobil, îi iei și ce brumă de înscrisuri o avea la el. Tu, Lomater, îi iei armele și îl legi de pat cu frînghia asta !... Eu o să iau lădița ceea cu bănuți, gîfiia grecul.

O clipă s-a făcut liniște, încît se-auzea apa șiroind de pe hainele lor pe dușumea. Apoi, cineva încercă să ridice zăvorul de fier cu o lamă de cuțit. Dar fără prea mult istov, căci grecul, care pînă atunci îi îndemnase pe toți să nu se grăbească și să nu se teamă, se enervă :

— Ei, pe capul lui Pluto, mai marele Infernului ! Mai cu temei, băiete, ce tot te scarpini atît ! Ia, dă-mi să-ncerc eu, că sînt de-ai casei...

Cît ai număra pînă la zece, Strabos a săltat bara de bronz masiv, care închidea ușa și, cu pasul sigur al omului care știe că n-are de ce să se teamă, a intrat în încăpere. Dar abia ajuns în mijlocul camerei, și-a amintit ceva și s-a-ntors spre cei doi :

— Și nu uitați, copii, după toate cele să mă legați și pe mine, binișor, de hornul cel mare. Așa, ca să nu se spună că n-aș fi suferit și eu vreo pagubă... a rîs el.

— Da' cu trupurile ? a întrebat o voce.

— Care trupuri ! ?

— Cu... cadavrele !

— Ce, ai innebunit ? ! Doar v-am spus — nu vreau crime în casa mea !... E de-ajuns că o să le luăm tot : și haine, și bani, și cai !... Oricum vor fi ca și morți ! Ha-ha-ha-ha !...

Grecul s-a aplecat asupra lui Oroles, virîndu-i mîna sub căpătîi. Gîfiind, a scotocit, o vreme, acolo, și cînd a dat să se îndrepte, s-a simțit înșfăcat de piept. O forță mai puternică decît el îl trăgea în jos fără speranță de scăpare, încît, de nu l-ar fi sprijinit tot acea forță misterioasă, grecul s-ar fi prăbușit.

De uimire, Strabos își pierduse răsufierea.

Ceilalți doi lotri au așteptat vreme de cîteva minute, apoi, au intrat, blîguind :

— Hei, mai stai mult ?

— Ce-ai de gând, a scrisnit Lomater, să ne-apuce ziua ! ?

— Bî... ăăă !... gîîî... a îngăimat Strabos, simţind, de-acum, că vârful unei spade îl înţepa, prin pătura puturoasă, în pîntec.

— Şi-a prins vulpea coada-n capcană ! a ris Lomater. Hai, cumetre, mai cu istov ! îl îndemnă el. Şi fă-mi loc, odată, să-l despoi de haine ! mai spuse lotrul.

Rolobates a gîlgiit un riset sinistru şi şi-a petrecut degetul cel mare cu tăbăcitura pielii peste ascuţişul pumnalului.

— Nu era rău de le-am fi lăsat şi niţel sînge... a rinjit el în întuneric.

În aceeaşi clipă, de sub Strabos, a urlat cineva :

— *Dies Sanguinis* ¹ !

Era semnalul luptei.

Ca fulgerele lui Jupiter şi cu pasul risului de pădure, cei doi gemeni s-au mişcat. Nici Rolobates, nici Lomater nu simţiseră vreun alt pericol decît strigătul acela ciudat ce izvodise, parcă, din pîntecul blestematului de grec ! Pînă ce se treziră cu vârful pumnalelor ciupindu-le — cît un purice — pielea grumazelor, lotrii nu ştiuseră că în preajmă-le mai viermuie careva.

— *Eceres* ² ! a înjurat Rolobates, dînd drumul pe podea armei sale.

— *Ecastor* ³ ! a înjurat şi Lomater, scăpînd şi el pumnalul din mînă.

Cu spada sprijinind mereu pîntecul grecului, a coborît din pat şi Oroles. L-a împins la perete, lîngă ceilalţi doi, a fluierat scurt — mai mult ca şuieratul şarpei, apoi a spus rizînd :

— O clipă, viteji şi bravi prieteni ai gazdei noastre, cinstitul caupo Strabos, şi-o să facem cunoştinţă ! Doar o clipă !

Duraneus şi Scorineus apăruseră atunci cu două feştile şi ţinînd, fiecare în dreapta sa, spada.

¹ Ziua sîngelui ; aici — în sensul : Să fie sînge ! Să luptăm !

² Pe Ceres ! (lat.).

³ Pe Castor ! (lat.).

Se făcuse lumină.

Grecul părea gata să-și dea duhul.

Cei doi columnarius, de uimire și spaimă, nu mai răsufiau, iar Deceneus și Rhoxaneus rideau cu gurile până la urechi, nu atât de mutrele celor trei pungăși, cât — mai ales — ca să se destindă după momentele de încordare de până atunci.

Privindu-i, nici Oroles nu-și putea opri hohotele.

— Ei, dar unde vă e curajul de-adineauri!? îi întrebă el. Spune tu, bătrine *miles gloriosus*¹!

Strabos privea holbat. Neîn stare să cuvinte, cu lungi șiruri de bale scurgându-i-se pe la colțurile gurii, grecul părea în pragul prăbușirii.

— Se-aude? a mai întrebat Rhoxaneus, împingînd, numai un pic, vârful *sicaei* în grumazul lui Lomater.

— Pe Isis, cea care ne luminează nopțile! a bîlbiit acesta. Bine i-ați mai zis, tinere și distinse domine, catirului ăstuia bătrîn: „*miles gloriosus*“! Ne-a amețit cu vorbe dulci despre ce pradă ușoară ne așteaptă în hărăbaia sa și, cînd colo, iată!... a pufnit insul.

Rolobates a scîncit și el.

— Așa e, domine! Noi sîntem oameni cumsecade și el... Strabos... care...

Gemenii izbucniseră într-un rîs răsunător: figura lui Rolobates era atât de evident a hoțului de drumul mare, încît era imposibil să nu stîrnească rîsul pomenind asemenea cuvinte ca cele pronunțate numai cu o clipă în urmă!

Strabos își recăpătase, în sfîrșit, graiul, se vede, din moment ce, bulbucîndu-și ochii tot privind cînd la Oroles, cînd la hoți, cînd la gemeni, spuse pe nerăsuflăte:

— Nu-i crede, o, domine! Ei sînt cei care m-au obligat să-i ajut să vă prade!

— Ia te uită! se minună Oroles. Și vinul tot ei l-au „dres“!?

— Ce dres? Care dres?! se lamenta caupb. Păi, dacă îl „dregea“ Strabos cum știe el, mai erați acum aici, cu spadele în mîini?!

¹ Soldat fanfaron (în comedile populare antice).

Rhoxaneus i-a arătat pumnalul într-un gest grăitor, spunând :

— Ne vezi cu spada în mână pentru că nu l-am băut, *bestia* ! !

Zărind, însă, privirea lui Oroles încărcată de reproș, băiatul nu mai continuase.

— Veți fi crucificați ! a tunat Oroles către lotri. V-am prins asupra faptului și chiar onorătul tău protector, Andronicus, n-o să-ți mai poată fi de vreun folos. Rhoxaneus ! porunci el. Dă fuga și adu aici o patrulă și un decanus.

Ca la o comandă, cei trei hoți se prăbușiseră în genunchi.

— Domine, ai milă ! implora Strabos.

— Ai milă, domine ! își urla rugămintea și Lomater. Sint dezertor, pe mine mă vor crucifica negreșit !...

— Milă, domine ! șoptise, sfârșit, și Rolobates.

— Dacă ne ierți, domine... încercase iar Strabos o rugămintă.

Oroles însă l-a oprit :

— *Tandem vipera sibilare desisti* ² ! i-a aruncat el în față.

Hangiul-hoț a plecat capul, tăcînd.

Oroles a început să se preumbe prin încăpere, cu aerul că îl măcină întrebarea „ce să fac eu, adică, cu voi ! ?“ Apoi, părăindu-i-se că i-a fiert îndeajuns pe cei trei în suc propriu, s-a oprit și a spus iar, scurt :

— Bine, vă vom ucide noi, cu miinile noastre, și-apoi vom da foc casei. O să se spună că ați pierit sub trăsnetele marelui Iupiter. Așa, cel puțin, vă vom salva onoarea, nu ?

Le pierise graiul.

— Dar, domine... a încercat Strabos.

— Pfui, a făcut Lomater, ce să facem noi cu onoarea, dacă o să fim morți-reci ? ! Parcă de onoare ne pasă nouă, domine ?

— Mai bine viu și... a mormăit și Rolobates.

---

¹ Animalule ! (lat.).

² În sfârșit, șarpe, ai încetat să mai șuieri ! (lat.).

Deceneus a intervenit și el :

— Să-i iertăm, domine !

— Așa, așa, tinere ! suspinaseră, într-un glas, lotrii.

— ... Să-i iertăm și să le tăiem doar nasul și cite-o mână, a terminat Deceneus. De ce să le luăm bieților oameni viața ?

Hoții amuțiseră din nou.

— Sau, poate, a spus și Scorineus, le scoatem ochii și-i luăm cu noi, ca sclavi de povară. Catirii, oricum, cer nutreț mult, îngrijire...

— Nu, nu ! Nu e bine ! a zis și Rhoxaneus. Trei sclavi fără ochi... Nu sînt de prea mare ajutor ! Mai bine... (în privirile celor trei răzbătuse o rază de speranță)... Mai bine, tot așa, să-i predăm autorităților, să-i crucifice sau să-i dea pradă fiarelor, în arenă...

Pentru Strabos era, totuși, prea mult. Se prăbușise ca un sac peste proprii-i genunchi, în vreme ce Rolobates și Lomater gemeau, gata să-i urmeze exemplul.

Într-un răstimp de tăcere au realizat că furtuna se mai potolise. Atunci, Oroles l-a lovit peste obraji pe Strabos, apoi, după ce l-a văzut că își revine, a grăit :

— Gata, așa vom face : pe ăștia doi îi ucidem și-i aruncăm pe drum. Mișună destui tilhari ca ei, pe aici, prin împrejurimi, ca să se creadă că le-au căzut pradă.

— Așa, așa stăpîne !... cerșeau iertare, aprobîndu-l, ochii lui Strabos.

— Iar pe Strabos, care-i mai vîrstnic, și mai neajutorat...

— Așa, așa stăpîne !... cerșea, mai departe, îndurare greul.

— ...îl lăsăm în viață dacă...

— Orice ! Accept orice, domine ! scîncise greul.

— ...dacă ne dă un înscris, la mină, precum că ne datorează 2 000 de dinari...

— Dar e o avere, stăpîne, o avere ! gemea sufletul de zaraf, avar, din grec.

Oroles a făcut un semn. Deceneus și-a înfipt rapid pumnul în gîtlejul lui Lomater

— Bine, bine, domine, accept, accept !... a spus, pierit, Strabos.

Oroles din nou a făcut un semn. Scorineus a împins pumnalul în gitlejul lui Rolobates. Apoi, amândoi gemenii și-au luat scîrbavnica povară la spinare și au ieșit cu ea.

Întinzîndu-i o mînă, Oroles l-a ajutat pe grec să se ridice. L-a sprijinit pe scară, conducîndu-l în bucătăria enormă de la parter.

— Acum, scrie, Strabos ! a poruncit el, cînd grecul a luat o pană și o bucată de pîpîrus pe care i le întinsese tinărul.

Rhoxaneus a coborît în beci și a revenit cu un chiup de mîed. I-a turnat grecului un pocai, pe care bătrînul tîlhar l-a băut pe nerăsuflăte ; obrajii puhavi i se coloraseră, mîna îi devenise mai sigură.

— Scrie, scrie !... îi dădea ghes Oroles.

— Scriu, domine, gema grecul, scriu...

Plimbîndu-se prin cuhnie, tinărul îi dicta :

— „Eu, Strabos, fiul lui...”

— Corodus... a spus Strabos.

— „... Corodus, născut în cetatea...”

— Chios, a șoptit, iar, grecul.

— „... Chios, în prezent cetățean roman, locuitor al cetății Naissus, am primit de la nobilul Numa...”

— Numa, a bolborosit grecul.

— „... suma de 2 000 de dinari, plată pentru unele informații privind cetatea Naissus...”

— Dominè ! Mă nenorocești ! a urlat gros, scos din minți, Strabos.

— Scrie, năpîrcă ! a poruncit, necruțător, Oroles, în vreme ce pumnalul lui Rhoxaneus ciupea puțin din pielea de pe grumaz a hangiului de ocazie.

Și grecul a scris...

Au plecat în zori. Cerul se înseninase și vestea o zi frumoasă, deși erau abia calendele lui noiembrie.

Strabos le-a adus caii gata înșeuati.

Cu plecăciuni adînci le-a urat celor cinci drum bun și zile ușoare pînă în Cetatea eternă.

— Vezi de nu uita, Strabos ! i-a șoptit Oroles. Toți cei care îți vor arăta o pană de vultur, vor fi oaspeții

tăi dragi și le vei da ascultare și oblăduire — lor și însoțitorilor lor !

— Așa voi face, domine !

— ... Și să nu cumva să-ți treacă prin cap să fugi în vreun cotlon al imperiului !... Mina mea e lungă, te va găsi oriunde și te va pedepsi !

— N-o să-mi treacă, stăpîne !... a gemut greul, încă înspăimântat de moarte.

Cînd îl văzuse încălecînd și pe Oroles, Strabos răsuflase ușurat. Dar tînărul a oprit brusc calul și întorcîndu-se a mai spus :

— Nu uita ! Dacă vreunul dintre cei ce-ți vor arăta pana de vultur nu-ți vor plăti înainte, și încă dublu, serviciile, ești liber să-l ucizi ! Dar ce zic eu liber ! Ești dator să-l ucizi ! Ai înțeles ?

A pornit calul, în timp ce greul rămăsese cu fruntea în țărîină.

Iar cînd cei cinci călăreți au ieșit pe poartă, s-a ridicat și el. Privirea îi sticlea bucuroasă, bună afacere mai făcuse ! Zeus îl ajutase, și slăvita Athena !! Scăpase de cei doi tilhari, de a căror credință și așa nu mai era sigur, ba îl mai și extorcau de bani, șantajîndu-l că îi vor da crimele în vileag. Apoi, scăpase cu viață ! Neguțătorul — suflet nobil, totuși ! — îl dăruise cu o sută de dinari, iar de la toți cei ce-i vor călca pragul în numele lui, va primi plată dublă. Dacă sta și se gîndea bine, apăi nici de tilhării n-avea de ce să se mai țină acum, la bătrînețe ; se va mulțumi, poate, cu puțin...

Poate...

O, Zeus, mare ți-i puterea !...

IV

1. Între două rînduri semețe de munți golași drumul urca pieptiș. Sus de tot se roteau vulturi uriași, planînd ușor pe deasupra cutezătorilor pierduți pe aceste meleaguri.

— Piatră și iar piatră ! a oftat Deceneus. Aici pieri de foame dacă n-ai în traistă.

Călărea doar la un pas de prăpastia adîncă ce se căsca în dreapta drumeagului. Jos, la peste o sută de picioare, un pîriu își zdrumica printre stînci apa de cleștar. Dar tînărul, se pare, nu pîrvisese încă, în prăpastie. Căci, urmărind privirea lui Oroles care tocmai spre el, călărețul temerar, era îndreptată, Deceneus a suris palid, abia acum înțelegînd cît de neatenț fusese :

— Și cal și călăreț ajung jos mii-fărîme, dacă faci un pas greșit !...

Dar Scorineus, se vede, la altele își lăsa friu liber șoimului gîndurilor.

— Valea aceasta, aprecie el, o aperi doar cu o mîină de voinici chiar de-ar fi să stăvilești calea unei armate întregi !

Rhoxaneus izbucni în ris :

— Ia te uită unde-mi era marele strateg ! Și o dată chiui puternic, sălbatic de vuiră munții.

Munții au vuit — dar vuietul lor a devenit tunet cînd se porni avalanșa. Oroles zări prima piatră — mică, sărind sprintar dintr-un colț de stîncă într-altul, nevinovat joc, alunecînd devale, poznașă. El intui primejdia de îndată și, arătînd, la cîțiva pași mai încolo, peretele unei stînci enorme, ușor aplecată deasupra cărării, a poruncit :

— Cu cai cu tot, repede sub stîncă aceea !

Cascada de pietre și bolovăniș a pornit năprasnic ; mai întii, ca un rîușor de pietriș și ierburi ; apoi zgomotul s-a întezit, o ceață prăfoasă s-a lăsat ca un vâl peste întreaga vale, pămîntul începu să geamă, să se cutremure bezmetic, să fiarbă și, vijelioasă, avalanșa începu să curgă ca un tăvălug uriaș, măturînd în cale, ca pe niște ierburi, copaci seculari, stînci pe care nici o pereche de boi nu le-ar fi urnit.

— Zamolxe ți-a dat gîndul cel bun, de ne-ai îndemnat la adăpost aici, sub stîncă aceasta oblăduitoare ! a murmurat Rhoxaneus cînd vuietul nebun, clocotitor al avalanșei contenii.

Nu i se auzea decît glasul, înăbușit, ca de sub un vâlătuc de lînă.

Și nu-i răspunse nimeni.

O liniște înspăimântătoare se statornicise. Pînă și caii încetaseră să mai fornăie sau să bată din copite.

Apoi curentul văii îndepărtă norul de praf. Ca după o furtună, soarele s-a ivit roșietic, ca un ban de aramă mai întins; iar cînd zarea s-a luminat, potopul său de raze căzu deodată, pieziș, peste peisajul apocaliptic ce înfățișa valea: avalanșa secerase nemilos tot ceea ce nu se făcuse una cu stîncă.

Abia atunci s-a auzit calm, dar ferm, glasul lui Oroles:

— Ei?! Savurează-ți, tinere fără de minte, opera! Cum ți se pare? De ce ai stîrnit muntele?! În pustietatea asta ar fi fost o adevărată catastrofă de n-am fi găsit imediat adăpost sub acest stei.

Băiatul, trist că el se aflase la originea blestematei de avalanșe, a dat drumul nărilor calului, pe care, pînă atunci, abia îl strunise să n-o ia la fugă prin infernul dezlănțuit.

Priveau, cu toții, imensul perete cenușiu din care, ca un abur, praful se mai ridica încă, dezvelind trunchiuri de brad, brane de granit, pletele rădăcinilor smulse de avalanșă, ce păreau brațele unor naufragiați deznădăjduiți implorînd ajutor.

În dreapta, prăpastia se căsca ameteitoare, cu un zid aproape drept, pe care n-ar fi cutezat să coboare nici măcar ciuta pe urmele căreia aleargă lupul.

— Pe acolo! a arătat Oroles o potecă, abia vizibilă, unduind între stînci și coborînd în adîncuri. O s-o luăm pe firul apei... Orice riu se varsă într-altul, mai mare, acesta, la rîndul său, într-altul... Și uite-așa, pînă ce ajunge la marea cea mare. Ori, la marea cea mare și noi dorim să ajungem, nu?..

2. Tot mai îngust și mai adînc, riul se lupta cu muntele. Crea repezișuri, se strecura — vuind — între colții stîncilor, urnea bolovani cît casa, construia azvirlișuri peste praguri de cremene, se involbura — dar trecea peste toate, triumfător, semeț, limpede. Mai greu era pentru oameni și pentru cai.

Caii nu mai puteau fi încălecați — trebuiau duși de dîrlogi. Iar în unele locuri, peste ochi le așezau zăbranic, pentru ca genunile să nu-i înspăimînte și să-i atragă în hău.

Pășind anevoie, uzi, cu mădularele înghețate, oameni și animale abia se strecurau. Arareori, doar, se mai opreau să tragă, din burdufuri, cite-o gură din vinul de Chios, îmbălsămat de mied cu care — într-o clipă de generozitate — Strabos îl dăruise pe fiecare în parte.

Apoi — asaltul reîncepea.

Trebuiau trecuți, cu pasul, uriași ai pădurii, pe jumătate doborîți de ape, pe sub care n-aveai loc să te strecuri, iar pe deasupra era peste poate de trecut bidiviii.

Locul de popas pentru noapte, pe care îl stabiliseră încă de la plecarea din Naissus, nu mai putea fi luat în seamă. Se abătuseră atîta din drum, încît nici nu știau prea bine pe unde se aflau.

Rîul se despărțise de mult de drumeagul pe care-l surprinsese avalanșa.

Mai merseseră o vreme; oboseala da tîrcoale tot mai strîns mai ales dobitoacelor, încercate greu și de trecerea lor printr-o zonă în care sălbăticiunile se simțeau la tot pasul.

Între timp — amurgul învinețea de-acum pădurea și zarea — se lățise ușor nu numai albia rîului, care își purta apele mai puțin clocotind spre locul de vărsare; malurile — deși, încă, foarte înalte — păreau tot mai plate, populate tot mai mult, pînă deasupra apei, de păduri prin care piciorul omului nu prea pătrunsese.

— E-eh! Aici să te retragi cu-o mîndră! a suspinat deodată Deceneus. Tu, ea, pădurea și rîul! Și-o colibă. Incolo — zile fericite să-ți dea marele Zamol...îîî... marele Jupiter!

Oroles a rîs minzește în barbă.

— Dar de-ale gurii? a întrebat el.

— De-ale gurii? s-a repezit Deceneus. Destule, bădicule! Vinat în pădurile astea... doar să-ntinzi mîna! Pește — cît vrei, în rîu. Ciuperci și fructe, iarăși, să tot culegi!...

Puși pe șagă, au ris cu toții.

Deasupra, cerul care, multă vreme, îi însoțise numai ca o fișie îngustă, o curelușă albastră, abia zărită, se lățise și el acum, dindu-le speranță. Și bărbăție.

Deși sporeau ceasurile însărării, cerul se arăta limpede, vestitor de noapte frumoasă, iar cel puțin aici, în valea râului, nici o pală de vînt nu se făcea simțită.

— Vom innopta sus, pe unul din maluri, sub poală de codru, a spus Oroles. Ia uitați-vă, poate zăriți vreo umbră de cărare pe care să urcăm și caii, a mai poruncit el.

Luxuriantă, vegetația cobora, în horbote, pînă la oglinda apelor; tufișuri cu frunza încă verde mîngiau, în trecerea lor, apele cristaline bolborosind în toance, susurind lin la coturi cu undă adîncă, dar limpede.

O cărăruie, pe care o ghiceai mai mult după rariștea frunzișului, se ițise între stînci; probabil, drumul sălbăticiunilor la adăpat. Urca, șerpuiind, spre malul stîng. O văzuseră cu toții în același timp.

— E cam abruptă... a bombănit Scorineus. Cum o să facem dobitoacele s-o urce?

— N-avem de-ales, a grăit Oroles. Cine poate ști unde. — și dacă — ne vom mai întîlni cu un asemenea noroc! La cărăruie, deci, copii!

Caii urcau greu, se mai poticneau, fornăiau speriați, dar urcau. Uneori, îi purtau cîte unul; Rhoxaneus, în frunte, îl ducea de dirlogi, iar ceilalți trei gemeni împingeau animalul de crupă, rîzînd. Ca să nu se sperie le prinseseră iarăși la ochi zăbrănice...

După o vreme, au ajuns sus, pe mal; apele râului curgeau, acum, în împăcarea serii, la 50 de picioare sub ei. Și, cum umbrele sure ale unui asfințit ce se grăbea, le vesteau noaptea, nu se avîntară prea departe de capătul cărării pe care abia urcaseră.

— E de ajuns — a spus sfătos Oroles — ca să nu stăm în cale dobitoacelor ce se vor duce la adăpat.

Din cetină și crengi au pregătit două colibe alăturate, cu spatele spre malul rîpos, de neurcat al râului, cu intrarea spre pădurea în care tenebrele nopții, curînd, aveau să împărătească.

— Voi pregăti eu focul. Iar voi — s-a întors Oroles spre Deceneus și Rhoxaneus — coboriți la rîu să aduceți apă și, după priceperea voastră — rise el — și un peștișor-doi acolo... În pădure, tot după cîte ceva de-ale gurii, ciuperci sau poate ceva vînat i-a trimis pe Scorineus și pe Duraneus.

Curînd, Oroles se găsi singur pe tăpșanul unde, în afară de el, mai vegheau doar cele două colibe. Și caii, care, împiedicați, pășteau acum liniștiți.

3. Duraneus pășea primul prin lăstărișul pădurii. Ici-colo îi zgîriiau obrazii, agățîndu-i hainele, crengi tinere de alun sau tufe de zmeură, care tremurau ușor sub răcoarea ce se îstăpînea. Mesteceni cu coama plîngătoare, dar grațioasă, luminau pădurea, iar arțarii, teii cu frunza lată își împleteau ramurile sus, în înălțimi, într-un acoperiș întunecos, fremătător, parcă fără sfîrșit, care se întindea spre soarele în asfințit, pînă la orizontul negru, de nepătruns.

Scorineus îi călca pe urme. Arcul lui era pregătît să trimită o săgeată, bine țintită, salvăticiunii care, nehibzuită, li s-ar fi arătat în cale. Datorită marilor furtuni ce bîntuiau, firește, aceste locuri, sau cine știe cărui alt capriciu al naturii, uneori răsărea — rătăcit în codrul uriaș — ochiul de lumină al cîte unei poienite. Era totodată grandios și înspăimîntător tabloul acestei mări de verdeată. Nu, aici nu era pădurea de brazi în care crescuseră gemenii de mici copii. Nici codrul de foioase de pe colinele dulci pe care se ridica Argedava. Codrii aceștia aveau în ei ceva straniu tocmai prin amalgamul de plante care îi formau, prin salvăticia lor și prin liniștea ce nu-i tulbura. Nici o pasăre nu cînta, nici o viețuitoare nu făcea să clocotească desișul. Unde erau salvăticiunile pădurii ?

Și deodată, luminișul — uite-l, la doi pași ! — se animase brusc : un urechiat se opri, atent, proțăpit pe picioarele din urmă, cu urechile zvîcnind, înălțate, să prindă cel mai mic șopot al vîntului, mustăcînd de zor într-o adulmecare neîncetată a dușmanului. Stătea drept, ca un prîsnel, în mijlocul luminișului, în iărba înaltă din care abia îi răzbătea boticul.

— Să trag ! ? a întrebat Duraneus.

— Nu, mai stai, a răspuns Scorineus, parcă vrăjit de mica vietate — un duh al pădurii — ițită în calea lor din ascunzișurile codrului.

Adăstară o vreme, apoi iepurele dispăru.

— Păcat, ar fi fost bun pentru cină, se căină, rizînd, Scorineus.

Frate-său îl mîngîie :

— Ai răbdare, mai stai o clipită, poate ne pică...

Tufișurile din cealaltă latură a luminișului fremătară. Adulmecînd, prin iarbă păși, după cîteva clipe, cu un mers grațios de domniță ieșită să culeagă flori în seara de Sînzienne, o căprioară.

Spectacol fascinant. Pironiți, gemenii urmăreau vietatea care abia tulbura liniștea serii alunecînd printre ierburi. Arcul lui Scorineus se destinse, dar săgeata nu fu slobozită, paloșul lui Duraneus fu coborît, dar el nu izbi tija gîtului de ciută.

Domnița pădurii colindă, parcă plutind, luminișul, smulse o gură de iarbă, mugi înăbușit și tînguitor. Apoi încremeni într-o mută așteptare. Umbrele serii colorau încet, cu funigei surii, pădurea. Și iată, cînd părea că, iarăși, nimic nu va mai tulbura crugul, tufișurile din locul pe unde se întrupase și dorința așteptărilor clocoțiră năvalnic și, în plin elan, dintre ele țîșni mărirea sa căpriorul. Ochii îi luceau tainic, ca două chemări, nările-i fremătau stîns, pasul — maiestuos — îl ducea, sigur, spre tinăra domniță. Ajuns lîngă ea, amușină botul umed, o ocoli, ușor, dansînd. Smulse apoi o gură de iarbă fragedă ; tandru, o oferi căprioarei. Ea o primi cu un geamăt surd ; rumegă îndelung, cu privirea vie, recunoscătoare, domolind flăcările ce tresăltau în ochii superbului iubit.

— E... vru Scorineus să șoptească ceva. Dar mîna fratelui îl îmboldi la tăcere : dacă s-ar fi destrămat vraja ? !

În luminiș minunile codrului începură dansul rutului. Mugînd încet, șoptînd parcă o chemare, căpriorul și-atîngea botul umed de urechea domniței ; îmbătată de fiorul tainic, doar de ea perceput, căprioara întorcea capul spre

gitul iubitului, depănându-i, la ureche, cîntecul mut al iubirii, se dezmiarda de catifeaua grumazului bărbătuşului.

... Coborise înserarea. Cu tolba goală, de n-ar fi fost cei cîțiva hribi culeși în cale, cei doi tineri abia de mai găsiră locul de tabără.

Rhoxaneus coborise primul la rîu. Cum ajunsese, se postase cu un picior proptit zdravăn pe-o stîncă, iar cu celălalt pe un pietroi din mijlocul apei. Înarmat cu lancea, începu să țintească în cîrdurile de păstrăvi în trecere pe sub el, în lipani și mreane. Dar mulțimea vînatului îl deruta și, de cele mai multe ori, nimerea pe-alături.

Rîzînd de nepriceperea fratelui, Deceneus sta pe prundișul rîului și, între două glume pe seama lui Rhoxaneus, striga în sus, către mal, unde rămăsese Oroles :

— Încă nimic !... Să vezi ce ciorbă o să facem din... nimic !...

Furios mai mult pe neisprava ce îl pîndea decît pe frate-său, Rhoxaneus se răsti :

— Mai bine-ai încerca și tu, decît să rîzi de truda altuia...

Dar pas de te înțelege cu Deceneus. Rîdea, și rîdea, iar pe măsură ce furia lui frate-său sporea, sporea și pofta sa de veselie.

Sus, pe mal, acolo unde se afla statornicită tabăra, lumina zilei mai licărea, încă, în culori vii ; aici, însă, pe rîu, primul dintre vălurile nopții se așternuse pe nebănuite.

— Hei, strigă Rhoxaneus, cîți am prins ?

— Patru ! explodează iar de veselie Deceneus. Tu o să privești la noi, ceilalți, cînd o să ne ospătăm.

— Așa ? ! spuse Rhoxaneus. Bravo, frate-meu ! Deci cine a trudit n-o să aibă parte, da ?

Pe furiș, Rhoxaneus se strecură prin spatele lui Deceneus, care se tăvălea de-atîta rîs, înșfăcă peștii — mărișori — și pe-aci țî-i drumul, băiete, în sus, pe cărăruia ce-l duse pe mal.

Tot rîzînd, Deceneus luă burduful cu apă — atunci umplut. Apoi, dintr-un lăstăriș de răchită, trase la iveală, înșirați pe-o nuielușă, unsprezece păstrăvi argintii și dolofani, răcoriți încă de iarba în care-i ascunsese năstrușnicul.

Focul se înălța vesel, aruncînd licăriri și umbre ciudate pe chipurile tinere din juru-i. Pacea și liniștea nopții erau atît de dense, încît, în clipele în care spîrovăiala obișnuită sau infulecatul gurilor flămînde încetau, se-auzeau păsînd cail și apele șopotînd tainic în bulboane.

Deceneus căscă zgomotos : îi era somn și tare s-ar fi grăbit spre colibă. Îl descumpăni glasul lui Oroles, care îl întoarse din cale.

— Cine-o să rămînă de veghe ?

Nu le-ășteptă răspunsul ; frînse o nuielușă în mai multe bucățele, le făcu mănunchi.

— Hai, trageți cite-un bețișor ! Al cui o fi mai lung, va face ultimul schimb, cel din zori.

Traseră, pe rînd, cite-un bețișor. Le măsurară apoi. Protestînd somnoros, Deceneus trebui să recunoască : lui îi căzuse prima gardă ! Apoi veneau la rînd Scorineus, Rhoxaneus, Oroles și în Sfirșit, Duraneus.

... S-au strecurat în colibe. Numai Deceneus, după ce și-a spălat fața cu apă rece, s-alunge somnul, și după ce a întetit focul, pentru ca să îndepărteze gîndul unui atac din capul oricărui fiu al pădurii, a rămas în conul de umbră care-l ferea de vreo privire iscoditoare — fie ea a omului sau a vreunui animal.

4. Puțin după crucea nopții, Rhoxaneus l-a trezit pe Oroles. Luna se plimba, acum, undeva pe bolta cu stele, doar-doar s-o întilni cu iubitul ei, Luceafărul.

— Ceva sau cineva ne tot dă tîrcoale, i-a atras tinărul atenția.

— Ai auzit ceva deslușit, sau numai ți se pare ? l-a întrebat Oroles, abia trezit din îmbrățișarea somnului.

— Am auzit, firește ! Dar fornăie, neliniștiți, și cail... Oroles a căscat, nehotărît.

— Bine, o să văd. Trebuie să fie vreo sălbăticiune. Dar ce-ar putea fi ? Ursul, lupul ? !

Rhoxaneus l-a lăsat fără răspuns. S-a vîrit în așternutul cald adormind de îndată.

După ce a mai aruncat un butuc pe foc, Oroles s-a furișat spre locul unde, de un trunchi gros, parcă anume trîntit acolo de furtună, se aflau legați caii. S-a strecurat între ei, le-a mîngîiat crupele calde, liniștindu-i. Dar nimic nu mai mișcă în împrejurimi, așa că se retrase în cotul umbros făcut de cele două colibe. Aici era un loc bun de veghe : vedeai totul fără a fi văzut din pricina cortinei de lumină a focului. Din prevedere își luă nu numai lancea, ci și spada sa romană, cu două tăișuri, făurită din oțel de Damasc și cu minier aurit.

S-a învelit cît mai bine în pătura de lînă și s-a culcat în iarba, care-l ascundea pe jumătate. Dinspre rîu urcau fantasme ude, reci. Păreau spiritele ieșite din albia rîului și mistuindu-se, în razele lunii, în întunecimea codrului.

A lipit urechea de pămînt ; a distins apăsarea ierburilor sub un pas ascuns, dar greu. Caii fornăiau speriați.

„E-o sălbăticiune mare“, și-a spus Oroles. „Să fie ursul ? ! Ursul nu se-ascunde cînd vrea să dea iama. Nu-i felul său ! El vine ca un bezmetic. Lupul, numai iarna și hămesit de foame, și doar în haită se-ncumetă să atace o tabără...“.

A ascultat iar. De data aceasta a înțeles dincotro venea pericolul : a zărit o pereche de ochi lucind, galben, în tufișul cel mai apropiat de locul în care se aflau, legați, caii. L-a străfulgerat un gînd care îl făcu să se cutremure, înspăimîntat : numai unul dintre cai de-ar fi rănit, și-ar trebui să întîrzie cine știe cît pe aceste sălbatice locuri dalmate !

S-a tîrît pînă lingă foc. A luat o creangă rășinoasă de brad, a aprins-o, a tăvălit-o prin iarbă pînă ce din capătul ce fusese în flăcări nu rămase decît un tăciune mocnînd. Furișîndu-se prin iarba înaltă, s-a apropiat cît putu de locul unde zărise lucind, pofticios, ochii sălbăticiunii. Tufișul nu mai fremăta însă. Nu se mai zăreau nici ochii pofticioși de pradă ușoară. Și nici caii nu mai fornăiau neliniștiți. „A plecat“ — și-a spus, ușurat, Oroles, cu gîndul să stingă de tot și tăciunele din capul ramurii de brad. Dar chiar atunci, frunzișul se mișcă, strivit

parcă de un vînticel de dimineață, și iar luciră, la pîndă, ochii fiarei.

Oroles s-a mai rostogolit cîțiva pași prin iarbă. A suflat puternic spre tăciunele din vîrf și creanga s-a aprins ca o torță. Apoi, o dată a azvîrlit-o cu toată puterea în tufișul în care se ascundea fiara.

Un răcnet înfiorător a răscolit noaptea, cutremurînd pădurea, și din tufiș a țîșnit, uriaș — cum se profila pe orizontul luminat de lună — un animal cum — „Pe Zamolxe!”, jurase Oroles, uitînd de cele ce îi povătuise pe gemeni — nu mai văzuse.

Rămăsese stupefiat în iarbă, privind fiara care, stîrnită, speriată, dar gata să se apere, încremenise și ea, ridicată pe picioarele din spate ca un armăsar cabrat, cu labele din care ieșeau gheare imense pregătite de luptă, cu botul căscat din care țîșneau răgetele ce îi treziseră și pe gemeni. Ieșiți din colibe, cu spadele în mîini, ei priveau, buimăciți arătarea, incapabili să scoată o vorbă sau să facă un gest.

Oroles s-a dezmeticit primul.

— Atenție, la cai! a strigat el, în dacă. Apoi, repede, în latină: Caii! Păziți caii!...

Fiara s-a răsucit brusc. Era înaltă de șase-șapte picioare, ochii aceia galbeni sticleau acum și mai sălbatic în lumina lunii. Dar răsucindu-se, fiara își descoperise pieptul, iar Oroles, zvîcnind în picioare, și-a încordat brațul și lancea a țîșnit, ca dintr-un arc, spre ea.

O nimerise!?

Răgetul ce i-a răspuns îi arăta că, da, o nimerise. Dar ce folos? Prăbușindu-se peste lance, al cărei lemn se frînse, sălbăticiunea se pregătea să sară.

Oroles luptase cu ursul, luptase cu zimbrul furios — acum însă...

Într-o clipă se hotărîse: propti minerul spadei în cele două mîini și așteptă saltul dihaniei. Și sălbăticiunea sări. Ca o pisică gigantică străbătu aerul, destinsă, cu labele din față pregătite să-și înșface prada. Dar pierduse sînge și puterile i se împutinaseră. Căzu numai la un pas de ținta sa, horcăind într-un răget ce s-ar fi vrut fioros. Se zvîrcoli, se întoarse pe spate, sfîșiind aerul cu toate cele patru labe; rămase, astfel, împietrită, cum im-

pietrit, în iarbă, rămăsese și tânărul adăstînd, încă, pri-mejdia cu spada ridicată, cu brațele dureros încordate, cu picioarele rășchirate bine înfipite în sol, spre a primi năprasnicul asalt.

Lîngă cai, în fața cărora făcuseră zid, gemenii priveau, robiți de întîmplare, ultima zvîrcolire a fiarei. Abia cînd Oroles — revenindu-și — s-a destins, ștergîndu-și cu mîna sudoarea ce-i năpădise fruntea, Rhoxaneus a alergat spre prietenul său, ocolind sălbăticiunea cu labe de leu, cu gheare enorme, cu blană de tigru și cu mustăți și ochi ca de rîs. S-a apropiat și Duraneus cu o torță în mînă, îngenunchind curios lîngă uriașa felină.

— E un ghepard ! l-a recunoscut, în sfîrșit, Oroles. Nu cred să mai fie mulți pe-aici. Uf, m-au trecut sudorile morții ! a suris el ușurat.

Duraneus s-a aplecat și mai mult. Apucînd vîrfurile de lance a tras puternic de el. Într-o ultimă zvîcnire, ghepardul sfișie, cu labele din urmă, umărul drept al băiatului care, cuprins ca de-un spasm, s-a prăbușit peste trupul fiarei în așa fel, încît nimic nu l-ar mai fi putut salva din ghearele acestuia dacă sălbăticiunea nu și-ar fi dat ultima suflare.

L-au ridicat pe brațe și l-au dus în colibă. Nu era adîncă rana, dar ghearele de oțel tot pătrunseseră, prin manta și tunică, și sîngele curgea, acum, abundent.

— Rhoxaneus, a poruncit Oroles, ia o făclie și adu-mi, din primul mesteacăn, cîteva crengi crude, mustoase. Voi doi — a arătat el spre ceilalți gemeni — pregătiți o fașă din tunica aceasta de în.

I-au spălat rana, apoi, înainte să-i pună feșa, Oroles a uns-o cu suc de mesteacăn, care opri sîngele și-i alină rănii durerea ascuțită ce o resimțea. L-au legat strîns cu feșa și l-au întins pe așternutul de cetină.

— Se mai poate dormi încă, a spus Oroles. Iar de ve-ghe ne-o sta somnul ușor. Unde a călcat o sălbăticiune și și-a pierdut viața, alta nu mai atacă. Somn bun, flă-căi !...

5. Spre prînz se aflau la vărsarea rîului. În fața lor, marea — întinsă, albastră, contopită cu cerul. Un soare cald împărțea aici generos, lumină și căldură, iar iarbă

bogată, verde le vestea că alt climat domnea pe aceste meleaguri.

S-au oprit o clipă, cercetînd zările cu privirea.

La mai mult de trei mile distanță, spre dreapta, se ridica o cetate — întărită, cu trei *septizonium*¹ de pază, crenelîndu-se clar pe zarea limpede.

— Trebuie să fie un port destul de mare, și-a dat Oroles cu părerea. Spre el ne vom și îndrepta.

A privit pachetul de pe crupa bidiviului lui Rhoxaneus — pielea ghepardului. Da, acum nu-i mai părea rău că îngăduise băiatului să-i jupoaie sălbăticiunii blana; va fi o bună dovadă pentru modul în care se rănise Duraneus, care și vădea semne îngrijorătoare și trebuia dus la un doftor.

6. Lumea portului i-a întîmpinat colorată și cu vacarmul obișnuit. Nu era, desigur, Tomisul — pe care Oroles îl văzuse în copilărie —, dar era, totuși, un port. Dacă nu prin altceva, atunci prin mulțimea popinelor și tavernelor, care se înșirau lanț, într-un arc larg, îmbrățișînd golful albastru pe care fluturau — unele într-o ultimă unduire de rămas bun — pînzele a nenumărate corăbii.

„La galera de aur“ avură parte tot de un grec.

— Arhivaros ai spus?! l-a chestionat Oroles.

— Arhivaros, tinere nobil. E-un nume la fel de urît sau la fel de frumos ca multe altele. Tata era din Ahăia și mai mult, decît acest nume n-a avut ce avere să-mi lase moștenire. Și-apoi, mai toate *tavernele* și *popinele* din mările Romei sînt ținute tot de greci, așa că...

Au lăsat caii în grija unui sclav, grăbind înlăuntrul *popinei* chiar cînd, pe ușa largă, era azvîrlit ca un cățeluș o namilă de maur cu șalvarii ferfeniță, cu o barbă încilcită și năclăită de murdărie, beat ca o capră care a mîncat prea multă boască la povarnă.

— Aleasă clientelă! a șuiert Duraneus.

S-au așezat la masa lungă, negeluită, și patronul și-a făcut îndată apariția. N-avea un ochi, iar pe celălalt se-așternuse o pinză alburie; dar, după cît se vedea, aceasta nu-l stingherea defel în îndeletnicirea sa.

¹ Turn de pază cu șapte caturi.

— Cu ce vă servim, *domine*?... s-a adresat el lui Oroles.

Acesta l-a mai privit o dată scurt, cîntărindu-l, apoi i-a spus :

— Cu tot ce poți mai bun.

— Și... vin ?

— Desigur. Hai, la treabă, *jupîne Arhivaros*, la treabă ! a poruncit el, așa cum stătea bine unui roman avut care colindă lumea.

Arhivaros a dispărut îndărătul unei uși după care se ghicea ușor bucătăria, iar cînd a apărut, călătorilor — care îl pierduseră din vedere numai cîteva clipe — nu le veni să-și creadă ochilor : pe o tipsie mare aburea un but de berbec, bine așezat pe un pat de legume fierte și date prin diferite săruri aromate. Iar pe urmele sale, doi sclavi aduceau un chiup cu vin de Rhodos.

Grecul servea cu o dexteritate uimitoare. Apoi le-a urât poftă bună, i-a îmbrîncit pe sclavi să plece de-acolo și a dispărut și el.

O vreme, celor cinci tineri nu li s-a auzit decît mestecatul grăbit, de care se ocupau cu osîrdie, și scrișnetul pumnaletelor cînd loveau tipsia măcelărind o bucată bună de friptură. Din cînd în cînd — dar destul de des — vinul de Rhodos, uleios, parfumat le stîngea setea și parcă ar fi ciștigat și mai mult în aromă băut după picantul sos — specialitatea *popinei*, sos pe care Arhivaros, mărturisise, învățase a-l pregăti pe cînd mai trăia pe țărmurile sărace ale Egeyosului natal.

— Eu zic — a rupt Duraneus harnica tăcere — că ne-o fi de-ajuns ! Mă dor fâlcile de cît am tot mestecat și nici puterile nu mă mai țin. Mai punem și capul jos, pentru odihnă ?

Rhoxaneus l-a privit îngrijorat :

— Te mai doare ! ?

— Ce ?

— Rana aia...

— Ei, parcă de rană e vorba ? ! Pur și simplu mi-e somn !

— Aşa e ; şi mie mi-e somn ! i se-alie Scorineus. N-o avea grecul vreo cameră mai ca lumea, nepopulată de *cimices et pulices* ¹ ?

Oroles o apucase deja spre *abacus* ², unde Arhivaros îşi făcea de lucru.

— Hei, caupo !

Arhivaros a ridicat privirile :

— Domine ! ?

— Parcă spuneai că la tine în popina o să ne şi putem odihni ? !

— O, desigur, domine ! „Galera“ mea are destule camere, bune, şi pentru dominus, şi pentru însoţitorii săi. Dacă dominus doreşte !... făcu el un gest larg, învi-tindu-l să-l urmeze.

7. Duraneus şi Scorineus au rămas să se odihnească. Oricît ar fi bravat, Duraneus purta la umărul drept o amintire — încă dureroasă — de la ghepardul a cărui blană o luaseră ca trofeu.

Oroles şi cealaltă pereche de gemeni au pornit-o hai-hui prin oraş. Mergeau agale, privind cu mult interes o lume pe care n-o cunoscuseră încă şi care îi surprin-dea într-o asemenea măsură, încît cu greu reuşeau să-şi ascundă uimirea.

Într-o piaţă, cu marea drept fundal, pe o scenă im-provizată, o *caterva* ³ ambulantă oferea, celor doritori, un spectacol comic. Un *histrion* ⁴ făcea tot soiul de tumbe şi giumbuşlucuri, iar după aceea, un *adulescenes* ⁵ şi un *senex* ⁶ interpretară scena despărţirii dintre un tînăr luptător grec şi bătrînul său tată. Cînd tînărul îl îmbră-ţişă pe bătrîn, îi subtiliză punga, pe care-o aruncă, abil, ţiitoarei sale, ascunsă în culise şi cu care avea de gînd să petreacă, şi nicidecum să plece la luptă.

¹ Ploşniţe şi purici (lat.).

² Tejghea sub care, la îndemînă, se aflau amforele şi chiupu-rile cu vin.

³ Trupă de actori.

⁴ Saltimbanc.

⁵ June-prim.

⁶ Personaj bătrîn.

Lumea aplauda, aruncînd fiecare, după stare, cite un as sau doi în capela celui însărcinat să-i strîngă. Doar un bătrîn decanus necăjit foarte și scîrbit, îi scuipă actorului peste bani, în loc să-i arunce vreo monedă.

— După ce că-nvățați tinerii să urască armata, să vă mai dau și parale?! urlă el. Apoi, adresîndu-se publicului: Luați-i, mai bine, la bătaie pe histrionii ăștia!...

Lumea rîdea însă, iar histrionii aproape că nici nu-l băgară în seamă.

Oroles trînti repede cîțiva ași în cutia pusă special de *dominus-gregis*¹ pentru cei grăbiți, dar nu într-atît, încît să uite să mulțumească pentru spectacol și în acest fel. Se îndepărtară apoi în grabă.

Au mai hoinărit o vreme. Oroles părea nehotărit.

Apoi s-au oprit lîngă taraba unui vînzător de smochine și alune de pădure și, prefăcîndu-se a alege marfă, Oroles le-a șoptit celor doi tineri însoțitori ai săi:

— Băieți, ochii mari! În fața noastră se află portul militar, le-arată el un șir de nave, mult prea ordonat acostate la chei pentru a nu se vedea imediat că sînt nave de război. Le numără — erau șapte. Pe una dintre ele flutura, pe cel mai înalt catarg, flamura romană.

— Aceea este nava care ne interesează. Noi trebuie să vorbim, neapărat, cu un marinar sau cu mai mulți de pe această navă. E clar, băieți?

Gemenii s-au privit cu tălc.

— Păi, e... clar, a murmurat Deceneus.

În apropiere se afla o tavernă mizeră, mohorită, cu o firmă — din pînă — pe care nu se mai putea citi nimic. Cine știe cite furtuni aici, în Adriatica, o lovi-seră, cine știe în cite rînduri patronul ei n-o folosisc și pentru alte trebuințe.

— Uite, cam într-acolo se îndreaptă mai toți cei ce coboară de pe galere, a spus Rhoxaneus, arătînd, cu privirea, intrarea tavernei.

8. Au intrat; mirosul — duhoarea — de nesuportat exala pretutîndeni în taverna, deși mesele nu păreau asaltate de prea mulți mușterii. Cîțiva sclavi și patronul,

¹ Stăpinul trupei (actorii fiind, de obicei, sclavi).

un individ robust, cu părul ca de cîlți, roșcat și acoperit pe scăfirile cu un fel de cipilică, cu chipul rozaliu, abia pridideau să-i mulțumească, totuși, pe clienții gălăgioși și veșnic însetați. Mai puțini erau cei care porunceau și cîte o gustărică.

Vinul — roșu deschis — cu un puternic iz de acru curgea în valuri.

S-au așezat într-un colț mai puțin luminat, unde se aflau doi corăbieri în uniforma marinei imperiale. Păreau a fi bătrîni lupi ai mărilor. Cel blond, cu un ochi privind, parcă, dintr-o altă lume, le-aruncă o căutătură piezișă. Dar Oroles se prefăcu a nu o fi zărit; în schimb, ghici de îndată că setea bătrînilor corăbieri fusese mult mai mare decît le era punga. De aceea ceru voie să se așeze la masa lor și mai ceru voie să le ofere și un chiup cu vin din cel mai bun.

— Așa, tinere dominus! l-a aprobat de îndată cel care îl primise neprietenos.

— Unor slujitori credincioși ai flotei imperiale — a strigat și Oroles — li se cuvine cel mai bun vin.

— Așa, așa, tinere dominus! a aprobat și celălalt.

— Și ceva de-mbucat! a poruncit, cu harțag, șasiul. Că plătește dominus!

Li s-a adus vinul. Li s-a adus și brînză de capră, dalmată, puțin iuțită, dar care, cu piinițele de secară, mergea grozav însoțită de vin.

Șasiul și-a pierdut repede capul și a început să îndrume o melodie; nu după mult, tovarășul său l-a apucat pe după umeri și îi ținu isonul:

*„...Un șoricel cu blană, mic,
S-a luat de un cotoi voinic
Pe cînd cotoiul, somnoros,
Pusesese capul, un pic, jos...”*

Oroles îi încuraja, spre neliniștea celor doi gemeni, cărora le tot pica somnul pe gene:

— Dați-i înainte, pe Neptun! N-am mai auzit de multă vreme voci ca ale voastre!...

Auzindu-i vorbele, gemenii au izbucnit în rîs: prietenul lor prea se-ntrecea cu gluma! Cei doi marinari

mai mult răgeau decît cîntau, de parcă un urs ar fi spe-
riat o turmă de catiri. Dar îndemnul lui Oroles prinsese,
se vede, căci vocile celor doi mugiră mai departe :

*„...L-a tras de coadă șoricelul,
Pîn-ce cotoiu-unebunit
S-a hotărît să-i facă felul
Și de-un picior l-a hărtănit...”*

Ajunși cu cîntecul la acest punct, cei doi s-au oprit,
au mai tras pe gît cîte-un poc al de vin, apoi șasiul a
început să cînte singur mai departe :

*„...E și-o morală, nobil domn :
Să nu trezești omul din somn
Sau de-i la vin să-l zgîndărești
Căci... o păfești !...”*

Rise scălimb, îi arse o scatoalcă pe umăr, prietenește,
lui Oroles, iar tînarul le turnă iar în pocalele mari și
băură. Pleoapele celor doi se mai țineau neînchise numai
în urma unui efort turbat stimulat de un singur gînd :
să nu cumva mîna să greșească direcția spre poc al !

— Și de unde zici că vii ? îl întrebă șasiul pe Oroles.

— Din Dacia... De dincolo de Danubius !...

Omul se holbă neîncrezător :

— Nnu creddd !... făcu el, bălăngănindu-și capul de-a
surda.

— Așa e, se amestecă în vorbă și Rhoxaneus. De-
acolo venim : am fost după grîne.

— I-auzi ! se minună romanul. Și noi... (sughiță) ...Și
noi tot într-acolo o să mergem... O să-ntărim flota de pe
Danubius ! (Scoase pumnalul de la brîu, închipuit cu vir-
ful lui, pe luciul murdarei mese, o hartă, apoi arată cu
degetul) : O să ocolim toată peninsula... așa... !... apoi o
să pătrundem, prin Bosphorus Traciae... ieșim în Pontus
Euxinus și... gata : ne strecurăm pe gurile Danubiului !

Iar băură.

— Dar de noi — adăugă celălalt marinar, ogoindu-și
singur neliniștea — o să fie mai bine, n-o să ne aflăm,
ca voi, singuri printre barbari... Sînt mulți ? a întrebat
el, deodată speriat.

Oroles a clătinat din cap, gînditor :

— Mulți !... și sălbatici și cruuuzi !...

— I-auzi, i-auzi ! s-a minunat romanul. Chiar așa ?...

— Așa, așa ! a întărit Deceneus. Beau sînge de om și...

— Dar taci o dată ! s-a răstit Oroles la el. Vrei să-i sperii pe vitejii aceștia ? !

Marinarii s-au privit între ei, parcă brusc treziți din beție.

— Pe noi ? ! spuseră ei, într-un glas. Păi noi... noi...

— continuă șasiul — sîntem mulți... sîntem... ăăă... șapte corăbii !... Și cu cîte mai sînt pe Danubius... *flota flaviană* !...

Oroles rîse :

— Ei, așa da ! O să băgați groaza-n barbari !...

— Chisăliță ! O să-i facem chisăliță ! se grozăvi șasiul. Bucățele-bucățele ! Și-o să construim și podul... ăăă... peste Da... peste Da...

— ...nubius ! îl completează confratele.

Apoi amîndoi au căzut cu capul pe masă.

Dar Oroles aflase ceea ce dorise.

Și au plecat.

V

1. Marea aveau s-o străbată pe corabia unui Varus-căpitanul, spre Brindisum. Făceau un ocol spre Roma, e adevărat, dar marea !... marea era atît de frumoasă !...

Valurile sale, de un albastru oțelii, ușoare, de spumă, minate de un vînt hoinar abia simțit, întîmpinaseră nava de îndată ce ieșiseră în larg. Strălucite blînd de soarele ce se strecura, jucăuș, între ele, valurile veneau de se spîrgeau, clipocind, de bordul navei, spoindu-l cu o spumă alb-sidefie, fină și sporind mirosul sărat al mării...

În răstimpuri, prin pînza velelor se isca un vuiet molatec, învăluitoare, ca un geamăt ; apoi vergile trosneau sec în odgoane, sperind cîntecul spumegării lunecoase a siajului și clipocitul surd al apei ce picura de pe zecile de vîsle. Scîrțîitul prelung al acestora în furcheții neunși bine și plescăitul lor cînd loveau luciul mării în care se înfingeau pieziș, să-i taie rezistența, aveau un ritm sacadat, adormitor, iar seara ce cobora lin împrăștiată o atmosferă senină, aromitoare.

Albastrul intens al mării fremăta neostoit sub ultima mîngiere a soarelui, îngrămădind val după val sub coastia navei.

Departe, în zare se ivise o linie întunecată : pămîntul leagăn al Cetății eterne, leagăn al imperiului, Italia. Crestele Apeninilor, albe deja, vesteau venirea iernii ; numai soarele, un soare strălucitor, cald se încăpățîna să dogoare peste întinderile marine ; acest soare de miazăzi, despre care nu puțini călători vorbeau și în Dacia. Fără să-l fi văzut, Oroles îi intuise, îi asemuise cu soarele cîmpiei Danubiului în zile de zăduf, cînd cal și călăreț păreau cufundați într-o mare de cețuri, cînd, oropsit de atîta lipsă de apă, aveau vedenii, năzărindu-i-se, la orizont, așezări înverzite, ape reci curgînd molcom, cîmpuri smălțate de flori.

Trecuseră cîteva zile.

Vremea continua să-i însoțească frumoasă. Mai mult, pe măsură ce se apropiau de portul unde urmau să poposească, se făcea tot mai cald, ziua părea și ea parcă mai lungă.

Scorineus și Duraneus își mai omorau timpul jucînd *morra*¹ și *patasse*², pe ultimul încropindu-l chiar pe partea netedă a pielii de ghepard, folosind boabe de grîu și de negară. Nu arareori joaca lor se transforma în gîlceavă, ceea ce impunea intervenția lui Oroles.

2. Apoi acostaseră la Brindisum într-o seară caldă, dar cu cer întunecat. Intraseră în port sub măiastra comandă a căpitanului, îndeajuns de treaz ca să poată sta, cu picioarele rășchirate, bine înfipte în punte, la comandă. Corabia se cabră scurt, ca un bidiviu năvăș ; stopînd forța pe care vîntul o vuia în vele, lopețile se înfipseră altfel în pinza albastră a mării, invers, împingînd, acționînd ca o frînă : trebuia cedată trecerea unei nave mari, militare, din flota imperială. Abia apoi începuse manevra de pilotare, prudentă, fără prea mare pericol,

¹ Joc străvechi, ce consta în cerința ca ambii jucători, la un semnal convenit, să deschidă, din pumnul mîinii drepte, același număr de degete.

² Joc oriental, un fel de țintar.

printre zecile și zecile de luntre, cutere și veliere pescărești, tartane și vase de transport de tot felul, ancorate pretutindeni sau plutind agale spre ieșirea din port.

Odată ajunși pe mal, i-auziseră pe marinari, în port, prevestind — sigur — ploaia.

— Va fi o seară nu tocmai plăcută pentru călătorii spre Roma, strecurase Rhoxaneus celorlalți trei gemeni, înegurat și parcă ascunzînd ceva.

Duraneus îi prinsese privirea :

— Ploaia ce va să vină ți-a șters lumina din priviri ! ? Rhoxaneus schițase un zîmbet :

— A, nu !... spusese moale. Mă gîndesc la biata Alutina...

Dar frații i-au făcut semn să tacă — se apropiau de prima patrulă, o patrulă a prefectului flotei¹, care îi cerceta pe călători.

— Tinerii ? De unde vin tinerii călători ? i-au oprit cuvintele, destul de amabile, ale unui *decanus*². Unde se petrec tinerii ?

Oroles s-a apropiat mult de subofițerul care comanda patrula, șoptind cu el, apoi, strecurîndu-i ceva în palmă, i-a spus :

— Venim din Iberia și ne îndreptăm spre Roma.

— Numele tău, tinere nobil ? a mai întrebat decanus, manevrînd o tăbliță cerată pe care tot nota cîte ceva.

— Numa Marcus Secundus ! a spus Oroles cu mîndrie. Și arătînd înapoia sa : Și însoțitorii mei !

— În regulă ! *In optima forma* !³ a strigat decanus, în vreme ce *tironul*⁴, schimbîndu-și *pilumul*⁵ dintr-o mînă într-alta, a săltat bariera, lăsîndu-le cale liberă spre inima imperiului.

Și au trecut.

¹ Comandantul marinei de război romane.

² Subofițer, comandant de grupă.

³ Formele sînt în regulă ! (lat.).

⁴ Soldat tînăr, recrut.

⁵ Suliță scurtă, de aruncat.

3. Drumul șerpuia de-a lungul mării, de care îl separeau păduri de *ilex*¹ și *tamărisc*² ce coborau pînă spre plaja de aur sau, dimpotrivă, se opreau, brusc, la marginea falezelor înalte, sub care bubuia clocotul valurilor.

Oroles călărea singur, înaintea grupului gemenilor. El imprima ritmul călătoriei. Și se ghida numai după trapul mărunt sau mai agitat al unui *manipul*³ roman, care le pornise pe urme de cum ieșiseră din port. Aveau o companie sigură pe acest nesigur și pustiu drum al mării.

Aerul era cald, umed ; uneori stropi firavi de apă — timizi soli ai zbuciumului mării — le răcoreau frunțile încinse de gînduri.

Mantia întunericului cădea tot mai grea, ca un zăbranic trist și greu, vestind, alături de tunete, îndepărtate încă, o noapte neagră, cu ploaie.

Curînd, din urmă le-a ajuns la ureche tropotul unui cal și, cînd omul a poposit lîngă Oroles, au văzut că era un *contubernalis*⁴ trimis de comandantul manipului. Le-a urat seara bună, le-a mai spus că străini fiind de aceste locuri, n-aveau de unde ști, dar el este dator să le-o spună : i-așteaptă o noapte grea, cu furtună și, dacă tînărul nobil o dorește, comandantul îl invită, pe el și pe soții săi, să-și petreacă noaptea în bivuacul pe care, curînd de tot, ostașii aveau să-l pregătească acolo, sub codru chiar.

Oroles a mulțumit, iar ofițerul s-a întors să-și vestească superiorul că va avea oaspeți.

Rhoxaneus, dînd pîteni calului, l-a ajuns repede pe Oroles.

— De ce ai primit ? a fulgerat el întrebarea.

Oroles l-a privit lung, suveran !

— Trebuia să-l fi refuzat ! ?

— Desigur ! N-o să înnoptăm lîngă vrăjmași !

---

¹ Stejar cu frunzișul mereu verde.

² Arbust mediteranean.

³ Subunitate romană ; (circa 160—200 oameni).

⁴ Ofițer de legătură, ofițer aghiotant.

— Dar că vom fi nevoiți să înnoptăm... și să trăim !... de-acum încolo numai între vrăjmași, te-ai gândit ?...

Dind pîteni calului, a pornit-o, zălud, spre dunga neagră a codrului.

4. Corturile pe care le întinseseră soldații aveau să îi apere de ploaie.

Marc Sextus Applius, comandantul *manipulului*, îi poftise pe oaspeți la cină și îl orînduise pe Oroles să doarmă în cortul său.

Cinaseră frugal, dar se lăsaseră multă vreme în brațele dulci ale lui Bachus.

De cîteva ceasuri se pornise ploaia ; măruntă, rece. Venea dinspre munți. Pătrundea pînă la oase santinelele cărora Sextus Applius le poruncise să vegheze.

...Undeva, mai la marginea taberei, comandantul hotărîse să fie ridicat un cort pentru gemeni. Îi admirase îndelung la cină, se minunase, jurase că, pînă atunci, nu mai văzuse *cvadrupli*, apoi îi întrebaseră de unde sînt de loc.

— A, Iberia ! exclamase el pe gânduri. Se zice că se trăiește admirabil de ușor pe-acolo !... Că acolo se nasc marile averi peste noapte !...

Oroles surîsesese :

— Cam așa, onorabile Sextus Applius, cam așa !... Dar cu adevărat bine se trăiește numai la Roma, sub oblăduirea măritului nostru împărat Domitianus !

Comandantul surîsesese și el — dar cu arțag :

— Oare ?

— Păi, cum ! se minunase Oroles. Păi, cum ? Nu-i aici inima și mintea imperiului ?!

Ofițerul întinsese pocălul său auriu unui *option*¹, să-i mai toarne din vinul de Falern.

— Noi venim din Iudeea, spusese el apoi. A auzit nobilul Numa Marcus Secundus de Iudeea ?

Oroles înclinase capul, în semn că da, a auzit de acel îndepărtat ținut al imperiului.

---

¹ Ofițer inferior.

— ...E țara în care s-a născut zeul cel nou, Iisus, pe care noi l-am lăsat să fie crucificat laolaltă cu tâlharii și care, iată, vezi?... a întemeiat o nouă religie. Ea vrea să schimbe fața lumii... să-i unească pe toți oamenii, să uzurpe locul marilor noștri zei și tronul împăraților. Ea are ca precept „să dăm Caesarului ce este al Caesarului“, propovăduind egalitatea între oameni, fie vorba de sclav, fie vorba de nobil, simplu ostaș sau negustor !...

În noapte, năprasnic, bubuise tunetul. Prin despărțitura perdelei ce acoperea intrarea, lumina cerului risipise semiîntinericul din cort și Oroles se cutremurase. Numai ofițerului părea că puțin îi pasă.

— Acum, continuase el netulburat, mi se spune că vom fi aruncați la altă margine de imperiu, în Moesia. Cică, să ne luptăm contra dacilor, alt neam de barbari... Dar o să le arătăm noi lor !

Băuse pînă la fund.

Băuse și Oroles.

Apoi, tinărul option le umpluse iar pocalele...

5. Noaptea ieșise din codri mai neagră decît oricînd. Numai fulgerele lui Jupiter spintecau mantia-i de smoală pentru o clipită, spăimînd caii și santinelele ; rămase în întineric, învelite doar de ceea ce — în rîs — ostașii denuceau *palliolum*¹, dar care, în realitate, era o manta solid îmbibată cu suc de iarbă *soldatului*, una din buruienile ce creșteau din belșug pe cîmpia Latiumului, santinelele vegheau.

Tabăra dormea sub bicele ploii și fulgerele nopții. Numai la intervalele orelor se auzea glasul trudit, înăbușit de ploaie, al santinelelor : „Bineee !... Nimic de semnalat !... Bineeeee !...“

În cortul comandantului — unde fusese găzduit — Oroles tocmai se întinsese în culcușul ce i se pregătise. Cu miinile sub cap, nu-l prindea somnul, gîndindu-se că de acum vor trăi numai între romani, *ca romani* doar !

¹ Manteluță pentru femei.

PARTEA A DOUA

I

1. Realiză cu adevărat ce însemna să trăiești la Roma, ca roman, la prima sa vizită în vila de la Laurentum a lui Plinius Caecillus Secundus Caius, fiul adoptiv al lui Plinius cel Bătrîn, bogatul ofițer imperial care acedase la toate înaltele funcții ce le oferea Roma vitejilor săi fii: locțiitor al prefectului Iudeei, procurator în Gallia Narbonensis, Africa, Hispania Tarraconensis, Gallia Belgica, prefect al flotei de Misenum. Și, totodată, un mare istoric și savant al timpului său.

— ...Iubite și notabile prieten — își luă amfitrionul de braț oaspetele — părintele meu, nobilul Plinius Secundus Caius, ar mai fi trăit și astăzi de n-ar fi avut parte de o nefastă zi a anului 79 când, zeul Vulcan, supărat pe romani, a făcut să-i izbucnească minia prin craterul Vesuviului. Părintele meu a murit salvînd — ce se mai putea salva! — victimele acestei mînii la Pompei, lângă Neapolis, oraș care a și dispărut înghițit de lavă.

În clipa aceea, Plinius cel Tânăr — cum i se mai spunea, spre a-l deosebi de marele său înaintaș — își zări învățătorul.

— Oh, să mă ierte ilustrul meu oaspete, dar iată, îmi face semn chiar mentorul meu, Quintilianus Marius Fabius, mare orator.

Făcu cîțiva pași în întîmpinarea bătrînului, dar se răzgîndi repede și, întorcîndu-se, prinse mîna tînărului, șoptindu-i :

— Dar amîndoi sînteți din Hispania ! Vino să i te prezint !

Qintilian îl primi cu cuvinte măgulitoare pe tînărul — și deja bogatul — negustor de grîne Numa Marcus Secundus.

— Prietenul prietenului meu îmi este prieten ! spuse el, cu gesturi largi, studiate, dar care îl aranjau atît de bine. Iar faptul că amîndoi ne tragem de pe pămîntul Hispaniei, adaugă — de se mai poate adăuga ! — o livră de căldură amicitiei ce am să ți-o port. Vii, acum, din Hispania ! ? încercă el să ghicească.

Oroles surîse :

— O, nu, nobile Qintilian ! Din Hispania am plecat demult, copil fiind... Și — cuteză el, mai înainte ca învătatul să devină prea curios — obîrșia mea este o cetățuie pierdută în munții cei săraci dinspre Lusitania, la multe zile distanță de Calagurris, unde înțelepciunea ta a descoperit mai întii lumina cea dăruită de *Joe* ¹ ! Acum, însă, mîndria mea de a fi... — și de a mă lăuda cu aceasta !... — de pe același pămînt cu veneratul orator al Romei, cel căruia și împărații îi sînt recunoscători pentru a le fi acordat prietenia...

Înțeleptul orator surîse ; nu s-ar putea spune că nu se simțea plăcut impresionat de latina tînărului hispan. Iar Plinius, încîntat de cuvintele alese cu care proaspătul său oaspete îi preamărea învățătorul, spuse :

— După cum văd, Hispania dă fiilor săi, o dată cu lacrima de azur a apelor sale, și graiul fără de seamăn al marilor oratori !...

Departe — și nu prea — marea își petrecea, tăcută și unduitoare, sub razele soarelui cald, de toamnă lungă.

Qintilian, abordat neîncetat cînd de un oaspete, cînd de altul, își părăsi amfitrionul și pe Numa, concetățeanul său, și se pierdu, treptat, în horbota colorată a togilor celorlalți musafiri.

---

¹ Jupiter.

— Nobile Plinius, cinstea ce mi-ai făcut, invitându-mă la această masă unde Roma a trimis tot ceea ce are mai înțelept între cetățenii ei de vază...

Gazda îl opri cu un gest simplu și, plin de modestie, ținu să sublinieze :

— Dragul meu oaspete, nu am făcut decît să te prezint prietenilor mei. Cine sînt ei și ce știu ei, singur vei descoperi. Dar țin să te pun în gardă : curiozitatea lor este dincolo de limitele cunoscute de aceea a neguțătorilor, chiar și de cea a celor de seama ta, nobile Numa. Iar cînd vor afla că abia te-ai întors de la o margine a imperiului... de dincolo de Danubius chiar !... nu te voi putea nicicum ocroti de curiozitatea lor. Deci — apără-te singur !

Cu o ușoară înclinare a capului, dispăru, minat de îndatoririle sale de gazdă.

Pe ușile larg deschise spre grădină răzbătea parfumul, încă proaspăt, al ultimilor trandafiri înfloriți, plutind pe aripa abia clintită a zefirului sărat al mării ce se strecura, discret, în marele triclinium. Același zefir pe unda căruia călătoreau, pînă la urechile nesățioase ale oaspetelui, numele celebre ale mai de curînd sosiților oaspeți : Vergilius, Tacitus, Iuvenal, Frontinus, Marțial.

„Marțial ! gîndi Oroles. Dar, bine, și acest fiu al Romei e tot hispanian, ca și Quintilian. În gardă, deci !” hotărî el și, mai înainte ca cineva să-i prezinte, se apropie de poet, căruia îi atinse, ușor, cotul drept, șoptindu-i :

*„Din Bilbilis la Roma de-ai sosit
Și-n Palatinus oaspete de ești
De împărat regește fiind primit
Tu Marțial-poetul te numești”*

Poetul se întoarse cu un aer ușor uimit. Părea plăcut surprins să afle că acest tînăr îi cunoștea pe de rost pînă și epigramele-i ce luau în zefleMEA propria-i persoană.

— Domine ? ! făcu el ironic-umilit.

Oroles rise :

— Sînt — dacă domnia ta îmi permite să mă numesc astfel — cel dintîi admirator — după împărat, vezi bine !

— al versurilor tale : Numa Marcus Secundus, neguțător născut în munții Hispaniei, ca și domnia ta, și trăitor la Roma.

Marțial surise blind, dar Oroles desluși în surîsul său și o notă de neîncredere. „Accentul, desigur!“ își spuse. Dar nu-i dădu voie poetului să-și rumege bănuiala.

— „Eu prinț al Romei de aș fi
Și tot în versuri aș gândi.
Dar nefiind de neam regesc,
Să fiu poet mă mulțumesc“...

Marțial fu cucerit. Mulți îi știau versurile, chiar și împăratul, dar acest tânăr avea un dar de a le spune, un fel al lui de a pronunța cuvintele latine!... Nu, nu în felul repezit al hispaniolilor, deși parcă graiul său aducea mult cu al acestora, ci mai degrabă...

N-avu timp să-și termine gândul. Mai bine zis nu-i permise oaspetele, tânărul oaspete al lui Plinius.

— Nu sint, la Roma, mulți poeți ca tine, o, nobile Marțial ! Și nici în alte părți ale imperiului n-am întâlnit. Vin din Dacia și...

— Ai fost și la Tomis ! ? se grăbi poetul cu o întrebare la care — i se putea citi acest gând în felul cu care o rostise — tare mult ar fi dorit un răspuns afirmativ.

Oroles surise trist :

— Nu, acolo n-am ajuns, deși mi-am dorit-o.

Chipul lui Marțial se înnegură :

— Păcat, spuse, cu adevărat mîhnit poetul. Ai fi putut vedea locurile în care și-a tînguit iubirea și dorul de țară marele nostru Ovidius...

— Așa este. Treburile și, mai cu seamă, nesiguranța drumului printre barbarii ce hălăduiesc în cîmpia Danubiusului nu mi-au fost favorabile. Iar ca să mă fi abătut prin Moesia... timpul nu mi-ar fi permis.

Marțial uită figura ce o făcuse mai tot timpul pînă în urmă cu cîteva clipe : veselă, surizătoare, ușor ironică. Se mohorise. Spuse întristat :

— De mult îmi doresc să fac lungul drum la Tomis, pe malurile cele singuratice ale Pontus Euxinului. Trebuie

să calc pe urmele marelui Ovidius... Și, poate — cine știe?! —, să mai culeg, de vor fi rămas, ceva din manuscrisele nemuritoarelor sale versuri...

Oroles prinse privitya ochilor luminați de o tulburare adincă a poetului :

— Chiar de te încearcă astfel de gânduri, onorabile Marțial, bine ar fi să le dai uitării. Se călătorește — și, mai ales, se trăiește — tare greu pe acele țărîmuri barbare, unde noi, romanii, nu sîntem doriți și nu sîntem iubiți. Orice călătorie spre acele meleaguri poate fi fără întoarcere...

— Și totuși, domnia ta... — l-auzeam pe Plinius — te-ai întors. Și încă înfăloșat de a fi adus un cîștig nu dintre cele mai de lepădat ! spuse Marțial.

— Da — replică, trist, tînărul — da, dar „*Cu aurul ce-l cîștigați / Adesea că și lăudați / Deși, o știe orișicine, / Aurul mult nu-i o rușine... / El este, totuși, slăbiciune / De nu-l aduni cu-nșelepciune...*“

Marțial părea tot mai cîștigat de acest tînăr atît de inteligent și de îndrăzneț și — iată ! — și atît de înțelept. Crezu că îl măgulește :

— „*De-mi recunoști fiecare vers*“ — spuse — „*Eu, iată, nu am de ales : / Îți spun așa cum se cuvine / Prietene, ai s-o duci bine !...*“ Și îl bătu cu intimitate pe umăr. Iar dacă gazda noastră...

— Ei, ce îndatorire i se mai cuvine gazdei și ea nu o știe?! se auzi glasul, mirat al lui Plinius.

— ...ne-o va permite — continuă, cu un zîmbet larg poetul —, eu aș dori ca, la masă, să fim așezați unul lîngă celălalt.

— Dar se înțelege, se înțelege poetul meu drag ! se învoi gazda. Dar ce-i cu dumneata, tînere prieten ? se întoarse Plinius spre Oroles.

— E o cinste care, iată, m-a făcut să pălesc, spuse el, copleșit de modestie. Ziua aceasta este, pentru mine, un dar deosebit al Fortunei : pe lîngă cîntea de a fi oaspetele marelui Plinius, mă vād copleșit și de onoarea, neașteptată, de a sta alături de Marțial, prieten și oaspete de fiecare clipă al sacrelor odăi imperiale !...

— Mă rog, mă rog !... căută poetul să curme asemenea laude, (pe care le bănuia pe neplacul gazdei, ce — se știa — complota împotriva lui Domitianus) în gura neguțatorului. Dar, discret.

Plinus se retrăsese ; el, oricum, trebuia să fie mereu în alt loc, mereu lângă alt oaspete.

Se așezară pe pernele moi, din brocart de aur pe catifea damaschină roșie, la masa ce urma să fie supraincărcată de bunătăți.

Cu gândul la minunile bucătarilor lui Plinius — rîvnite chiar și la Palat — Marțial aproape uitase de tînărul negustor. Acesta îl făcu atent și, deschizînd repede o gentuță din piele, ce fusese ascunsă pînă atunci în cutele largi ale togii sale, trase un papirus pe care, desfăcîndu-l, îl înfățișă ochilor poetului. Marțial simți că înmărmurește.

— N-nu !... nu se poate !... șoptiră buzele sale, acum livide.

— Oroles rîse, înveselit.

— Ba, se poate ! Și, dacă Marțial îmi dă voie...

— O, e prea mult !... Nemăsurat de mult !... șoptiră, iar, buzele sale, intuind gestul tînărului.

— ...Acest dar să amintească, încă mulți ani, onoarea ce mi-a făcut-o de a mă așeza de-a dreapta prieteniei sale...

Luă papirusul vechi, cu marginile prea zdrențuite, și îl puse în mîinile noului său prieten, uluit încă de ceea ce vedea și total străin de tumultul ce anima mulțimea oaspeților.

— E... e... este... — gemu el — scris chiar de... de mîna marelui vrăjitor al cuvintelor, Ovidius ! ?

— Așa e, încuviință Oroles.

— Bine, dar au trecut aproape șapte decenii de la moartea sa !... Cum de mai...

Oroles îi luă vorba :

— ...de mai pot fi găsite ? ! Ei bine, ilustre Marțial, l-am cumpărat de la un cetățean din Dionyssopolis și este...

— Una dintre *Epistulae ex Ponto*¹ pe care nefericitul de la Sulmo, probabil, n-a mai apucat s-o trimită. Ei bine, Marțial, îți dăruie acest papirus...

Dar poetul mai auzise, el, oare, ultimele cuvinte ? Sau gândurile sale cutreierau, departe, plajele Pontului, în speranța — deșartă — că, pe nisipul uneia dintre ele, urma pașilor marelui roman mai dăinuie ?

— O, Numa, prietene ! se jelui Marțial. Dar acest poem, deși scris cu litere latine, pare a fi într-o altă limbă ! ? De n-aș fi recunoscut slova mîinii sale, aș zice că ți-ai bătut joc de mine... E, oare, scris de Ovidius poemul ?

Oroles luă papirusul.

— Dacă maestrul Marțial îmi permite, îi voi spune că poemul e scris de Ovidius în limba dacă. Pot să încerc o traducere ?

Marțial se entuziasmă :

— Ei, bine, auzisem de această ispravă a lui Publius Ovidius Naso. Dar prea puțini credem în ea. Încearcă, deci, prietene, încearcă ! mai adăugă el.

— Cutează, prietene ! auzi Oroles și îndemnul lui Quintilian. M-am născut prea tirziu să-l fi cunoscut, dar, spre marea noastră fericire, cît este de aprig Domitianus, uneori, cu poezii, pe Ovidius, astăzi, tot îl putem asculta...

Crezu că e bine să le dea, mai întîi, cîteva lămuriri :

— E scris poemul în dacă, spuneam, dar nu numai atît : și structura e dacă. Versurile la acest neam de barbari, nespuse de frumoase, au o particularitate : rimează întîiul vers cu al patrulea, al doilea, cu al cincilea și al treilea cu al șaselea, astfel că muzicalitatea, pe care eu, un umil slujitor al lui Hermes, și nu al muzelor, nu o voi putea reda și în latină...

Marțial și Quintilian își exprimară nerăbdarea :

— Dar începe o dată, prietene !...

Oroles își stăpîni cu greu un fior care-i săgetă inima : avea să se despartă și de acest scump odor luat din sanc-

---

¹ „Ponticele“ — scrisori ale lui Ovidius trimise soției sale și prietenilor din Roma.

tuarele marelui preot Vezina. Încă o amintire din patrie de care era nevoit să se despartă !

Își umezi buzele cu puțin vin și, emoționat, începu :

— „O frunză de laur purtată de val,
Amintire-miraj a patriei mele,
Aduse cu dînsa în Tomisul trist,
Ca visul de-o noapte ce, pal,
Regretele-mi negre, gemete grele
Uitate în cuget strivit de artist...

E luna pe cale să lumine noaptea
Pe drumu-i de aură-ncins
Și doru-mi destramă păcatu-mi pustiu
Pecetea ce pusu-mi-a moartea
Pe sufletu-mi foc de nestins
În ceasul de veghe tîrziu.

În Tomisul bîrbar, lumina de iarnă
Absoarbe-n zăpezile grele...”

Marțial, în culmea fericirii, nu mai știa — îndatorat — cum să-i răsplătească tinărului și proaspătului său prieten dărnicia. Găsi că este de datoria sa să-i prezinte, descriindu-i puțin malițios, cum îi era firea, pe nobilii oaspeți ai lui Plinius.

— Privește-l pe tipul acela mohorit, pe figura căruia cască plictisul ! Ei bine, e Tacit. La 40 de ani nu știe ce-i sărăcia, promite mereu că va scrie — pentru posteritate, vezi bine ! — o istorie. Dar... amîină întruna, poate pînă la calendele grecești. E ginerele lui Agricola, țintește la mari demnități, pe care încă nu se grăbește nimeni să i le acorde...

— Dar cel de lîngă el ? Cel din stînga sa ?...

Marțial chicoti răutăcios :

— Oh, acela este mărginitul de Frontinus, proconsulul. A luptat sub Agricola, conducînd legiunile în Britania... O duce bine, e deosebit de talentat într-un domeniu ce se bucură de multă trecere la împărat...

— Armata ! ? se încumetă tinărul să ghicească.

— Da' de unde ! E la fel de strateg ca și mine !... El e maestru în... linguseală ! În scrierea sa — de altfel nu prea reușită — „*Cartea stratagemelor militare*“, a avut neobrăzarea să-l numească pe Domițian „un mare comandant de oști“... Totuși — surise poetul — oricâtă linguseală a improșcat el pe hlamida imperială, ea nu-l va putea apăra de unul dintre accesele tot mai dese, de suspiciune și mizantropie, ale împăratului. De aceea este atât de morhorit și el...

Urma, la rind, Quintilian, cu o figură serioasă pe care nu puteai citi, însă, nimic, nici chiar în desenul complicat al multiplelor riduri ce i-o brăzdau, cu un păr tuns scurt, o veritabilă perie de argint. Iuvenal cocheta cu un scriitor al vremii. Foarte tânăr, ca și gazda, predispus să vadă totul cu un ochi critic ce vestea de pe acum, în el, un maestru al satirei, cum avea să devină, Iuvenal — Decimus Iunius — contempla, acum, îngrijorat, peisajul marin ce se zărea prin ușile largi ale tricliniumului.

— Tânăr sau bătrîn — deveni, dintr-o dată, serios Marțial — nici unuia viitorul nu-i suride roz. Măritul nostru stăpîn, Domitianus, ne poate chema în fiecare clipă să ne scurteze c-un cap. Căci în fiecare... Da, da, în fiecare, nu vă minunați ! ...chiar și în mine, deși divinul mă cheamă adesea să-l distrez cu rime !... poate vedea, peste o clipă, un conspirator. Se întrerupe : O, dar iată, ni se servește la masă ! spuse el încîntat. Și, imediat, cu glas șoptit : Să nu te aștepți, tinere prieten, la un ospăț roman adevărat ! Plinius iubește mai mult bucuria spiritului, decît pe aceea a pîntecului !

Sclavii depuneau de acum în fața oaspeților ceea ce, cu cuvinte puține, Marțial denumise gustări rustice. Pe un platou de argint se înfrăteau — într-o apetisantă pollicromie — castraveți, măsline, cepe împănate... Sclavii bucătari ai lui Plinius se întrecuseră pe ei înșiși ! Pe un alt platou, melci răciți în zăpadă tronau pe verdele crud al frunzelor de lăptucă ; apoi, ouă tari, cozi de raci fierte în lapte și — culmea risipei și rafinamentului la o astfel de masă — cîțiva hîrciogii din crescătoria pe care gazda o

avea undeva, la țară, la ferma sa ; bine rumeniți, hirciogii așteptau, cuminți, să fie înfulecați de cei pe care privirea deja pofticioasă îi învedera robi ai pîntecului.

— Nu tu uger de scrofiță, nu tu stridii, nu tu alte bunătăți ! oftă Marțial, întinzînd cupa să i se toarne un vin nu prea nobil, dar foarte înmiresmat, de la moșiile lui Plinius, din Toscana.

Repetă operațiunea și cu pocalul lui Oroles, apoi închină pentru sănătatea acestuia. Și în clipa aceea, rătăcind, fericit de răcoarea vinului, cu privirile peste capetele oaspeților, tresări, îl făcu atent pe tînărul său comesean și, arătîndu-i un oaspete așezat ceva mai departe de ei, lingă Plinius, spuse :

— Pe oricare ne-ar scurta Domitianus cu plăcere și repeziciune de capete, pe unul ca el însă... ar sta îndelung la chibzuială mai înainte de a porunci chiar și numai exilarea lui !...

Oroles privi îndelung chipul bronzat, luminos însă, al celui vizat de Marțial. Părea un om voinic, nu gras, înalt, sigur pe sine. Ochii mari, albaștri, priveau senin spre ceilalți oaspeți, neadumbriți de vreo grijă ori teamă.

— Cine e ? întrebă el. Pare a fi un militar, un nobil !
Marțial înfulecă o pulpiță de hirciog, mestecă îndelung, luă o gură bună de vin, apoi răspunse :

— E militar și nu e...

— Cum așa ? ! rise tînărul său comesean.

— Uite, așa : e militar pentru că slujește în armată, și încă avînd un grad mare ! Și nu este, pentru că, deși meseria lui sînt armele, nu ca să le mînuiască îl plătește Domitian, ci ca să le făurească, mai bine zis să le izvodească !

O cută tresări ușor pe chipul lui Oroles. Deveni, dintr-o dată, foarte atent. Și, ca să-l stirnească pe poet, spuse :

— Este, adică, un făurar ! ?

Marțial rise :

— Da' de unde !... E inginer. Unul care gîndește, adică, mașinile de luptă... Apoi așterne pe papirusuri și pergament, desenate, gîndurile sale, pentru ca, după aceea, meșteri făurari să închipuiască mașinile de război...

— Oh, e prea greu pentru o minte de neguțător !...
păru sleit de discuție Oroles. Mai bine să bem, slăvite
slujitor al Muzelor ! Și închină pocalul către poet.

— Să bem, slăvite slujitor al lui Hermes ! îi ură și
Marțial, închinînd și el cu plăcere.

Apoi, mijîndu-și ochii a zîmbet, recită :

— „Cînd vînul este-un vin de soi
Să nu-l sorbi singur, ci în doi,
Aroma-i mult mai te îmbie
Să-l bei pentru prietenie !”

2. Oroles luă cupa în mină și își croi vad prin valurile
de oaspeți spre gazdă :

— Dragii mei — tocmai spunea Plinius — cereți prea
mult iubitului nostru Balbus.

Gazda mea are dreptate, se scuză și cel căruia i se
luase apărarea. Nu sînt decît un umil *gromatic*¹ și atît !

Se vedea, însă, cît de colo că este dornic de laude, iar
vorbele sale nu aveau alt scop decît să le stîrnească.

În clipa aceea, Plinius îl văzu pe Oroles și găsi cu cale
că, de-l va introduce în acest cerc, ar fi un prilej de a
schimba vorba.

— Dar priviți-l pe tînărul nostru Numa, ăbia întors
dintr-o călătorie tocmai de dincolo de Danubius, în ținu-
turile barbare ale Daciei. Poftește în mijlocul nostru, prie-
tene ! îi făcu el loc lîngă sine.

Balbus îi aruncă o privire plină de interes.

— Dacia ! ? spuse el. Ai fost în Dacia, fericite
prieten ! ?

Se aplecă și mai mult spre Oroles și-i întinse mîna,
prezentîndu-se. Neglijîndu-i vădit pe toți ceilalți, grăi
noului său interlocutor :

— Povestește-mi ! Ard de nerăbdare ! Le-ai vizitat
cetățile ? Ce arme au ? Aud că sînt deosebit de viteji, dar
nu prea dotați cu mașini de război.

¹ Inginer hotarnic.

Copleșit de întrebări, Oroles nu mai știa căreia dintre ele să îi dea mai întâi și mai lesne răspunsul.

— Eu, desigur... începu el.

Dar, se vede, Balbus era mai preocupat să tot întrebe, decât să culeagă și răspunsuri. Umplu singur cupele, închinată, apoi, tot el spuse :

— Știi, Domitianus mi-a poruncit să construiesc niște mașini de război tocmai bune să sfarme cetățile dacice. Iată de ce...

Oroles se despărți de Plinius cel Tânăr noaptea, târziu.

II

1. Da — nu era ușor de trăit la Roma. Foarte curînd — poate chiar mai curînd decât își închipuise — greutăților de tot felul Oroles trebui să le adauge și vigilența autorităților.

Într-o seară, numai de Rhoxaneus însoțit, Oroles se îndreptă spre locuința unui patrician de vază, să cîneze.

Vremea era frumoasă, cerul Romei vestea o noapte senină și fără vînt.

O porniră pe jos.

Ultimele adieri ale unui vîntuleț de seară, abia simțit, le înfiorau plăcut togile ușoare, viu colorate. Rhoxaneus — astfel cum se gătise — părea mai curînd un tînăr cetățean al Romei, decât pur și simplu un însoțitor al neguțătorului Numa Marcus Secundus.

Palatul patricianului răsări, măreț și luminat ca un curcubeu, înaintea privirilor celor doi.

Chiar de la intrare, după ce trecură pe sub porticul cu coloane subțiri corintice, Rhoxaneus începu să privească nu fără oarecare mirare, luxul în care se desfătau romanii și, fără să vrea, compară acest palat de basm al unui oarecare patrician roman cu cel în care, în Dacia, era adăpostit slăvitul Decebal — primul între nobilii țării, regele. Pășind, acum, peste mozaicuri închipuind peisaje campestre sau rătăcindu-și privirile pe carnea albă, cu rotunjimi calde, a statuilor de marmură, multe dintre

ele aduse din zonele orientale ale imperiului sau din Elada, Rhoxaneus se întorcea iar, pe calea lesne de ales a gândurilor, în Dacia : acolo puține lucruri erau străine ; acolo și ceea ce poposea de pe alte meleaguri erau lucruri primite în schimbul vinului, sau al grînelor, ori al aurului dac. Aici, iată, acest soclu roșu de marmură sprijină statuia lui Apollo, dar a unui Apollo adus din Grecia. Jilțurile acestea, măsuțele cu picioare din asemenea lemn că pare a fi trestia de la gurile Danubiusului, dar a cărei culoare de abanos o arată a fi de prin alte foarte îndepărtate ținuturi, sînt și ele croite pentru desfătarea oaspeților. Și cîți mai sînt !

Simți în apropiere răcoarea vaporeasă a apei și se întoarse : în dreapta, în mijlocul unui bazin, un delfin din marmură roz, viu parcă, surprins de mîna sculptorului în momentul zbaterii sale aeriene, țîșnind din valuri ademenit de o gîză, de un avînt, amintea de marea cea întinsă, albastră, pe care, nu de mult, o străbătuseră în drumul lor, parcă fără de sfîrșit, spre Cetatea eternă.

Îl pierdu din ochi, o vreme, pe Oroles. Apoi, îl zări înconjurat de o mulțime de oaspeți. Se apropie. Pe cîțiva îi recunosc — îi știa încă de la vizitele ce le făcuseră lui Plinius cel Tînăr, la vila acestuia. Uite, acela nu poate fi decît poetul zănatec, bunul Marțial, care una-două ți-azvîrle slovele împerecheate în rime de' nu-ți vine să crezi că el le-a făcut, și încă atunci, pe loc. „Adoratul muzelor“ era numai ochi și urechi la cele povestite de Oroles. Numai cînd simțea cupa goală în mînă, și-aducea aminte de sclava bălaie, tinerică, ce-i sta alături și căreia îi întindea pocalul să i-l umple dintr-o amforă aurie, purtată cu atîta aleasă ținută de o altă fată — și ea sclavă, și ea adusă la Roma de triumful cine știe căreia cotropiri.

„Prea s-au întins romanii ăștia !“ se trezi Rhoxaneus gîndind cu dușmănie. „Au cuprins lumea și acum, iată, vor ca talpa lor mîrșavă să calce ca stăpîn și pămînturile sfinte ale Daciei !“

Se încrîncenă ușor, dar își aminti de sfaturile lui Oroles — „Zîmbește, zîmbește întruna și tuturor ! Bea,

măncîncă, dar vezi de nu uita : observă cu atenție orice privire de iscoadă ce mi-ar putea sta prin preajmă !“

„Ușor, nimic de zis !“ îi veni să ridă băiatului. „Dacă iscoada ar fi urs sau rîs, sau băznatecul acela de ghepard, să-l vezi de cum ai pus ochii pe el !...“

Se mulțumi să zîmbească, însă. În clipa aceea, sclava bălaie îi înmînă și lui o cupă de argint, în care îi turnă vin auriu. Avea o privire curată, ochi puțin migdalați, sprîncene bine desenate, adunate parcă mai mult decît ar fi trebuit, dar tocmai acesta era farmecul ei.

„Cîți ani să aibă ?“ gîndi Rhoxaneus. Și nemaistînd pe gînduri :

— Cîți ani ai ?

Fata zîmbi, dezvelind un șirag de dinți albi, mărunței.

— Optsprezece.

— Să trăiești ! îi ură Rhoxaneus, nemaistînd ce să-i spună.

— Să trăiești și tu, stăpîne ! îi mulțumi fata, iar căută-tura ochilor ei rosti și ea mulțumirea cu un licăr ușor.

— Ești... din Italia ? o chestionă băiatul.

— Nu, din Tracia. Sînt tracă. Sclavă.

— Bine... însăilă fără noimă băiatul. Uite, îți face semn nobilul acela...

— Tînărul nobil care povestește ! ? spuse ea, prinzînd gust de vorbă. Se zice că ar fi neguțător de grîne abia întors din Dacia... și povestește !... Peripețiile lui, adică, pe-acele îndepărtate pămînturi... mai adause ea. Și luată de un gînd : Poate că pașii săi or fi călcat, în drum spre Roma, și cîmpiile și munții țării mele... Dar nobilul acela, cu toga gri-argintie... Cutele-i cad ca aranjate clipă de clipă !... i-l arată ea. Abia a venit, nici nu s-a atins încă de bucate... Ei bine, nobilul acela zice că tînărul și frumosul neguțător... are o vorbire aleasă, dar accentul îl trădează că nu-i roman adevărat. Cică — surise ea ne-încrezătoare — ar fi... dac !

Își luă grăbită amfora și dispăru printre oaspeți, lă-sîndu-l pe băiat pradă neliniștii și unor vizibile eforturi de a se stăpîni „Trebuie să-l fac atent pe Oroles, neapă-

rat !” fu primul său gând, dar apoi se reculese și hotărî că ar fi mult mai bine să-l supravegheze îndeaproape pe prea atentul străin. Îi păru rău că n-a întrebat-o pe fată cărui oaspete îi împărtășise străinul părerea sa că Oroles ar avea accentul unui dac.

O căută pe fată prin imensa încăpere, dar privirile sale n-o mai afluă.

Se apropie de grupul a cărui atenție o captaseră povestirile lui Oroles.

— ...Dincolo de Danubius — tocmai povestea acesta — grînele cresc cît un stat de om. Cînd dau în pîrg, ele par, sub lumina unui soare bezmetic, o mare unduitoare de aur...

Omul cu toga gri-argintie se dezbracă, rămase numai într-o tunică ce cădea, de asemenea, elegant pe el, dar care te făcea și mai mult să te gîndești că alura sa amintea ținuta unui militar sau, măcar, a unuia care și-a închinat tinerețea armelor. Privirile sale — foarte mobile — fixau acum chipul lui Oroles cu o atenție mai mult decît obișnuită ; prea multă atenție chiar la un om a cărui preocupare ar fi fost — să zicem — aceea de a depista, după accent, care de pe unde ar fi de baștină...

Rhoxaneus se amestecă în grupul ascultătorilor, căutînd să ajungă cît mai aproape de necunoscut. Adăstă o vreme, apoi se hotărî brusc : avea să-l provoace.

— Interesant ceea ce povestește ! se adresează el străinului.

Omul îi întoarce o privire mirată, chiar contrariată, împreună sprîncenele a întrebare și spuse grăbit :

— Ești... dac ! ?

Rhoxaneus ricană :

— Ei, aș ! Sînt iberian, nobile domn.

„Nobilul domn“ surîse blînd.

— Eu credeam că... După cum vorbești...

În clipa aceea „poetul zănatec“ îl întrerupse pe Oroles :

— Mă voi ruga de Domitianus să mă ia cu el în Dacia !... Sînt, pur și simplu, fascinat de un asemenea tărîm ca cel despre care ne-ai tot povestit, iubite prieten.

Sint, efectiv, fascinat ! Aşa că, peste puţin, cînd Domitianus va părăsi Roma în fruntea trupelor, plecînd spre Dacia...

— Pleacă în Dacia ! ? nu-şi putu reţine emoţia tînărul.

Marţial surise insinuant :

— Ei, deocamdată doar în Dalmaţia, după aceea în Panonia şi abia apoi în...

Se opri şi strivi cîteva cuvinte la ureche lui Oroles. După care, riseră amîndoi în hohote. Liniştindu-se primul, Marţial spuse :

— Dar fetele !... Fetele — spui — sint frumoase ! ?

Continuă să ridă, Oroles şi-apropie buzele de urechea poetului ; şi din nou izbucniră amîndoi în hohote de ris, cu lacrimile şiroind pe obraji de atîta veselie.

Necunoscutul îl îmbrînci pe Rhoxaneus pentru a-şi găsi un loc cît mai aproape de poet.

2. La Roma masa de seară era cea mai copioasă. *Vesperna*¹ — cum îi spuneau cei vechi, iar mai apoi *cena*, — aduna în jurul mesei nu numai familia, ci şi prietenii, cunoscuţii. În seara în care Oroles şi Rhoxaneus îl vizitară pe bogatul patrician, acesta se întrecuse pe sine, organizînd o masă cum — vorba lui Marţial — nici împăratul nu şi-ar fi permis, fie doar şi pentru costul alimentelor pregătite de maestrul bucătar grec, pe care gazda îl cumpărase cu bani grei. Li se servise *caseus mollis* şi *caseus fumosus*, *olivae* în must fiert, *uvae*, *melopepo*, adus din regiunile cele mai răsăritene ale imperiului, *mulsum* şi *aqua mulsa*, rarele *nux Pontica*, *nux Graeca*²... La masă împărţeau *galinae pastae*, *anser*es şi *columba*, iar pentru a da o notă şi mai de preţ celor servite, fusese adus şi un *pavo*, îndopat, cu penajul bogat colorat adumbrînd rumeneala cărnii şi înconjurat — pe uriaşa tavă de argint — de patru *phasianus*, de asemenea gătiţi cu propriul lor penaj. Tot acest păsăret era bine

¹ Cina.

² Caş proaspăt de oale şi caş afumat, măsline, struguri, pene galben, vin îndulcit şi apă îndulcită, alune de Pont, migdale.

udat de un sos grecesc în care abunda *alium Punicum*, *caulis brassica*, untdelemn de măsline, suc de *lapathus* și *cucumis*¹. Dar Marțial îi obligase aproape să mănânce cu el carne de ied și atât Oroles cât și Rhoxaneus, trebuiră să recunoască : o mîncaseră cu multă plăcere. Numai vinurile nu le plăcuseră ; prea erau dulcele ! În Dacia doar femeile, de sărbători, apreciau un vin îndulcit... Ei, unde erau vinurile aspre, bărbătești, din dealurile de sub munte !...

De toate acestea își amintea Oroles, pășind agale spre casă, cînd fu trezit din reverii de un semn discret pe care i-l făcu Rhoxaneus, care îi și șopti :

— Sîntem urmăriți.

Privind atent în jur, Oroles trecu în gardă, și, curînd, da, observă cum un necunoscut, nu încăpea vreo îndoială, n-avea ochi și urechi decît pentru ei doi.

I-o spuse și mai tînărului său prieten.

— Sîntem, într-adevăr urmăriți. Dar cine ar putea fi individul ?

Mergeau alături, ca doi romani care n-au de ce să se teamă, sporovîind.

— Cred că știi cine poate fi, spuse Rhoxaneus. Și-o să regrete !... scriși el.

Oroles, însă ordonă scurt :

— *Compos sui ! Aqe quod agis !*²

Continuară să meargă, în vreme ce Rhoxaneus îi povestea ce și cîte mai pătise în casa patricianului datorită „necunoscutului“ prea curios, cum a trebuit să oprească cu propriul său trup înaintarea plină de izbîndă a acestuia în chiar preajma poetului și a lui Oroles. Cînd ajunse cu povestitul la momentul în care ciudatul oaspete afirmase că Oroles, după grai, ar putea fi dac, tînărul deveni atent și, îngrijorat deodată, spuse :

— O fi de la Cancelaria de taină a lui Domitianus ?

— Tare mă tem că s-ar putea să ai dreptate ! îi în-tări bănuiala Rhoxaneus și, ducînd repede dreapta la

¹ Găini îndopate, giște și porumbei, păun, fazani, usturoi cartaginez, varză, măcriș și castravete.

² Stăpînește-te ! Fii atent ce faci ! (lat.).

pumnal, continuă : De aceea spuneam că... și făcu gestul semnificativ care l-ar fi petrecut pe străinul personaj în lumea cea tăcută a lui Hades.

— Nu, în nici un caz ! îl potoli Oroles. Trebuie bine chibzuit cum să ieșim cu fața curată... — *curată*, am spus !... — din beleaua aceasta.

— Da, desigur, se burzului Rhoxaneus, dar și cu pielea... întreagă, nu ? Și-apoi, ce, eu îl pun să se țină ată după noi ?

— Nu tu, dar...

— Atunci ? Poate că omului i-a venit așa, deodată, o *taediumvitae*¹ și-atunci, nu trebuie ajutat ? spuse el, ducînd, iarăși, semnificativ, mîna la pumnal.

Și din nou Oroles îl potoli.

Merseră iar o vreme.

Un răvășel îi ardea palma lui Oroles. Îl ținea strîns, nu cumva să-i scape. Îl primise — iată, să tot fie un sfert de ceas — de la Marțial. N-apucase să ia cunoștință de ceea ce se afla scris în el, dar era sigur : cuvintele așternute pe bucățica aceea de papirus nu erau sortite altor priviri și urechi decît ale sale. Doar dacă... Dar, nu — Marțial nu părea o fire ușuratică, un caracter schimbător precum tremurul apei după voia vîntului !... Iar talanții de aur ce-i împrumutase — fără vreo dobîndă — de la Oroles erau, totuși, și ei o garanție că răvașul nu putea fi o simplă provocare din partea poetului.

— Știi cum o să facem ? își întrebă Oroles companionul într-un tîrziu.

— Cum ?

— Uite, așa...

3. O apucară fireșc pe o ulicioară ce cobora, lin, spre Tibru. Pustie la acel ceas de noapte, întunecoasă, ulicioara părea numai bună pentru ceea ce plănuiseră.

În urma lor, cu pas grăbit, pe caldarîmul denivelat răsunară sandalele celui care le stricase șeara. Iar zgomo-tul lor le spuse celor doi că nici pe ulicioara pustie, în-

¹ Silă de viață (lat.).

gustă, care aluneca spre fluviu printre zidurile negre ale unor curți, necunoscutul vigil nu le da pace.

— *Abea în mala peste !* înjură Oroles.

— *Îl hăcuim ! ?* întrebă Rhoxaneus.

— *Nt !* șopti Oroles. *Nondū hora est !*¹

Își dezbracă repede toga, o prinse de teaca spadei lui Rhoxaneus, transformată în umeras, iar el, Oroles, se topi în spatele unui ieșind, un contrafort de piatră, unde se făcu una cu zidul.

Băiatul își continuă drumul cu același pas neșovăitor și nepăsător, iar în întunericul tot mai des, nălucirile strălucitoare ale cretei ce albise toga prietenului său îi arătau următorului, când și când, că „cei doi“ nu bănuiau nimic ; de aceea, sandaia vigilului călca mai departe fără de sfială. Când, ca fulgerul, minerul pumnalului dac se abătu peste căpățina următorului, impactul fu sec, scurt : romanul căzu ca un sac. Oroles așteptă o clipă, apoi se aplecă și el ; mâinile sale cotrobăiră înfrigate cutele togii intrusului, scotociră sub tunica acestuia, căutară în gentuța de piele ascunsă sub tunică. Nu găsiră decât cîțiva sesterți, un briceag mic, de bronz, o amuletă... Dădu să se ridice, minios pe neputința sa, când capul necunoscutului se aplecă neașteptat spre stînga și ceva metalic căzu pe caldarim : era un medalion.

— Ai găsit vreun semn ? întrebă Rhoxaneus, care se apropiase între timp de prietenul său.

— Găsit, rosti Oroles triumfător. Dă-ncoace „bila“ !

Rhoxaneus scoase ceva dintre cutele togii sale și i-l întinse lui Oroles care, prinzînd bila de ceară între palmele sale puternice, începu s-o frămînte rapid, înmuind-o. Și, cum răsufletul tot mai sesizabil al omului de sub el vădea că puține mai erau clipele în care acesta avea să scape din brațele lui Morfeu, apăsă ceara pe medalionul necunoscutului.

— Să mergem, spuse el apoi, ridicîndu-se.

Își aranjă grăbit toga și o porniră ; dar nu în josul ulicioarei, ci înapoi, pe strada cea mare, care avea să-i ducă, peste puțin, la vila lor.

---

¹ N-a sosit încă ora ! (lat.).

4. Vila lui Oroles se afla undeva, pe versantul de răsărit al unei coline. Marmura de Tivoli luase forma unor coloane dorice — după arhitectura greacă — pe care se cântărau ghirlande de roze, ele însele izvodite din carnea cu vinișoare colorate a pietrei. Coloanele împărțeau tricliniumul în două : partea cea mai lungă fiind dăruită ospetelor mari, cealaltă — meselor frugale sau de familie. Un mozaic complicat — se spunea că fidela sa copie zăcea undeva, la Pompei, sub un strat gros de lavă — împodobeau podeaua cu un dezlănțuit dans al nimfelor, într-un peisaj de pădure, cu arbori dezinvolti de după care pîdeau, ascunși, satiri și fauni puși pe șagă. În sala cea mică, Oroles și cei doi gemeni — Rhoxaneus și Deceneus — întinși fiecare pe un pat înalt, din bronz, matlasat cu saltea de puf și acoperit cu purpură, luau masa.

— Am vaga impresie. — spuse Oroles — că tiparul de pe medalion pe care l-am luat cu ceară de albine e perfect.

Rhoxaneus savură îndelung vinul rubiniu, apoi ceru și el ceara. O privi atent, surise.

— Când te gîndești că pentru prăpădita asta de ceară...

— ...era cit pe-aci să ucid un om !... continuă Oroles ideea băiatului. Mda !... Sau să ne putrezească, zile în șir, cadavrele pe treptele *Gemoniei* ¹.

— Dar, trebuie să fii de acord, fără această mărturie nici nu am fi știut dacă pe urmele noastre se afla, un om al Cancelariei de taină sau, pur și simplu, unul din cohortele de polițai obișnuiți ai urbei...

Luminări care coborau pînă deasupra mesei, pe lanțuri grele de aur, luminau viu încăperea, iar flama lor arunca pe pereți un joc de umbre care dădeau viață picturilor murale. Mărețul palat aparținea unui nobil patrician plecat în ținuturile din Orient ca guvernator. Prin Iuvenal și Marțial, Oroles reușise să-l înduplece pe libertul Graccaș să i-l închirieze.

¹ Trepte săpate în coasta abruptă a colinei Capitoliului, pe care se expuneau cadavrele celor executați, de obicei criminali.

Aroma răspîdită de mirodeniile ce ardeau în candelarele luminărilor umplea încăperea, plutea printre florile pe care, încă în zori, o sclavă le aranja pretutindeni în triclinium.

Deceneus întrebă, rupînd tăcerea ce îndemna la meditație a celorlalți doi care își tot împrumutau unul altuia ceara, contemplînd-o :

— Dacă nu e un mare secret doar pentru voi doi, spuse el, cam ce scrie pe medalionul prea curiosului cetățean roman ?

Oroles i-aruncă o privire poznașă :

— Parcă ai fi femeie !

— N-ar fi rău ! glumi și Deceneus. Dar... n-ar fi bine să știu și eu ?

— Bine, făcu Oroles, și citi : „*Decurion Lucillus Sporos Carro-Cancelaria imperială de taină*“. Deci nu este un simplu funcționar al edilului urban polițienesc !... sublinie Oroles. Este un serviciu pe lîngă „*Ab Epistulis*“ — serviciul de rezolvare a corespondenței imperiale, și el serviciu de taină...

Cel de-al doilea geamăn, Rhoxaneus, reflectă :

— Adică... să fi primit împăratul o scrisoare de undeva, din imperiu... că noi ?...

— Sau, poate, chiar din Dacia ! se grăbi Deceneus.

— Mda ! făcu și Oroles. Dar acest lucru, băieți, încurcă rău lucrurile ! Nu credeți ? mai spuse el.

După cum îi era felul începu să se plimbe prin lungul *triclinium*, mușcînd, gînditor, dintr-un cîrnat.

Deci ?... îi întrerupse reflecția Rhoxaneus.

— Deci... să punem mina pe preacuriosul Lucillus ! hotări Deceneus.

Oroles îi privi țintă pe-amîndoi.

— Oare ? !

— Altfel-cum ? întrebare cei doi în cor.

— Altfel... Dar, nu — e mai bună soluția propusă de Deceneus !... Deși : mai întîi...

— Mai întîi ?... încruntă Deceneus sprincenele-i stufoase a întrebare.

Oroles, după ce se gîndi puțin, începu :

— Așadar, acestea ar fi faptele : venerabilul patrician a știut că sîntem urmăriți. Mai mult, i-a facilitat decurionului Lucillus Sporos Carro acțiunea, permițîndu-i să vină la petrecere. Apoi, Carro știe... — sau bănuie doar !... — că aș fi dac... Și pe tine Rhoxaneus, te bănuise ! Buuun !... Acum, după ce a fost atacat, o să bănuiască ușor că noi am făcut-o... Și aceasta nu mai e bine !

Rhoxaneus se ridică și el de pe patul de bronz.

— Și ce să facem ? ! întrebă. Nu mai putem repara absolut nimic !

Oroles replică :

— Ba, ceva tot o să mai reparăm...

Mai neștiutor decît ceilalți doi, Deceneus deveni și el curios. Veni lîngă Oroles și, numai ochi și urechi, începu să asculte.

— Tu, Rhoxaneus, te vei înfățișa edilului Romei. Chiar acum te vei duce ! Zicînd acestea, Oroles se repezi la băiat și, mai înainte să se dumirească acesta, îi și sfîșie o parte a togii. Apoi, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, continuă : Te vei duce și te vei plînge că aseară... pe ulița cutare... pe cînd veneai de la palatul nobilului cutare... unde ai fost oaspete, cîțiva necunoscuți te-au atacat, maltratată și jefuit de — să zicem — 400 de sesterți !...

Rhoxaneus îl privea aiurit : nu mai înțelegea nimic.

— Bine, dar în afara togii sfîșiate n-am nimic, n-am nici o urmă, nici o...

— ...lovitură ! ? completă Oroles. Atunci — spuse el — poftim, vei avea una ! Și dintr-un pumn, băiatul se prăvăli peste unul dintre paturile de ospăț din triclinium. Dădu — amețit — să se ridice ; dar abia se săltă pe jumătate și Oroles iar îl lovi, în același loc, încît, pentru o vreme, Rhoxaneus rămase acolo, ciucit, năucit, nemaiștiind nici unde se află și nici ce se petrece cu el.

Deceneus ridea cu gura pînă la urechi.

— Mde, tu ai vrut-o, c-ai spus că n-ai și tu acolo... o vînație ceva, că...

Oroles întinse mina, îl ajută să se ridice pe cel căzut.

— Iartă-mă, spuse el. Dar era absolută nevoie!!

Pipăi locul unde-l lovise pe băiat : se tumefiase, și o vînătaie de toată frumusețea se lățea văzînd cu ochii.

— Hai, spuse Oroles, surizîndu-i, acum dă fuga la edil !

Însoțit de frate-său, Rhoxaneus poposi, peste puțin, în biroul edilului.

Un funcționar i-ascultă plîngerea, notă ceva într-un registru, îl pofti să aștepte puțin, apoi ieși.

Deceneus rămase la ușă.

Așezat pe o bancă, Rhoxaneus simțea zvicnindu-i ochiul lovit de Oroles. Dăduse, se vede, cu întreaga lui forță, căci ochiul se umflase, iar carnea, în jur, zdrobită, se învinețea și se înnegrea clipă de clipă. Ce mai : îl ducea atît de rău, încît, dacă Oroles s-ar fi aflat atunci acolo, în biroul edilului, ar fi pățit-o, desigur.

Funcționarul se reîntoarce curînd — deși tînărului i se păruse a fi lipsit o veșnicie. El îl anunță și pe edil, iar acesta, pășind grav, intră în birou însoțit de... *Lucillus Sporos Carro* !

Lui Rhoxaneus durerea îi trecu pe dată : nu se așteptase, desigur, să-l întîlnească acolo pe... spion !

— Ați fost victima unei tîlhării, aseară !? întrebă *Lucillus Sporos Carro*. În ce loc ? Și la ce oră ?

Rhoxaneus povesti, i-aminti spionului, cu detalii, cum părăsise palatul unde petrecuse împreună cu prietenul său, *Numa Marcus Secundus*, negustor cunoscut de grîne, cum au apucat-o spre casă și au vrut să meargă pe un drum mai scurt, care cobora spre *Tibru* și cum, deodată, nici nu știe cine, nici nu știe cum, cineva l-a izbit puternic.

— ...Am leșinat și... gata — așii, sesterții și dinarii ce-i aveam într-o pungă au dispărut.

— Fantastic ! rosti *Lucillus* către edil. Întocmai cum m-au operat și pe mine ! Iubite prietene — se întoarce el spre Rhoxaneus, apucîndu-i mina amical — întoarce-te liniștit acasă. *Edilul* va lua măsurile trebuitoare și-i va

prinde pe tilhari, o să vezi ! N-o să treacă mult și-or să zacă, crucificați, cu ochii smulși de vulturii cei lacomi, pe cîmpul Sessorium...

(Î se păru, sau în ochii spionului lucea, tainic, un fulger amenințător ? Să fi bănuț ceva ?...)

Se îmbrățișară — ca oamenii ce se ogoiesc reciproc pentru aceeași suferință — și, pe pragul ușii, Lucillus nu se putu abține să constate, adresîndu-se mai ales edilului :

— Și totuși, parcă l-a atins mai cu temei decît pe mine !

Rhoxaneus plecă mulțumit, dar, după nici o clipă, Deceneus l-ajunse de pe urmă. Cu un glas încărcat de emoție, spuse :

— Lucillus ăsta e un mare vulpoi !

Frate-său zîmbi neîncrezător :

— Și ce te face să crezi aceasta ?

— Știi ce-a mai spus edilului de îndată ce ai plecat ?

— Ce ?

— „Lasă-l să creadă că m-a păcălit, poate este mai bine așa !...“ Ei, ce spui ?

5. Era clar : Carro trebuia să moară, dar nu mai înainte de a fi descoperit exact ce știa acesta și de a afla dacă avea sau nu imperiul un om — sau mai mulți — în Dacia... un om de taină, un spion !

Îl pîndiseră o vreme, îi aflaseră obiceiurile, cărările, locurile unde poposea mai des în marea cetate a lumii.

Lucillus avea undeva, într-un cartier mai mult decît modest, o iubită. Se interesară în vecini — era liberta Faronia, o ciliciană focoasă, dar credincioasă „bunului ei Lucillus“...

Zile în șir în Velabrum, Rhoxaneus îi ieși mereu în cale, încît, după o vreme, privirile cilicienei adăstară din ce în ce mai mult pe urmele lui.

Într-o zi, Rhoxaneus îndrăzni, chiar, să-i suridă : timid, neîncrezător în farmecele sale. Dar Faronia îl încurajă. Prefăcîndu-se că i-a scăpat un pachetel, și că, dat fiind mulțimea altor pachete pe care le purta cu ea,

nu prea i-ar fi fost la îndemână să se aplece şi să-l cu-
leagă, ea îl rugă pe tânăr, mai mult din priviri, să ajute.

Roşu tot la chip, Rhoxaneus îi ridică pachetul şi o
ajută să-l așeze într-un coş prea greu pentru miinile
frumoasei femei.

...Peste trei zile, Rhoxaneus, după ce îşi ostoseră fo-
cul dragostei, îi mărturisi că tatăl său — un bogat se-
nator şi un om destul de dur, care îi acordase emanci-
parea de fapt, nedorind nicicum să i-o acorde şi pe cea
de drept, fusese informat de „oameni răi“ despre prea
decele incursiuni ale fiului într-un asemenea abect car-
tier ca acela în care locuia liberta. Ochii lui arundeau
cu greu perlele argintii ale lacrimilor.

— Şi ?... oftase, disperată, liberta.

— Păi... — făcu, complet dezarmat şi pierdut flăcăul
— nu văd vreo ieşire...

Ciliciană se prăbuşi, şi ea pierdută, între pernele grele
de pe pat ; privindu-i trupul plin, dar armonios croit,
cu formele atât de perfecte, Rhoxaneus blestemă, în gând,
ceasul cel rău care hotărîse ca el să fie cel ales de zei
să chinuie sufletul acestei veritabile nimfe !...

— Dar... — îngăimă liberta — nu se poate?...

— Adică ?... răsuflă speranţa printre buzele tînărului.

— Să zicem... să... Am ceva bani puşi deoparte...

— A, nu ! refuză Rhoxaneus. Bani am şi eu — chiar
mai mulţi decît îmi fac trebuinţă !...

Dintr-o dată, chipul femeii căpătă culoare, ochii i se
deschiseră luminînd :

— Atunci, iubitule...

— Da ?...

— Dacă spui că ai bani...

— Dar chiar am, nu numai că spun !...

— ...înseamnă că sînt liberă !... Că pot fi liberă !...

— Adică ?

— Luăm o casă undeva... într-un cartier mai... Poate
unde locuieşti tu ? !

Rhoxaneus îşi continuă rolul, prefăcut :

— Vrei ? ! explodă glasul lui de fericire.

— Mă mai întrebî, carissime ? izbucni ea în lacrimi
de bucurie.

Un nor intră — negru, urit — pe fereastră.

— Dăr, știi?... încep, timid, ciliciană.

— ?!

— ...mai este... ăăă...

— Ai pe cineva!?

— Da...

— Îl cunosc?

— Nu.

Rhoxaneus se bosumflă.

— Îl las, dar...

— Dar ce? îngăimă el, uimit.

— E... e omul împărăției...

— Și?

— Crezi că va renunța ușor!?

— Îl voi ucide! puse el mâna pe spadă.

— Oh, nu! se repezi ea. E om al împărăției, nu ți-am spus!?

— Ce dacă!... Spada va intra cu atît mai virtos în el!

Ciliciană se ridică — goală — din așternut.

— Nu-l cunoști, iubitule, nu-ți dai seama ce-ar putea face cu noi!...

— Nu-mi pasă! continuă Rhoxaneus. Îl voi ucide și...

Îl cuprinse în brațele ei moi, îl răstigni peste formele-i de Diană.

— Nu-i bună furia, dragule! Să chibzuim!...

— Bine, căzu Rhoxaneus de acord. Să chibzuim...

Chibzuiră. Și hotărîră: tînărul avea să închirieze o casă în cartierul Carinae. Dar pînă atunci...

— Va trebui să-l inviți într-o seară pe Lucillus al tău și să-l reții pînă tîrziu, în noapte!

— De ce „al meu“!? protestă liberta.

— N-a fost amantul tău?

— A fost, dar... gata! S-a terminat!...

— Ar fi bine! jucă Rhoxaneus rolul îndrăgostitului gelos. Ar fi bine, Faronia, draga mea!... mai spuse el, cu mîna pe mînerul pumnalului. Femeia, însă, pe jumătate înspăimîntată, era fericită că a putut stîrni o dragoste atît de furtunoasă unui tînăr atît de nobil și de... — ei, bine! — ... de bogat. Că doar nu se trăiește pe lume doar

cu sărutări și îmbrățișări, iar negustorii, în Velabrum, te salută nu atât pe potrivă frumuseții tale, cât pe cea a numărului sesterților sau dinarilor ce-i bănuie în pungă !

— O să-l chem... promise ea, moale.

Generos, abordînd o mină tristă și resemnată, Rhoxaneus scoase o pungă măricică și o așeză pe masă, iar cînd fata îl privi întrebător, spuse :

— Asta... pentru orice împrejurare, s-o ai de ajutorință !

— ? !

— ...Dacă mi se întîmplă ceva, vezi bine !...

Faronia rise, brusc înveselită.

— Ce să ți se întîmple, dragule ? !. Doar n-o să te cobori la a-l ucide chiar tu, cu mîna ta ! ? La Roma sînt sute dintre acei gata, pentru cîțiva dinari, să-i facă de petrecanie.

— Totuși, insistă el, e bine să-i ai, nu ?

— Mda, se prefăcu ea indiferentă, e bine, la nevoie, să ai un ban deoparte... Și zicînd astfel, aruncă punga într-o lădiță, după care veni de i se așeză în brațe.

6. ...O lună șuie se găsise să lumineze, zăbăucă, orașul etern. Spre nemulțumirea gemenilor și a lui Oroles, care așteptau ieșirea zeosului slujitor imperial din casa Faroniei. Era și timpul : trecuse de miezul nopții și — ceea ce nu era defel rău — trecuse și patrula urbană.

Deceneus, așezat pe creasta unui zid de piatră, n-aștepta decît să audă, sub el, pasul vigilului, pentru a-i sări în cîrcă și a-i propti, de îndată, cuțitul în gît. Amorțise, chiar, cocoțat acolo ca un motan cînd, Oroles se apropie de el.

— Cred că trebuie să cobori, spuse tinărul.

— De ce ?

— S-a schimbat... Schimbăm planul ! Cine știe de ce, omul nostru n-a mai dorit să plece spre casa lui...

— Și ?

— Și... o să-l aranjăm în casa Faroniei.

Sări ușor ca un fulg și se alătură tinărului său prieten și șef ; curînd sosiră, la semnalul lui Oroles, și ceilalți trei gemeni.

— Eu o să merg primul, hotări singur Rhoxaneus. Cunoște casa !... mai adăugă el.

Ca o glugă, un norișor acoperi, atunci, fața lunii. În umbra deasă a nopții, tinerii se simțiră mai la largul lor. Iar cînd Rhoxaneus, ajutat de pumnal, deschise ușa, se strecurară fără zgomot în casă. „Spre stînga !...” îi îndemnă brațul lui Rhoxaneus, arătîndu-le ușa de la iatacul „iubitei“.

Lucillus dormea dus, dar Faronia — nu.

— Tu ești, iubitule ? ! șopti ea.

— Da, eu ! spuse Deceneus, îndreptîndu-se spre patul din care auzise șoapta.

Faronia nu mai avu cînd să se mire sau măcar să scoată vreun oftat : izbită de mînerul pumnalului, își pierdu repede cunoștința. Apoi Deceneus, bătîndu-l ușor pe obraz, îl trezi pe Lucillus. Omul voi să sară în picioare, dar zărînd patru umbre de cite doi stînjiți fiecare, căzu înapoi, între perne. Abia după cîteva clipe își regăsi graiul :

— Ați ucis-o ! ? arătă el spre femeia care rămînea inertă alături, în așternut.

— Încearcă să răspunzi doar la ceea ce vei fi întrebat ! porunci, cu o voce voalată; Oroles, în vreme ce virful pumnalului, rece, ascuțit îi înțepa gîtul.

Omul vru să mai îngăime ceva, dar ciupitura, ușoară însă dureroasă, de sub bărbie îi dovedi că nepoștiții vizitatori nocturni n-aveau chef de glumă.

— Ești Lucillus Sporos Carro ! ? Întrebă Oroles.

— Da...

— Slujitor de taină al împăratului ! ?

— Da...

— Ei bine, acum cîteva zile... — mai precis — acum trei săptămîni, ai urmărit...

Omul rîse alb :

— După voce, cred că pe tine te-am urmărit, dacule !

În clipa aceea Oroles apăsă puțin pumnalul și risul nesăbuit al prizonierului se transformă în geamăt.

— Vei muri, romanule ! spuse Oroles apăsînd pe cuvinte.

— Știu ! spuse Lucillus.

— Și o să-mi pară rău de tine !...

Prizonierul rîse :

— Asta-i bună !

— ...Pentru că ești un om deștept și mie n-ami place să ucid — dar n-am încotro.

Omul rîse iar :

— Așa spune și lupul cînd înșfacă miaua !...

Dar Oroles nu-i luă în seamă zeflemeaua. Spuse mai departe :

— Sint dispus să-ți fac, însă, un hatir : spune-mi numele celui care lucrează pentru tine în Dacia și.

Lungi într-adins ultimele silabe, făcînd apoi o pauză pentru a-i stîrni interesul.

— Și ?... întrebă, vădit neliniștit, dar cu speranță, romanul.

Undeva, în noapte, o pasăre își strigă nume, cîrîit, sinistru.

— ...Și — reînnoadă vorbele Oroles — vei muri fără caznă !

Fără să vrea, Lucillus lăsă să-i scape un oftat de resemnare.

— Ei ? făcu Oroles.

— Eu zic : ar mai fi și-o altă cale...

— Zău ! ?

— Da.

— Și care-ar fi aceea ?

— Să-mi dai drumul viu și nevătămat, să-mi mai dai pe deasupra și ceva parale, și rămînînd viu și nevătămat...

Gemenii, uimiți de întorsătura lucrurilor, se-apropiară de pat, cu gurile căscate, cu răsufierea oprită.

— ...să lucrez aici, pentru voi !

Oroles rămase o vreme fără răspuns. Dar privindu-i ochii lucind, în întuneric, ca ai unei feline adăstînd prada, Deceneus pricepu că începea să-i surîdă soluția propusă de roman. Cert este că tînărul își retrase pumnalul de sub beregata lui Carro și-l viri înapoi în teacă. Se-așeză pe marginea patului...

— Și... cam ce sumă ceri, carissime ? surise Oroles.
Romanul pregetă puțin, apoi spuse :

— Dacă mă gândesc că Faroniei i-ai dăruit o sută de *dinari* numai să mă atragă în cursă...

Rhoxaneus scăpă, fără voie, un fel de muget, dar Deceneus îl înghionti rapid și tînărul își înghiți uimirea.

— ...atunci — continuă Lucillus — mie, cred, mi s-ar cuveni cam o mie pe an !...

Pe fața lui Oroles se citi uimire.

— Deci, ceea ce bănuiam s-a adevărit : Faronia nu numai că te iubește, dar mai și lucrează pentru tine ! ?

— Cam așa... spuse omul de taină al împăratului.

Oroles se încrunță, copleșit de sumedenia gândurilor ce-i brăzdau mintea.

— Garanția sincerei mele lucrări pentru voi — spuse romanul, parcă intuind gândul tînărului dac — să fie faptul că, uite, mă dau pe mîna voastră mărturisind numele omului nostru de taină la Sarmizegetusa !

Luna nebună de-afară, scăpată de sub obrocul norilor, strecura iar, prin ferestre, o lumină galbenă, bogată, ce nălucea umbre mișcătoare și poleia totul într-o aură nemeritată.

— Ar fi ceva ! făcu, într-un tîrziu, tînărul dac. Dar...

— Nu-i de-ajuns ! ? șuieră neliniștit romanul.

— Cam așa... spuse Oroles, apoi se întoarse spre gemeni : S-ar putea trezi dintr-o clipă într-alta, arată el spre femeia întinsă lângă Lucillus. E mai bine să ne înțelegem sau s-o sfîrșim înainte de a-și da seama și ea despre ceea ce se petrece. Altfel, va trebui s-o ucidem și pe ea !

Se întoarse din nou spre roman :

— Mai adaugi la garanția ta... — începu el — încă două lucruri : medalionul ce-l porți la gît și...

— Și ? făcu, vădit înspăimîntat, acesta.

— Și femeia de lângă tine, care va muri — te asigur — la cea mai mică umbră de trădare.

O tăcere grea se-așternu în odaie.

Cu mîna încheștată pe pumnale, gemenii așteptau, încordați.

— Bine !... gemu mai mult decît vorbi românul. Bine, mă invoiesc.

Și se ridică pe jumătate, scoțînd de la gît redalionul ce adevărea că e unul dintre oamenii de taină ai împăratului.

În clipa aceea, Farōnia gemu încet și se fîmîntă în așternut.

— Repede ! șuieră porunca Oroles. Numele nemernicului !

— Vasatos-Xer, libertul ! șopti Lucillus.

7. Trecuseră cîteva zile. Într-o seară, un om se lovi de Scorineus în piața de alimente.

— Hei, ești chior ! ? îl provocă băiatul.

— Iertare ! spuse omul, un trențáros, într-adevăr fără un ochi. L-am pierdut în luptă, la porțile Iudei !...

Scorineus tresări.

— Bine, bine... spuse el. Vrei să cîștigi cîteva ași ? !

— Bineînțeles, dacă-i muncă cinstită... se oferi omul.

— Atunci — strigă băiatul — apucă de saul acesta cu varză și hai să-l țîzdrucăm în cotiga aceea !...

El apucă de un colț, omul cel trențáros, de celălalt ; și cînd săltară sacul pe marginea cotigii, străinul îi șopti :

— Vasatos-Xer a murit.

Un zîmbet se lăți pe chipul ud de sudoare al băiatului.

— S-a dus la o vînătoare și-a dat ursul peste el... mai adăugă omul, întinzînd palma să-și primească plata...

III

1. Popina grecului nu fusese niciodată mai prosperă. Aurul pe care, prin interpuși, îl investise Oroles, l-ajutase pe Manasos să iasă din necazuri, să scape de faliment. Acum popina aducea și cîștig — cîștig serios —, care, e drept, părea o nimica toată pe lîngă cel adus de comerțul cu grîne. Nesățioasă, Roma înghițea tot ceea ce i se oferea. Iar de la Tomis, pe căi grele și încilcite, lui Oroles îi soseau mereu corăbii cu grîne, cu grînele atît de rîvnite la Roma, cu grînele care se transformau, o

dată sosite în porturile italice, în săculeți cu aur, cu metalul acela orbitor de sclipitor, ce ametea și mințile venerabililor senatori, și ale oamenilor de taină ai împăratului, și ale marilor comandanți !

La „Bufnița chioară“ Oroles se întâlnea cu drojdia Romei și cu militari de rang mic — care n-aveau acces în popinele discrete, luxoase, scumpe, o dată, pentru că n-aveau cu ce plăti, și, apoi, pentru că nu erau obișnuiți să cheltuie prea mult cu mâncăruri și distracții sofisticate. La „Bufnița chioară“ a lui Manasos se minca bine și se bea la fel, și nu era nevoie nici de cine știe ce cheltuială ; iar pe un prînz bun puteai avea farmecele oricăreia dintre femeile ce se fițiau printre mesele cu cheflii.

Cei doi gemeni — „sclavii“ lui Manasos, în realitate stăpînii acestuia, pentru că, în numele lui Oroles, ei administrau totul la popină, dînd, totuși, grecului și soției sale, Elila-egipteanca, deplină libertate de mișcare — serveau din zori pînă noaptea tîrziu, trăgeau de limbă pe soldații beți, culegeau informații, le triau, le aduceau la cunoștință lui Oroles. Iar Oroles — pe căi numai de el știute — făcea ca aceste neprețuite vești să învingă distanțele și să ajungă la cunoștința căpitanilor de taină ai lui Decebal : Rhodes și Rhemaxos. Căpitanii de la care primise, în nenumărate rînduri, cuvinte de mulțumire : da, veștile ce le trimeteau ei de la Roma, din însăși inima marelui vrăjmaș ce bătea cu sabia la porțile Daciei, erau bune, erau neprețuite, erau arme de temut : ele îi ajutau pe daci să știe cu cine au de-a face, care este organizarea armatei romane, care-i sînt armele și mașinile de război, ce generali sînt mai periculoși și cît de tare le este credința față de împăratul Domitianus.

...Manasos prindea cheag. Prospera zi de zi. Iar cînd, cîteva din corăbiile care aduseră grîne purtară în pîntecul lor și uriașe amfore cu vinuri de pe meleagurile dace, special comandate de Oroles, grecul mulțumi marelui Zeus, dar își lărgi și popina, construind un salon pentru oameni mai subțiri. Sfatul i-l dăduse Oroles.

Iar oamenii „mai subțiri“ nu întîrziară să se arate, încît mușteriii obișnuiți — oameni simpli din Suburra și soldați — se văzură nevoiți să-și caute un pahar de vin

și pe la alte popine și taverne : la „Bufnița chioară“ nu prea mai era loc pentru ei ; aflau cetățeni mai de vază ai Romei, dornici să guste din parfumatul vin al Moesiei pontice, cu arome neîntilnite la vinurile toscane sau la celelalte vinuri italice. ~

2. Într-o seară, Manasos fu avertizat de gemeni că, în cel mult o oră, în crișma lui avea să primească pe pœtul Marțial și pe libertul Crispus. — om de taină al lui Domitianus.

Elila începu să-și clatine șoldurile, agitată, zorită să descinte, pe un foc strașnic, tingirile ei de aramă, pregătind bucate alese.

— Ce faci, mai trebăului mult ? ! o certa când și când greul. Acuși vin și sînt fețe de seamă, nu suburreni de pe-aici !...

Elila îl înfrunța ursuză :

— Ei, iaca ! C-o veni împăratul !

— Nu-i împăratul, da's slujitori de-ai lui ! bufnea și Manasos.

În zorul pregătirilor nu uită să-și pună la îndemină trei chiupuri cu vin de Pontus Euxinus. Vinuri alese fu la voia întîmplării, ci potrivit cu bucatele grāsanei sale soții : fudulii și rinichi de berbec egiptean cu mazăre cornoasă, raci de mare fierți și năpădiți de un sos cu usturoi punic, păsări îndopate și uger de scroafă abia întărcată, iepure rumenit în frigare peste care picura grāsime de mistreț și vin de Falern, curmale aduse din Mesopotamia, pulpă de vițel fiartă cu foi de laur, plăcinte și cîte alte bunătăți, încît iluștrii oaspeți n-aveau decît să *vomunt ut edant, edunt ut vomant*¹, precum le era voia !

Greul era cu atît mai bucuros, cu cit Oroles — deși afacerile toate ale lui Manasos fuseseră unse cu banii dați de el — îi șopti că întreaga petrecere se va face pe alți *sesterți*, mulți, pe care tot el, dacul cel darnic, avea să-i deșerte în palma nesățios deschisă a levantinului.

---

¹ Vomită pentru ca să mănince și să mănince pentru ca să vomite (lat.).

Abătându-se pe la Poluarea — acea *tonstrix* la casa de toleranță mai mult sau mai puțin legală, a lui *Ieno*¹ Nilus Alexandrinul, vecinul grecului — Duraneus o convocă pentru seara petrecerii și pe frumoasa samnită. „Crispus o va aprecia cum trebuie“, risese Manasos; dar atît Duraneus cît și fratele său, Scorineus, pufniră pe nări, supărați, ca doi zimbri din munții natali.

Elila se întrecea pe sine, bucuroasă nevoie mare de prosperitatea la care ajunseseră ea și bărbatu-său datorită dacului... La un moment dat, în dîrdora pregătirilor, strigă la grec:

— Hei, tu, trîntor de Ellada! Ia fă-te-ncoa cu-o butelcă de vin din ăl mai bun!...

Ordinele ei nici măcar nu erau, încă, înțelese bine de grec cînd picioarele și mîinile acestuia și începeau, cu osîrdie, să le îndeplinească. Știa Manasos ce știa și știa și Elila ce știa; cert este că o iotă din cele poruncite de ea nu rămînea neîmplinită de atentul ei soț.

Cînd Manasos aduse vinul, Elila îi porunci să-i trimită la ea pe gemeni.

— Ia, luați din bliduri, luați și vinișor! îi tot îmbia ea, iar cînd Manasos întinse mîna să ciugulească și el o bucățică, linguroiul cel mare, din lemn, al nevastei îl pocni neostoit peste degete:

— Așteaptă, grecoteiule, să ia mai întîi stăpîinii, slugă necredincioasă! se rătoi ea.

Grecul își retrase sfios mina, își linse degetele — pentru o pricină destul de neclară: fie pentru a și le mîngîia nițeluș după lovitura primită, fie pentru a savura, totuși, sosul în care, o clipă doar mai devreme, se-afundaseră copios, apoi turnă în pocalele celor doi.

— Luați, luați firișoare din lumina marelui Ra! îi tot îndemna egipteanca, mîngîindu-le creștetele și nemaiștiind cum să-i ademenească. Și nu fiți supărați pe bătrîna Elila — susură ea — netrebnică și uitucă: în zorul treburilor vă mai mustru, deși așa mai și este nevoie, să creadă urechile străine că ne sînteți sclavi, dar mai și uită, ce-i drept este drept, că ea mănîncă o pîine datorită bunăvoinței marelui și bogatului vostru unchi...

¹ Proxenet, pește.

3. Marțial, care zăcuse toată după-amiaza la palat, în încăperile lui Domițian, căutînd — în zadar — să-i descrețească fruntea cu epigramele sale, sosi la popina „Bufnița chioară“ într-o lectică. Lectica era purtată de șase sclavi și un înainte-mergător, un negru spătos, mic și indesar, sub a cărui piele de abanos plesneau mușchi uriași; la fiecare zece clipe el despica aerul cu șfichiuirea biciului său cu nouă cozi și alice de plumb înnodate la capetele curelelor. Sclavii alergau destul de repede și poetul își permise să se abată și prin Carinae¹ unde — neștiind că toanele împăratului aveau să-l rețină atîta — aranjase o întîlnire amoroasă cu Lesbia, o iberiană frumoasă, cunoștință recentă și care i se dăruia fără multe fașoane, cu o îndrăcită plăcere de a-l vedea cît mai repede secătuit de vlagă.

Lucrînd, în legănatul lecticii, cu stilul pe-o tăbliță, Marțial surîdea șiret, șlefuiindu-și poezeaua, gîndind că, iată, astfel avea s-o împace pe Lesbia cea cu năbădăi, dăruindu-i nu un ceas de plăceri — pe care nu-l mai avea, de grăbit ce era — ci numai aceste versuri pe care, în surdină, le repetă sacadat :

— „Tu, Lesbia, dezmățul nu vrei să ți-l ferești :

Cu ușile deschise îți place să tubești.

Dorești să fii văzută, nu-ți tănuiești amorul ;

Mai mult decît amantul, te-ncîntă privitorul.

Nici țîrfa din Submoenium² mai deșănțată nu e,

Ea lasă jos perdeaua și ușa o încuie³...”

...Scăpat de reproșurile Lesbiei, Marțial se urcă în lectică și, în sfîrșit, după multe ocoluri, ajunse la popina Cobori, își aranjă cutele frumoasei sale togi albe, dădu liber sclavilor și puse piciorul pe prima treaptă a scării ce ducea la popina. Dar atunci se trezi strigat pe nume și, cînd se întoarse, îl zări pe Crispus. Știa că libertul avea să-i fie comesean în acea seară ; o aflase chiar de

¹ Cartier rezidențial la Roma.

² Cartierul „Sub ziduri“, în afara Romei, unde femei ușoare acostau trecătorii.

³ „Lesbiei“, în vol. „Satire și epigrame“, BPT, Ed. pentru literatură, 1967.

la gazdă — de la Numa. Astfel că nu se arată uimit ci, dimpotrivă, arborînd cuceritorul său suris de zile mari, desfăcu brațele prietenește.

— O, Crispus ! șoptiră buzele sale, de parcă libertul ar fi fost o cunoștință demult nemaiîntîlnită ; dar ei doi abia se despărțiseră !

— Iubite Martial !... îl salută și libertul, îmbrățișîndu-l. Cum l-ai lăsat pe împărat ? mai întrebă el :

Poetul se posomorî :

— M-a dat afară...

— Și bine-a făcut ! rîse libertul.

— Așa e. A făcut iar una din crizele sale de temut. Tocmai îi rectam o epigramă despre senatorul Rufus... O știi ? își întrerupse el șirul vorbelor cu o întrebare. Libertul săltă din umeri.

— Ei, bine, iat-o — ai s-o apreciezi ! se grăbi poetul și scoase, dintr-o cută a togii sale, un petec de papiрус :

— „Rufus cel mare, seducător,
Are-un succes nebun la femei
Uitînd, adesea, ca senator
Că nici o iubire n-are temei...”

Libertul își pocni pulpele, zgomotos. Rîsul său sparse liniștea amurgului.

— Ți-a plăcut ! ? făcu Martial încîntat.

— Enorm !... aprobă Crispus. Și ?

— Ei, păi asta este : „Și ?” Împăratul s-a posomorît dintr-o dată, m-a privit ursuz, mi-a dat înconjur ca un ciine vînatului, apoi, holbîndu-se la mine, a strigat : „Așa ! Îți rîzi de mine ? !”

— Și, și ?

— Ei, „și” ! M-am ridicat, continuă poetul, și am mimat uimirea : „Slăviți Caesar, eu ?... despre sacra persoană a împăratului meu ?...”

— Și, și ? explodă, parcă, nerăbdarea din Crispus.

Martial se întunecă la chip.

— N-am mai spus o vorbă — ce să mai fi spus ? ! desfăcu el palmele, pentru a sublinia momentul de grea încercare prin care abia trecuse. Apoi Domitianus a tras

de-un şnur, a venit un *cubicularius*¹ căruia i-a cerut să mă dea afară !...

Libertul nu mai ostenea să ridă.

— Aşa e el... spuse.

— ...Am ieşit — continuă poetul — şi, pe aleea cea mare, m-am trezit cu una dintre cele mai frumoase lec-tici imperiale care venea după mine. Înainte-mergătorul Orasus m-a informat cu aerul cel mai firesc din lume, că are poruncă chiar de la *praepositus sacri cubiculi*² să mă poarte lectica unde voi vrea. ...De altfel, adăugă epigra-mistul, era chiar ordinul împăratului !

— Asta înseamnă că, totuşi, nu i-ai ieşit din graţii ! îl consolă Crispus.

— Aşa pare... oftă cu îndoială poetul.

— Da' ce-o să ne facem când, o dată şi o dată, Do-miţian n-o să ne mai vrea deloc şi fie o să ne alunge, fie o să ne uite prin cotloanele *mamertine*³, fie o să po-runcească să fim scurtaţi de cap...

Cei doi călcară repede lespezile treptelor care-i cobora în *popina*.

4. — Salve ! Salve, prietene Marcus Secundus Numa !, strigă vesel Marţial, spre Oroles care, în picioare, lângă *abacusul* grecului, inspecta modul în care poruncile îi fuseseră îndeplinite.

— Salve ! spuse şi libertul, dînd ocol, cu privirile, mesei regeşti pe care Manasos, în osîrdia lui de a ieşi totul cum i se poruncise, o potrivise aşa cum — pe vre-mea cînd hălăduise în îndepărtatul şi frumosul Tomis, pe ţărmurile furtunosului Pontus Euxinus — văzuse mesele bogaţilor neguţători greci la care slujise.

Oroles făcu un semn discret Elilei, să nu care cumva să se arate şi să-l facă, astfel, pe libert să se gîndească la vreo răutăcioasă aluzie la originea sa egipteană. Fru-mosul Adonis de pe mările Nilului devenea mai sus-ceptibil decît însuşi Domiţian — Oroles o ştia — şi numai

¹ Camerist.

² Cameristul şef al împăratului, un fel de majordom, func-tionar influent al imperiului.

³ Inchisoare la Roma.

de se pomenea, sau se lăsa să se înțeleagă, că se știe despre adevărata sa origine, egipteană. Ciudatul oriental, cu tenul palid, mat, cu părul auriu, cu statura sa bine clădită, omul care, cu un cuvânt, putea alunga un gând al împăratului lumii, putea îndrepta grația acestuia asupra unui senator ori general sau, dimpotrivă, antipatia Caesarului, el — favoritul norocos, de ani, mereu în preajma împăratului — devenea fiară dacă i se arunca în obraz obîrșia sa obscură, oricum neromană. Iar cel care ar fi îndrăznit să-i mai și amintească faptul — deopotrivă legendar și real — că, înainte de a fi venit la Roma, fusese un umil sclav... un oarecare sclav din Canope, acela și-ar fi pierdut, desigur, nu numai onoarea, ci și viața. Mulți își încercaseră soarta — și pierduseră.

Oroles își măsură în tihnă, dar discret, oaspetele cu privirea : da, aveau dreptate cei ce îl socoteau o forță din umbră a imperiului, o forță ce, emanînd dintr-un trup armonios, numai nervi, exprima cruzime, o cruzime nelăsată din frîu, dar care — o spunea chipul său aci imobil, aci umbrat de bănuiele — putea fi slobozită imprevizibil. „Deci, atenție, băiete !“ își spuse el, îndreptîndu-se în grabă spre oaspeții săi.

— Fii binevenit, Crispus ! îi ură lui, cel dintîi, Oroles, pentru că astfel îl povățuise chiar poetul. Fii binevenit, Marțial ! adause el.

Se îmbrățișară.

Apoi, într-un colț, retrasă, Crispus o văzu pe Poluaea, samnita cu priviri fermecătoare.

— Ei, dar aici se află și o zeiță ! izbucni el. Nu mă prezinți, iubite prietene ? ! se adresă, nerăbdător, lui Oroles.

Marțial o privi și el pe tînăra femeie. „Mda, — spuneau gîndurile ce-i irumpeau pe față — pare a fi o zeiță !...“

Oroles își luă de braț cei doi oaspeți și îi conduse la samnită.

— Poluaea, o prezintă el, frumoasa mea prietenă...

Crispus. — maestrul, magul voluptăților, cel de numele căruia matroanele nobile romane își aninau cele mai nesăbuite visuri erotice — se fistici. Strînse mîna tînerei femei, încălcînd uzanțele, transpiră, se schimbă

de pe un picior pe celălalt, căută să îndrepte discuțiile pe un eu totul alt făgaș. Dar Poluarea se ridică și-i veni alături. Era înaltă, zveltă, ochii negri, arzători luminând suav un chip alb adumbrit de zulfii pletelor negre.

Oroles îl luă iarăși de braț pe Crispus — de pe acum înșinat de ceea ce, cel puțin din câte vedeau ochii, i se punea la cale pintecului său; pentru că, nu mai încăpea vorbă, acest ospăț lui îi era închinat, nu fanfaronului ce i se nimerise tovarăș și pe care nici împăratul, se părea, nu prea mai dădea mulți bani.

— Nobile Crispus!... se înclină, înainte-i, Marțial, parcă ghicind gândurile ce se zbăteau în colivia frunții libertului. Și printr-un gest larg, adăugând îndemnurilor gazdei lor, poetul îl invită pe favorit să se așeze, după datină, pe locul de cinste.

Abia după ce luă loc pe banca de lemn, ce atât de măestrit fusese lucrată încît închipuia un pat de bronz, matlasat pe potrivă, fostul sclav se trezi așezat la o distanță bunicică de frumoasa samnită.

Oroles, așezat de cealaltă parte a mesei, îi dădu de înțeles că totul va fi în ordine și în ceea ce o privește pe bruneta tonstrix, dar, evident, după ospăț...

Privirile egipteanului scormoneau totul; iar rezultatul acestor priviri i se putea citi pe chip, unde i se zugrăveau, sub forma tot atîtor întrebări strigate de rictusul feței: ce lux, ce risipă, cît va fi costat tot acest belșug de bunătăți! ?...

— ...Nu va fi ca la Palatium, spuse gazda, dar ne vom strădui și noi. Ba — mai adăugă el, bătînd o dată din palme — cu voia fericitului Crispus vom avea și muzică. E drept, nu prea obișnuită, dar...

Gemenii — Duraheus și Scorineus — în proaspăt spălate costume de sclav, își făcură apariția. Se înclinară adînc, apoi, la un semn al gazdei, traseră de la briu un instrument mic, parcă meșterit dintr-o nuia. Ochii lui Crispus se rotunziră: instrumentul... ei, bine, mai văzuse pe undeva instrumentul acesta, undeva prin peregrinările lui... Dar unde?! În Tracia, desigur! Surise amuzat, dar se prefăcu a-l vedea pentru întia oară.

Un nou semn și gemenii duseră instrumentele la buze: sala popinei se prefăcu, de îndată, într-o pajiște

însorită de munte, smălțuită cu flori, puderie de flori de cele mai felurite culori, ninse peste covorul gros și verde al ierbii... Mioare, multe mioare zburătăceau printre razele jucăușe, de soare, în dansul lor neuitând ca, fie ici, fie colo, să smulgă o gură de iarbă... Fermecați ei mai întâi, gemenii se întreceau pe sine; iar oaspeții... oaspeților nu le trebuî prea mult și se transportară și ei în poiana dăruită de zeii de pe meleagurile de unde veneau acești doi sclavi...

Din chilioara ei, Elila asculta și ea melodia ce izvora din fluierile băieților și lacrimi mari, noduroase, slinoase, i se prelingeau pe obraji buhăiți, roșii sub dogoarea plitei, topind ceva acolo, în adîncul bulgărelui acela uriaș de seu. Nu, nu mai auzise această melodie și nici asemenea sunete, dar frînturile melopeice, presărate, adesea, cu nebaneute izbucniri, ca izvoarele ce țîșnesc negîndit de sub crusta pămîntului, i-aminteau dintr-o dată de ai săi, de valea mănoasă și primitoare a Nilului drag și sfînt, de lotcile cu prova ridicată, alunecînd, parcă de milenii, pe apa neîncetîită de vreun val; iar de sus, de sus de tot, ochiul cel viu al marelui Ra aurea crugul, cocea grînele, da viață.

O vreme furat și el de fluierașii ce doineau, Oroles își uită de îndatoririle de gazdă. Dar apoi, se reculese și, ridicînd o cupă grea, din argint, de pe care rinjea un cap de mort, spuse, inclinîndu-se spre Crispus:

— *Bene tibi, bene te, felix, nivas!*¹ și sorbi dintr-o dată licoarea aurie și binefăcătoare.

Libertul se ridică și el pe jumătate, închină cupa, pe care o fecioară goală își etala farmecele, apoi bău.

Poetul îi imită, dar închinarea lui o făcu spre samnită, care își plecă privirile, roșind. Încurajat, Marțial declamă:

— „O, nobile Crispus cu noi azi de față,
Privește-mă bine și-nvață:
Nu-nchin pentru viață și nici pentru vin,
Pentru femeia — Femeie închin!”

Samnita își arătă șiragul de perle al dinților într-un zimbet deschis, care îi dezvălui și mai mult trăsăturile frumoase, acum iluminate de un tainic fior. Ceilalți

¹ Urare latină.

aplaudară și, în acest răstimp, ochii femeii, ocolind privirile stîrnite ale poetului, se opriră pe chipul de Adonis, puțin adumbrit de multele-i gînduri ce îi horboteau mintea, al lui Crispus. Și dintr-o dată, libertul se simți sigur de față. Fruntea i se însenină, frumosul său păr parcă iradiind lumină. Ridică iar cupa și spuse :

— Eu beau pentru meleagul acestor frumoși sclavi, pe care sandaia legionarilor Romei va păși, triumfătoare, în curînd.

Un nerv tresări ușor pe obrazul lui Oroles. Se înfrînă, însă, și zîbind ridică cupa :

— Precum nemuritorul și alesul de muze .Horățiu ne îndeamnă, *ab ovousque mala* !¹

— *Fiat* !², grăi și fostul sclav.

— *Fiat* !... spuse și poetul.

Cetatea eternă se obișnuise, mai cu seamă în epoca principatului, cu bucătăriile tuturor pămînturilor cunoscute atunci. Manasos și Elila însă reprezentau, în gîndirea și practica lor culinară, o simbioză a tuturor acestor bucătării. Ei doi cutreieraseră — desigur, pînă a se fi cunoscut ! — toate cotloanele imperiului și chiar și locuri pe care abia acum măritul imperator Domitianus cuteza să le cucerească sau abia plănua aceasta ! De pildă, tradițional, la Roma orice cină (aceasta fiind masa principală la tot romanul !) începea cu ceea ce îndeobște se numea *gustatio*³ — un adevărat cocktail de feluri de mâncare ușoare și pregătite cu grijă — și artă ! — pentru a provoca nu sațietatea ci, dimpotrivă, apetitul. Apoi venea — evident, la mesele celor bogați — *cena*⁴ propriu-zisă și care, și ea, avea mai multe părți : *prima cena*, *altera cena*, *tertia cena*⁵... După punga și priceperea stăpînului ori a bucătarului. Prilejuri pentru a se transforma ea însăși într-o nouă petrecere : *comissatio*.

¹ „De la ou, la mere !“ (urare-îndemn care însemna „să parcurgem cu bine toată cina !“).

² Să fie așa, să se împlinească ! (lat.).

³ Gustare, aperitiv (lat.).

⁴ Cină, masă de seară ; la Roma începea de obicei între a 8-a și a 9-a oră a zilei și se termina — la mesele mari — chiar la orele 6—7 ale nopții (adică după miezul nopții).

⁵ Prima cină, a doua... (lat.).

Ca să se păstreze în bună tradiție romană, Oroles propusese lui Crispus să fie *magister libendi*¹ și, arătându-i-l pe Manasos, travestit în această seară în hainele lui Dionysos, spuse :

— Poruncește cită apă și cit vin să se toarne în cupele acestei mese !

Crispus porunci cele de cuviință, apoi — pe măsura obiceiului său — privirile îi scociorîră iarăși totul iar mintea sa calculă piramida de sesterți pe care o plătise gazda pe o asemenea masă, sau abia avea să i-o plătească patronului popinei pentru toate aceste mult prea multe dintre minunile culinare ale lumii. Întîlni, chiar în mijlocul mesei, un struț african din aluat, bine rumenit, pe spinarea căruia atîrnau două coșulețe de rafie încărcate : unul cu mășline verzi, celălalt cu mășline negre, lucind de uleiul sărat din care abia fuseseră scoase ; erau mășline mari, cu pulpa fragedă, de Ellada. Urmau, apoi, aduse pe frigărui, rotogoale de cîrnați calzi, fripți, abia desprinși de pe mangalul-tăciuni ; hîrciogii aromiți, deasupra unui jar bine încins, cu miere și vin și, pentru a le da și mai puternic senzația de crocanți, tăvăliți prin mac ; ouă de păun în coajă de aluat ; mazăre teci ; vită tină în sos de Carthagena, care frăgezca, înroșea și aromea bine carnea ; fudulii de taur tinăr și rinichi de porc ; smochine de Africa ; uger de scroafă fiert în lapte și aromit într-o tingire fierbinte cu ierburi de pe coclaurile cele mai de răsărit ale întinsului imperiu ; giște, turte cu brînză ; păsări felurite îndopate ; pești în sosuri picante și burtă de crăpcean cu sos de sare ; curmale uscate de Babilon și curmale proaspete ; vițel fiert ; pometuri de pe trei continente... Dar ceea ce i se păru lui Crispus a nu fi băut nici măcar în preajma lui Domitianus, era vinul — vinul acesta ca o licoare uitată în cupa unui zeu, auriu de parcă ar fi adunat în el tot soarele acelor meleaguri — căci, în mod sigur, de pe însorite pămînturi era venit.

— Din Ellada ! ? făcu el, ridicînd cupa.

Oroles zîmbi, tăcut.

---

¹ Cel care avea să conducă cheful ; i se mai spunea și *rex libendi* (regele băutorilor).

— Ba, de pe malurile războinice ale Rhinului!?... încercă Marțial să ghicească.

Gazda făcu semn lui Dionysos să se apropie.

— De unde ai adus această iubită licoare, o tu, Dionysos? întrebă el în grecește.

— De pe malurile Danubiului, nobile Numa. Din în-sorita Moesia Inferior. Și, mai precis, de la un negustor, grec ca și mine, din Tomis, cetatea de la Pontus Euxinus...

„Moesia!“ părea a șopti, cu interes, și Marțial.

— Moesia Inferior! spuse Crispus. Va face parte, desigur, din marea provincie Dacia, pe care o vom cuceri toată!

Privirile lui, lăbărțate de îngimfare, cotropiră chipul de sîdef al samnitei.

„Oroles își spuse: *Acum* se poate discuta despre Dacia“. Zise liniștit:

— Să nu uităm, o, Crispus, că și dacii își au cohor-tele lor de luptători.

Crispus rîse.

— ...Și să nu uităm — adăugă și poetul — că în atîtea rînduri ne-au arătat dacii că știu, și cum știu ei, să lupte! Mărturisesc zeci de veterani, care le-au simțit tăișul spadei lor încovoiate!...

Crispus rîse din nou.

— Mărturisiri sînt multe, Marțial. Și mai multe decît. cunoști tu, cunosc eu, tot stînd și îngrijind de sacra persoană a împăratului. Dar eu mai știu și ceea ce, voi, nu știți încă: puhoaiile oștirii romane ce se vor abate, curînd, peste fruntariile Daciei! Armele de temut — nemaivăzute, încă, în alte războaie — pe care Domitianus le-a poruncit anume pentru războiul cu Dacia! Și mai știu...

La fiecare semn al lui Oroles — numai de ei doi știut — grecul se-apropia cu chiupul de lut în care ză-cuse vreme îndelungată auriul vin de pe malurile Da-nubiului. Și licoarea zellor acelora păgîni, ce vor fi împărățind pe acele meleaguri, umplea pocalul lui Cris-pus, cel veșnic ahtiat după feluritele și aromatele bucate ce i se înfățișau din belșug.

Într-o vreme, samnita veni de îi turnă chiar ea în pocal. Apoi — își mai amintea — fata îi sorbi licoarea de pe buzele sale nesățioase de dragoste. Apoi... Apoi... Egipteanul nu-și mai amintea. Nu-și mai putea aminti. Erau departe, departe acele clipe, iar el, mai mult decât amețit, se lăsa legănat pe pernele moi ale lecticii, în vreme ce buzele poetului — le auzea, era sigur ! — psalmodiau gîngav :

— „Nu zeii sînt de vină că licoarea
Ce picură nectar pe buze
Ne-aduce-n grație la muze
Și-n amintire, lin, uitarea...”

5. — O rîndunică ? !

— Nt !... E prea mică pentru un zbor atît de lung...

— Poate, totuși, un porumbel ? ! insistă Rhoxaneus.

Oroles privi lung la gemeni, apoi continuă să măsoare lungul încăperii, cufundat în gînduri.

Abia într-un tîrziu se opri, sorbi cu nesaț dintr-un pocal cu *promulsium*¹, apoi merse lîngă cei doi, le apucă umărul cu cîte-o mîină și spuse :

— Vom face astfel : voi doi vă veți imbarca, în secret, pe *trirema*² lui Panaiotis-cipriotel și, fie prin *Dionysia*³, fie prin *Calattis*⁴, străbătînd Moesia, vă veți întoarce în Dacia !

Îi privi în ochi, pe rînd, iar ei, la rîndu-le, citiră în ochii lui Oroles nu numai hotărîrea acestuia și importanța clipei, dar și o infinită îngrijorare.

— Trebuie, neapărat, ca unul dintre voi să ducă mesajul căpitanului de taină Rhemaxos, care să i-l înmîneze slăvitului rege Decebalus !

Gemenii se ridicară.

— Și... începu Deceneus.

— Și, cînd pleacă *trirema* ? i-o luă înainte Rhoxaneus. Oroles spuse simplu :

— Peste două ore...

¹ Vin care se servea înainte de masă.

² Corabie cu trei rînduri de rame.

³ Port în Tracia.

⁴ Mangalia de astăzi.

PARTEA A TREIA

I

1. Vezina era ocupat — un sol intra, altul ieșea ; oamenii de taină ai căpitanilor Rhemaxos și Rholes nu pierdeau vremea — se străduiau din răspuțeri să aducă în Dacia informații din Atena, din îndepărtatele ținuturi asiatice, din Armenia Minor și de la seleucizi...

— Fiți bineveniți, eroilor ! îi întâmpină primul între daci după Decebal, văzîndu-i pe cei doi gemeni.

— Închinare, mare Vezina ! spuseră amîndoi gemenii și deopotrivă, se plecară înainte celui ce întruchipa în persoana sa pe marele preot al Daciei.

Rhemaxos înaintă cîțiva pași și dalele mari, de piatră, răsunară surd sub povara trunchiului său de viteaz. El înmînă lui Vezina mesajul descifrat adus de cei doi.

Afară — Deceneus privea printr-una din ferestrele strîmt dăltuite în zidurile groase — soarele Daciei, blind, răspîndea o lumină galben-aurie, ca mierea, peste copacii ce se găteau în haina arămie a toamnei. Undeva, nu prea departe, răsună prelung gilgîitul vesel al unui prunc, apoi risul fericit al mamei. „Sărmană Alutina !...” se pomeni tînărul gîndind la sora sa. Cît de mult își dorise, sărmana, un răvaș de la Oroles și, iată, cînd o întîlniseră, n-avură a-i da decît binețea lor și cuvintele de mîngiere de la Oroles. „Are, acolo, o romană ! ?” răsunase, stins, întrebarea rostită trist de glasul Alutinei. Gemenii

— frații ei — clătinaseră ușor din cap: „Nu“. „Atunci ? !...“ mai gemuse ea, și în ochi i se ivise izvorul cald al lacrimilor.

Dar gemenii nu știură a-i spune și altceva.

„M-a uitat ?...“ întrebaseră iar, șoptit, fata. „O, nu !“, se repezi Deceneus. „Cum să te uite ? !“, spusese imediat și Rhoxaneus. „Adesea vorbim de tine... despre tine și despre Dacia...“ „Despre mine și despre... Dacia ! ?“, susurase plângind. „Și ce anume vorbiți ?...“

— „Ei bine, răsună, deodată, glasul lui Vezina, ne vom război, dacă asta e voia marelui Domitianus.

Gemenii tresăriră.

Ridicău privirea.

O întâlniră pe aceea grea, de nepătruns a marelui Vezina, cel care între tarabostes venea primul, cel pe care, la fel ca și pe umerii lui Decebal, se sprijinea țara.

Privea către ei comandantul oștirii, nu marele preot. Ochii lui, de un cenușiu ca lama spadei, ținteau dincolo de fereastra privirii gemenilor.

— În Marele consiliu, însă, va trebui să fiți prezenți și voi, tinerii mei viteji ! Voi și cel care vă poartă de grijă, căpitanul Rhemaxos !

Făcu un gest.

Cei trei se înclinară. Se întoarseră. Plecară.

În sala întinsă pașii lor curgeau ca un rîu năvalnic pe lespezile reci. Pămîntul dac trepida de acum : războiul bătea la ușă.

2. Intunericul învălui dintr-o dată Sarmizegetusa.

Căzu greu, apăsător.

Parcă presimțind, nici o vietate nu mai tulbura liniștea caldă, pufoasă ca o blană.

Pe turnurile cetății, sus, străjile privegheau și ele înfiorate de bezna nopții și tăcerea rău-prevestitoare a pădurii. De mult nu mai fusese o astfel de liniște.

Într-una din încăperile palatului, nu prea mare, la lumina puțină a unui sfeșnic în care ardeau, înmiresmate, lumini izvodite din ceara albinelor, salvitul rege Decebalus, în barba căruia nu înfloriseră, încă, mugurii

vîrstei de aur, murmură ca pentru sine, aplecat asupra pergamentului pe care o mîină de artist aşternuse, în linii şi puncte, harta Daciei :

— Aici, între munţi — şi îşi înfipse arătătorul mare, puternic, în pergament — îi voi opri pe romani !

Vezina privi peste umerii largi ai marelui rege :

— La Tapae ! ?

— Da. Aici, între munţi ! Nu-şi vor putea desfăşura defel îngîmfata forţă !...

Vezina îşi schimbă neliniştit locul.

— Dar sînt mulţi, Decebalus ! Sînt mulţi !

— Or fi ! gemu regele. Dar tocmai de aceea !... Prin strîmtoare nu vor putea trece decît atît cît sã poată da de lucru tăişului săbiilor mînuite de viteji ca tine, Vezina !

Prin fereastra deschisă, o dată cu boarea rece a nopţii pătrunse şi strigătul îndepărtat, de pradă, al unui lup singuratic.

— Semn bun, Vezina ! rîse Decebal. Semn bun, prietene ! Lupul ne dă semn bun ! Dacă ar fi fost buha...

Vezina rîse şi el.

— Crezi, slăvite ?

— O, sînt sigur. De altfel, ia-n-auzi !

Traseră amîndoi cu urechea. Şi deodată, de jur-împrejurul cetăţii răbufniră bubuiturile nicovalelor izbite.

— Auzi ? ! se bucură regele. Făurarii mei au şi început să pregătească cele de cuviinţă pentru a-l întîmpina cum trebuie pe Domitianus. Nu te-nfăţişezi împăratului lumii așa... oricum !...

3. Sfatul de taină al Marelui consiliu : pe bănci de piatră, cei mai de vază dintre nobilii ţării luau parte la sfat. Doar doi-trei dintre tarabostes — gilcevitori şi ne-siguri în sinceritatea lor — lipseau, regele poruncind sub un pretext sau altul să nu fie vestiţi să vină la acest sfat de taină.

Atunci cînd, printr-o uşă chenăruită cu flori izvodite în piatră — precum alesăturile pe cămăşile femeilor — cu briie măestrit cioplite, îşi făcură intrarea regele, Ve-

zina — locțiitorul său — și Rhemaxos, murmurul ce tulburase până atunci liniștea încăperi încetă.

Era o sală cuprinzătoare, dreptunghiulară. În trei dintre pereți, ferestre înalte, înguste lăsau, ziua, să se strecoare aerul proaspăt, lumina — puțină, ce-i drept — și zvonul cetății. Acum, acoperite de obloane grele, de stejar, ferestrele nu mai prezentau vreun pericol. Gemenii, așezați pe cîte-o margine de bancă, copleșiți de cîntecul de a se fi înfățișat nobilei adunări, se ridicară și ei, o dată cu cele două duzini de tarabostes, și îl salutară astfel pe rege.

Decabal luă loc într-un jilț comod, la masa mare, grea, din lemn negru, lustruit, așezată lingă singurul zid în care meșterii constructori nu lăsaseră loc de fereastră și în care, în schimb, tăiaseră ușa scundă prin care sala se lega de palat.

Sfeșnice grele, din bronz, cu multe brațe, luminau încăperea, jocul flăcărilor aruncînd pe pereții cenușii umbre tremurînde, iar în cotloanele cele mai ascunse făcînd întunericul și mai de nepătruns. Deceneus observă — și-i atrase atenția și lui frate-său — că fuseseră îndemnați de Rhemaxos să se așeze într-un loc unde lumina puțină a luminărilor nu numai că le ascundea chipurile, dar îi lăsa, totodată, să privească în voie mărețea adunare.

— Nobili daci, părinților! răsună vocea puternică, dar caldă a regelui. Un mare pericol, ce tocmai ne-a fost vestit astăzi, în zori, ne amenință pe noi, țara și avuțiile ei. Împăratul Romei, Domitianus, pregătește... — a pregătit de-acum! — ... cîntecul Daciei. Prietenul meu — și al vostru —, Vezina, vă va pune în cunoștință cu pregătirile făcute de secularul nostru dușman, Roma.

Marele preot se ridică, se înclină către adunare și începu să vorbească. Astfel cum era luminată, de jos, figura lui părea aceea a unui zeu. Barba lungă, neagră, îi tremura ritmic pe piept și, pe măsură ce vorbea, cuvintele sale căpătau tonalități dramatice, zguduind sufletele celor prezenți.

— ... Pericolul e mare ! Mai mare decît a fost vreodată ! Dar nu e de nestăvilit. Unirea noastră, a dacilor, face puterea ce o putem opune romanilor de neînviș. Avem, de pe acum, un plan de bătaie. Avem mină sigură ce poate face din forța noastră pavăză de neînviș ! — și brațele sale îl desemnară, într-un gest larg, pe Decebal. Și mai avem — brațul său drept străpuns aerul în direcția gemenilor — oameni de înaltă cinste la Roma, ai căror mesageri, iată-i, tocmai ne-au adus vestea de care v-a pomenit slăvitul rege. Știm cîți romani, ce legiuni și cohorte și cîte și ce fel de mașini de război vom avea de înfruntat. Iar prin acești viteji și prin alții ca ei, vom ști, pas cu pas, orice mișcare a dușmanului !...

— Mărite Vezina ! se auzi, deodată, în liniștea ce se-așternuse, glasul slab al unui bătrîn nobil. Dacă nu ți-e cu supărare, iacă, am a-ți face o rugăminte.

— S-auzim, nobile Zyperus, s-auzim ! îl pofti Vezina.

— Ei bine, iată cum socotesc eu : Domitianus acesta, căruia nu o dată i-am înfrînt, noi, generalii și i-am făcut de oăcră, ar vrea, acum, să-și spele rușinea, Așa-i, ori ba ? !

— Așa, nobile Zyperus, așa ! încuviință Vezina, iar regele zîmbi și el îngăduitor.

— Apoi, dacă-i așa, iată rugăminte mea : noi sîntem tari. Chiar și eu, la vîrsta mea, nu mă voi da în lături de la minuirea, în luptă, a sabiei dace, nu ! Dar bine ar fi — și cuminte ! — să trimitem solii și popoarelor vecine. Aceasta mi-i rugăminte. Și sînt sigur de ajutorul lor. Căci de nu ne-o mai fi bine nouă, apăi lor le-o fi și mai rău. Căci noi i-am omenit și i-am corcolit, dar o dată ce se vor face vecini cu marele imperiu, gata, s-a dus neatîrnarea lor. Iacă, asta mi-i rugăminte, mai spuse bătrînul Zyperus și se așeză.

Vezina se-aplecă la urechea lui Decebal, căruia îi spuse ceva ; primind încuviințarea acestuia, marele preot șopti ceva și căpitanului Rhemaxos și se așeză apoi. Rhemaxos, în schimb, se ridică vijelios, iar statura sa

atletică acoperi, dintr-o dată, cadrul ușii prin care, nu mult înainte, regele, Vezina și el, căpitanul de taină, își făcuseră intrarea.

— Nobile Zyperus și unchi al meu dinspre mamă ! grăi căpitanul. Vîrsta, poate, nu mi-ar îngădui să-ți stau deopotrivă cu vorba. Dar cele cîte știu și slujba pe care slăvitul rege mi-a încredințat-o îmi stau mărturie că, de o fac, o fac numai din dragostea ce o port țării mele și respectului ce îl datorez vîrstei și marilor tale merite. De aceea, zic : să trimitem solie popoarelor vecine ! ? La ce bun ? Ar afla și Domițian și, astfel, și-ar da seama că știm ce urzește el în mare taină împotriva noastră. Pe vecinii noștri oricum ne putem bizui la vreme de nevoie. Nu o dată, alături de noi, și-au încercat și ei tăișul spadei contra romanilor.

— Așa este !...

— Drept grăiește !... Așa este !... rostiră mai multe voci.

— ...Iată de ce — continuă, mai calm și mai sigur de sine, Rhemaxos — e bine să ne facem că nimic nu știm. Să ne pregătim în ascuns, să avem brațe de luptători cît mai multe și cît mai viteze. Și asta, nobili daci, de noi singuri depinde !...

Sfatul se termină în zori.

4 — Mărite Decebal !... începu Vezina, parcă ascunzînd, abia, o tînguire în glas.

Regele însă îl opri cu un gest scurt.

— Știu, știu, Vezina, ce vrei să-mi spui. Poate ai dori, chiar, să mă și cerți ? ! Poate ai mai dori...

— Slăvite ! îl întrerupse bărbatul în odăjdiile marelui preot. El era, poate, singurul în regat care avea acest drept — să-l întrerupă din vorbire pe rege, dar — o știa, foarte bine, și Decebal — rareori se întimpla ca marele preot și comandant de oști să uzeze de acest drept. De aceea, Decebal, turburat de întrerupere — semn că ceea ce avea de spus nu suferă aminare, așteptă să continue.

— ... Slăvite ! reluă Vezina, care băgase de seamă tresărirea regelui. Trebuie să faci un gest !... Un gest care să-l liniștească pe Domițian în ceea ce ne privește pe noi, dacii !... Care să-i spună că vrem pace și că, fără să i ne închinăm, ne supunem, poate, la poruncile sale !...

Încăperea în care se aflau era rece, întunecoasă, chipurile lor părint străluminate mai mult de focul gîndurilor din ei decît de lumina puțină a luminărilor ce pîlpăiau slab.

Decebal se ridică din jîlțul în care stătuse pînă atunci. Figura sa, pe care lumina venea acum de jos, arăta trăsături aspre.

— Sîntem părtași, Vezina, la bine și la rău. De nu ți-aș cunoaște cugetul și de n-aș fi încredințat... — deplin încredințat ! — ... de marea dragoste ce mi-o nutrești și mie, dar mai ales Daciei... Ești singurul, Vezina, căruia îi voi trece cu vederea un asemenea „sfat“. Dar și ție — numai de această dată ! Și știi de ce ? Pentru că același clopoțel al sufletului, care ți-a vestit ție marele pericol ce amenință însăși ființa neamului nostru, mi-a vestit și mie același gînd ; da, e mult prea mare pentru forțele noastre puhoiul ce va să vină... Dar ce zic eu puhoi ? ! Tăvălugul de nestrunit al armatelor romane. Trebuie, însă, ca și tu, la fel cu mine, s-o știi foarte bine : nu avem de ales. Nu se mai află la vrerea noastră să alegem paloșul sau ramura de măsline. Nu mai avem de ales decît paloșul ! Și te mai întreb pe tine : știi de ce ? Pentru că Roma nu vrea liniștirea noastră, ci *înfîngerea, închinarea*, — *pieirea* neamului nostru !. Cîna vreme noi, dacii, vom rămîne neatîrnați aici, la marginea marelui imperiu. Roma nu va avea decît nopți albe.

Vezina se ridicase și el, dintr-o dată răscolit de vorbele lui Decebal mai puternic decît de vestea adusă de la Oroles. Avea dreptate viteazul, înțeleptul Decebal ! Avea dreptate !...

Își aminti de „limba“ prinsă de străji — un roman care se dăduse drept dezertor din trupele abia sosite în Moesia ; dar care voise să stirnească zizanie și pizmă

între nobilii tarabostes cei mai de vază : azi o vorbă, miine alta... Că de ar dispărea Decebal imperiul n-ar mai avea nici un ochi rău îndreptat spre Dacia, căreia i-ar acorda nu numai pacea, ci și onoruri, și bani, și arhitecți, și... Vorba cea vicleană se lățise, oameni de încredere o vestiseră căpitanilor de taină, iar aceștia i-o încredințaseră lui Vezina. El o dusesese mai departe, îngrijorat, lui Decebal, iar înțeleptul rege îl întrebase :

— Dar tu ce crezi, Vezina, îndepărtarea mea i-ar cuminti pe romani ?

Vezina se cutremurase sub privirea ironic-melancolică a regelui. Murmurase :

— Cum să-ți închipui așa ceva, slăvite ? !...

Dar în sine se mai cutremurase o dată : da, gândise și el astfel, că romanii doar pe Decebal îl vor și, poate, nu pământul mult-dăruit al Daciei. Și gândise astfel mai ales atunci, când nobilul Zoltes-Înneguratul, în dorința de-a și-l atrage pe comandantul oastei, îl încercase cu vorbe măestrit alese :

— Nu-i vorba, o tu, Vezina, să-l ucidem pe Decebal, nu !... Ci — să spunem — doar să-l „pierdem“ o vreme... Un an, doi !... Să meargă, de-o pildă, să se ascundă, un timp, chiar la roxolani... Cine ce ar ști la Roma ? ! Iar după ce lucrurile s-ar liniști... și ne-am mai întări... l-am aduce iar, și ne-am bate atunci cu furie, dar și cu nădejdea că, iată, chiar prin romani ne-am făurit și noi arme și cetăți ca ale lor... Ei, ce zici ?

Zoltes-Înnegurațul rămăsese numai speranță, cu privirea lui cea grea aninată de chipul lui Vezina.

— ... Să nu-ți mai amintesc și faptul că Decebal nu păzește cu prea multă sfințenie nici credința strămoșilor săi... — se crezuse el dator să mai adauge.

Vezina îl privise neutru.

— Și ?... pînă atunci ?... pînă îl vom rechema pe Decebal... cine să ne conducă ? întrebase marele preot.

— „Ei, cine !...“ se zburlise un pic Înneguratul, nemulțumit că lui Vezina nu i se năzărise gândul cel bun : tu vei rămîne mai departe conducătorul armatei și locuitorul meu... Căci, iată, ți-o spun curat — reluase el

repede — eu voi fi acela care, pentru bucata aceasta de vreme, cît va... lipsi Decebal... m-am gîndit să țin friiele regatului !...”

„Friiele regatului ! ?” repetase, în sine, Vezina „de parcă regatul ar fi un bidiviu, acolo...”

— Și, desigur — continuă Zoltes — cînd s-o înturna Decebal, o să-i reîncredințez grijile regatului...

— Decebal !... Lui Decebal i-ai spus gîndurile tale ? mai întrebuse Vezina.

— Dar ce crezi ! se zburlise, cum îi era într-adevăr felul, Înneguratul. Cum o să fie el de acord cu un asemenea gînd ? ! Nu-l știi cît îi de țeapăn în mărirea lui ? I-ar fi teamă că-i iau tronul !...

— Cînd colo, departe de tine asemenea gînd, nu ? ! spusese Vezina, mijind ochii ironic.

Dar Zoltes ori că nu-i zărise privirea ce i-o aruncase marele preot, ori că i se păruse necesar a face mai departe pe naivul, spusese :

— Da, departe de mine asemenea gînd ! Eu, doar...

Discuția se încheiase atunci și undeva, departe, se auzise mugetul unui cerb care, sub clar de lună, își chema dragostea.

Vezina — deși trecuse mult peste miezul nopții — îl trezise din somn pe rege. Îi povestise totul, pe de-a rîndul și pe-ndelete.

... Dimineata, Zoltes-Înneguratul părea numai negură cînd fusese adus în fața regelui, de-a dreapta căruia îl găsi, șezînd, pe Vezina.

Fusese adus, curînd, și dezertorul roman și alți cîțiva tarabostes care se făcuseră părtași vicleanului gînd semănat de romani.

Judecata — dreaptă, cum o poruncise Decebal — durase puțin.

— Recunoști, Zoltes, ticăloasa menire, pentru poporul tău, ce ți-o hărăzîră romanii ?

— Recunosc, slăvite !... gemuse Înneguratul, și ochii săi negri, ca niște viezuri, începuseră să alerge în orbite : Am greșit..., mai adăugase el cu umilință.

— Pedepsa ta — rostise calm Decebal — fi-va aceea de a te duce tu la carpi, la costoboci și la roxolani fără

nimic alta decît ceea ce ai pe tine... Şi, în cerşetoria ta la vatra verilor noştri, să n-ai alta povesti decît trădarea ta. Iar de s-or uimi şi te vor asculta pentru a învăţa şi mai slabiilor lor de fire, aidoma cu tine, s-or îndura şi te-or hrăni. Ai şapte zile să treci dincolo de hotarele regatului dac !

Vezina se cutremurase :

— Aspră pedeapsă ! Mai bine i-ai fi luat viaţa, slăvite !

— Nu, Vezina, viaţa luată unui trădător înseamnă uitarea poporului său. Pe cînd viaţa lăsată astfel, va fi veşnică pomenire a trădării sale în amintirea semenilor săi, iar pilda va rămîne ca un avertisment pentru toţi cei care, mînaţi de gînduri viclene şi pofte ascunse, şi-ar dori să-i vîndă pe ai lor...

Vezina, furat de gînduri, tresări cînd Decebal îl cuprinse pe după umeri, frăţeşte :

— Nu fi mîhnit, viteazule ! O să facem astfel ca Domiţian să dorească singur pacea, pentru că nu-i vom arăta slăbiciunea noastră, ci doar tăria. Avem şanse în-sutite de cînd Oroles ne-a trimis veştile ce ni le aduseră gemenii. Să ştim numai — şi marele zeu Zamolxe să ne-ajute ! — a le folosi !

II

1. ... „Şi mai află, slăvite, că la comanda trupelor împăratului — dar nu după mintea sa, ci la îndemnul împărătesei Domitia Longina — se află un bun şi curajos comandant, Tettius Iulianus. Şi, deşi marele şi slăvitul împărat Domitianus s-a împotrivit, Tettius Iulianus a schimbat direcţia atacului dinspre Lederata¹ şi Ratiaria², poruncind-o să fie dinspre Panonia³.

— Mda ! făcu Decebal, îngîndurat. Tot Oroles, tot el, sărmanul, înstrăinatul, dar nesătulul de patrie !...

¹, ² Cetăţi romane la Danubius.

³ Prin Banatul de nord de astăzi.

— Ne-a trimis mesajul printr-un porumbel care, iată-l — i-l arată Vezina —, a murit de îndată ce și-a atins ținta !...

2. Romanii veneau, veneau... Puternic tăvălug căruia, puținele cete dace — pe care, din tactică, Decebal le opusese invadatorului — fuseseră strivite. Fără prea mult efort. Degeaba fusese și atacul pe care oștiri dace, dar mai ales roxolane și carpe, îl dăduseră în Moesia Inferior...

Nu în zadar privirile lui Domițian se opriseră asupra șiretului și deloc aprigului general Tettius Iulianus. Experiența tragică a credulului Fuscus — „cu trei legiuni zdrobesc Dacia și nu se va mai auzi de ea un mileniu !“ — îl învățase multe : între altele și tactica aceasta, de a înainta încet, dar sigur și — mai ales — de a ataca acolo unde dacii se așteptau mai puțin, dezvoltându-și ofensiva pe drumul cel mai scurt spre Sarmizegetusa.

3. În cortul marelui comandant, negustorul Numa Marcus Secundus și prietenul său, Martialis Marcus Valerius, așteptară ca Tettius Iulianus să-și termine discuția cu comandanții de legiuni și cu cei ai cohortelor barbare de prijin.

Arătînd spre legătura cea mare pe care gemenii abia de o puteau purta, Martial surise :

— „E și pentru noi pocalul plin,
Sau doar pentru stăpînul nostru drag ? !
Ne-om ospăta și-apoi vom bea din vin
Sau vom privi ospățul doar din prag ? !“

Negustorul arboră un suris, care prevestea vorbele ce se pregătea să le rostească. Spuse :

— Ești nemaipomenit, prietene Martial ! Îți irosești slovele și îți obosești muzele pînă și pentru a-mi pune o întrebare prietenească ? !

— Pot vorbi în slove potrivite ore în șir ! — spuse poetul. Nu numai că nu-mi voi irosi slovele alese, și nici

nu-mi voi obosi muzele ; dar, dimpotrivă : slovele-mi vor fi tot mai alese, viersul tot mai sprintar, iar muzele mele nu vor avea decît să se bucure. O, ce vād ! ? — schimbă el vorba. Pari a te pricepe de minune, tinere concetăţean, să mă-ndepărtezi de răspunsul ce mi-l dă-torezi de la întrebarea ce ți-am pus-o fie şi numai în nişte versuri destul de şchioape !...

Un ofiţer roman pătrunse în cort, se-apropie de masa pe care Tettius Iulianus îşi desfăşurase hărţile, salută şi raportă scurt :

— Sintem din nou în contact cu dacii : cete răzleţe, ce par a nu se fi înţeles între ele...

Tettius inclină capul, binevoitor.

— Din ce anume aţi dedus că nu există nici o core-lare între ele ? întrebă el, blind. Părea un profesor care îşi întreba, pur şi simplu, elevul, cum de unu plus unu fac doi.

— De cîte ori le urmărim, se răzleţesc şi apucă, în munţi, căi diferite. De cele mai multe ori, cărări complet netrecute pe hărţile noastre.

— Mda, făcu generalul, surizînd ironic. Nu le mai urmăriţi !... Izbiţi-le brusc cînd — şi cît timp — atacă, apoi lăsaţi-le. Altfel... feriti-vă ! Aceasta e tactica lui Decebal : să atragă unitate cu unitate şi să le zdrobească pe fiecare în parte !

Ofiţerul salută şi se întoarce spre ieşire. Dar cînd ajunse lîngă poet, glasul cald al generalului îl opri :

— Spune comandantului legiunii că acesta este un ordin, de a nu mai urmări cetele de călăreţi ale dacilor !...

Privirea generalului se opri asupra amicului său — poetul — şi a tînărului neguţător, şi în ochi îi izvorî o mare lumină.

— Maestru al cuvintelor frumoase ca nişte flori !... ca nişte roze, mai degrabă, căci şi înţepă !, zîmbi el. Apropie-te, favorit al muzelor şi al împăratului nostru ! mai rosti el.

Poetul dichisi mai întii o cută rebelă a togii sale, apoi împingîndu-l uşor înainte pe Numa, înaintă şi el spre centrul cortului.

— Celui mai mare general al imperiului — începuse poetul — salve !...

Și, în vreme ce Tettius Iulianus îl aștepta cu brațele întinse, poetul, mai făcând doi pași, sublinie : Desigur, după slăvitul nostru Domitianus !...

Se îmbrățișară.

Apoi, Marțial, arătându-i-l pe negustor, ceru voie să i-l prezinte.

— El este, mărite Tettius Iulianus, un general — poate la fel de mare ca și tine și la fel de trebuitor imperiului —, un general al negoțului ! Mii și mii de romani se hrănesc, zilnic, cu pâinea cea dătătoare de viață datorită sirguinței sale în negoțul cu grâne. Iar multe, foarte multe nave cu grâne îi sînt trimise, prin oameni interpuși, din chiar această viitoare provincie romană — prin grația și străduințele tale și a curajului ostașilor ce îi comanzi ! — care se mai numește, încă, Dacia și, pe care prietenul și concetățeanul meu, Marcus Secundus Numa o cunoaște ca nimeni altul, viețuind între daci mai bine de doi ani...

Cînd poetul își termină tirada, generalul răsufală ușurat și rise. Apoi se întoarse complet spre negustor, pe care îl privi cu interes. Îi strînse mîna și, găsind o clipă de răgaz în lungul șuvoi al vorbelor rostite de poet, îl asigură :

— Tînărul prieten al bunului meu prieten Marțial este și prietenul meu ! În vreme ce vorbea, generalul își roti privirea jur-împrejur la toți ofițerii de stat-major prezenți. De altfel, cred... sper !... adăugă el, șiret — că tînărul Numa a fost prezentat și împăratului ! ?

Marțial surise : pricepuse manevra generalului. Șiret, extrem de șiret, Tettius voia să nu aibă în preajma sa pe cineva care, într-un fel sau altul, să fi fost rău privit la curte, ori — ferească zeii ! — de către împărat. De aceea, Marțial îl asigură — dar nu mai înainte de a-și fi permis să se joace puțin cu neliniștea pe care parcă-parcă o zărise în ochii vicleanului general :

— Venim amîndoi pe același drum pe care l-a parcurs Domițian din Cetatea eternă spre Naissus. Acolo, slăvitul împărat a avut bunăvoința să-mi primească prie-

tenul... — dar nu pentru prima oară !, Numa fiind un obișnuit al Palatului ! — ... și chiar să guste din nectarul ales de zei la petrecerile lor... Prietenului meu — adăugă repede Marțial — i-au mai rămas destule amfore cu acest nectar, încît să i se facă cinstea de către Domitianus să ducă, cu el, cîteva, și pe plaiurile Panoniei iar cîteva dintre ele să poată fi sacrificate și aici, la porțile Daciei, pentru ilustrul nostru prieten și protector, generalul Tettius Iulianus !

Zicînd acestea, Marțial arată spre legătura gemenilor, în vreme ce Numa, pocnind ușor din palme, le vesti acestora că se pot apropia.

4. Seara coborîse ursuză, dușmănoasă peste tabăra aciuită într-un cot al riului, în apropiere de locul unde, nu mulți ani după aceea, așezarea dacică avea să devină municipiul roman Tibiscum.

Cu Tettius, la cină, în luxosul său cort de comandant, încăpător, nu mai rămăseseră decît doi ofițeri și oaspeții — poetul Marțial și negustorul Numa Marcus Secundus. Masa — destul de frugală, generalul se voia un perpetuu suplu — era prelungită acum cu îndelunga degustare a licoarei de aur ce fusese turnată din amfora cea mare, pe care Tettius le făcuse cinstea de a o fi primit „doar pentru că și slăvitul Domitianus a primit de la un cetățean al imperiului“.

Întrezărea avantajele de a avea cu el pe unul dintre marii neguțatori ai Romei, din al cărui cîștig avea să se înfrupte și el de două ori : o dată ca general, cel care a adus victoria și a asigurat, astfel, și pîinea Romei, iar a doua oară ca... mă rog : ca omul căruia neguțatorul avea să-i fie... *trebuia* să-i fie !... — recunoscător cu daruri și bani... De bani ducea lipsă și imperiul al cărui soldat credincios era : Domitian secătuisese vistieria prin domnia lui risipitoare ; secătuire ce sta și la baza actualului război — aurul dacic, de secole rîvnit de Roma, trebuia să umple marile goluri ale tezaurului imperial ! Iată, așadar, tot atîtea argumente să se lase captivat nu numai de sporovăiala celor doi, dar și de prietenia lor.

— ... Cunosc prudenta mărîului general Tettius Iulianus — începu Numa să aducă discuția spre ceea ce îl interesa —, încă de pe vremea cînd era guvernator în Numidia și deținea înalta demnitate de *consul suffect*. Prudentă care, îmi place să sper — surise neguțătorul — nu l-a părăsit pe general nici de puțina vreme de cînd este guvernator al Moesiei Superior... ?

Tettius Iulianus surise, așteptînd să vadă, unde vrea să ajungă tînărul neguțător.

— ... De aceea aș dori să-l întreb : oare este bine ca ultimele mele provizii din licoarea zeilor să le păstrez aici, în această tabără, atît de aproape de ochii prădalnici ai cetelor de barbari daci ?...

Da, acum pricepuse generalul. Rise vesel, din inimă :

— Dăci, tînărului meu prieten îi este teamă !... O, nu, înțeleg, nu pentru sine, pentru viața sa pe care — arată spre sabia ce o purta la brîu — ar fi în stare s-o apere și singur, ci pentru vinul cel de viață lungă !

— Exact ! întări neguțătorul.

— Nici o teamă, prietene ! spuse generalul, făcînd semn uneia dintre sclavele sale să-i mai umple un poc al din acea licoare. Dacii sînt, în continuare, puși pe fugă. Ne mai hărțuiesc, dar trupele mele înaintează sigur. Pot să vă spun, de pe acum, că marea bătălie — pe care, firește, o vom cîștiga ! — se va da aici ! — arată el pe un colț al hărții, pe care o despături puțin, tocmai pentru a se face înțeles :

Zăbind locul, neguțătorul tresări. „În valea aceasta !...“

— ... Îi vom prinde pe daci, aici, ca într-un clește ! De altfel și ei cred că aici, la Tapae, se află zăvorul porții de la Sarmizegetusa.

Undeva, departe, în zidul negru al pădurii răsună strigătul unei păsări de noapte.

5. De la locul de tabără la Tapae — o fugă de cal. Dar calul trebuia să treacă prin cele două linii ale oștilor ce se înfruntau : cum ?

Ideea aceasta îl măcina cumplit pe Oroles. Dar nu-i venea în gînd și soluția salvatoare. O încercare a celor doi gemeni de a se strecura în afara taberei fusese hă-

răzită eșecului : patrulele, vigilențe cum numai romanii știau fi cînd le era în joc viața, vegheau, fiind de-a lungul redutelor și al gardurilor de apărare.

— Este imposibil de trecut, Oroles ! ripostă, inciudat, Rhoxaneus.

— ... Imposibil ! repetă, la fel de cătrănit, și Deceneus.

Oroles îi privi cum își mușcau, cu ciudă fățișă, buza de jos, cum ochii lor mari, albaștri izgoneau lumina din priviri.

— Mda, spuse, într-un tîrziu, ridicîndu-se, Oroles. Și totuși, *trebuie* să-i trimitem veste lui Decebal !

Rhoxaneus, rumegînd un gînd doar de el știut, grăi :

— Dar poate nu-i atît de grabnică vestea aceasta ? !...

Uimit, Oroles îi aruncă o privire cercetătoare :

— Crezi ?

Băiatul se frămîntă pe scaunul cu spătar înalt, drept.

— Am auzit o discuție între *questorul* cercetaș Glitius și cîțiva ofițeri. Ai noștri par a-și fi adunat o oaste pe potrivea celei romane a lui Tettius Iulianus...

Oroles surise blind.

— Ca număr, poate !

— Ei, da ! se grăbi Rhoxaneus. Glitius are știri de la o anume iscoadă... un grec !... aflat la Sarmizegetusa... că lui Decebal i-au sosit oști într-ajutor trimise de toate triburile : de la tribul ordessenses de pe vijeliosul Ordessos¹, de la tribul potulatenseșilor², de la buridavenses³ și saldenses⁴ ... Chiar și de la albocenses⁵, pe teritoriul cărora ne aflăm și de pe care — cum se minuna și Tettius — a dispărut complet sămînța bărbătească, de la biephi⁶ și, dacă am înțeles eu bine, chiar

¹ Argeș.

² Din actuala Cîmpie a Olteniei.

³ De sub Carpații Meridionali.

⁴ Din zona Mehedinților de astăzi.

⁵ Din Banatul actual.

⁶ De pe teritoriul Crișanei.

de la tirizi și crobyzi, din Moesia Inferior... Roxolanii, carpianii, bastarnii, costobocii și tyrageții¹, din îndepărtatul Răsărit, au venit și ei o dată cu luptătorii triburilor din Podiș²...

— Dar, oare, numai curajul e de ajuns, Rhoxaneus ! ? suspină Oroles. Avem, noi, armele romane ? Școala lor de luptă ? Mașinile lor de război ? Unitatea comăndamentului ? La noi, toate triburile ce le amintise — ba, ce zic eu toate !, doar parte dintre ele !... — abia au intrat sub o mină, aceea a lui Decebalus. Burebista ne-a învățat ce-i unirea, Scorilo, asemenea ; dar abia Decebalus a reușit să facă din triburile noastre — o țară, din cetele noastre — o armată !

Geamănul se foi pe scaun.

— N-avem !... Așa este ! N-avem nici mașinile lor de război, nici armata și generalii lor...

— Iată de ce este atât de mare pericolul pentru noi. Iată de ce trebuie înștiințat degrabă Decebal ! Un rău cunoscut dinainte e mai puțin rău, parcă !...

Deceneus căutînd privirea lui Oroles, spuse :

— O să încerc singur. Chiar de-o fi să mor...

Rhoxaneus și țîșni în picioare.

— Merg cu tine ! Nu se poate !... Nu te las singur !...

Oroles zîmbi :

— Stați jos ! ordonă el, apoi, sec. De murit — de va trebui ! — o să avem vreme destulă. Altul este rostul vieților noastre.

6. Soarele privea bănuitor de peste munte. Tabăra romană forfotea, zumzăind ca un sfîp. Se curăța o nouă postată de teren, se deschideau porțile spre nord-vest.

O trîmbiță — abia auzit — semnală prezența unei armate.

— Vine Avelius Muratur ! strigau soldații. Vine din Panonia. A trecut Marisul și ne vine în ajutor ! Sculați ! Faceți loc !...

¹ Triburi dintre riurile Prut și Nistru.

² Din Podișul Transilvaniei : batacenses, predauenses, cavcoenses, ansamenses, appuli...

Tettius Iulianus în persoană, cu întregul său stat-major, în toga de *suffect*, aştepta sosirea legiunii.

Urmat de gemeni — escortă tăcută, cu privirile cătind pământul şi cu dreapta încleştată pe mânerul spadelor — Oroles se-apropie de marele comandant, care ridea zgomotos de una din epigramele ce tocmai le rostise Marţial.

Se salutară, apoi tânărul negustor se-adresă generalului :

— Slăvite Tettius Iulianus, am a-ţi cere o favoare de care, rogu-te, tare mi-i că mă vei-refuza.

Generalul deveni atent.

— S-o auzim, totuşi ! spuse el neangajat.

— Aş dori ca cei doi însoţitori ai mei să primească încuviinţarea ta şi să părăsească, pentru puţină vreme, tabăra. Chezăşuiesc cu capul meu că se vor întoarce pînă în seară cu cîştig pentru armata romană şi — de ce să nu recunosc, plecă el, modest, fruntea, şi pentru mine.

Tettius Iulianus privi o clipă chipul negustorului, dădu să spună ceva, dar Marţial se plecă la urechea sa şi-i spuse :

— Încuviinţează, slăvite general ! Sînt treburile lor de negustori. Ştii, sub teama asediului unei cetăţi, ca şi sub ameninţarea ocupării iminente a unui teritoriu, preţurile scad... Ei bine, diferenţele — mari, desigur — intră în punga negustorului. Or, Numa Marcus Secundus astfel şi-a clădit nemăsuratele-i avuţii !...

Ochii lui Tettius străluciră neîncrezători :

— Nemăsurate ! ?...

— Întoemai, slăvite, nemăsurate... Din care, o parte, s-ar rătăci, poate, şi prin Tăzile mărितului, slujitor cu spada al imperiului...

— Aşaaa !... făcură buzele generalului şi mirarea i se aşternu pe chip. Apoi plecă uşor ochii, ca şi cum ar fi vrut să încuviinţeze, dar ridicînd brusc privirile, spuse net : Îmi pare rău, prietene, omul din mine era să cedeze, prudenţa militarului m-a îndemnat, însă, să n-o fac. Astfel că...

Sunetele trîmbiţei se apropiau tot mai mult.

Tettius, făcut atent de un ofițer, se întoarce să primească parada trupelor ce intrau în tabără.

— Mda, nu-i chip... spuse Oroles, cu privirea întunecată, adresându-se gemenilor. Și totuși, de trecut trebuie trecut, chiar și cu prețul vieții unuia dintre noi!

Se priviră o vreme în tăcere; apoi, Oroles prinse a zîmbi înseninându-și chipul.

Îl bătu prietenește pe umăr pe Rhoxaneus și-l împinse să privească, printr-o fisură în pînza cortului, afară.

— Ei? Ce vezi? întrebă el.

Rhoxaneus privi atent. Nu i se păru a vedea ceva deosebit.

— Ni... mic... răspunse el indecis. Doar dacă..

Q trimbiță răsună undeva în tabără, apoi o tobă bătu cadența unui marș; în trap mărunț, o cohortă tracică trecu prin fața cortului lor, plecînd să ocupe poziția indicată de comandantul suprem, marele general Tettius Iulianus.

Oroles îl întoarce pe tînar cu fața spre el.

— Ei, Rhoxaneus?

Băiatul plecă privirile.

— Deci... nimic, da?

— Da...

Oroles rîse, zărînd tulburătoarea neliniște ce i se zugrăvise pe chip.

— Vom face *noi doi* — punctă el — în așa fel încît să păcălim patrulele romane.

Ultimul dintre călăreții traci traversa în goană aleea, către poarta dintre parçane.

Urmărindu-l cu privirea, Oroles se lăsă pradă gîndurilor sale fără de număr și fără de astîmpăr. „Trebuie să ne grăbim! Iar pe Deceneus îl voi ține pentru a doua încercare... de va fi nevoie !...”

7. Romanul veni nedumerit spre calul care, numai spume, gonea nebunește peste cîmpie. Se apropie de el și dintr-o dată, ca la neuzita șoaptă a unui călăreț, acesta se opri, fornăind.

— Ho ! Ho, murgule, îl dojeni el, priete-nește, și, rupînd o mină de iarbă, ademeni animalul.

Celălalt soldat din patrulă, rămas la cincizeci de pași, își făcea de lucru, strunindu-și arcul. Pe jumătate întors, nu vedea defel ce îndeletniciri pașnice încerca tovarășul său. Se întoarse doar cînd, tresărînd, i se păru a fi auzit icnetul scurt al unei lovituri, sau, poate, al unei păsări de pradă ce-și înșfăca victima. Apoi...

Bidiviul, nebun, alerga iar, ca vîntul, sfărîmînd cîmpia sub copitele ce izbeau aprig pămîntul. În gardă, nedumerit cum de îi dispăruse camaradul atît de repede, oșteanul rămase cu mina pe spadă, neștiind dacă să oprească animalul ce năvălea, parcă, asupra lui sau, mai bine, să-și caute tovarășul de arme. Dar, la fel de ciudat cum se oprise, cîteva clipe, înaintea celuiilalt ostaș, calul se opri și de această dată.

— Ei, ei, ce e cu tine !... se apropie, cu gînd să-l mîngîie și, oprindu-se doar la un pas, privirea îi căzu pe șaua bogată, ce părea să fi costat o avere. „Dacă n-ai stăpîn, călușule — gîndi repede oșteanul, uitînd de dispariția ortacului său — apoi eu îți sînt stăpînul !“ Întinse mina, să-i mîngîie crupa, dar ceva ca o săgeată i se înfipse în ochiul drept și, urlînd, oșteanul se-ntoarse cu spatele, apoi orbit de durere și de sîngele ce-i șiroia pe chip, se prăbuși în iarbă, urlînd de vui cîmpia.

Nu-l mai interesa nimic decît marea sa durere. Armele îi zăceau părăsite, iar bidiviul cel necurat își reluase alergarea nebună.

Dar de și-ar fi înfrînt, pentru o clipă doar, durerea, oșteanul ar fi putut auzi un șuierat ușor și ar fi zărit o pasăre care, cu ciocul înroșit de sînge, își luă zborul de lingă el și se lăsă, ascultătoare, pe șaua care-i furase atenția cu strălucirea sa măiastră.

Era un șoim.

Iar acum de ar fi privit și mai atent, ar fi văzut cum o mină, apărînd din cealaltă parte a calului, prinse ușor pasărea de un lăntug, apoi, rapid, în spinarea bidiviului se azdruacă și stăpînul mîinii : Rhoxaneus.

8. Rhoxaneus ajunsese către seară în tabăra dacă. Îl primi Rhemaxos, uimit de îndrăzneala tinărului.

— Mi se pare că Oroles n-a respectat regula cea mai de preț : să precupețească viața voastră ! Apoi, ceva mai îmbunătățit : Ce zor te-a minat să treci prin linia romană ?!

— Viteze căpitan, Oroles m-a trimis să-ți spun fără răgaz că generalul Tettius vine asupra-ne cu un puhoi de oșteni.

Rhemaxos surise :

— Atît doar ?

— Oh, nu ! Oroles l-a auzit pe marele comandant dînd ordin ofițerilor să nu mai urmărească cetele de daci care atacă, ci să se mulțumească doar a le respinge. „Feriți-vă de tactica barbarului“ — iertată fie-mi vorba ! — a spus el. „Decebalus vă atrage într-adins sus, în munte, să vă poată dovedi pe rînd !“

Rhemaxos își așternu pe față o lumină întunecată : „Da, nu e prost deloc Tettius !“

— Aceasta e bine s-o știm, tinere prieten ! spuse căpitanul. E bine s-o știm, mai repetă el ca pentru sine.

— Și a mai spus Oroles... (Ochii tinărului căutară cu fereală împrejur, iscodind fiecare colțișor).

— Ei ? făcu căpitanul. E ceva de taină, desigur ! și îi făcu semn să se îndepărteze de ușa în spatele căreia, Euepe — sclavul grec — aștepta porunca stăpînului.

Șușotiră o vreme, apoi, dîndu-i liber solului lui Oroles, Rhemaxos își chemă sclavul :

— Euepe, spuse el cu un glas în care nu se simțea nici o undă de neliniște. În seara asta vreau să mănînc la cină labă de urs.

9. Cal și călăreț se-avîntară în zidul de verdeață care îi înghiți. Călărețul, înarmat cu o lance puternică, își pironi privirea pe urma abia vizibilă în covorul de frunze.

— Încet, minzule, încetișor ! susura el la urechea calului. Acuș... acușica îi dăm de urmă lui moș Martin, acușica...

Tainic, codrul își tăia măsura în unde rece a vîntului ce cobora, iureș, din înălțimile ninse.

Un ochi indiscret ar fi descoperit în îndrăznețul vîntor ce se încumeta spre inima codrului pe sclavul Eu-

repe. Iar un ochi și mai atent ar fi citit pe chipul vînătorului dovada unui curaj puțin obișnuit. Pentru că puțin obișnuită era și purtarea sa : să plece la vînătoare de urs singur-singurel și înarmat numai cu o lance.

Eurepe mai merse o vreme, apoi, descălecînd, își prîponi călul, slăbind legătura, de un alun tînerel : de-o da iama ursul, să poată fugi trîpașul.

O porni singur, plecîndu-și trupul pe 'sub crengi, adulmecînd parcă urma fiarei.

Se strecura prin tufișuri atît de prins de îndeletnicirea sa, încît nu bănuia defel că un alt bărbat îi călca, neuzit, pe urme. Era un om spătos, cu o barbă mare, neagră, neșesălată. Fiecare mișcare a sa lăsa să i se vadă tresărînd, sub piele, mușchii puternici, bolovănoși. De altfel nu purta pe el decît un cojocel din blănuri de veveriță, iar în mîna dreaptă, o toporișcă dintr-acelea folosite de oamenii pădurilor la curățat copacii doborîți.

Eurepe urmărea fiara — ursul cel negru. Stăpînul său, căpitanul Rhemaxos, îi poruncise labă de urs pentru cină ; iar el, vrednicul sclav Eurepe, credincios, nu putea să nu îndeplinească voia stăpînului.

Un stei cît trei straturi de om i se ivi în cale.

La poale, aluniș des, ca peria. Umbra steiului însă cobora strîns pe aluniș și în locul acela părea a se bolti sub piatră o scorbură.

— Aici ți-o fi culcușul ? ! rînji vînătorul. Aici ți-o fi și culcușul cel de veci ! mai spuse el și, aplecîndu-se să ia o prăjină de uscătură, se-ntoarse pe jumătate.

În clipa aceea, uriașul său urmăritor zvîrli năprasnica secure, care i se infipse în piept. Eurepe n-avu timp nici măcar să strige : se prăvăli pe covorul moale de frunză.

O vreme, urmăritorul rămase una cu trunchiul unui stejar secular. Urechile sale, ciulite, cătau să prindă zvonul pădurii.

Dar codrul tăcea. Doar crengile sale ciupeau, ușor, nevăzute strune, stîrnind, cînd și cînd, cîntecul amurgului.

La marginea taberei, un huhurez își aruncă serii strigătul său neplăcut. Căpitanul Rhemaxos își făcu drum

tocmai într-acolo unde răsunase strigătul păsării. Dădu în lături, ca pe o cortină, tufişul şi se trezi faţă în faţă cu uriaşul bărbos.

— Gata, Velacos ? !

— Gata, stăpîne ! rinji, bucuros parcă, bărbosul.

— Pare a fi ucis de urs, da ?

— De urs, stăpîne, mai rinji uriaşul. Velacos nu lucrează decît după ordinul tău, stăpîne. Poţi trimite oamenii să-l caute, acum...

La lumina slabă, tremurătoare a focului, căpitanul îl mai îmbrăţişă o dată pe Rhoxaneus.

— ...Şi mai spune-i lui Oroles — şopti el — că trădătorul Europe, omul de taină al Romei, a murit ucis de urs... Asta — surise el — ca să nu cadă vreo bănuială... Cu bine, şoimule ! mai spuse el. Şi vezi cum te strecoři înapoi, în tabăra romană.

III

1. În bordeiul din pădure, căpitanul de taină Rhemaxos aştepta de trei zile veşti de la Oroles. Era nerăbdător.

Decebalus îi trimitea lui, sol după sol, doar-doar i se va trimite vreo ştire din tabăra romană.

Velacos, dacul vînjos, numai muşchi, cu o cicatrice ce-i vrîsta chipul — urma labei unui ursan — întea focul pe care, o clipă abia înainte, pusese o halcă de cerb la frigare.

Rhemaxos fremăta. Nerăbdător măsura luminişul cu paşi mari, de parcă în felul acesta ar fi grăbit timpul. L-ar fi forţat să sloboade clipa în care, iată, de la cel aşteptat, i-ar fi sosit mult rîvnitele veşti prin cine ştie ce minune a lui Zamolxe.

Şi deodată minunea se petrecu : strigătul de pradă al cucuvelei răsună undeva, în codri. Dar atît de fidel, încît numai un om al pădurii l-ar fi desluşit de cel scos, într-adevăr, de o pasăre.

— Velacos ! strigă căpitanul.

Uriaşul se înfăţişă degrabă.

— Poruncă !

— Fuga, la locul de pîndă al lui Corases !

— Să nu se ardă bunătatea de cerb, stăpîne !

— Arză-se ! Fuga la Corases și cu el, degrabă, încoace, dacă are, cumva, vești !

Urișul dispăru, nesimțit, înghițit de codru.

Rhemaxos se-așează pe trunchiul unui brad prăbușit de furtună : era obosit, barba îi atirna pleoștită, ochii, cercânați, priveau stins.

Deasupra lui, codrul se clătina, ritmic, tainic, prin frunzișul des zburătăcînd vîntul de dimineață stîrnit și el de întîiul zîmbet al soarelui.

Obosit dar cu urechea la pîndă, simți pas de voinic apropiindu-se. Duse mina la spadă, dar glasul tineresc al lui Corases îi opri gestul.

— Vești !... De la ai noștri !... strigă tinărul, încă înainte de a se iți din tufișuri. Dar ce or fi însemnînd... — dădu din mîna — nu pot și !

Întinse o palmă în care Rhemaxos zări cîteva pietricele străvezii, de rîu :

— Acesta să fie mesajul ? ! nu se dumirea el.

Rhemaxos numără pietricelele :

— Cinci măricele, trei mai mici și... mai închise la culoare !... Cum le-ai primit ?

Tinărul se-așează, ostenit de alergătura prin codru, pe trunchiul de brad.

— În... burta unui pește ! grăi el.

Căpitanul zimbi.

— În burta unui pește ! ?

— Da... Stăteam pe malul rîului și nu-i pierdeam defel unda din ochi. Cînd, deodată, văd plutînd la vale, cu burta în sus, un peștișor. Apoi încă unul, și încă unul !... Am luat o creangă cu crăcană și am tras la mal următorul pește — un păstrăv. Iar în burta lui...

— Cinci legiuni și trei cohorte !... rîse căpitanul.

— Cum ? — nu înțelese tinărul oștean.

Dar Rhemaxos se mulțumi doar să clatine din cap.

— Spune mai departe ! ordonă el repede.

— Atît. A venit apoi Velacos și... și eu am plecat și l-am lăsat pe el, acolo, pe malul pîrului...

Ochii căpitanului luceau iar limpezi, verzi-albaștri. Din nou razele — cele dintii — ale soarelui îi potopiră, cu undele sale de căldură, sufletul : Izbîndise Oroles, izbîndise ! Iată, mesajul său ajunsese, deși nu trecuseră trei zile de cînd, prin Rhoxaneus, îi ordonase această misiune.

— Oho ! strigă bucuros oșteanul cel tinăr. Vine și Velacos !

Uriașul se-arătă, rîzînd, sub geana pădurii. Ținea, într-o mîna, doi păstrăvi argintii, morți.

— Velacos ? ! îl întîmpină căpitanul.

Drept răspuns, uriașul trase din burta unuia dintre păstrăvi un-petec de piele de vițel.

Avid, Rhemaxos întinse mîna, îl luă, îl cercetă.

— Și altceva ? întrebă el nerăbdător.

— Altceva... — făcu, incurcat, uriașul — „altceva” cred că s-a pierdut în apă. Căci în acest al doilea peștișor, n-am mai găsit decît... asta... — și-i întinse căpitanului o crăcană mică de alun, priponită în măruntaiele păstrăvului. Dacă aceasta îți spune ceva, `căpitane... — rosti, gros și tărăgănat, uriașul, ros de remușcări că, iată, n-a prea făcut mare ispravă acolo unde fusese trimis — atunci e bine !...

Dar Rhemaxos, chiuînd, și sărise în șa.

2. Vezina aștepta și el cu un amestec de teamă și speranță zugrăvit pe chip. Nu dormise de trei nopți la rînd decît pe apucate, năpădit de grijile și treburile de tot felul.

Cînd Rhemaxos pătrunse în cortul său de comandant, Vezina i se ridică în întîmpinare.

— Vești mari, luminate ! vorbe repede căpitanul. Avem vești de la Oroles.

— Bune ? mai întrebă Vezina.

— Defel ! spuse oșteanul. Dar... vești ! A ști înseamnă a prevedea ! Iar a prevedea, de multe ori poate însemna a învinge !, spune o zicală grecească.

Întinse, pe o masă, cele găsite în măruntaiele peștilor apoi, zărind nedumerirea ivindu-se pe chipul comandantului, lămuri :

— Aceste pietricele... astea mai mari !... vor să spună că generalul Tettius Iulianus atacă în fruntea a cinci legiuni și a trei cohorte barbare de sprijin... În pergament ni se arată clar că locul bătăliei aici îl vor da, la Porțile de Fier ce zăgăzuiesc calea spre Sarmizegetusa.

Chipul lui Vezina împrumută din culoarea proaspătă a zilei ; pricepuse ; erau mulți romanii, o, cât de mulți ! Dar numărul lor era, acum, deslușit. Dacii vor ști cu câți aveau să se lupte.

— Și... crenguța aceasta ?... mai întrebă marele bărbat.

Rhemaxos surise :

Păi, ia, o crăcană, acolo... De ea, însă, sînt prinse două noduri din țețe de maț de berbec.

— Și ?

— ...Aceasta vrea să ne spună că de două ori sînt romanii pregătiți să atace. Iar de nu vor avea sorți de izbîndă în aste două atacuri, se vor retrage !...

3. Soldații romani părăsiră taberele.

Cele două legiuni în fruntea cărora venea însuși marele strateg, ales comandant suprem de împărat, Tettius Iulianus, guvernatorul Moesiei Superioare și *consul suffect*, înaintară, o vreme pe două fire, de-a lungul văii unui riu. Apoi tăiară codrul de-a curmezișul și pătrunseră în defileul ce se tot strîmta pînă la locul numit Tapae, unde două stînci uriașe zăgăzuiau valea ca două fortărețe.

Cete rebele de daci, călări sau pedestri, atacau, mai ales pe înserate, legiunile ; luptau drăcește, dar tocmai cînd romanii disperau, oștenii lui Decebal, năluci, se topeau în întunericul de smoală, părăsind morții și neluînd cu ei decît armele acestora.

— Decebal e șiret ! surîdea, ironic, Tettius Iulianus. Dar cât e el de șiret a dat strașnică poruncă să se ia morților armele. Duce lipsă de arme, barbarul !

Oroles asculta, suridea și el ironic, dar din alte pri-
cini, apoi se-apropia de marele general și-i cînta în
strună :

— Îi cunosc, slăvite ! Eu îi cunosc ! Dacă au ajuns
să culeagă armele morților cu prețul altor vieți, sînt
greu la ananghie cu armele. Cît privește mașinile de
război !...

— Ha-ha-ha-ha !... izbucni în hohote Tettius Iulianus.
Barbarii și mașini de război !... Arcul și săgețile, și su-
lițele, și topoarele... Și spadele astea ale lor, încovoiate
ca în joacă de mîna lui Hades, să le poată cosi sufletele
mai repede !... șuieră el cu ură. Tare mai taie săbiile
astea ale lor ! Or fi avînd fier ? se-ntoarse el, iar, spre
Oroles.

Oroles păru a cădea pe gînduri. Apoi :

— Au, slăvite. Au în munții din Apus, unde au și
bogate mine de aur...

— Oh, aurul acesta dacic ! exclamă Martîal. O fi
chiar atît de mult pe cît a fost lăsat să creadă Domi-
tianus ?

Privirile generalului și ale poetului se opriră între-
bătoare asupra lui Oroles.

— Eu — începî acestă — am avut prilejul să mă
convîng cu propriii mei ochi : au aur cît să sature două
imperii ca ale nemuritorului imperator Domitianus !

Ochii generalului păreau gata să iasă din orbite :

— Glumești ! ?

— Defel, slăvite ! Amforele de la curtea lui Dece-
balus sînt din aur... din aur masiv ! Dar la vreme de
război, socot, îl ascund în peșteri doar de ei știute.

Tettius Iulianus rîse sfidător :

— Ei, numai de ei știute !... De le știu ei, le-or ști
și alții, ce zici ? !

— De, slăvite ! Dacă avem ceva iscoade pe lingă De-
cebalus !...

Tettius iarăși surise superior :

— Om avea...

Unul dintre ofițeri se-aplecă la urechea altuia :

— De trei zile nu mai avem nici o veste de la Tori-
cos-grecul. Să-l fi prins dacii că umblă cu două limbi ? !

— De l-au prins — rise, încet, celălalt ofițer — i-au scos, desigur, și celălalt ochi !...

În clipa aceea gemenii își făcură apariția tirind cu ei un prizonier. Îl aruncară, legat fedeleș, la picioarele generalului.

— Dădea tîrcoale taberei. Și ce ne-am gîndit : să-l prindem și să vi-l aducem !

Tettius întoarse prizonierul cu o lovitură de picior : era un dac nu prea vînjos, cu barba năclăită de sînge, cu o rană mare la piept, din care sîngele gîlgîia cînd și cînd.

— L-ați cam lovit ! spuse generalul. Ia, luați-l de-aici și să mi-l grijiți bine. Cînd l-oți face să vorbească, aduceți-mi-l și mie de îndată.

Doi soldați ridicară prizonierul.

Generalul frecă de iarbă talpa sandalei pătată de sîngele dacului.

— Sînge de barbar, prea roșu ! spuse el.

Soarele cobora tot mai mult spre așfințit, cînd lui Tettius Iulianus îi fu înfățișat prizonierul. Părea mai rumen acum în obrajii supti, iar rana de la piept, înfășată, nu mai sîngera.

— Îl voi interoga chiar eu — spuse Tettius. Dezlegați-l ! Și-așa nu poate face nimic..

Îl dezlegară. Îl proptiră de stîlpul cortului.

— Cum te numești ? îl întrebă generalul.

Dacul păru a nu fi înțeles întrebarea. Și nici pe romanul care se străduia să vorbească limba prizonierului.

— Dacă-mi dai voie, slăvite... — se oferî Oroles — aș încerca eu. Vorbesc destul de bine limba aceasta barbară !

Cu un gest rapid, generalul îngădui.

— Cum te numești, prietene ? îl întrebă repede Oroles în dacă.

— Durpaneus, fiul lui Cocles, din tribul costobocilor, din Podiș.

Oroles traduse.

— Întrebă-l — porunci generalul — cîți oameni are Decebalus ?

— Are atîți cîți îi trebuie ! șopti, istovit, dacul, deși și-ar fi dorit vorbele săgeți îndreptate împotriva semețului acesta de general. Dar forțele îl părăseau treptat. Astăzi, în zori, i-au sosit oști din îndepărtatele stepe dintre Pyretus¹ și Tyras². Pe-nserat și la noapte, vor sosi și alte oști în ajutor chiar și de la tevrișci și iazygi³...

Generalul se săltă din scaun, furios.

— *Tevrișci și iazygi*, da ! Dacă nemernicii de marcomani i-ar fi atacat, cum promiseșera împăratului !... Dar ei au atacat oștile noastre. Acum, însă, în Panonia, sub flamura lui Domitianus, romanii îi trec prin vîrfurile săbiilor lor !...

Dacul făcea eforturi disperate să nu se prăbușească. Singele mult — ce i se scursese din trup — îi zugrăvise pe chip paloarea morții care-l cuprindea.

— Unde e Decebalus ? mai întrebă generalul.

Dacul, însă, tăcea.

— Ia-i tradus ? se supără Tettius.

— Desigur, spuse Oroles, dar tace...

Un ofițer îl înghionti cu vîrfurile spadei.

— N-auzi ? repetă Oroles întrebarea, văzînd că prizonierul dă iar semne că e viu. Unde e regele Decebal ?

— N-nu... Nu spun !... abia șopti el. Dar cînd Oroles traduse, vîrfurile spadei ofițerului, care-l trezise în urmă cu o clipă, iar îl animă. Tresări, privi năuc la cei de față, apoi, pîrînd a realiza unde se află, surise :

— E plecat din cetatea de scaun... E la Potaissa, să aleagă un ginere pentru fiică-sa...

Tettius rămase perplex.

— E nebun ! ? strigă el, arătînd spre prizonier.

— Nu, e numai un muribund, slăvite ! spuse Oroles. Tar muribunzii spun adevărul

— Dar e incredibil ! ! strigă iar generalul. Cea mai puternică oaste a lumii se află la fruntariile țării sale, iar regele pleacă în peșit ! ?

¹ Prut.

² Nistru.

³ Triburi din nord-vestul Daciei.

4. Dar Decebal nu plecase în peștit...

Sărutîndu-și fiica pe frunte, o încredință mătușii sale, Dochia, sora regelui.

— Ia-o, Dochie, și-o du la loc de pază pînă o trece primejdia. Vegheaz-o așa cum te vegheam eu pe tine cînd, copilă fiind, te păzeam să nu cazi pradă celor ce ne călcau, cu gînd dușmănos, vatra.

Privirile regelui cătau zarea întunecată. Se făcea a ploaie, a furtună și soarele pierise dincolo de zăbarnicul munților. Nori mari, grei, negri se învîrtejeau pe cer și regele vedea, parcă, în urgia de sus, năprasna ce bătea la fruntariile țării.

— Ah, gemu ei, dacă bunul Durpaneus ar reuși să-l înșele pe netrebnicul de roman ! — O zi ! O zi, îmi mai este de trebuință să-i zăgăduiesc romanului trecerea.

O umbră se strecură în camera stăpînită de tenebre, pe pereții căreia, dimpotriva ferestrelor, se-alergau fulgerele ce luminau noaptea.

— Ce este, Durhanes ? întrebă regele.

— Căpitanul Rholes, slăvite !, se înfățișează cu o treabă ce nu suferă amînare...

— Să intre !

Căpitanul se strecură în încăpere. Se plecă ușor, dar mina regelui îl împiedică :

— Ridică-te, Rholes ! porunci Decebal. Ce vești ne-ai duci din defileu ?

— Rele, mărite rege. Oroles ne dă de știre numărul legiunilor...

— Le-am aflat deja, căpitane, mi-a trimis un sol viteazul Vezîna, mîna mea cea dreaptă.

— ...și ne mai dă de știre că avem în cetate, chiar între noi, aici, un ochi rău, care vede pentru vrăjmaș.

Decebalus se plimbă în lungul încăperii.

— Numele lui, căpitane ?

— Toricos-grecul ! Cu trebuințe și pe lingă cancelaria mării tale... și care ne mai învață cîte ceva școală copiii...

— Cel fără de un ochi ! ?

— Întocmai, mărite !...

Regele își reluă plimbarea cea fără de hodină, cu pas larg, potolit.

— Adu-l aici, căpitane ! Și, văzînd că ofițerul se precipită spre ușă : O clipă : mai are în cetate... între ai noștri... vreun cirac ?

— A... mai avut, slăvite...

— Pe cine ?

— Pe Europe, sclavul, și el grec, și el cu unele trebuințe pe la curte...

— Să fie adus și el ! porunci iar regele.

— Din locul unde a fost trimis, slăvite, nu mai e drum de întorcere...

— Aha ! făcu tare Decebal. Am înțeles că i-ați și dat răsplata cuvenită. Buuun ! Atunci, să fie adus Toricos !

Rholes bătu o dată din palme și doi ostași îl împinseră în încăpere pe grec.

— Făclii ! porunci regele.

Cînd se făcu lumină, grecul, prăvălit la picioarele regelui, gemea stîns.

— Ridică-te, Toricos ! ceru Decebal. Vorbea cu glasul lui obișnuit, cunoscut de toți, fără răutate și fără a prevesti necazul ce-l năpădise.

Grecul se tirî mai aproape.

— Ridică-te ! porunci iar regele. Fii bărbat, curaj !

Toricos se ridică. Greoi, deși nu era nici prea vîrstnic și nici prea bine clădit la trup.

— Aud că romanii te-au plătit — cît, nu știu ! —, iar ochiul tău a privit ceea ce noi am crezut de cuviință că trebuie făcut fără a afla vrăjmașul, iar urechile tale au auzit numai în folosul romanilor tot ceea ce noi, fără ascunziș de tine, am vorbit.

— Iertare, stăpîne și slăvite rege ! Iertare !

— De mă loveai pe mine, mișelule, te-aș fi iertat. Dar ai lovit întreg acest popor care te-a primit, te-a omenit, te-a rugat să-i fii oaspe și, mai mult, să le înveți copiii. Iar tu ?

Buzele — vinete — ale grecului tremurau, ar fi vrut să spună ceva, dar spaima cumplită îi secătuisese gura.

— Pedeapsa să-i fie — se întoarce regele spre Rhosles — pe potrive nelegiurii : ne-a vîndut romanilor, cu prețul vieții sale acum o să ni-i vîndă nouă pe romani. Luați-l !

5. Cînd îl treziră pe Tettius Iulianus (generalul abia ațipise după o cină lungă, udată aprig cu licoarea zeilor din amforele neguțătorului) și-i aduseră vestea că Toricos-grecul a fost găsit pe valul de apărare al taberei, pe care a urcat cu ultimile-i puteri, rănit grav fiind, aproape întreaga tabără de mii de oșteni viermuia de acum fără istov :

Ofițerul-aghiotant al guvernatorului Moesiei Superior îndeplini îndată ordinul și cadavrul lui Toricos fu înfățișat generalului.

— Are vreun mesaj ? întrebă generalul.

— L-am scotocit, slăvite : nici unul !

— Nici unul ? ! se minie Tettius. Pentru cît aur i-am dat...

— I-am *promis*, slăvite ! surise ofițerul-aghiotant : Numai i-am *promis* !

— Mă rog, mă rog !... făcu, nervos, guvernatorul. Dezbrăcați-l ! mai porunci el, deodată străfulgerat de un gînd.

Cînd îi îndepărtară cămașa, pe pieptul lui Toricos, cu litere roșii — „singe de bour“ !, strigă un sclav trac — se afla scris, în elenă : „O sută de mii de daci așteaptă la capătul defileului. Decebal îi conduce“.

— Pe Hades ! înjură generalul, după ce i se traduse mesajul. Opreți atacul de mîine ! ! ! Pe Hades !...

Și plecă să se culce.

IV

1. Decebal cîștigase, astfel, o zi.

— Cît de mulți sînt, mărite ! șopti un tînăr dac, privind, de sus de pe stîncă, valea pe care tălăzuiau soldații romani.

— Și cit de puternici, Ziraxes, glăsui și Vezina, marele comandant.

— Oh, n-am vrut, unchiule !... Eu... Doar sint mulți, nu ? ! se supără el pe sine însuși.

— Da, băiete, sint mulți, aprobă Vezina. Și ce mașini de luptă au ! Și ce cavalerie !...

Tinărul îl privi pe jumătate uimit.

— Îți rîzi de mine, unchiule ?

— Ba, defel ! Aceasta este realitatea.

— Atunci... ?

— Atunci — te întrebi — cum o să-i învingem ? ! Ei bine, n-o să-i învingem. Dar nici ușor n-o să le fie. Iar de-or trece de noi... Cînd or trece !... Or să fie atît de zdrobiți, de înfricoșați și de obosiți, încît, cînd vor da piept cu oastea condusă de rege... De mintea și de mina lui Decebal !... abia atunci vor fi zdrobiți !

Ziraxes privi lung luminile tainice din ochii unchiului său, marele preot și comandant Vezina : vorbea, oare, serios unchiul ?

— Da, da, nepoate ! mai glăsui Vezina, apucînd-o agale, în jos, pe potecă. Așa va fi ! Așa *trebuie* să fie !

2. Legiunile lui Tettius înaintau. Greu, dar înaintau. Cărarea de-a lungul firului văii nu permitea dezlănțuirea în rînduri largi a oștirii. Mașinile de război — catapultele, turnurile de asalt, podurile — se răsturnau mereu, se întepeneau pe drumeagul îngust dintre stînci, trase numai cu greu de boulenii jăpcuiți de la populația autohtonă sau culeși de trupe, în marșul lor cel lung, din Moesia și Panonia.

Se înainta greu, încet. De cum cădea seara, dacii atacau pe tăcute și, pînă ce apărarea romană se înfiripa, ucideau pe cine apucau, apoi dispăreau în întunecimile codrilor.

„Decebal aplică vechea sa tactică“, înțelese Oroles. „O să-i lase așa... pe romani... să tot înainteze, și cînd i-o veni bine, și unde i-o veni bine, harșt !, va ataca fulgerător“.

...Cînd se arătară cele două stînci, gigantice, ca două gurguie ale Infernului, Tettius le privi și spuse :

— Scylla și Caribda ! Dacă trecem de ele...

În sfîrșit, porunci atacul, pe care, indus în eroare de „mesajul“ grecului, îl întîrziase o zi.

Sunară trîmbițele. Cohortele se orînduiră de luptă. Cavaleria se pregătea să pornească, de va fi cazul, în urmărirea fugarilor.

Justinus Zorra, mauritanul, comandantul Cohortei I, abia ținîndu-și în bustru murgul de sub el, strigă de se clătinară munții :

— Pentru slava Romei și a soldaților ei, pentru Domitianus, înainte !

Ecoul prelungi ultimul sunet, care hăui o vreme peste vale, pînă ce tropotul răzmiilor de oameni și cai îl înghiți. Munții se înfiorară, codrul începu să freamăte. Un nor mare, negru, acoperi soarele și cel dintîi val de năvălitori fu izbit de o ploaie de grindină : cădea piatra, o piatră mare, cît nuca.

— Semn rău, slăvite ? îl întrebă pe Tettius un tribun.

— Semn bun, băiete ! îi strigă generalul ațîțat de iureșul de luptă. Semn că, fie ce-o fi, oastea romană nu poate fi înfrîntă !

De partea cealaltă răspunse liniștea.

O liniște adîncă, grea, neclintită. Ca și cele două stînci care vegheau trecerea.

— Or fi fugit ! ? spuse, intrigat, Tettius.

— Îi vom vedea curînd, slăvite, răspunse tribunul. I-am mai văzut pe daci în luptă. Și atunci venerabilul Fuscus...

Generalul i-aruncă o privire care îi cetlui gura : nu, în toiul luptei, Tettius Iulianus n-avea de gînd să discute despre cei duși de mult și care, ca și dînsul, cutezaseră să pătrundă spre inima acestei necunoscute și ciudate Dacii.

• Tropotul cohortelor se îndepărta. Înconjurat de ofițerii săi, Tettius opri al doilea val : nu era, încă, timpul său ; să mai aștepte !

Un șir firav de daci se ridică în înfruntarea romanilor abia când primele cohorte se aflară sub stinci : oastea Romei trecu prin ei ca prin paie. Abia când se găsiră în umbra giganticelor gurguie de piatră, asupra lor se prăvăli, puhoi, o avalanșă de bolovani.

De la distanță, învălmășeala ce se născu i se păru generalului vâlmășagul luptei. În realitate nu erau decît romanii — singuri — năpădiți de bolovani și trunchiuri de copaci ce li se prăvăleau din înălțimi de parcă însuși Jupiter, în supărarea sa, îi năprăsnuia...

Un curier călare se-nfățișă guvernatorului Moesiei :

— ...Sintem pierduți, slăvite general. Înseși *Furiile* s-au abătut asupra-ne !... Cad stinci, copaci se prăvălesc peste noi !... Și de parcă n-ar fi de ajuns, nori de săgeți înnegresc crugul. Iar de te atinge vreuna... numai să te atingă !... atunci...

Tettius Iulianus se albi la obraz :

— Sint ...otrăvite ! ?

— Întocmai, slăvite !... *Prefectus*¹ Augustus Libellus tocmai de-o astfel de zgîriietură a căzut, fulgerat, din șa. *Legatus legionis*² Maris Vellus-Vittelius, care s-a aplecat asupra-i, să îl ajute, a pățit-o la fel. Acum se află în drum spre apa Stixului, iar chinurile zbaterii sale nu se vor opri decît la porțile imperiului lui Hades...

Generalul-guvernator se ridică în șa. Cîțiva tribuni aflați în preajmă-i îi urmară exemplul.

— Pentru slava imperiului și a lui Domitianus, înainte ! strigă el.

Cohortele de pretorienii se puseră rapid în mișcare ; valea păru învăluită de un nor urias ; apoi, ca și cum însuși tunetul lui Jupiter Olimpianul s-ar fi prăbușit din ceruri, tropotul cavaleriei umplu crugul, pămîntul se cutremură sub greutatea cailor și a cavalerilor în armuri, aflați în șa.

¹ Comandant militar de rang ecvestru al unor unități auxiliare (*alae, cohorta*).

² Comandanțul unei legiuni.

3. Și ce ușoară păruse lupta abia ieri...

Iar acum...

Sufla un vînt puternic. Dinspre frontul dac. Valul de praf înecăcios, de platră, se abătea asupra oștirii romane — cald, lipicios, ca răsufierea tulbure a unui balaur. Praful gri-argintiu se-aseza în gît, în nas — se cimentuia acolo, împiedicînd răsufierea oamenilor și a animalelor, sufocîndu-i.

În zori încă, Tettius Iulianus dăduse ultimele ordine de luptă. Comandantului *balearilor*¹ îi ordonase să-și așeze oamenii — praștierii — împreună cu altă oaste ușor armată în linia dinții. Călăreților gali și spanioli le ordonase să se așeze în pîlcuri de izbire chiar în fața aripii stingi a armatei dace. Pe numizi² îi orînduise în așa fel încît să împiedice trecerea riului de către aripa cea dreaptă a dacilor. Romanii propriu ziși marcau spatele frontului cu cavaleria grea, cu care de luptă, făcute după modelul celor siriene tocmai la imboldul generalului Tettius, cu *catapulte*³ și *baliste*⁴; tot romană era și pedestrima din partea centrală a frontului.

Oroles cunoscuse din timp toată această ordine în luptă a romanilor, pe care o și transmisese la Sarmizegetusa, de îndată ce fusese sigur că va fi urmată întocmai. În mai multe rînduri descrisese, pentru cei de acasă, și mașinile de luptă, noile catapulte romane, „carele siriene” cu secerătorile de la roți și cu pintenul metalic de străpungere înfipt în vîrfurile oștii, balistele mult mai perfecționate, care improșcau valul de atacatori — fie călăreți, fie pedestri.

Nu uitase să trimită acasă și amănunțite descrieri ale altor arme, ale tacticii pe care o practica în luptă o anumită cohortă sau alta, adunate de la multele noroade supuse de romani.

¹ Luptători cu praștia din Insulele Baleare, situate în imediata apropiere a Spaniei.

² Locuitori ai Numidiei, regiune din nordul Africii, călăreți iscusiți, curajoși.

³ Mașini de luptă pentru aruncat bolovani.

⁴ Mașini de luptă pentru aruncat fie pietre, fie scurte lăncii.

Acum, puțin mai departe de pretoriu, prefăcându-se absorbit de măreția priveliștii, Oroles studia din nou — „dacă mi-a scăpat ceva ? !“ — scuturile spaniole și gale, mult asemănătoare, în aceeași măsură în care li se deosebeau săbiile ; cele ale spaniolilor — scurte, ușoare, ascuțite la vîrf, numai bune pentru felul lor de a ataca, mai ales împungînd decît tăind ; cele ale galilor — prelungi, fără vîrf, cu tăiș ascuțit...

4. Vezina — dincolo de valul de pietre zăgăzuit de parapetul de nuiele — privea, în vale, măcelul.

— I-am cam împruținat, mărite Vezina ! spuse unul dintre căpitani. Dar blestemații ăștia vin încă, și tot vin, și vin...

— Da, oftă marele preot și comandant de oaste. Iată de ce s-a și bucurat regele de acel răgaz de o zi... de o singură zi !... pe care bunul și înțeleptul nostru Oroles ne-a înlesnit să îl ciștigăm. Cu cît îi vom întîrzia mai mult, aici, la porțile Transilvaniei, cu atît putem spera dacă nu într-o victorie, atunci într-o pace care să nu fie cea romană...

Căpitanul Rholes oftă și el.

— Mda, *Pax Romana* ! De nu erau Oroles și ai lui !... Ne costă ceva aur, dar...

Privirile lui Vezina scrutară zarea.

— Nici tot aurul pe care îl avem n-ar mai valora cît o piatră seacă, dacă romanii ne-ar subjugă... Or, sfaturile și veștile ce ne vin de la Oroles, direct din tabăra romană, oricît ne-ar costa, tot nu ne costă prețul suprem : libertatea noastră și a pămîntului nostru...

5. După obicei, romanii încinseră lupta cu unitățile auxiliare.

Urmărind atacul, Tettius nu-și putu înfrîna un gînd :

— Pe Jupiter, întocmai ca la Canae, cînd cu Hani-bal !...

Undeva, deasupra, speriați, trei hultani rostogoleau cerul...

6. Rhodes' primi un curier; apoi un altul. Păreau ciobani de prin poienile însorite ale munților. În realitate — erau iscoadele sale, care se strecurau printre taberele și patrulele romane pe cele mai tănuite poteci, pe care nici pasărea cerului nu le-ar fi putut descoperi.

— Mărite Vezina, cuteză el să-l trezească din privegherea văii. Vin călăreții gărzilor pretoriene — trupele de elită ale imperiului. În fruntea lor se află însuși Tettius Iulianus! Vrea să deschidă valea cu ajutorul caveriei cuirasate. E ideea lui și, după cîte ne-a dat Oroles de știre, caută, în acest fel, să evite surpriza neplăcută încercată de predecesorul său, nenorocosul Fuscus...

Vezina se-ntoarse întunecat de griji. Ceru platoșa sa de luptă: o cuirasă din piele luată de pe spinarea unui zimbbru, ce nu putea fi răzbită nici de paloș, nici de săgeată. Coiful său, din fier călit în sînge de bour și placat cu aur, îl refuză: preferă unul simplu, ostășesc. Acum, nu mai părea ceea ce fusese o clipă mai înainte: marele preot. Ci exact ceea ce trebuia să fie în astfel de clipe: ostașul, comandantul, marele strateg dac ce, cu prețul vieții de va fi nevoie, va zăgăzui aici, la fruntariile Sarmizegetusei, invazia uriașului imperiu care spera — și încerca — să cuprindă și Dacia.

7. ...Cînd năvăliră călăreții spanioli și gali, apele rîului, furtunoase și destul de adînci, între malurile nu prea îndepărtate, le opriră elanul; la fel o păți — după cîte se vedea — și cavaleria dacă, deși — ochiul nu-l putea înșela pe Tettius — părea obișnuită cu astfel de lupte, ba, generalul ar fi putut jura! — chiar într-adins și aleseseră dacii acest loc! Bulucindu-se unul într-altul, caii se opriră. Întăritați de propriile lor strigăte de luptă, învîrtind bezmetic deasupra capetelor săbiile, cei ce alcătuiau călărimea lui Tettius nu mai știau ce și cum să facă. Simțind terenul nesigur sub copite, animalele fornăiau, jucau pe loc făcîndu-le precar echilibrul călăreților.

Hultanii se roteau, încă zbuciumați, pe cerul ce se împieclea de praful stîrnit sub răsmiile de copite...

8. ...Rholes, ceilalți căpitani, și ei grăbind spre marea înclăstare, priveau vrăjiți : această era Vezina ! ? Îi cunoșteau curajul, bărbăția, i le văzuseră în viltoarea atîtor lupte. Acum, înainte de a coborî cele trei sute de trepte care despărteau vîrfurile stîncii de platoul văii, Vezina se opri, ridică miinile pentru rugă, proslăvind cerul — aici — senin, roșietic spre zarea încotro amurgea soarele și dincotro, mugind că un bour orbit de furie, venea cospitorul. Și buzele sale rostiră tare :

— Pămînt străbun, apără-ne ! Iar de nu vom fi noi mai tari, acoperă-ne cu țărîna ta sfîntă !

În clipa în care piciorul său stîng fu gata să apese întîia dintre cele trei sute de trepte, spre coborîre, parcă amintindu-și ceva, vocea sa puternică adăugă :

— Și tu, mare zeu Zamolxe ! Să ne ai în pază !...

9. ...Dacii pârură a se trezi primii. Apucîndu-i pe galii uriași, pe jumătate despuiați, și pe spaniolii echipați ca de paradă, bușiră cu ei rîu. Cum cădeau, călăreții, pînă să se dezmeticească, erau furați de valuri. Busculada era totală și lupta primelor pîlcuri de călărime se transformă, treptat, într-o înclăstare ca între pedestri.

În pofida nereușitei, Tettius rămînea calm : să fi intuit el toate acestea ! ?

Făcu semn unui ofițer, iar acesta trîmbiță de trei ori. Era semnalul pentru pedestrime.

Pe manipule, pedestrașii se avîntară și ei în apele vijelioase ale rîului ; dar nu pătrunseseră încă întîile rînduri, că și pedestrimea dacă se avîntă la atac, de parcă și pentru ea ar fi răsunit, ca un semnal dinainte știut, trîmbița romană.

Se ciocniră, repetat, de mai multe ori și, spre stupefacția marelui general, de fiecare dată cînd părțile se retrăgeau pentru o vreme, să-și refacă rîndurile, dacii păreau tot mai mulți.

— Să fie un miracol ! ? tună Tettius.

— Ce anume, înălțimea ta ? întrebă un tînăr ofițer, ce părea și el stupefiat de modul în care decurgea lupta.

— Nebunia aceasta !... Faptul că dacii par din ce în ce mai mulți ! ?

Ofițerul surise trist.

— Par numai, înălțimea voastră ! În realitate ai noștri sînt cei care rămînt tot mai puțini !...

10. Rholes, rămas acolo, pe înălțimea steiului, înconjurat de ajutoarele sale, de iscoadele sale, care se tot perindau cu vești, privea lupta.

— Nu mai vin ca un tăvălug... grăi el ca pentru sine. Fiecare stîngen și-l cuceresc cu prețul singelui. Pas cu pas, moartea îi seceră pe vrăjmași.

Cînd și cînd, chiotele de luptă ale dacilor răzbăteau pînă sus, la el, unde, sub chivăra tot mai întunecată a cerului, privirile sale vegheau zarea, iar oamenii săi de legătură duceau veștile la marele Vezina, sau le purtau mai departe, spre inima țării, unde, cu ultimele rezerve, sta gata să se prăvale, din munții săi, asupra năvălitorului, regele Decebal.

Un gînd negru răzbătu pe chipul căpitanului cînd i se aduse vestea că ultimii daci din rezervă intraseră și ei în luptă :

— Da — șopti încet — da, ultimii. Deci, numai întinericul i-ar mai putea opri, totuși !

Și șoapta lui răsună ca o rugă.

11. ...De-a valma, leșurile spaniolilor, balearilor, galilor și romanilor erau tirite de ape, la vale, tot mai departe de încrîncenarea luptei.

— Canae !... Tapae !... gemu generalul. Să fie, oare, vrerea destinului ?! Să aibă, oare, barbarii asemenea generali, care să se fi adaptat tacticii puhoaielor ce ne înșoțesc ? Cu nepu...

Nu-și termină vorba, întrerupt de ceea ce — iată, se putea vedea aieva — se desfășura acum chiar dinaintea ochilor săi : după mai multe replieri, dacii deodată își strînseră rîndurile, refăcură rapid frontul și, pieziș, pe ambele flancuri, învăluiră unghiul de atac al trupelor romane care, după primele izbiri, abia se închegase.

— Parcă ar ști, blestematul ! gemu iar Tettius, repetînd : Parcă ar fi știut dinainte ce intenționam, unde și cum voiam să lovesc ! !

Învăluind triumghiul de foc al vrăjmaşului — prea înaintat acum şi lipsit de călărima grea, care să-l apere pe margini — dacii nu-i slăbeau defel pe romani : nici „broasca ţestoasă“, făcută din scuturile împreunate, nici alte manevre de zădărniciere nu le dădură peste cap planul şi, curînd-curînd, forţa izbirilor din flancuri fu atît de mare, încît trupele romane se destrămară. Respinse, primele linii ale cotropitorului se retrăgeau în dezordine, iar rîndurile i se răreau vizibil. Dintr-un nou avînt, cavaleria dacilor răzbătu pe urmele fugarilor, goniţi ca de o mare spaimă.

— Mişei ! scrişi generalul. Cum mai fug ! Am să-i decimez pe laşii ăştia !...

Pocni scurt din degete şi grosul trupelor rămas în rezerva sa porni la atac. Tremura cîmpia strînsă în chinga munţilor, se-ntuneca zarea de mulţimea călăreţilor.

— A-ha-ha-haaa !... acum să te văd, Decebalus !... răcni, vesel, generalul. Acum să te văd !

Izbindu-se de primul val al călărimii romane — înarmată cu sulite lungi şi harnaşamente întărite, — cavaleria uşoară dacă se opri ca în faţa unui zid. Apoi, după o scurtă ezitare, întoarse, pornind într-un galop nebun, cu gînd să mai treacă o dată riul, înapoi, să se replezeze dincolo de apă.

Atunci, generalul, liniştit, aşteptă să se întîmple ceea ce, nu cu mult în urmă, pusese la cale cu comandantul numizilor.

Trimbiţele romane despicară aerul încins — scâmos parcă — al văii arse de luptă, de trei ori lansîndu-şi semnalele scurte, două cîte două. Se îţi mai întîi un nor de parf, apoi, din locul unde se aciuisse, irumpse un pîlc de călăreţi din cavaleria numidă. Înşelătorii oameni ai deşertului îşi ridicaseră caii din cîmpie, unde zăcuseră, ca morţii, ore în şir, cu călăreţii aşisderea şi, în trap întins, purtînd, pe lîngă armamentul obişnuit, săbii mascate sub platoşe, cu scuturile pe spinare, se îndreptau spre cavalerii daci ca unii ce, sătui de luptă, doreau să

se predea. Ordine transmise din om în om despică ră pîlcul dacilor care, din mers, înconjură pîlcul celor vreo șaptezeci de numizi.

Numizii azvîrliră sulitele și scuturile, apoi, „dîndu-se prinși“, întoarseră caii și porniră, în pas cu noii lor stăpîni, spre vadul de trecere.

Cavalerii daci n-aveau ochi pentru prinși, se vede; privirile lor erau numai pentru cavalcada nebună a romanilor ce li se aflau pe urme. În mijlocul apelor înspumate, numizii își scoaseră, dintr-o dată, spadele de sub platoșe și, așezîndu-se spate în spate, i-atacară pe daci. Luați prin surprindere, aceștia căzură cu zecile. De altfel, păreau că nici nu mai știau dincotro să se păzească.

Urmărind lupta, Tettius zărea doar luciul săbiilor numide fulgerînd în soare și cavalerii daci ce se prăvăleau, ca secerați, în volbura cenușie a apelor...

— Ei, proverbiala șiretenie numidă! suspină el, comic. Ce zici, Despinos, frumos jocul?!

Tînărul ofițer schiță un zîmbet: pe el, unul, scena cu numizii îl îngrozise. Dar acest lucru nu îl putea spune comandantului suprem.

— Frumos, înălțimea voastră, frumos! răspunse el moale.

12. — Numai întunericul o să-i oprească!... strigă din goana calului și Vezina.

Un căpitan ce călărea alături întări și el:

— Întunericul, da!... Numai întunericul! Dar...

Vălmășagul luptei îi învălui dintr-o dată și le întrerupse vorba.

Un singur strigăt de luptă se prăvăli din față și de pe cele două laturi asupra puhoiului roman.

Năucite de atac, forțele dace se opriseră brusc; apoi, mai înainte ca primele lor rînduri să o pornească la asalt din nou, munții se răsturnară și nori de bolovani și trunchiuri de brazi se revărsară asupra atacatorilor romani. Era ca și cum, într-o clipită, un vulcan se prăvălise cu furia lavei și stîncilor zvîrlite peste poporul de oameni și căi ce pătrunsese tocmai în gîtul acesta strîmtat al văii.

Cînd se mai limpezi crugul, nu mai rămaseră decît vaiele de moarte ale celor căzuți și nechezatul animalelor ce piereau strivite : dăci, cu paloșul în dreapta, cu sau fără scuturile lor mici, rotunde, se amestecară, într-o luptă crîncenă corp la corp, cu romanii.

V

1. Oroles îl opri pe tribunul Scopias.

— Augurii sînt de partea noastră ! ? întrebă el.

Tribunul, grăbit să încalece, se opri o clipă cu un picior în scara șelei :

— De partea noastră, dar... jertfele sînt numeroase. Două lăgiuni, ce-au deschis atacul, sînt mai mult decît decimate : zece tribuni, doi *prefectus* și un *legatus legionis* și-au pierdut, de-acum, viața !...

„E trist, e trist, că nu sînt de două ori, de zece ori mai mulți cotropitori uciși !...”

— E trist, e trist, nobile Scopias ! spuse Oroles, cu chipul stîns de orice lumină, în vreme ce inima sa cînta :

„E trist, e trist, că nu sînt de două ori, de zece ori mai mulți cotropitori uciși !...”

2. Mulțumit, la început, de șiretenia numizilor și de pierderile grele ce le cauzaseră aceștia dacilor, Tettius Iulianus nu luase cunoștință, încă, de drama ce încununase vijeliosul atac al cavaleriei sale cuirasate. De acolo, de unde își fixase el punctul de observare, gîtul văii, unde avusese loc tragedia, nu se vedea bine.

Acum, Tettius căuta să-și ordoneze gîndurile, frazele ce avea să le dicteze, după bătălie, sclavului său anume desemnat să noteze, pentru posteritate, faptele sale de vitejie.

„...Puțin distanțate între ele — avea să dicteze pentru început — cohortele, la rîndul lor, îngăduiră fiecărei manipule de asemenea să se distanțeze între ele. Nu era o tactică romană, nu ! Îndeobște oștirea se așeza în cohorte strîns, fiecare cu steagul său în frunte. Acum, anume am poruncit ca rîndurile oștirii să se strîngă abia în fața dușmanului.

...Am gândit că dușmanul avea, mai întâi, să descopere numărul uriaș al romanilor, iar cohorte și subdiviziunile lor astfel aranjate aveau să sporească mărirea ostirii imperiale. Stringându-și, apoi, rîndurile în fața primelor valuri, ostirea Romei avea să arate dacilor, dintr-o dată, și forța sa!

...Astfel s-au și petrecut lucrurile.

...Neclintită, neostoită, ca un uriaș tăvălug, ostirea romană prăvăli asupra inamicului greutatea propriei sale mase și pe aceea a armelor sale. Iar trupele dăde, mai mult sprintene, mobile decît puternice, alergau, bezmetic, fără țintă. Încă la prima ciocnire, lovitura romană fu năprasnică, oastea dacă dădu înapoi...⁴.

3. Soarele abia își închidea rana sîngerie după mânia serii.

— Dispari, mare ochi al zilei, dispari! gemeau, cu sîngele șiroind din răni, dar cu paloșul încă rotindu-se în mina lor, luptătorii daci.

— Dispari, dispari, zeu al zilei! gemeau, murind sau striviți de oboseală, ostașii marelui imperiu.

Cu toții — atacați și atacatori — doreau să vină mai repede izbăvitorul întuneric al nopții: pentru odihnă, pentru sfat, pentru ogoirea răniților și strîngerea morților.

4. ...Înaintase ca o furtună.

Pustiitoare furtună!

În lectica sa — singur — sau în clipele de adăstare prin dese opriri ce le făcea, Tettius Iulianus rămînea pradă îndoielii sale: îi va învinge, oare, Roma pe barbari?! Nu pune mare sprijin pe cei din juru-i: aceștia cîntau pe struna oficială, iar după ei victoria nu putea fi decît a Romei. De ce? A, argumentele curgeau riu: „Nu este Roma, deja, stăpîna lumii? Nu are Roma cea mai bună armată?... cei mai buni generali? Nu Roma este temutul pedepsitor al oricărui dușman dinlăuntrul sau din afara nemărginitului său imperiu?!“.

Mai mult temei punea marele general pe spusele tînărului neguțător. Sigur, Numa nu era meșter în meșteșugul armelor, nici nu cunoștea prea bine — poate — potențele uriașei mașini, care era armata romană ! Dar Numa știa multe despre daci — doar trăise, o vreme, între aceștia ! Iar Numa... Numa îl avertiza tot timpul : „Nu te încrede în fuga dacilor de dinaintea oștilor tale ! Ei se refugiază în codrii lor de nepătruns, dar nu de frică : acolo, așteaptă momentul prielnic și, conduși de luptători dirji, pînă și copiii și moșnegii devin ostași“.

— Mda, făcu cu glas tare, Tettius. E ca în povestea cu ursul : paloș am, curaj am, arc am... Dar unde-i ursul ? ?

Se foi în blănurile ce i se așezaseră în lectică. „Așa ! gemu el de plăcere, cînd găsi o poziție de tihnă. Și, pentru că veni vorba cu ursul : matahala sperie codrul, azvirle — numai prin groaza ce-o răspîndește — toate jivinile în ascunzători, dar pe urmele sale pășește tot timpul un val de ființe mai mici ale pădurii : Cine știe ? ! Poate cîndva, ceva... Și — gata, ursul le va servi de ospăț !...“.

Se pare că și împăratul înțelesese destul de repede cit de mare era răspunderea ce i-o încredințase generalului și ce hotărîre de năprasnă luase atunci cînd își aruncase oștile împotriva Daciei. Din Panonia, unde Domitianus însuși crezuse că va face doar o plimbare plăcută, dar germanicii se opuneau cu îndîrjire — scrisorile lui vesteau acest lucru, nu zvonuri în jurul focului de tabără, cînd ostașii vorbesc vrute și nevrute !... — Soseau sfaturi temperatoare : ... „Precauție“, „curaj controlat“, „nu crede într-o victorie ușoară“...

„Nu crede într-o victorie ușoară !... surise generalul unui gînd... Dar a nu crede într-o victorie ușoară înseamnă să crezi, totuși, în victorie ! ?“.

Privi cîmpia, apoi munții vineții la orizont : „Ce-or fi ascunzînd, oare ? Cohortele lui Decebalus, venite într-ajutor de la vecini ? ! Sau ce ?“.

Un ofițer de legătură îl trezi din reveriile sale : nici o veste de seamă din adîncul înclăștării, deși chipul cenușiu al oșteanului nu prevestea ceva bun !

Incet-încet înserarea cuprindea valea aceea neprimitoare...

„Pe Venus cea iscată din spuma mării ! îşi spuse Tettius. Cum să urmăreşti, sute de mile, un duşman care dispăre din cale sistematic, după ce distruge totul ? ! Cum să-l iei de păr şi să-i tai capul cu spada, dacă nu-l vezi ? Dacă n-a apărut încă ? ? !“.

Şi — iată-l : apăruse. Mult mai curajos, mult mai puternic de cum crezuse el — Tettius Iulianus — de cum crezuseră toţi ofiţerii săi...

5. Marele Vezina se găsi, dintr-o dată, împresurat.

Lîngă el — doar un luptător, „căpitanul Rhemaxos. Opt pretorienii, călări, conduşi de un decanus, închiseseră cercul în juru-i. La cîţiva paşi, din afara cercului, un *tribunus militum*¹ le da ordine :

— Viu ! Prindeţi-l viu ! Viu îl vreau ! Este un mare...

Rhemaxos slobozi săgeata din arc şi lungul semn al zeiţei Thetis se înfipse în grumazul tribunului, care, mort, se prăvăli din şa.

Toţi odată, pretorienii se repeziră, cu caii cabraţi, asupra lui Rhemaxos. Dacul fandă, şi paloşul lui — cînd crezu că e bine — doborî un atacator. Un altul, însă, se prăvăli, cu cal cu tot, peste căpitan, care, lăsînd friul, făcu un salt şi se lipi de pămînt, cinci paşi de copitele strivitoare. Se rostogoli, reveni în picioare, zvîrli arcul. Dar nu şi săgeţile : una cîte una le înfipse, aruncîndu-le cu stînga, ca pe nişte lăncii, în pretorienii ce se repeziseră asupra-i. Toate erau otrăvite — nu trebuiau decît să zgîrie carnea ! Unul după altul, cinci pretorienii se prăbuşiră din şa, îmbrăţişînd, spasmodic, pămîntul pe care îl cotropiseră, căutînd — cu furie şi speranţă — să-şi smulgă semnul morţii din trupuri.

Alţi şi alţi pretorienii, călări, de asemenea, se adunară să ia parte la încheşţarea cu cei doi daci.

— Mărite, zvîrlă-te din şa şi prefă-te mort !... strigă Rhemaxos către Vezina.

¹ Ofiţer din statul-major al unei legiuni.

O clipă îi păru a nu fi fost auzit ori, poate, înțeles de marele comandant dac.

Țroindu-și drum cu paloșul, Rhemaxos se apropia tot mai mult de marele său prieten și comandant.

— Sări din șa, slăvite !... Prefă-te...

O suliță romană i se înfipse între omoplați. Simți un val fierbinte cum îi alunecă pe spinare, pe sub cămașa de lână.

— Slăvi... mai apucă să strige. Apoi brațele îi căzură de-a lungul trupului, căută să-și mai amintească unde se află, i se păru că în poiana de sub izvor, că un bour uriaș îl apasă cu copita pe piept, că Zenania, soția sa cu cosițe bălaie, care-i dăruise trei prunci, cîntă alături, culegînd flori...

6. Se-ntunecase. Căzuse greu întunericul și dintr-o dată soarele — parcă furat de mina unui uriaș — alunecase, pe negîndite, dincolo de coama munților.

Iar o dată cu întunericul se potoli și încreștarea.

Dacii pieriră ca niște stafii.

Chiar și morții lor dispărură...

Cercul lor de foc se despresură și romanii răsufară, deodată, ușurați : iată, liniștea se înstăpînea, rece și dușmănoasă, plină de umbre vrăjmașe ce dau ocol ; dar e, totuși, liniște.

Ostașii se prăvăliră în iarba udă de singe. Ah, ce bine era acum ! De n-ar fi fost vaietele acestea ale muribunzilor !...

Mergînd printre morți, printre răniți, printre manipule căzute într-un somn ca în neființă, Tettius începea să înțeleagă că greul abia avea să vină și că, poate, nu va fi nici o victorie romană — nici ușoară, nici grea...

Undeva, pe malul rîului — pe malul drept, ocupat de romani —, între două mașini de război distruse, zări hoitul unui cal. Căzuse, se vede, în prima oră a luptei și zăcuse mult sub soarele neîndurător : cu picioarele în sus, umflat, avea o burtă uriașă. Cîțiva pași mai încolo se aflau un armăsar roib, splendid, și o iapă. Rănită la șold — primise lovitura unei lănci — iapa ne-

cheza tinguitor, prelung. Ca și cum ar fi dorit să se contopească cu durerea ei, lipit de ea, roibul îi lungea rana când și când, nechezînd și el încetîșor, parcă a încurajare.

— Luați animalele de aici! porunci generalul unuia dintre ofițerii-aghiotanți. Iapa să primească neîntîrziat îngrijirile necesare!...

Mai departe, în acel git al văii, care scăpase, în vremea atacului, privirii sale, Tettius găsi, prinși sub stînci și sub copacii ce se prăbușiseră peste ei, mulți dintre cavalerii cuirasați ai Romei; atinși de aripa morții, ei mai implorau ajutor, cu glasuri arse de neostoita sete de dinaintea ultimului suspin. Cîte un cal, cu picioarele strivite sau cu sulilele mici, dace, frigîndu-i măruntaiele, necheza spăimatec; alții, atinși de săgeți, se chinuiau, cutremurați de spasmele durerii; otrava, prea puțină să-i omoare, îndestulă să-i paralizaze, oricum îi scosese din luptă...

7. Vezina se trăsesese cu greu de sub movila de cadavre. Cuirasa din piele de bour îl salvase de spadele romane. Năucit încă de vuietul bătăliei, cu forțele sleite, gîndul i se îndreptă, totuși, spre viteazul Rhemaxos. Nu, n-avea să-l lase acolo, între pretorienii pe care chiar el îi trimisese în lumea de umbre a lui Hades.

Culese roua de pe frunze, își umezi buzele. Parcă primi apa cea vie! Simți că prinde puteri. Nu-l mai chinuia cercul de fier din jurul frunții. Se răcorea treptat — dar, pe el, noaptea rece nu-l înfrigura: straietele, hărtănite de luptă, îl apărau totuși. Dar și de nu l-ar fi apărat, știa rostul codrului-frate. În el dacul găsește umbră pe arșiță, și căldură la nevoie, și foc de-i place să frigă o ciută, și ciută de-i vreme de ospaț.

Codrul-frate! Munții aceștia — cit a mai hălăduit prin ei! Fiece potecă îi este cunoscută, fiecare piatră. Aici a vînat, dincolo — a innoptat, în ceea parte s-a oprit la Izvorul fecioarelor, de și-a astîmpărat setea, iar acolo, departe, peste măgura aceea învăluită în noapte, a mers într-o zi cu prințul Decebal, încă flăcău pe atunci, de a vînat urși.

Tremură frunza codrului; e vîntul de noapte, care înalță ceața prin văi, sperie animalele mici și trezește ursul. Oare pas de om se-aude, ori umblet de animal pe poteci ascunse de frunzișuri? Urechea marelui Vezina stă la pîndă, mîna i s-a încheștat pe spadă. Să fie tot romanul acela, ce l-ar fi putut răpune, dar care îi croise cale de fugă?! Cine să fi fost? Și ce rosturi să-l fi mînat să-l apere pe el, Vezina, în loc să-l fi răpus?

Iarăși se clatină frunzișul, altfel de cum îl unduiește vîntul nopții... Vezina trage ușurel spada din teaca de piele. Mușchii i se-ncordează ca un arc: acum, va izbi!

O umbră apare și se retrage iute un pas înapoi. Spada licăre fulgerător prin întuneric, dar tăișul ei nu prinde, în cale, dușmanul. Luat de iureșul loviturii Vezina se sprijină în mînerul fierului ce-a intrat pe jumătate în pămîntul pădurii. Dă să se ridice, să tragă și spada, dar fie puterile-i împuținate, fie pămîntul de-i prinsese arma nu-i îngăduie o mișcare lesnicioasă.

...Se trezi cum fierul celuiilalt, vrăjmașul, îl țintuia între omoplați. Rămase stană. O voce răgușită întrebă în latină:

— Cine ești?!

— Dac! Dac!... grăi Vezina și vorba lui de răspuns răsună ca o lovitură pe care ar fi dorit s-o dea dușmanului.

Mintea lui căuta o scăpare: doar nău ieșise din infernul acela, de sub mormanul de cadavre, din mîna morții, ca să sfîrșească tot sub spadă romană — dar singur, ca un fugar, în tainița codrului.

Virful spadei romanului slăbi apăsarea.

— Vezina!?

Numele fusese rostit ca o șoaptă, mai mult fusese mirarea din el, decît suflul rostirii lui în dacă.

— Marele Vezina!! repetă, de astă dată destul de tare, romanul.

Vezina întoarse ușor capul.

— Da, Vezina, rosti el. Dar tu?

Romanul retrase spada. Spuse scurt, șoptit :

— Da, ești marele Vezina. Ia-ți spada, slăvite, și să intrăm cât mai adânc în codru. De nu mă recunoști după glas — vremea ne este potrivnică, uităm repede glasul, și înfățișarea, și ochii celor plecați !... — apoi află, mărite, că sînt Oroles cel trimis cu misiune de taină la Roma.

— Oroles ! glăsui, uimit, Vezina. Tu ! ?

Frunzișul greu al pădurii li se tot închidea pe urme, înghițindu-i. Oroles îl îndemnase pe marele Vezina s-o apuce înainte, pe cărâruie, iar el îl urma, mergînd repede, parcă alungați de un gînd rău.

— Tu m-ai tot ocrotit în luptă ! ? spuse Vezina într-un tîrziu.

— Eu, slăvite.

— Ei, băiete, o dată mi-ai fost atît de la-ndemină, că tare ți-aș fi zburat coiful tău chipeș cu cap cu tot, dar nu știu ce mi-a ținut mîna, m-a oprit să omor, astfel, un fiu al neamului meu, un frate...

Oroles surise în bezna codrului, dar marele șef n-avea cum să-i vadă chipul. Urmau, amîndoi, calea abia licărindă ce le-o indicau putregaiurile fosforescente din marginea potecii ; oameni ai pădurii, amîndoi, îi știau rostul.

Mai merșeră, astfel, o vreme. Apoi Vezina se opri brusc, ca la o poruncă numai de el auzită.

— Rhemaxos ! șoptiră buzele sale. Trebuie să mă-n-torc, să-l scot pe Rhemaxos de-acolo !... Și făcu gestul de a se întoarce.

Brațul lui Oroles îl opri însă.

— Nu e nevoie !... Nu mai este nevoie... Pe Rhemaxos l-am scos eu dintre morți. Trupul lui doarme acum, aco-perit de cetină și lespezi de stîncă. Și-a aflat locul de veșnică odihnă prin grija mea...

Vezina oftă ușurat parcă de o povară care i se lua direct de pe suflet. Oftă și Oroles... Apoi marele coman-dant, alungîndu-și neodihna și umbra cea grea a morții ce îl mai chinuiau încă, întrebă :

— Te întorci în tabăra alor tăi ?... Romană, am vrut să zic...

— Da, trebuie! spuse Oroles. Mi-o poruncește datoria! mai adăugă el, hotărît. Mi se va simți lipsa și...

— Mda...

— Dar mai întâi, slăvite Vezina, trebuie să fac, ca, în chiar această noapte, la Decebal — marele nostru rege — să ajungă vestea că, în pofida acestei bătălii ce o câștigară, romanii sînt slăbiți, nu mai au forțe să atace, mai departe, cetățile noastre din munți. Să-i hărțuie, dară, întruna, să nu le lase timp de odihnă, să-i lovească mereu... Se vor retrage, negreșit se vor retrage! De altfel, din Panonia, le-a sosit vestea că oștile romane s-au împuținat rău sub loviturile germanicilor. Imperiul nu mai are, deocamdată, aici, în acest colț de lume, alte forțe proaspete, nu mai are încă! Iar de la Roma sosește solie după solie ce aduce, în scrisori cu sigiliul împărătesei Domiția ori al unor senatori credincioși, nemulțumirea Senatului față de insuccesele în luptă și secătuirea totală a vistieriei...

— Așa, dară!? exclamă, uimit, Vezina. Fiule, vino să-ți dau îmbrățișarea părintelui tău pentru cîte mi-ai spus. Veștile tale fac, fiecare, cît o armată ce ne-ar fi sosit într-ajutor.

Îl îmbrățișă scurt, iar Oroles simți pe obrazii bărboși ai marelui comandant dac sarea lacrimilor de mulțămîtă.

Adăstară iar, cîteva clipe, apoi tinărul dac grăi:

— Abia cînd luna aceasta, ce se născu de trei zile, va slăbi cît secera de grîne, Decebal să trimită solie de pace romanilor. Să aleagă flăcăi și comandanți chipeși, în costume de mare cinste, și să ducă marelui comandant al armatei romane daruri mărețe, care să-i fure privirile și să-i întunece mințile. Iar cel ce va conduce solia să nu fie nici măria sa, regele dacilor, Decebalus, și nici tu, slăvite Vezina, nici alt mare șef al poporului nostru...

— N-o să se minie împăratul pe-o astfel de solie? întrebă Vezina.

— Ei, o să se minie, negreșit că o să se minie — rînji Oroles —, dar așa și trebuie! În acest fel Dece-

balus o să-l lase pe împărat să creadă că dacii cer pace, c-o vor, pentru a nu-și mai uide flăcăii prin lupte, dar că nu țin cu tot dinadinsul s-o aibă, de n-o vor și romanii...

— Iar romanii o așteaptă...

— ...precum cerbul cerboaica la miezul de noapte din vremea boncănitului! Nu mai au nici bani, nici oameni, nici cu ce înlocui marile lor mașini de luptă strivite sub stîncile aruncate, ieri, în încheștare!...

Sus, ca o geană, doi nori se despărțiră și, între ei, tresări o rază de lună. Euceafărul de dimineață își iți și el, timid, înțuia licărire.

— Mă grăbesc, slăvite! mai spuse Oroles. Rosturile mele printre romani încă n-au luat sfîrșit. Dar va veni și vremea aceea! Mă închin înainte-ți ca în fața regelui meu, pe care n-am, acum, bucuria să-l văd. Asigură-l, slăvite Vezina, din parte-mi, că voi face totul pentru ca cele ce mi-a încredințat, cînd am purces pe lunga cale, cea grea, a Romei, să se împlinească întocmai...

— Du-te, fiule! grăi Vezina. Și bucură-te! Cele ce mi-ai spus fac mai mult decît tot aurul ce ni-l rîvnește cu atîta sîrg cotropitorul!

Întunericul se strînse și mai tare împrejurul comandantului' oastei dace cînd Oroles dispăru, mistuit și el de codru, pe drumul său de întoarcere în lagărul roman...

8. În cortul său, Tettius încerca să adoarmă. Gînduri mii i se năzăreau sub frunte, nu-i dădeau pace, îi măcinau nervii. Duse cupa cu vin, acru, oțetî, prost, la buze și, oftînd, zise:

— Oh, de-ar fi ținut ziua aceasta cît două! Dar noaptea?... noaptea, ce poți face?!

— Poți găsi un sfat bun într-o noapte bună! îi răspunse un glas aspru, bărbătesc, un glas cunoscut.

Marele general tresări; cutele perdelei de la intrarea cortului se mișcă și înlăuntru, cu hainele minjite de sînge, pătrunse un oștean.

— *Ecastor!* înjură, ca un sclav, generalul. Dar e chiar Numa Marcus Secundus!!! În carne și oase!

Tinărul rise, se înclină, apoi, parcă nedorind să-și creadă privirilor, își îndulci glasul, întrebînd uimit :

— Dar ce-mi văd ochii!? În cupa aceea se află vin?!

Tettius Iulianus aruncă scirbit conținutul cupei pe jos.

— Vin e... Dar e acru ca scuipatul lui Hades!...

— O, și eu care credeam că am pus să mi se care zadarnic, pe urme, un chiup zdravăn cu ceva din licoarea zeilor ce a plăcut atît de mult iubitului nostru comandant, slăvitul Tettius Iulianus!

Bătu din palme și ofițerul de gardă trase în lături draperia-ușă : un sclav cit un zdrahon păși în cort, se înclină și apoi depuse lingă Oroles chiupul cu vin. După care, se retrase în aceeași tăcere evlavioasă ce îi guvernase și apariția.

— E chiar dintr-acela!? nu-i venea lui Tettius să creadă.

— Pe gustate, slăvite! susură Oroles. Dar pentru că astfel e obiceiul — și este bine să fie astfel —, acordă umilului tău servitor favoarea să-și înmoaie el cel dinții buzele în licoarea zeilor. Nu de alta, dar ce s-ar face miine, în zori, armata imperiului fără slăvitul său comandant : cum ar mai urmări ea pe blestemații de barbari daci?!

Turnă în cupa lui Tettius, apoi bău zdravăn.

— Încet, zănatecul meu prieten! se lamentă comandantul. Altfel, mie n-o să-mi mai rămînă o picătură!

Oroles, zimbînd plin de sine, bătu cu palma carnea de pămînt a chiupului.

— E îndeajuns ; adăugă el.

Tettius cinsti pentru împărat, apoi goli cupa dintr-o dată.

— Ei, da, adevărat licoarea zeilor! tună, mulțumit, romanul. Te saltă și dintre morți, blestematul ăsta de vin. O fi mult pe-aceste meleaguri?!

— Mult, mult de tot!... răspunse Oroles.

— Eh, de-aș putea ocupa țara aceasta mănoasă a barbarului !... oftară buzele, roșii de-acum, ale lui Tettius.

— A ta va fi mâine, slăvite !

— Glumești ! rîse Tettius. Abia mi-au mai rămas oameni să păzesc ce bruma de teritoriu am ocupat !

— Da, dar nici lui Decebalus nu i-o fi moale, molfăi, parcă, Oroles, cuvintele.

— Crezi ? Barbarul are forțe destule... Cel puțin așa mă fac ofițerii mei să înțeleg.

— Dar de unde, slăvite ! Doar dacă le-or fi venit ceva ajutoare !

— Crezi ? repetă generalul.

— Un luptător dac, înainte să-i fi ușurat ieșirea su-fletului, a mai apucat să-mi spună că le vin și le tot vin ajutoare...

Tettius părăsi jilțul, în care se cufundase, ca împins de un resort.

— Da, le vin ajutoare ! Lor le vin ajutoare, pe cînd mie, împăratul îmi trimite doar ordine : „ocupă, fă, desfă“ !... Auzi — răbufni el — mi-a dat dispoziții cum să organizez trimiterea aurului dac la Roma !!! Ca și cum, de-acuma, gata, aurul dac se și află în mîinile noastre !

— Vine și asta, slăvite ! Dacii au atîta aur cît să le rămînă și lor, după ce vor da Romei partea leului !

Ochii lui Tettius luciră :

— Crezi ?

— Ei, doar l-am văzut !... Și ce-am văzut eu ? ! Doar vistieria regelui nu se deschide pentru fiecare străin care li-i oaspete !...

Generalul, vădit înfierbîntat, începu să măsoare cor-tul cu pași mari.

Oroles ridică chiupul umplu, — pentru a cita oară ?

— pocalul lui Tettius Iulianus care, de fiecare dată, i-l întindea ascultător.

— Mda, zise el, continuîndu-și, gînditor, preumbla-rea. Au aur mult. Cu acest aur i-or fi năimit și pe ger-manici... pe cvazi și marcomani..., de ne-au stat dim-potrivă !

Rise scurt.

— Și totuși — continuă după o vreme — e afurisit rău Decebalus ăsta, de-a pus el la cale revolta cvazilor și marcomanilor... Tare aș fi vrut să fiu de față cînd marele împărat, stăpînul lumii, Domitianus, a fugit mîncînd pămîntul din fața barbarilor germanici...

VI

1. Sunaseră trîmbițele ? Poate... Cine și-ar mai fi putut da seama ? Vacarmul din tabără — în acest revărsat de zori — trăda nu numai zorul cu care, oameni și animale, se pregăteau de luptă, ci și faptul că răsmii de oameni n-aveau, la această oră, decît un singur gînd : să ucidă, dar să scape ! Gîndul acesta nu le dase pace toată noaptea.

Puțin mai tîrziu, toată valea vui. Tabără după tabără își zvîrlea afară călărimea, pedestrimea, mașinile de război. Astfel încît, în nici o jumătate de ceas, sub ordinele ofițerilor, armata romană se orînduia, se încolona, pornea sub boarea zorilor de zi spre locul de cu seară hotărît. Peste poiene, prin păduri, tăvălugul războiului se prăvălea, răscolea crugul. Fugeau ciutele — ciopor —, vuia codrul de tropotul animalelor mari. Fugeau, parcă, și păsările cerului.

...Curînd, valea se mai lăți : o cîmpie, verde încă, ținea, pe malul drept, riul. Pe covorul ei o apucă armata. Se mergea mai ușor, călărimea iar se încolonase, nu mai tropotea în fir, dar și dușmanul vedea acum lesne sporul de oameni și animale de luptă care îl ataca. Departe, acolo unde valea iar se închidea cu stînci, ca niște porți, și pe unde — spuneau cercetașii — și apele riului abia se strecoară, trebuie că veghea dușmanul.

În mod sigur, dacii îi văzuseră pe romani. În mod sigur și pîndașii lor vesteau puhoiul care se rostogolea, acum, ca un uriaș potop — armata romană. „Îi vom învinge !“ gîndeau romanii. „Imperiul... Marele Imperiu nu poate să simtă la nesfîrșit, în coasta sa jungherul dac !“

Riul își purta vijelios și nepăsător apele la vale... „Îi vom opri!” scrișneau vorbele între măsele daci. „Vor simți ce înseamnă să ne atace la noi acasă! Vor simți forța și fierul dreptății noastre!” Și val după val riul repeta această amenințare...

Marele general, singur în lectica sa, rumega și el doar un gând: „Îi vom învinge, oare?”

Sus, pe meterezele naturale ale munților, marele rege dac gândea și el: „Desigur, trebuie să-i oprim!... Dar îi vom opri, oare?”

Cîte o unitate, întirziată din cine știe ce pricină, venea în trap săltat să se alăture marii armate.

Fiecare își știa locul, știa ce avea a împlini, și totuși, cîte un ofițer de legătură alerga, pe calul în spume, spre lectica marelui comandant, să ceară ordine noi, să afle, să spună, să-ntrebe, să capete curaj.

Sub soarele ce abia cobora de pe munte, se înălțau, poleite cu argint, patrulaterale puternice de lăncii ale cavaleriei grele: ea avea să izbească prima!

Urma cavaleria ușoară, de urmărire, formată mai cu seamă din supuși africani ai imperiului; venea, oarecum, în dezordine, parcă de nimeni ascultînd, parcă plecată doar într-o plimbare alene. Dar cine ar fi privit cu atenție, i-ar fi văzut puterea, i-ar fi aflat tăria — în caii sprinteni, ușori, în săbiile late, numai bune de despicat în două dușmanul urmărit din apriga goană a calului.

În spate, în lungi dreptunghiuri, venea pedestrimea: umăr lingă umăr, pavază lingă pavază. În rîndurile dinții, purtătorii de lăncii lungi, cu care putea fi stăvilit atacul cavaleriei dușmane — de va fi; apoi, minuiitorii spadelor drepte, al căror meșteșug nu îl știa nimeni la fel de bine ca oștirea romană.

Și iar răsunară trîmbițele de tot felul, și iar crugul se uimi de zbuciumul și vînzoleala unităților romane.

Numai sus, sus, în capul văii, acolo dincotro cobora, parcă, soarele, liniștea împărătea singură peste toate.

Și totuși, mici cît niște jucării, se iviră primii daci. Tot călări și tot într-o ordine desăvîrșită. Și ei zăriseră marea armată ce le venea dimpotrivă.

2. Un călăreț purtînd o *lacerna*¹ se apropie în goana calului de lectica generalului. Se opri brusc, cabrîndu-murgul, pîrînd că va da peste înaltul personagiu pe care îl deranjase, apoi, îndepărtînd cu vîrfurile spadei lungi și încovoiate perdelele care-l ascundeau privirii contrariază a lui Tettius Iulianus, spuse scurt :

— *Pax teeum !*²

Supărat vizibil de acest brutal și nepoftit musafir, Tettius se săltă mînios între perne :

— Cine a... ? începu el. Dar, zăbind rictusul feței măslinei a străinului, se potoli tot atît de brusc. Schiță chiar un zîmbet. Fii binevenit ! Fii binevenit ! glăsui el, dîrîndu-și o vorbire cît mai dulce. Sper că vei fi primul care să-și îndemne vitejii la atac împotriva barbarilor daci ? !

— *Habet* !³ rinji măsliniul. Decebalus, Hades să-l aibă în pază, își poate comanda un *hipogeum*⁴...

— *Pro pudor* !⁵, continuă Tettius, cît p-aci să nu te recunoșc, viteaz fiu al numizilor !

Măsliniul rinji iar. Îl privea pe general, cu aerul că îi face o favoare dacă el, șiretul și curajosul fiu al deșertului, își pleacă luminile ochilor pe figura acestuia. Iar în tot acest timp vîrfurile spadei sale încovoiate, de Damasc, cu minerul bătut în pietre scumpe, sta ținînd la o parte perdeaua, dar poate că, tot atît de bine, și ținînd pieptul nevrednic al marelui comandant de oști. Tettius, însă, se prefăcu a nu observa nimica. Știa el de ce este în stare sălbaticul de *numid*, dar în bătălia ce urma, crîncenă, cavalerii africanului îi erau de mare ajutor.

— După luptă, marele Tettius se va cobori să mă onoreze cu o vizită sub *velariumul*⁶ meu ?

— După luptă ?... tărăgănă Tettius răspunsul.

---

¹ Pelerină cu glugă.

² Pace ție !, salut intrat în limba latină din vorbirea oamenilor deșerturilor, de la evreii nomazi, prin intermediul primilor creștini.

³ Așa este ! (lat.).

⁴ Cavou antic, se construia sub pămînt.

⁵ Spre rușinea mea... (lat.).

⁶ Cort (lat.).

— ...Voi pune pe luptătorii mei să cînte ceea ce voi, romanii, numiți un *epinicium*¹, mai spuse numidul, fiind, de acum sigur că răspunsul nu putea fi decît afirmativ. Ridicîndu-și de pe cap *pileolusul*² lacernei, el descoperi un chip tăiat aspru în abanosul feței, cu o barbă neagră-neagră, creată, încadrîndu-i — ca și părul — sîrmos — figura.

— Salve! spuse el deodată și, dînd pîteni calului, care iarăși se cabră amenințător pentru o clipă, pe picioarele de dinapoi, dispăru în iureșul oastei, care trecea, și trecea, și trecea...

3. Dacii se-apropiau și ei de cîmpul de bătaie. Scoteau niște sunete care, amplificate de ecoul văii, păreau ceva asemănător cu strigătul lupului pornit după pradă.

— Strigătele astea?... — spuse generalul. Ce-or fi vrînd cu ele?

Un ofițer veteran surise strîmb, apoi își dădu cu părerea:

— Slăvite general, așa ne par nouă, dar pentru ei... vedeți... or fi avînd vreo semnificație: poate curaj și îndemn?!

Și, într-adevăr, rîndurile dacilor se strîngeau, pasul li se făcea mai dîrz.

Dacii se găseau de partea cealaltă a riului, cînd Tettius Iulianus, nemairezistînd nici el, probabil, de unul singur tensiunii dinaintea atacului, îndepărtă perdelele lecticii și privi peisajul ce i se înfățișa. Deasupra primei linii, barbarii înălțaseră steagurile de luptă — un fel de dragoni cu capete de lup. Călăreți aprigi, pe cai mici, dar iuți, cu cușme mari, din blană de oaie, purtînd dragonii aceia ca pe-un drapel, scoteau chiote scurte și, în galopul nebun al fugarilor arși de pîtenii înfipti adînc în coaste, îi făceau să geamă prelung, aducînd cu urletele de lup pe viscolele albe ce bîntuiau, iernile, aceste meleaguri.

¹ Cîntec de slavă, de victorie.

² Glugă (lat.).

Tettius privea scena îngîndurat. Credința sa în victorie se stîngea treptat, deși... Le privi rîndurile — nu prea erau multe ; doar dacă nu se vor prefăce în ostași codrii adînci din împrejurimi !

— Pe Iupiter Magnum ! spuse tare, generalul. Doar barbarul acesta de Decebal n-o fi însuși *Deuclion*¹ !

Strigătele de îndemn ale căpeteniilor dăde răzbăteau pînă la lectica marelui comandant roman. Tettius privi iarăși rîndurile vrăjmașilor : se mai înmulțiseră sau, doar, își răriseră steagurile, să pară mai numeroși ? !

Primele linii de călăreți dăci ajunseră cam la o bătaie de catapultă.

Acum oștile se aflau față în față.

Pîlcuri mari de călăreți dăci se apropiau, la pas, de rîndurile romane. Mai aproape ! Și mai aproape !...

Atît de aproape ajunseseră de rîndurile dinții ale cavaleriei grele imperiale, încît un aruncător puternic de lance ar fi putut lovi pieptul unui roman.

Tettius aștepta. Știa el ce știa.

Măsliniul cel fără chip sub gluga lacernei sale se găsea, desigur, la postul său, gata — la cel dinții semnal — să pornească asaltul. Nu, nu va suna nici o trîmbiță, nu va răpăi nici o tobă, ci doar...

Tettius își privi eșarfa mare, roșie ca focul petalelor unui mac de mai, cu care, iată, își ștergea de transpirație ceafa. N-avea decît să ridice această eșarfă și primul val atacator ar fi izbit ca un berbece rîndurile barbare.

În acele clipe, dintre ofițeri și dintre oșteni nimeni — poate — nu știa cum va izbucni bătălia !

„Dar eu, generalul lor, știu oare ? Eu, cel care, iată, cu o eșarfă sint gata să trimit la moarte răsmiile de oameni, știu eu, oare, care va fi sfîrșitul luptei ?“

4. Și deodată, măsliniul numid zări, arzînd, în soare, eșarfa în mîna generalului.

---

¹ Potrivit legendei, după potopul lui Zeus — prin care acesta a ucis neamul omenesc — Deuclion și zeita Pyrra au repopulat Pămîntul aruncînd pietre peste umăr, ce se transformau în oameni.

Scoase un chiot răgușit, prelung, ca cel al coiotului singuratic plutind peste umbra rece a deșertului, noaptea sub lună.

Chiotul umplu valea, se izbi, năluc, de stînci și, ca înseși bubuiturile lui Marte, se prăvăli înapoi, peste cei din mijlocul cărora pornise.

Pe calul său, numidul țîșni ca o săgeată dintre rînduri; ai lui îl urmară și, curînd, pămîntul începu să se cutremure sub copitele cailor lor. În curentul iscat de galop, pulpanele lacernei africanului păreau aripile unei pajure în zbor.

— Ui-uuuh-ha-a-ay ! răsuna, plină de urletul lor înspăimîntător, valea.

Generalul se infioră.

Apoi pe buze îi apăru un zîmbet a cărui lumină pală i se prefiră pe chip.

— Ciudat ! Ce ciudat ! șopti el. Parcă ar fi o pajură !... Pajura imperială intruchipată de un african ! ? !...

Cu săbiile ridicate în dreapta, sus, sclipind albe în soarele ce depășise coamele munților, cavaleria numidă nu mai cunoștea stavilă, iar lacerna cea albastru-oțelie a căpitanului cu chip măsliniu dispărea tot mai mult la orizont.

— Acum, oftă, parcă eliberîndu-se dintr-un necaz, marele comandant roman, *peractum est*¹ cu barbarii lui Decebalus !

Coborîse din lectică, amortît. Se destinse. Se plimbă împrejurul ei, sub privirile atente ale ofițerilor aghiotanți. Nu voia — și făcea eforturi — ca cei de față să-i deslușească neliniștea.

— *Hic abdera*² ! auzi un glas.

Se întoarse, mirat.

— Salve, mărite general și prieten ! îl salută același glas.

Generalul și-aruncă, grăbit, privirea spre noul venit. Zări un chip cunoscut, tot numai zîmbet.

¹ S-a sfîrșit ! (lat.).

² Te înșeli ! (lat.).

— Salve, prietene ! spuse și el. Dar ce-mi văd ochii ! glumi generalul. E chiar prietenul meu, Numa, care, în toiul luptei se înfățișează nu în car, nu pe cal, ci ca un umil *pedisequi*¹... Oare ți-au murit toți caii, amice ? ! mai adăugă, continuând să glumească, dar cu greu ascunzându-și nervozitatea, marele comandant al uriașei armate romane.

Oroles zîmbi cu un aer misterios, privi, o vreme, zarea tivită de pîlcurile de călăreți, apoi pocni scurt din degete și, întorcîndu-se pe jumătate, porunci :

— Calul !

Marele general admiră în tăcere alura plăcută a proaspătului său prieten, deloc războinică, tunica simplă de carbass² albastru, țesut undeva, pe malurile Nilului, sandalele moderne, din piele fină, la care fuseseră adăugate doar niște apărători de gleznă, tot din piele — dintr-o piele neagră, tare, care sta țeapănă pe picioarele tînărului și pe care el, Tettius, n-o mai văzuse pînă atunci, probabil adusă din Orient —, aceeași piele din care părea să-și fi făcut și casca pe care și-o așează peste *flava coma*³, care-i împodobeau, în cascade aurii, ceafa puternică.

Generalul îl privi cu intensă uimire :

— Ei, *carrissime*⁴, îmi dau seama, cu *extra humanum gaudium*⁵, că vei lua parte la luptă !

Oroles surise, apoi impunse zarea cu degetul arătător :

— Adică — acolo ?

— Da... surise generalul, privind pe urma degetului amicului său. Dar, deodată, privirea sa surprinse tocmai momentul în care coloana numidă, ajunsă în iureș la malul riului, întoarse pe jumătate, se prelinse de-a lungul firului de apă, apoi iar întoarse și se reîncadră, în urma atacatorilor, ostoindu-și treptat nebunul galop într-un trap mărunt.

¹ Sclav de însoțire, care alerga, pe jos, în urma stăpînului.

² Bumbac.

³ Plete bălaie (lat.).

⁴ Scumpule (lat.).

⁵ Cu bucurie supraomenească (lat.).

— Șiretul !... Vulpea deșertului, nesuferitul ăsta de numid !... făcu generalul și din spusele sale era greu să discerni de grăise cu ură înverșunată sau doar cu admirație...

5. Într-o clipită, ca la magicul semnal al unui *taumaturg*¹, oameni, cai, mașini de luptă, de o parte și de alta a apei, luară cu asalt undele înspumate ale râului. Alte și alte pîlcuri se succedau vertiginos.

Luați de avînt, călăreții Romei se-aruncau în vîltoare. O strînsă încheștare se stîrni, din care, cînd și cînd, peste vacarmul luptei, izbucneau ordinele comandanților, răcnetul de pe urmă al celor loviți, nechezatul vreunui cal, în prag de moarte.

Numai râul continua să curgă nepăsător, la fel de tulbure și la fel de involburat, purtînd pe valuri platoșe și scuturi, harnașamentele aurite ale vitejilor comandanți căzuți ; curînd, apele sale oțelii-albastre se înroșiră de sîngele mult, al luptătorilor — daci și romani deopotrivă.

Tettius Iulianus, văzîndu-și oștile oprite din vijeliosul avînt, spumega de furie. Sperase ca, încă la prima izbire, valul dac să fie zdrobit.

Trimise, în grabă, noi ordine comandanților de cohorte și legiuni. Ceru unuia dintre ofiterii săi de legătură să i se ordone comandantului *numid* să execute, cu cavaleria sa ușoară, o manevră de învăluire.

...Toate, însă, se dovediră zadarnice : dacii parcă juraseră ca, oricît de puțini ar fi fost, să nu-i lase pe năvălitori dincolo de linia albastră a râului.

Atunci, Tettius mai dădu un ordin. Și, în cîteva clipe, trei mii de călăreți — șase cohorte —, care alcătuiau rezerva sa specială, trecură în trap săltat : erau întări- rile cerute de mersul luptei. Dacă nici cu acest nou val lucrurile nu aveau să se schimbe în bine pentru romani...

Generalul se tot plimba, îndrăcit, în jurul lecticii. Zvonul luptei răzbătea prea viu pînă aici pentru ca — și fără veștile purtate de curieri — să nu fi realizat că dacii nu dăduseră defel înapoi.

¹ Ghicitor, mag, iluzionist.

Pedestrimea — centurie după centurie, manipul după manipul — adăsta încă. Puțini dintre pedestri își aveau, acum, locul în luptă, iar strimtoarea pe care, milenii la rând riul și-o săpase în munte, nu le permitea să se desfășoare.

— Aici va fi un nou Termopile ! strigă ajutorului său un centurion. Dar — glăsui el — nu generalul Tettius Iulianus va fi în rolul bravului Leonida !... Lăncieri — ordonă el, zărind, încă de departe, agentul de legătură ce sosea în galop — pregătiți armele !...

Pe șleaul cît o șa al văii, rămas liber, pe lângă ei, trimbe de călăreți săgetau, una cu caii, drumul spre marea înclăstare ; dar cum se avîntau, cum li se răreau rîndurile. Uciși sau răniți, caii, prea grele fiindu-le leșurile spre a fi purtate de apă, formară cu vremea un soi de stavilă în calea riului. Curînd, chingile malurilor nu-i mai putură sta în cale și, scăpată, apa se lăți, mai ales în partea dincotro veneau romanii. Dimpotrivă, pe celălalt mal, pe care se mai zăreau, venind încă, întărituri pentru daci, apa nu amenința să irumpă.

Ca un zvon, apoi din ce în ce mai clar, un ordin umplu valea :

— Trageți leșurile !... Trageți leșurile cailor și creați drum liber apelor !...

Pămîntul — puțin cît era presărat peste piatra muntelui — se noroise strașnic și roțile marilor mașini de luptă nu mai puteau fi urnite. „Asta să fi urmărit barbarii !?“ nu se hotăra, încă, Tettius. Dar încrîncenarea cu care, chiar jertfindu-se, daciî doborau caii cavaleriei romane numai alături de stavila ce se formase, întărind-o, astfel, arăta limpede că nu întîmplarea i-ajuta pe apărători.

Nu numai ea !...

VII

1. Dacă — o dată cu zorii lăptoși, indeciși — santinelele romane ar fi avut ochi și pentru înaltul cerului de deasupra taberei, ar fi observat cum, unul după altul, de

pe un tăpșan, își luară zborul trei porumbei. Dar, poate, uimirea lor ar fi fost și mai adâncă, dacă ar fi avut curiozitatea să iscodească cine anume îi îndemnase, la îngîtnarea nopții cu ziua, în zborul lor hazardat : aici, în crucea munților, răpitoarele erau la ele acasă, de la ulii firavi și ereți, la vulturii al căror plisc putea ucide un vițel numai din două-trei lovituri. Atunci, ei ar fi văzut că autorul vrăjitei migrații a penaților călători spre locurile doar de ei știute era însuși negustorul roman, care, deschizînd o ușiță tainică a unui chiup de vin, lăsa hulub după hulub să-și ia zborul.

Ultimului porumbel Oroles îi prinse de picior o pânglicuță pe care se aflau cîteva desene ce ar fi dat de furcă luni de-a rîndul celor mai buni lucrători de taină ai Cămarilor imperiale : un cap de vultur, trei săgeți, două coifuri germanice și un cap de porumbel...

2. În lectica sa, urmînd coloana — al cărei capăt se afla departe, în față, la 2 mile — Tettius Iulianus, cu privirea ursuză pierdută în peisajul de basm pe care îl străbătea, mormăia ordine scurte, laconice, nu prea clare, cînd vreun ofițer de legătură îi întrerupea gîndurile.

Și deodată, marea armată se opri.

Se așternu o liniște adîncă ce cuprinse și păsările cerului ; ele încetară să mai zboare de la o culme la alta, de la un copac la altul...

Trase puțin perdeaua lecticii.

Un ofițer tocmai se apropiase.

— Ce este, Severus ? ! Ce mai este ? se burzului generalul.

Ofițerul schiță salutul roman, apoi raportă lapidar :

— În față ! Mult înainte !... Oștirea lui Decebalus !... Cîtă frunză și iarbă !...

Chipul generalului păli.

— Nu cred. Apoi, imediat : Să fiu dus acolo ! porunci el.

Sclavii purtători de lectică iuțiră pasul. Apoi începură să alerge, strecurîndu-se cu greu pe lîngă șirurile de ostași, ocolind prin albia rîului, prin bolovani, marile mașini de asalt.

În sfârșit, se opriă.

Despicînd cu spada cele două perdele ale lecticii, Tettius Iulianus privi culmea din față pe care, unul lîngă altul — mii ! — se aflau ostașii daci.

Oroles, călare, abia prididînd să țină companie ilustrului său prieten, descălecă și el.

Tettius nu-și putea crede ochilor. Dar acolo, încotro privea el, era zarea amenințătoare, în care, sub soarele arzător, scuturile dace luceau grele, prevestitoare de rău.

— Să fie oare oștirea lui Decebalus ?! îngîină el.

— Oștirea dacă, slăvite, murmură — și el cu o voce pierdută de amenințătoarea priveliște — un ofițer roman.

Acum înțelegea. Decebalus își concentrase întreaga oștire aici, în defileul acesta, singura poartă — pe calea aleasă de romani — spre inima țării, Sarmizegetusa. Totuși, prudentul general roman nu își putea dezlipi privirile de coama muntelui ce apărea ticsită de ostași inamici.

— O fi... îngăimă el. ...O fi iar o cursă de-a barbaru lui acesta ticălos și isteț de Decebalus, murmură generalul, ca pentru sine. Dar pe chip i se citea — încă — neîncrederea.

Oroles se apropie de lectică.

— Dacă-mi îngăduie bunul general Tettius Iulianus, aş putea lua cu mine un ofițer, să cercetăm noi de este scorneală sau realitate ! ?

Tettius își privi prietenul ca pe o apariție izbăvitoare, bucuros.

— Fie !... spuse el. Dar... fii prudent, amice, fii prudent, de trei ori prudent !

Oroles plecă însoțit de tînărul ofițer care se oferise să-l însoțească.

Tettius îi urmări pînă ce îi pierdu din priviri. Abia atunci, întorcîndu-se spre ofițerul său aghiotant, spuse, parcă vrînd să-și scuze neîncrederea :

— E mai bine așa... Șiretenia dacilor este proverbială, iar aceea a marelui lor rege o întrece ! Cu șiretenie și curaj a pus capăt și legiunii noastre a V-a Alaudae !... Mai bine să fim prudenți !...

Ofițerul surise.

— Slăvite general, eu înclin să cred că este o scor-neală de-a barbarului... Dacă ar fi avut atîta oaste, la ce bun ne-ar mai fi trimis solii de pace pe care, din înalt ordin imperial, a trebuit să le respingem ? !

Generalul își plecă gînditor fruntea, mormăind :

— Mda, le-am respins din înalt ordin imperial, dar Domitianus, slăvit să-i fie în veci numele, n-a fost aici, cu noi... *îngă noi...* să vadă ce și cum... Altfel nu ne-ar fi poruncit să nu primim soliile !...

Ofițerul vru să spună ceva, dar, printr-un gest al mîinii, generalul îl opri și continuă tot el :

— ...În ceea ce îl privește pe barbar... pe Decebalus... poate că nu vrea, efectiv, să-și mai ucidă tinerii într-un război pe care, iată, nici nu-l pierde, dar nici nu-l cîștigă și pe care și noi, de altminteri, nici nu-l cîștigăm, dar — s-ar putea — să-l pier...

În clipa aceea Oroles reapăru de după un dîmb : abia mai mergea. Nu mai era călare, spada o mai avea în mîna, dar coiful îl pierduse, se vede, și de undeva, de sub tîmpla stîngă, i se prelingea, năclăindu-i părul și obrazul, o diră de sînge.

— Slăvite..., începu el, dar puterile îl părăsiră și se prăvăli înaintea generalului.

Tettius se aplecă chiar el să-i ducă un poc al cu vin la buze.

Curînd, obrajii lui Oroles se mai colorară. Deschise ochii și, mișcîndu-și buzele, rosti :

— Daci... Cîtă frunză și iarbă !... Iar tînărul meu însoțitor... o săgeată... ca și mie !...

Pleoapele i se așternură iarăși, grele, peste albastrul de peruze al ochilor.

Mai mult prin gesturi, Tettius Iulianus ordonă ca rănitul să fie întins în propria lui lectică. Abia apoi reuși să articuleze gros, emoționat, răgușit :

— Înapoi ! Repede — înapoi, întreaga oștire !

— Înapoooooooo !... reluară, ca un ecou, vocile ofițerilor.

O trîmbiță, apoi alta... și alta, și alta — sunară semnalul de retragere.

Și întreaga armată, de multe mii și mii de romani, făcu cale întoarsă.

3. Ploua încet și des cu picături mici, reci-reci, întocmai ca în pădurile germanice, întunecoase și pline de primejdii.

Mai mulți curieri i-aduseseră, în ajun, câteva epistole din partea împărătesei Domiția, de la diferiți senatori interesați de „soarta trupelor“ plecate să-și dea viața pentru „țeluri nefolositoare imperiului“, pe coclaurile barbarilor daci, de unde „cine-ce să aștepte?! Decît sărăcie și vrăjmășie!“.

— Trintorii! înjură generalul printre dinți. Să supun eu Dacia, și-o să le torn aur topit în gîtițele lor de viezure, nesățioase!

Și Cancelaria Imperiului, care nu pregetă să-i trimită toate prostiile pe care, între două oște, senatorii le rumegă cu mintea lor bolnavă, plină de ineptii de atîta alcool!

Desfăcu — cu scirbavnică rîvnă — o altă epistolă, tot de la un grup de senatori. Citi furios, o vreme, apoi ordonă scurt:

— Să vină la mine centurionul Vespos! tună el.

Cît lipsi ofițerul, care alergă să îndeplinească ordinul, generalul mai citi o dată rîndurile ce îl făcuseră să-și iasă din fire:

— „...Și împăratul mai ordonă slăvitului general Tettius Iulianus să nu se lase înșelat de retragerile mincinoase ale barbarului Decebalus și, amăgit, să se aventureze între munți, la strîmtori știut fiind că dacii sînt mai maeștri în a duce la pieire pe atacatori, iar despre regele lor spunîndu-se că, la naștere, prima scăldătoare i-a fost Rîul Șireteniei...“.

„...și de va face generalul Tettius altfel decît a poruncit împăratul la sfatul drept și de nimic strîmbat al iluștrilor senatori, singur să fie vinovat și să răspundă după legile imperiului și după canoanele îndeobște cunoscute ale oștirii romane...“

Centurionul Vespos pătrunsese abia simțit în cortul marelui comandant. Era un ostaș înalt, robust, cu priviri înnegurate, pe care straiile de militar abia de nu plesneau, atît de strîns îl țineau.

Tettius i-aruncă o privire — nu-l iubea, dar avea încredere în devotamentul lui — și i se păru că are dinainte un *belluarius*¹, și nu un ofițer al invincibilei armate romane.

— Vespos ! porunci generalul.

— Slăvite ?...

— Îți acord 12 ceasuri să faci să piară de mîna unui dac... — înțelegi ! — ...curierul Tesaros, ieri sosit de la Roma.

— Slăvite !... duse centurionul dreapta la inimă, în semn de aleasă supunere și înțelegere.

— Poți pleca ! mai porunci Tettius, și se întoarse spre locul unde, pe un scut vechi, din metal, spuzea o mîină de cărbuni ce luminau palid acel colț întunecos al cortului:

Generalul se aplecă ; mîna sa încredință focului pergamentul imperial ce, parcă, îi și frigea degetele. Așteptă o clipă. Flacăra cuprinse, vie, epistola, o înnegri, o mistui. Cu vârful pumnalului scormoni cenușa, o amestecă între cărbuni.

— Dacă Tesaros dispăre... — îngăimă el pe gînduri —, eu n-am primit nici o scrisoare, sînt liberat de orice răspundere.

Se întoarse la măsura lui de lucru, luă în mîină un alt pergament, pe care, în grabă, un ofițer de stat-major mizgălise cifre și litere : era bilanțul ultimelor bătălii și — voia sau nu — trebuia, prin două scrisori expediate o dată : spre Roma — Senatului și spre Panonia — oare în ce loc ? — împăratului, să le facă cunoscut că trupele încredințate lui se înjumătățiseră, dacă nu și mai rău.

4. Lui Decebal i se înzeceau forțele : îi sosiseră întăriri din sud, de la triburile de buridavenses, cu care se și înrudea, după mamă ; din nord, de la predavenses, cavcoenses și ansamenes și chiar de la cei mai de sus, de la dacii costoboci — viteji pe care Decebal i-așteptase cu sufletul arzînd : costobocii erau munteni vînjoși, curajoși

---

¹ Imblinzitor de fiare, de obicei un sclav.

și cunoșteau fiecare colțișor din munții aceștia, cele mai de preț cetățui pe care însuși marele zeu Zamolxe le ridicase în calea vrăjmașului năvălitor.

Îi sosiseră întăriri, dar gândul cel rău nu-i da pace. Ochii săi se bucurau foarte privind cetele înarmate, care se adunaseră să fie scut și pavază țării, dar inima sa tresărea de grija zilei de mâine.

— Vezina, prietene ! îi spuse omului de lângă el, luîndu-l voinicește, cu brațul drept, pe după umerii largi. Ni se adună forțele, bătrîne !

Vezina surise obosit.

— Se adună, Decebalus, dar...

Vorbele de la sfîrșitul frazei îi rămaseră agățate, parcă, de firele asprei sale bărbi, dar regele îl înțelese. De mult se înțelegeau aproape fără a-și mai spune gândurile.

— Da, te înțeleg, prietene, spuse regele preocupat. Înțelept gîndești. I-am respins pe romani, i-am împuținat cum nici noi, nici ei n-am gîndit, și totuși, Roma este mai puternică ! Are mașini de război, are ingineri și mai are generali de temut, are o armată ! ! Pe cînd noi...

— Cetele noastre reunite !... adăugă Vezina.

— ...Trebuie să cîștigăm timp, cît mai mult timp ! Să ne-ajungă pentru a ne croi și noi o armată, o armată puternică, vitează, dar și unită, cu aceleași metode de luptă, cu mașini care s-o ajute, cu o cavalerie care să atace ca un val, nu fiecare pe seama lui !...

Un pas de soldat se apropia. Suna dîrz, hotărît, pasul pe dalele de gresie.

Vezina spuse grăbit :

— Vine căpitanul Rholes !

— Căpitanul de taină... spuse regele. Apoi tare, ordonă : Apropie-te, căpitane Rholes, și spune-ne ce vînt te-aduce înaintea noastră la acest ceas de adîncă tulburare pentru noi.

Rholes se plecă. Apoi, parcă zărind un răspuns de incuviințare în ochii lui Vezina, raportă :

— Tînărul Oroles ne-a trimis un mesaj, mărite rege.

Și cum Decebal întinse mîna dreaptă să-l primească, căpitanul de taină îi înmînă o fișie de pergament ca o panglică.

— Dar ce-mi văd ochii?! se minună regele. Apoi, întorcându-se brusc spre Vezina: Privește ce „mesaj”!...

— A fost purtat de-un porumbel, slăvite! surise Vezina. Așa este, căpitane Rholes?

Căpitanul surise și el, tușinându-și hoțeste mustața neagră corb:

— Așa este, slăvite Vezina!

Vezina luă mesajul ciudat și i-l înapoie căpitanului Rholes.

— Citește-ne, bravule! porunci el.

Atunci, căpitanul întinse mesajul ca pe un fir de lână și buzele sale, deasupra cărora mustața cîț vrabia ascundea amintirea unei vechi lovituri de spadă, deslușiră rostul nodurilor:

— Oroles, care trăiește — am putea spune — chiar în cortul generalului Tettius Iulianus... ne spune, slăvite rege al dacilor, că trupele imperiale au fost de trei ori răzbite de triburile germanice, aliații noștri cvazii și marcomanii, și că — dacă și măria-ta ești de aceeași părere — acum, mai mult ca niciodată, Domitianus ar fi gata să primească solia ta de pace!

— Să ne primească pacea?! se bucură, parcă, regele. I-auzi, i-auzi! Și cu fața luminîndu-i-se deodată: Oare așa să fie, Vezina?

Marele său general și prieten rosti surîzînd:

— Dacă Rholes ne încredințează, slăvite?!...

Căpitanul, din cîțiva pași, se-apropie de ei și, cu mesajul întins, așezat între cei doi înalți comandanți ai săi, grăi:

— Dacă-mi este îngăduit...

— Poftește, căpitane, te ascultăm! îngădui Vezina.

— Capul pajurei — începu el a desluși, împungînd cu degetul desenul din mesaj — vrea să spună *imperiul, împăratul*... Coifurile... cele două coifuri germanice... ne arată că pajura s-a înfruntat cu triburile acestui războinic neam, ceea ce știa mai de mult și măria-ta. Iar cele trei săgeți ar fi *luptele* și, desigur, *numărul acestor lupte*. Cît privește direcția lor... spre pajură... asta ne spune că *triburile germanice au invins*!... Cît privește porumbelul...

— El ar fi — pasăre blindă, care nu face rău nimănui, și care străbate, adesea, țăriile văzduhului — întruchiparea și a soliei, și a păcii! surise larg regele. M-am descurcat?

— Întocmai cum spui, măria-ta! Mesajul e sigur — mai adăugă căpitanul. Aceste desene reprezintă un limbaj pe care chiar eu, mărite rege, l-am pus la cale cu Oroles încă înainte ca slăvitul rege al dacilor să îngăduie primejdioasa misiune de taină în inima imperiului, la Roma.

Ca în atâtea rînduri cînd era tulburat, Decebal începuse să măsoare lungimea coridorului în care avusese loc scena primirii lui Rhoades. Pas greu, alert, egal.

După un timp — timp în care, cu glas șoptit, Vezina se întreținu cu căpitanul — regele se opri lîngă ei.

— Vom cere pacea, spuse el. După ce am cîștigat și această bătălie, putem să o cerem! Nu-i de rușine — cei tari, deocamdată, sîntem noi. Iar de-o va primi Domitianus...

Rămase iarăși o vreme îngîndurat.

— Să formăm o solie. Un număr de nobili tarabostoes să meargă la împărat și...

— Slăvite! spuse Vezina, însuflețit. N-ar fi mai bine să fii chiar tu acela care să-i propună marelui împărat pacea?!... Poate de aceea ne-au tot respins soliile pînă acum!...

Regele zîmbi, umplînd de lumină încăperea. Apoi, scurt, spuse:

— Nu, Vezina!

— Nuuu?! De ce, slăvite? nu se dumirea marele preot.

— Ar fi un semn de slăbiciune și de grabă din parte-ne, iar șiretul Domitianus n-ar mai dori, atunci, pacea. Cît privește soliile ce ne-au tot fost respinse... Pe-atunci romanii se simțeau cei tari, siguri de izbîndă. Acum... deși prea multă vreme nu s-a scurs, roata s-a-nvîrtit puțin!

— Să fiu eu, atunci, acela?! nu se lăsă Vezina.

— Nici tu! zîmbi regele.

— Și-atunci?

— Diegis, mai tinărul meu frate, va fi acel nobil de vază ! Ei, ce-ai rămas așa ?

Vezina clătină aprobator din cap.

— Bun ! Cît privește pe ceilalți, însoțitorii lui... o să mai vorbim, vom avea toată vremea, mai spuse regele. Apoi se-ntoarse repede și dispăru.

5. Tettius fu trezit în grabă și — constată nemulțumit — destul de brutal.

— Un sol al împărătesei — i se spuse — cere să îl primești de îndată ! raportă ofițerul aghiotant.

— Cine-i ? întrebă, încă mahmur, generalul.

— Un sol de taină, nu îl cunosc, slăvite !

Își încălță repede, militărește, niște *calceus senatorius*, un fel de ghetete din piele, cu talpă groasă, cu căputa înaltă, la spate avînd o fișie de piele ce urca pînă la începutul pulpei, iar lateral — în partea interioară a piciorului — o limbă de piele ca o semilună, *lunula*, pentru a acoperi deschizătura.

Ofițerul încercă să-l ajute, să-i închidă el ghetetele în *maleolli* — niște bumbi — de care se aflau prinse patru curele, ce „țeseau“ închizătura ghetelor ; dar generalul îl izgoni, supărat.

— N-am nici o vină, slăvite, eu... încercă ofițerul o scuză.

— Bine, bine... mormăi, ceva mai împăcat, Tettius. Și-aruncă pe umeri o togă și, luînd o poză marțială, se-așază într-o *cathedra*, un jilt portabil, nelipsit din cortul său de campanie și, la urma-urmei singura piesă din mobilierul ce dorea să-l urmeze și care — orice s-ar fi întimplat — nu admitea să-i lipsească în etapele lungilor sale peregrinări.

— Să intre, porunci el.

După puțin, în cort intră un individ mic, îndesat, aproape trențaros, cu privirea obosită, încenușată și de lumina slabă a luminărilor.

Părea un *columnarius*, un derbedeu, unul dintre cei ce își fac veacul prin *Velabrum*, ațînînd calea cetățenilor cinstiți fie pentru a le cerși ceva, fie pentru a-i prăda.

Abolla¹ ce-i stătea aruncată pe umeri neglijent îi accentua și mai mult aspectul dizgrațios, în deplină armonie cu figura lui de *cinaedus*².

— *Valete!*³ spuse el cu o voce subțirică și abia schițând o plecăciune. Vin trimis înainte-ți de...

— *Vale!*... îi răspunse generalul.

Cineadus surise hîtru, de parcă ar fi vrut să spună: „Las' c-ai să vezi tu!”, și continuă de parcă nu l-ar fi întrerupt nimeni :

— ...slăvitei Domiția, împărăteasa, care ar dori să afle, de îndată...

Generalul ridică nervos din sprîncene și, cu tot aerul său obraznic, solul crezu de cuviință să se oprească din nou ; privi și el spre general întrebător.

— Cine îmi spune mie că ești solul slăvitei Domiția și nu un șarlatan oarecare, gonind după un culcuș, o bucată de carne și o carafă cu vin ? ! făcu Tettius. Și spunînd toate acestea, surise mulțumit de „găleata cu zoaie” ce o aruncase, rapid, în capul nepoftitului care-i furase somnul. Căci, iată, într-un fel, fie cine o fi acest intrus în liniștea nopții sale, el, Tettius, i-a zis-o, s-a răzbunat. Și te-aș invita — adăugă generalul, făcînd o mină deloc prevestitoare de bine — să mă încredințezi cît mai degrabă cu cine am de-a face !

Omulețul se scotoci în sin o vreme destul de lungă, apoi dădu la iveală un inel mare de aur, care străluci palid în lumina puțină din cort.

— Longinus, vino încoace !... ordonă generalul. Iar cînd ofițerul-aghiotant se ivi, adăugă : Ia acel inel și adu-mi-l !

Zîbind, omulețul îi dădu ofițerului inelul. Apoi, prefăcîndu-se nepăsător, așteptă ca generalul să scociorască mult și bine însemnele sculptate în aur.

Tettius Iulianus examină îndelung podoaba de aur. Descoperi pe ea efigia Domiției. Atunci, brusc, trăsă-

¹ Manta sărăcăcioasă (lat.).

² Fătălău (lat.).

³ Vă salut ! (lat.).

turile feței sale se îndulcira și, deși abia își reprima sila, întinse mîna celui care îi tulburase somnul.

— *Errare humanum est !*¹ spuse el.

Omulețul rînji iar :

— *Ira furor brevis est !*²

Neavînd încotro, generalul se scuză din nou :

— Trezit în miez de noapte...

Omulețul răspunse cu rînjetul lui timp :

— Nu face nimic, nimic. Pe Cinisius Miles nimic nu-l emoționează. Și trecînd la altele : Dar pentru că tot mi-ai vorbit despre „un culcuș, o bucată de carne și o carafă cu vin“, fii bun și poruncește să-mi fie asigurate. Mie și însoțitorului meu !

Își vîrî la loc, în sin, inelul care — o știa și generalul — acorda purtătorului său înaltul privilegiu de a i se deschide orice ușa a imperiului și de a i se asculta cuvîntul de către oricine.

— Misiunea mea, bravule general Tettius Iulianus, e una singură : să aflu ce mai face negustorul care te însoțește în această neghioabă campanie, tînărul Numa Marcus Secundus, căruia slăvita noastră stăpîină îi poartă o grijă mai mult decît — rînji el — maternă !...

Uitînd compania în care se afla, Tettius zîmbi unui gînd numai de el știut. Se reculese imediat, însă, și sesizînd privirea întrebătoare a omulețului, îi răspunse afabil :

— Oh, sîntem buni prieteni, buni prieteni, nobile Cinisius Miles. Din păcate — arboră el o mină tristă, de astă dată deloc forțată — încercîndu-și vitejia de unul singur în fața liniei barbare, a fost lovit de o săgeată vrăjmașă și...

— A fost ucis ? ! scrișni omulețul.

— Oh, nu ! se grăbi generalul să-l asigure. Doar rănit !... ranit grav !... Dar acum este în afara oricărui pericol.

---

¹ E omeneste să greșești ! (lat.).

² Furia este o scurtă nebunie (lat.).

Doi sclavi intrară în cort cu cele poruncite de general pentru a-l omeni pe nedoritul oaspete, dar, îmbiat la masă, solul Domiției nici nu vru să audă.

— Doresc să-l văd chiar acum ! Și uitînd, parcă, cine era interlocutorul său, îi porunci scurt : Condu-mă, te rog !

6. Tettius Iulianus pășea mut pe urmele insolentului oaspete, mulțumindu-se să-l orienteze doar cu vorba, cînd și cînd.

Tabăra dormea și santinelele mirîiau, la intervale, țipătul scurt, ca un lătrat, care cerea parola. Atunci, oaspetele se oprea repede, aștepta ca generalul să rostească cuvîntul ce le deschidea calea și abia apoi pornea iarăși.

Se opriră, în sfîrșit, în fața unui cort mare, galben, din ușa căruia țîșni un militar, dar nu pentru a cere, răstit, parola, ci pentru a le da binețe ; era un ofițer și, după felul cum se bilbfia, raportînd haotic, Cinisius Miles înțelese că omul abia fusese smuls din așternut ca și marele său comandant.

Tettius Iulianus ordonă ofițerului să fie conduși la Numa și, totodată, să fie trezit din somn și doctorul Marcellus iudeul, cel mai vestit dintre slujitorii lui Aesculap, din cîți însoțeau marea armată.

Pătrunseră într-o despărțitură unde se afla doar patul neguțătorului.

Cînd pășiră înlăuntru, două namile li se ridicară în întîmpinare, cu palmele încheștate pe spate. Îl recunoscură, se vede, pe general căci, la lumina unei lumînări slabe, Cinisius zări cum trăsăturile lor se destinseseră. Cu toate acestea, namilele nu se reasezeră și nici nu îndepărtară mîinile de pe mînerile spadelor scurte, curbate, de un straniu model.

Oaspeții nocturni se-aplecară deasupra patului, căutînd să deslușească figura celui culcat. Cinisius chiar săltă un capăt al velinței albe, dar în acea clipă, un braț puternic îl imobiliză ca o chingă :

— Atenție, strigă atunci generalul, este un trimis al împărătesei !

Chinga slăbi și, când Cinisius ridică privirile, rămase împietrit : sabia scurtă, curbată, și fusese ridicată deasupra capului său !

— E în regulă !... mormăi o voce înapoia sa. E în regulă, copii, puteți sta liniștiți.

Generalul făcu prezentările și, de îndată, Marcellus iudeul începu să explice „înaltului oaspete“ ce anume îl pîndise pe pacientul său.

— ..Săgeata, termină el de spus, l-a lovit ușor, abia de l-a zgîriat. Dar, din nefericire, ea era otrăvită...

— Și ? ? se grăbi Cinisius Miles.

— Fortuna a fost de partea tinărului Numa. În fierbințeala ce-l încerca în acele clipe, de-i lua mințile și-i întuneca vederea, el își aminti, totuși, că o bătrână dacă l-a învățat, cîndva, în cealaltă călătorie a sa pe aceste meleaguri, ce ierburi anume trebuie făcute pentru ca sucul lor să anuleze efectul otrăvii. Acești doi copii — arată medicul, cu un gest larg spre cele două nămile — s-au suit în munți, au cules ierburile, le-au adus... Din păcate, nici tinărul neguțător, nici eu nu am știut cîte părți să punem din fiecare iarbă... Am încercat și, iată, pacientul meu, deși pare a fi scăpat din ghearele morții, doarme dus de mai multe ceasuri... Orice încercare de a-l trezi rămîne zadarnică.

Trimisul Domiției privi lung fața palidă a rănitului, tușată ușor de o tentă de roșu care se tot întărea și, zîmbind doctorului într-un fel încît acesta se cutremură abia văzut, spuse :

— Este de dorit... — și pentru dumneata, nobile Marcellus, și pentru dumneata, slăvite general... — ca tinărul nostru prieten să se facă bine. Împărăteasa Domiția dorește *mult* acest lucru !

Cinisius privi pe îndelete figurile lungi ale celor doi, peste care, din senin, coborîse aripa neagră a îngrijorării, apoi adause calm, adresîndu-se generalului :

— Fii bun, slăvite, și cere să fie adus aici, de îndată, *prefectus castrorum*¹. Cine este ?

Tettius, tot mai umit, se bîlbîi :

— Este... Dar ce anume dorești să-i spui? Eu sînt cel care...

Cinisiu zîmbi iar, strîmb, în felul lui.

— Nu, nu te deranja... E mai bine să afle direct de la mine ordinele. Oricum vei fi de față, n-are rost să ți le spun dinainte ! Fii bun și ordonă să se prezinte aici ! Apoi, scurt, sec : Deci, cine spui că este ?

Generalul nu mai cuteză decît să răspundă direct :

— *Tribunus militum*² Drusus Nero Caius, un vajnic oștean.

Se așternu liniștea.

În așteptarea comandantului taberei, trimisul Domiției se trînti pe un jîlt de la căpătîiul rănitului.

— Nobile Marcellus, spuse el, știu că ai o sarcină grea ! Apoi, brusc, întorcîndu-se spre cei doi cerberi care îl vegheau pe rănit : Voi vorbiți latinește ! ?

— Da — răspunse unul dintre ei.

— Da, vorbim — aprobă și celălalt.

Cinisiu rîse :

— Ei, dar voi doi sînteți gemeni ! se minună el. Știi, slăvite, că-s gemeni ? ! se adresă el lui Tettius.

— Da, sînt gemeni, aprobă generalul. Sînt în serviciul tînărului meu prieten Numa !

— Bravo, aprobă aschimodia, tresăltînd de atîta rîs, da' știu că a ales doi paznici cum nu se poate mai buni ! Cum te cheamă, tinere ? se adresă, prietenos, celui de lîngă el.

— Rhoxaneus, slăvite ! răspunse băiatul.

— Și pe tine ? se-adresă el celui alt.

— Deceneus, slăvite !

— Ia te uită, ia te uită !... rîse iar Cinisiu. Doi gemeni, ia te uită !...

Prefectus castrorum păși greoi în încăpere. Alergase

— se vede —, și acum pe chipul său irumpeau broboane

¹ Comandantul cetății, castrului, lagărului (lat.).

² Tribun militar, din conducerea unei legiuni.

de sudoare. Era un ofițer destul de vîrstnic, corpulent, pe chipul căruia se citea clar ce străduință depusese pentru a se trezi nu numai din somn, ci și din beția pe care abia o încheiase.

— Salve, slăvite ! salută el, lovindu-și dreapta pe piept.

— Ești comandantul ! ? spuse micul oaspete.

— Întocmai, slăvite.

Cinisius scoase din sîn inelul împărătesei, se jucă cu el sub privirile văpăioase ale ofițerului, apoi spuse scurt :

— Ordonă medicului să plece !

Marcellus nu mai așteptă alt îndemn. Răsuflînd ușurat că nu va fi tîrît și în alte tenebroase afaceri ale imperiului, făcu stînga împrejur și ieși.

— Acum, să iasă gemenii ! porunci el, iar.

Dar, spre uimirea sa, gemenii nu se urniră.

— Slăvite, cuteză *prefectus castrorum*, acești doi tineri nu se supun decît ordinelor neguțătorului !

— Ia te uită ! Ia te uită !... guiță, uimit, dar vesel, trimisul împărătesei. Bine, dacă-i așa, să rămîină !

Se așeză mai virtos în jîlt, apoi, țintuindu-i pe *prefectus castrorum* și pe general cu privirea sa sfredeli-toare, spuse tărăgănînd într-adins vorba :

— Din clipa aceasta, vă ordon, în numele împărătesei Domiția, slăvit fie-i de-a pururi numele, să îndepliniți orice cerință a tînărului rănit, acum, cît se află în la-zaret, cît și mai pe urmă, cînd se va însănătoși. Orice cerință și oricît de nesăbuită vi s-ar părea. Este un ordin al împărătesei !...

Parcă nû mai respira nimeni în cort...

— ...De asemenea, continuă pigmeul, din această clipă uitați și de mine, și de faptul că tînărul Numa lucrează sub înaltul patronaj !

Tettius înclină capul, în semn că a înțeles.

Prefectus castrorum, livid după cînila cu leșe ce trebuise să le înghită, pentru o mai rapidă trezire din beție, îngăimă dus :

— Perfect, slăvite ! Vom face întocmai !...

Tettius observă că omul abia se mai putea ține pe picioare...

1. Vezina îl privea pe prietenul și regele său : albise părul ce împodobeia superbul cap de luptător. Doar privirea rămânea — veșnic — aceeași : dîrză, aprigă, văpaie. Și zîmbetul ! O, zîmbetul lui Decebal stîrnise în multe inimi de femei dace, nobile mame, simțăminte nu tocmai materne !

Regele măsura încăperea cu pași mari, ca îndeobște cînd gîndurile nu-i dădeau astîmpăr.

Deodată — se opri. Chiar în fața jîltului în care Vezina, în costumul lui de comandant de oaste, se odihnea după atîtea ore de călărit ; cavalcada venirii sale de pe front nu fusese o joacă. Dorise să ajungă mai degrabă la regele său, să-i povestească el mersul bătăliei, el, Vezina, abia scăpat dintr-o altă încheștare în care romanii, deși cu rănile sîngerînde și frica cenușindu-le privirile se luptaseră ca lei. Ca lei agonizînd, dar ca lei !

— Vitează armată ! glăsui regele, parcă răspunzînd gîndurilor prietenului său. Vitează și încăpățînată, tenece ! mai spuse el.

Vezina surse obosit.

— Așa, Decebalus !

Regele trase din mîneca stingă a hainelor sale un pergament nu prea mare. Îl desfășură și ochii săi priviră iar — pentru a cîta oară ? ! — slovele așternute grijuliu chiar de mîna bravului căpitan de taină Rhodes.

— Ia-n-auzi, viteaz prieten ! îi atrase el atenția lui Vezina. Ia-n-auzi ! Și odată începu să citească : „Sosit-a vremea ! Vulturul sîngeră. Bătut de marcomani, pus pe fugă de aprigii cvazi, Domițian s-a refugiat, în pripă, cu bruma de oști ce-a mai salvat din calea valului germanic. Speriat, înspăimîntat la gîndul că și alte năvăliri s-ar putea alia cu germanicii, asediînd granița de nord-est a imperiului, Domițian, temîndu-se și de prea multele scrisori ale Senatului și ale senatorilor în care i se denunță — încă în vorbe alese ! — neputința, a poruncit generalului Tettius Iulianus să încheie pace, cu orice preț, cu dacii“.

Decebal făcu o scurtă pauză ; părea că aşteaptă ceva, sau se gîndeşte la ceva.

— „Nu-i nici un pericol !...” Auzi, Vezina ?! „Nici un pericol !...” — „de veţi trimite soli la împărat. E drept că pe cei ai cvazilor şi marcomanilor a pus de i-a ucis, dar de atunci împăratul a învăţat că nu-i bine aceasta. De aceea — zic — aţi putea trimite soli de cel mai înalt rang, fără nici o teamă”.

Şi iar adăstă o vreme.

— „...Iar de veţi primi, zilele acestea, solie de pace de la Tettius Iulianus, să n-aibă aceasta intrare la rege, ci numai să i se spună că dacii negociază pacea, pe care o doresc, dar numai cu împăratul !...”

— Ai auzit, Vezina ?!

Regele izbucni în rîs, un rîs gros, în cascade, neostoit, care făcea să i se scuture trunchiul vînjos, de luptător.

— Ai auzit, Vezina ? reveni el cu întrebarea, ce spune fiul acesta al lui Zyperus... al viteazului şi bătrînului Zyperus !...

Ei bine, iată, povaţa lui mi se pare cum nu se poate mai înţeleaptă ! Oroles se află acolo, chiar în inima oştirii duşmane, şi ştie ce-o chinuie, ce temeri o macină, cît îi mai e de tare virtutea !...

Se plimbă iar o vreme, timp în care mai desfăcu pergamentul în cîteva rînduri, apoi se opri lîngă prietenul său.

— Eşti sleit, bătrîne — gemu el, parcă din adîncuri, şi o dragoste fraternă îi răzbătea în glas —, dar n-avem, încă, vreme de somn... Dă repede poruncă, de cum se va ivi solia romană, să fie condusă, sub straşnică pază, aici, la palatul din cetatea ţării — Sarmizegetusa.

2. Oroles se trezi dimineată, tîrziu. Aproape toate trupele ieşiseră din tabără, iar gemenii îi povestiră că, în lectica comandantului suprem, se urcase şi „piticul urit”, care vizitase tabăra noaptea...

— Cine să fie !? întrebă tînărul, mai mult pentru sine şi, condus de un gînd neliniştitor, se hotărî să iasă la aer, afară, îndemnat şi de dorinţa de a-şi mai clăti

o dată privirile în cerul de peruzea, dar și de aceea a căutării unui răspuns : mai era el, Numa, o persoană liberă după vizita atât de ciudată din miezul nopții trecute ?

Păși larg pe covorul de iarbă grasă, de munte.

Nu întâmpină vreo opreliște.

Dar când mai făcu un număr de pași, simți în spate priviri iscoditoare și, curînd-curînd, chiar pasul greoi al cuiva, care se străduia să-l ajungă neîntîrziat.

Întoarse privirea și recunoscu de îndată chipul puhav, de bețivan înrăit, al lui Drusus Nero Caius, *tribunus militum*, pe care îl cunoștea și căruia îi plătise o sumedenie de chefuri toată vremea lungului drum străbătut alături de oștirea romană.

— Ei, prietene, salve ! îl salută, zîmbind, tînărul neguțător.

— Salve, slăvite ! îngăimă, parcă speriat, ofițerul. De nu ți-i cu supărare, ai vreo dorință, ceva ?

Oroles îl privi nedumerit.

— Eu ! ?

— Întocmai, slăvite !... spuse iar, cu un glas gutural, ofițerul. Dorești un cal, ai trebuință de vreun om care să te servească ?

Soarele urcase sus, sus pe bolta sinilie. Razele sale calde alungaseră deja toropeala pe care, pînă atunci, tînărul o simțise sălășluind — încă — în mădularele sale.

Zimbi ca unui gînd îndepărtat, apoi îl luă prietenește, pe după umerii lași, pe bravul veteran, și îl trase spre sine :

— Dar ce-i cu tine, prietene ? rise el. Ai cam făcut-o lată aseară, așa-i ?

Oșteanul rise :

— Cam așa-i...

— Și-acum, ți-i dorul iarăși de-o cupă de vin ! ?

Omul negă hotărît din cap — nu — apoi întări răspunsul și prin viu grai :

— Cîtă vreme e el aici...

— El ! ? Dar care el ?... generalul Tettius ! ?

— Nt ! El, *trimisul* !...

Tînărul simți neliniștea din glasul oșteanului.

— Trimisul... cui? tatonă el.

— Al ei!... Al prea-slăvitei!...

Din ce în ce mai criptice, vorbele ofițerului îl făceau pe Oroles chiar să nu mai priceapă mare lucru.

— „Prea-slăvitei“?!, rise el.

— Da, împărăteasa noastră, Domiția, veșnic să domnească peste noi! mai spuse tribunul.

— Împărăteasa... Domiția !!!

Drept răspuns, ofițerul se apucă, îngrozit, cu mâinile de cap:

— Mai încet, slăvite! suspină el. Dacă ne-aude că am vorbit cu cineva!... Adică, el, dacă aude!... Ți-am povestit ca unui prieten, ca unui părinte al meu! gemu oșteanul. De mă spui cuiva, m-ai nenorocit: putrezesc la galere. Știu ce forță ai, dar cred că nici tu, în marea ta mărinimie, n-ai mai fi în stare să mă salvezi.

Buimăcit, tînărul nu mai știa ce să creadă. Se temu chiar că în somnul său cel lung a pronunțat ceea ce nu se cădea, iar acum generalul Tettius sonda, prin acest grosolan ofițer de tabără, să vadă ce și cât este adevărat din ceea ce șoptiseră buzele sale dezlegate de somnul cel greu.

— Dar, rogu-te, iubite prietene — se prefăcu el numai miere — care este numele ăstuia... ăăă... trimisului?

Tribunus militum transpiră tot, apoi, rotind priviri înfricoșate și apropiindu-se de urechea tînărului său interlocutor șopti: Cinisius Miles! Are inelul Domiției, slăvita noastră împărăteasă!...

De astă dată, Oroles înțelese că nu mai are a se teme: „Nebunia dragostei!“ își spuse el. „Domiția nu mai cugetă! Mă vrea viu și mă vrea cât mai curînd lîngă ea, la Roma. Pare a fi un ordin!... Dar ce voi face eu cu misiunea mea?! Locul meu, cât țin luptele, aici este!...“

Văzîndu-l adîncit în gînduri, tribunul se pierdu de tot. Șopti îngrozit:

— Totdeauna am slujit cu credință! Acum, nobile Numa, nu mă năpăstui, ți-am spus tot ceea ce am știut și eu!

Oroles se dezmetici. Surise blînd :

— Nu te teme, prietene ! Totul va rămîne între noi, ce naiba !

Tribunul oftă ușurat :

— Zeii să te aibă în pază, slăvite Numa ! Dar, te rog, crede-mă, dacă marele general Tettius Iulianus, mai marele oștirii, uns astfel de însuși Domitianus împăratul, și tremură ca frunza în adierea vîntului, darmite unul ca mine ?!

— Fii deplin împăcat — șopti iar, liniștitor, Oroles —, nu te va paște nici o primejdie. Și ca să îți mai dregi olecuță virtutea, hai pe la cortul meu, să gustăm cîte-o cupă din binecuvîntata licoare a zeilor !... mai spuse el în glumă și păși larg pe cărarea bătucită de soldați peste verdele dens al poienii în care se orînduise tabăra.

3. Acum călărea — singur — prin cîmpia presărată de-a lungul rîului.

O amețeală plăcută îi da aerul — totuși, proaspăt — al cîmpiei. Ardea soarele, aproape în crucea zilei, dar răsufierea răcoroasă a munților împăduriți era prea aproape să nu se facă simțită. O adiere ușoară, ușoară ca un fulg îl atingea în goana calului.

Curînd ajunse de pe urmă un grup de soldați, mai vîrstnici ; ciuciți la umbră, pe malul apei, împrejurul unui foc, înfulecau un pui de mistreț, pe care îl perpeliseră pînă atunci cu sirg.

— La umbră, voinicilor ? se opri Oroles, strunindu-și cu greu calul.

Unul dintre oșteni se ridică alene ; nu prea ardeau de dorul oaspeților — se vedea de la o poștă.

— Păi, de, înălțime... răspunse el rar, cu o voce guturală. Ne ospătăm și noi. Am rămas cam la urmă și... nu mai știu el ce să spună.

— Ceva pradă !... Aur ?... Ați apucat, da ? zîmbi Oroles, puțin ironic.

— Aur ?... Pradă ? ! luciră ochii cătanei. Da' de unde, înălțime ? ! Popor păcătos, sărăntoc !... Nici de-ale gurii n-am afla de n-ar fi codrii darnici... mai spuse el, îm-

pungind cu degetul arătător spre pădurea ce cobora, pe malul celălalt, pînă la luciul apelor. Auzi, pradă ! ?... Aur ? !... mai bodogăni el, iar ceilalți chicotiră fără noimă, cu gurile pline, și risul lor gros răsună ca un hămăit de dulăi sătui.

— Da' la o bucățică fragedă nu mă invitați ? ! rîse iar Oroles.

Veteranul îl privi lung, nevenindu-i să-și creadă urechilor, apoi își privi și tovarășii și scoase un fel de lătrat ce putea însemna orice.

Oroles interpretează lătratul ca pe o vorbă bună și, descălecînd, își legă calul de un arbust firav, numai cît să-l țină să nu se știe animalul fără rost. Apoi, din cîțiva pași, ajunse lîngă frumoasa adunare, se așeză lîngă hăpăitorii vrednici ai veteranului, ce aruncară priviri furișate spre bruma resturilor purcelușului.

Tînărul trase din teacă un pumnal ușor de Damasc, cu mînerul încrustat în perle mici, felurit colorate, își tăie o bucată bună și începu să mestecă agale, dar cu sîrg, deși nu cu nesațul proaspeților lui tovarăși, nepri-mitoarele gazde.

Abia într-un tîrziu, parcă pentru a alunga tăcerea ce pecetluisese gurile gămanilor, Oroles rîse singur, apoi aruncă niște vorbe așa, în dorul lelii :

— Cum s-ar zice, sînteți un fel de dezertori ! ?

Primul care ridică speriat privirile fu veteranul :

— Da' de unde, înălțime ? ! Ia, niște ostași mai oboșiți rămași de oastea cea mare... Da' tot la luptă mergem și noi !

— Ia te uită ! făcu tînărul. Atunci n-aveți a vă teme de strașnica poruncă ce dat-a generalul Tettius Iulianus !...

De data aceasta, ca arși de foc, toți cinci săriră în picioare.

— Poruncă ! ?

— Ce poruncă ?

Oroles mușcă cu poftă dintr-o nouă bucată ce și-o tăie fără grabă, mestecă, apoi, pe îndelete, înghiți și abia — parcă trecuseră ani ! — răspunse :

— Păi, dacă nu sînteți dezertori... nu vă interesează !

Se holbară o clipă la el. Unul dintre gămani, înalt și negricios, chiar duse minios mina la spadă. Veteranul însă, care îl întâmpinase primul pe tânăr, făcu semn tovarășului său să stea liniștit.

— Totuși, înălțime?... îngăimă el pe un ton ce tare mult l-ar fi vrut să sune a rugămintă, dar care în glasul său — neobișnuit cu asemenea vorbe — sună ca o poruncă amenințătoare.

Oroles iar nu se grăbi. Jucându-se cu pumnalul de parcă ar fi cugetat în tot acest răstimp dacă să-și mai taie ori nu o halcă, spuse în cele din urmă :

— Cică toți dezertorii... — mă rog, toți cei rămași în urmă sau rătăciți de cohortele și legiunile lor !... — să fie strinși laolaltă, într-o tabără și, după luptă, să fie decimați¹ !...

Un vînt rece parcă săgetă crugul — așa se scuturară cei cinci. După aceea, nemaivenindu-le parcă la îndemînă să-și continue ospățul, rămaseră stingheri, chibzuind.

Era momentul ca tânărul să-și pună în aplicare gîndul ce-l săgetase atunci cînd îi zărise pe cei cinci și-l determinase să le caute compania. Spuse repede, pregătindu-se de plecare :

— Vă foarte mulțumesc și... Iupiter să vă proteguie ! și dădu să încalece.

— Înălțimea ta !... spuse rugător veteranul. Și noi ?...

Din șa — unde se aruncă, totuși — Oroles îi cîntări cu privirea, îndoielnic încă :

— Eu... — dacă ați vrea — aș avea pentru voi o treabă ușoară...

— Anume ? făcu un pas înainte ostașul cel vîrstnic.

Dar Oroles nu-i mai acordă vreo atenție. Scoase, preocupat, la iveală o pungă cu sesterți, pe care o jucă mai întîi într-o mînă, apoi continuă :

— ...bineînțeles, dacă aveți vreme și dacă, se înțelege, sînteți oameni de ispravă...

---

¹ Decimare — pedeapsă militară la romani ; din ordinul unui comandant, fiecare al 10-lea soldat era ucis ; deobște se aplica pentru stăvilirea lașității.

— Mă pun chezaș pentru ei ! se oferi veteranul, de parcă el ar fi prețuit ceva parale mai mult decît ceilalți ortaci ai săi.

Oroles rîse răutăcios.

— Așaaa !... făcu el. Buuun ! Atunci, am nevoie de voi pînă mîine în zori. Condițiile mele : veți face — fără să crîcniți ! — tot ceea ce vă voi porunci ! Pentru treaba aceasta, fiecare dintre voi va primi cîte 20 de sesterți și promisiunea — dacă va fi nevoie, desigur — că, în cazul în care vreo patrulă de vigili militari s-ar apropia de noi, să vă iau sub ocrotirea mea.

— Și ?...

— Și — ce ? întrebă și Oroles.

— Și cum ne vei ocroti, înălțimea ta ? se hazardă iar veteranul. Că de pun vigili mîna pe noi !...

Oroles rîse.

— Cu acest inel ! spuse el repede și, ca un veritabil iluzionist, făcu să-i apară în palmă inelul Domiției. Ei, mai întrebă el, gata să dea pîteni calului, v-ați hotărît ?

Veteranul rinji :

— Păi, altfel cum, înălțime ? ! Orдонаți — și vă vom urma pînă și în neguroasa împărăție a lui Hades !

— Da'... — îndrăzni unul dintre dezertori — dacă ne-ați da mai întîi sesterții ?

— Așa este, înălțime ! Așa este !... scînciră și ceilalți, ca niște *innoscia corpora*¹ cu priviri luminoase și zîmbet de miere.

— Bine, fie, rîse Oroles. Ia, întindeți mîinile ! și numără fiecăruia cîte 20 de sesterți.

Odată treaba terminată, o porniră la drum în trapul săltat al cailor...

4. Bătrînul se înfățișă regelui. Îl aduseră, de fapt, străjerii, oarecum mirați de firescul cu care căruntul pelerin ceruse să fie lăsat la rege, căruia are a-i spune o vorbă.

¹ Ființe neprihănite, curate (lat.).

— Grăiește, moșnege ! îl îmbie Decebal. Ce vint te-a purtat, pe aste vremuri de restriște, la scaunul regelui tău ?

Omul nu se grăbi. Privi roată, parcă pe deasupra celor de față sau prin ei, apoi grăi moale :

— Da' eu, mărite rege al meu, am a-ți spune o vorbă ție, nu celor aici de față ! Spune-le, rogu-te, să ne lase singuri !

Decebal privi la pletele colilii ale rătăcitorului moșneag, la barba lungă pînă dincolo de briu, de nea, privi și toiagul pe care, dintr-un dar al codrului, omul și-l cioplise să-i fie de ajutor în locul ochilor.

Spuse scurt :

— Îndepărtați-vă !

— Dar, mărite, cine ne spune că omul acesta... îndrăzni Vezina. Barem straja să...

Decebal zîmbi :

— Sufletul este acela care-mi spune că omul acesta a venit cu gînduri bune !

Bătrînul, începu să pășească, cu greu, prin întunericul veșnic ce îl învăluia, apropiindu-se de regele său.

— Dar tu ești orb de-a binelea, bătrîne ! constată, parcă abia acum, Decebal. Apropie-te, apropie-te ! mai spuse el, și cel care făcu mai repede pașii în întîmpinarea celuilalt tot el fu.

— Ochii minții nu m-au părăsit încă... gemu nevăzătorul. Și iată, cu ochii minții numai și tot mai pot fi de credință țării mele și regelui meu.

Se opriră doar la un pas unul de celălalt și Vezina, care urmărea, mut, de departe, scena, tresări : acum de-ar scoate rătăcitorul un pumnal din mîneca-i largă — chiar orb fiind ! — s-ar petrece ceea ce nimeni în Dacia n-ar mai putea repara...

— Fiul meu și regele meu, grăi bătrînul. Sînt vechi cît puțini dintre brazii acestui codru. Iar pasul meu a străbătut nu doar pămîntul acesta sfînt, unde m-am născut și unde, împotriva sortii, am venit să mor, ci și tot pămîntul pînă departe-departee, în țara vechiului împărat Darius, și în țara de-i spune Egipt, și am văzut Atena

înțelepților greci, și am văzut și Roma marelui stăpînitor ce cu atîta zarvă și potop de oștire călcătu-ne-a hotarul.

Decebal surise :

— Dar cum de ai putut străbate, moșnege, pămîntul de-a lungul și de-a latul?! Și cum de mi te lauzi că ai văzut Atena înțelepților greci și Roma marelui împărat?! Bag seamă, nu de mult pieritu-ți-a vederea?!

— Ba, de mult!... spuse simplu bătrînul. Tare de mult!... Dar cum îți ziceam, cu ochii minții multe mai poate vedea omul! Iar eu, iată, cu ochii minții văzut-am toate cîte le spun.

— Nu vrei să ne așezăm oleacă pe iarbă?! propuse regele.

— Nu! grăi unchieșul. Nu — căci anii mi-au dezvăluit povața multor întîmplări. Și eu, Alun, fiul lui Gîrz, știu că vorba rostită la firul ierbii mai repede este dusă de vînt la urechea vicleană decît aceea pe care o spui la înălțimea statului de om. Iaca, de aceea nu voi să șed. Dar dacă regele meu mi-o poruncește...

— Ia stai, stai!... spuse Decebal grăbit. Care ai zis că ți-i numele? Alun Gîrz!?

— Așa cum au auzit urechile măriei-tale și cum ade-vărat au grăit buzele mele!

— Gîrz!... Gîrz!... repetă regele. Eu auzit-am de-un Gîrz! Încă de la unchiul meu, fostul rege Durpaneus, fratele tatălui meu...

— ...regele Scorilo!? împlini vorba moșneagul.

— Deci tu ești, bătrîne, omul de taină trimis la curtea împăratului acuma, hăt!, cîtă vreme-i?!?

Un zîmbet fugar lumină chipul vrîstat de vreme al călătorului.

— Eu mi-s! întăriră buzele lui. Eu și din înalt ordin al tatălui tău, regele nostru Scorilo, slăvită-i fie memoria, plecat-am să însoțesc armile imperiale în Antiochia. Acolo am căzut prins și, luat drept roman, am fost vîndut rob unui bogat armean ce locuia la curtea marelui rege persan... După ani grei de trudă, am reușit să-mi iau lumea în cap, să fug din robie... Singur, prin pustie... Dar la traversarea mării, pirații au atacat co-

rabia elină ce mă purta spre Atena. O lovitură de spadă, primită în încăierare, mi-a furat lumina unui ochi și mi-a slăbit-o pe-a celuilalt. Și uite așa... cu vremea... Eh, dar ce importanță mai poate avea!? Ferice de sufletul meu că am simțit, iarăși, sub tălpi căldura pământului străbun. De-acum, mi-oi fi împlinit sorocul, pot să plec către marele nostru zeu Zamolxe.

— Da, da, da... făcu regele pe gânduri.

— Dar eu, acum, în fața regelui meu ca sol de preț mă aflu! Și dacă numele vechi Oroles spune ceva urechilor regelui meu...

— Oroles și Burz, eroii ce au ținut, singuri, o cetate împotriva oștirilor lui Darius!... Dar cine-i poate uita, ani și ani, moșnege și părinte al neamului meu?!

— Da — și aceștia! spuse bătrînul. Dar eu de un alt Oroles voi vorbi...

— Un alt Oroles!? spuse regele. Oroles! Dar, desigur, este vorba de fiul lui Zyperus înțeleptul!...

— ...Nepotul meu de soră, întregi bătrînul. Din parte-i am a-ți transmite în mare secret să ceri Cancelariei de taină să pregătească un înscris... o scrisoare a ta, Decebal, către cvazi și marcomani, în care, cu alese cuvinte, să le comunici că nevoie de paloșul germanic nu mai este, că zeci de cohorte trimise de toate triburile dace din ținuturile pînă la apa Tyras¹, ți-s prea multe ca să-i frîngi pe romani. Și să le mai spui că prețul ajutorului de ei promis, în aur greu și mult îl vei plăti. Și... asta ar fi tot! încheie brusc bătrînul.

— Mda, făcu, indecis, Decebal. Mda... Dar de ce să le scriu eu, acum, cvazilor și marcomanilor?!

— Aici este tot tilcul, spuse uncheșul Alun. Scrisoarea va să cadă, așa cum plănuit-a Oroles, în mîna romanilor... a lui Tettius. Dusă marelui general, acesta o va trimite — negreșit — lui Domițianus, pe care tocmai l-au bătut în lupte grele cvazii și marcomanii!... Crezînd toate cîte le vei înșira, romanii vor consimți pacea: aici și acum!

---

¹ Nipru (lat.).

Soarele apăru ca un glob uriaș de argint deasupra poienii grăduite de pădurea înaltă și deasă de brad. Lumina lui mare căzu pe fața regelui cu un potop de raze fierbinți, care i-aprinseseră în priviri mistuitorul foc din adîncu-i : „Da, sfatul nu e rău!”, păreau a spune ochii regelui. „Așa voi face!”

Bătu din palme și Vezina se înfățișă cel dintîi.

— Marele meu prieten, i se adresă regele, privește și uimește-te : ai în fața ta pe Alun Gîrz, cel trimis de tata ca om de taină la curtea romană !

— Alun Gîrz ! strigă Vezina și se repezi să strîngă la piept trupul imputinat al peregrinului.

Deodată, poiana se însufleți ; mulțime, slujitorii regelui irumpseră din pădure. Și, în vreme ce Decebal împărțea porunci, Vezina, în cinste, îl conduse pe bătrîn la palat.

5. „Neprihănirii” lui Oroles intrară de trei ori în mîinile patrulelor lui Tettius Iulianus și tot de atîtea ori fură salvați de inelul omnipotentei Domiția împărăteasa. A treia oară, cătana cea vîrstnică, cu care Oroles vorbise încă de la prima întîlnire, pe malul riului, se făcu purtătorul de cuvînt al grupului și, trăgîndu-se, la un popas, mai aproape de tînăr, spuse :

— Am băgat de seamă, înălțimea ta, că toate ți-s în putere. Eu, *Cicero Spurius*¹... a nu se ține seama de numele ce nu prea mă servește !..., mă leg, în numele tovarășilor mei, să slujesc... să slujim cu credință punga care ne plătește. Dar...

Oroles ridică privirile întrebător :

— „Dar” ?... repetă el.

— ...Ne roade o grijă.

— Ei, nu ! rise Oroles. Pentru unii ca voi cred că este prea mult !...

— Ba deloc ! se repezi veteranul. Îi grija că, pîn' ce vă facem treaba, vă veți îngriji de noi, da' după aia... gata !, vă luați mîna de pe noi și tot în ștreang o să sfîrșim !

---

¹ Cicero — năut ; spurius — bastard (lat.).

Oroles rise iar :

— În ştreang ! ?

— Aşa !... făcu omul. În ştreang, sau sfirtecaţi, sau crucificaţi... Asta-i soarta dezertorului !

Se aflau pe un dîmb, sub coama rămuroasă a unui stejar falnic. Lumina de prînz a soarelui dogorea straşnic, dar aici, sub stejar, era răcoare şi bine. Şi ceea ce îi convenea de minune lui Oroles, cîmpia mărginită de munţi se vedea pînă hăt, departe, la Tapae.

— Cam aşa pare să fie... spuse şi el. Dar eu ce vină am că legea romană este atît de aspră cu dezertorii ?

De uimire omul rămase cu gura căscată.

— Aăă... mai reuşi el să scoată un fel de vaiet din el.

— Dar !... — ridică Oroles doctoral un deget — dacă vă veţi purta întocmai cum vă voi porunci eu, voi găsi o ieşire din... mă rog !... situaţia în care vă aflaţi voi. Poate — cine ştie ? — chiar o să fac din voi nişte... eroi ! ?

— Aăă !... căscă iarăşi gura cătana.

— Cam aşa, surise Oroles. Iată, aşadar, Cicero Spurius, că totul atîrnă... nu de ştreang, ci de voi !

În clipa aceea Corneliu Fabius — un altul dintre cei cîinci dezertori — arătînd cu degetul spre răsărit, spuse :

— Trei călăreţi vin pe sub codru, ascunşi !

Oroles privi şi el în direcţia arătată : cei trei erau trădaţi de fuioarele de praf iscate de sub copitele cailor. Deşi abia de se puteau zări, ele arătau că trei călăreţi aveau să treacă în curînd, în trap săltat şi abia la o aruncătură de praştie de locul unde mica trupă a lui Oroles se refugiase de dogoarea soarelui.

Tinărul se ridică, îşi incinse sabia, fluieră calul.

— Acum este momentul să arătaţi ce ştiţi ! porunci Oroles mai mult către Spurius. Doresc să fie prînşi — toţi — vii ! mai spuse el şi-l privi, acum, şi pe blondul de Fabius. Deocamdată, amice Spurius, ordonă tinărul, îţi incredinţez conducerea luptei şi... bună răsplată în caz că vei scăpa cu viaţă !

Spurius chiui lung, asurzitor ; era strigătul său de luptă încă de pe vremea cînd, tîlhar de drumul mare

fiind, în pădurile Latiumului¹ se avînta să jupoaie vreun călător prea îndrăzneț să-și fi urmat calea și la ceasurile înserării.

— Las' pe mine, tinere nobil ! urlă el.

— Dar, atenție ! mai spuse Oroles, cînd zăltatul trecu în goana calului. Îi vreau vii, pe cît se poate ! Mai ales pe cel care pare a purta mesajul !

Tilharii se ițiră înaintea călăreților, strecurîndu-se pe sub o lizieră de stejăriș.

— Or fi romani ! ? spuse, șoptit, Fabius.

Spurius rîse :

— Roman, dac, frumoasa Venus în persoană fie, și tot va trebui să-i avem în mînă ! Atenție la comenzile mele !

Ciudat, cei trei veneau direct spre locul unde Spurius plănuiise să-i atace. Păreau nepăsători. Spurius își dădu seama că oamenii dormeau, pur și simplu dormeau în șa, abia cînd călăreții fură la o azvirlitură de pumnal.

— Halal să le fie ! glumi el. Ne vor pica în laț ca niște turturele blege !

Își pregăti frînghia. Fabius și Marcellus se gătiră, de asemenea, cu plasele lor.

— Pe cît posibil, băieți — porunci Spurius — fără vărsare de sînge ! Nobilul Numa îi vrea prinși de vii ! (Dar nu pomeni nimic despre prima promisă de cel care îi poruncise și lui astfel !)

Cînd călăreții ajunseră doar la cîțiva pași, Spurius își îndemnă calul, cu gînd să le taie calea și să-i oprească. Și, într-adevăr, caii se opriră, fornăind neliniștiți. În clipa aceea Spurius chiui scurt și, ca picată din cer, plasa lui Marcellus căzu peste cei doi călăreți din urmă. Doar primul — care se trezise la vinzoleala iscată — reuși să-și tragă spada. Dar și asupra lui se abătu frînghia aruncată de Spurius. Cu atîta îndemînare o aruncă, încît ea se incolăci pe spada omului și, cînd veteranul trase, acela se trezi dezarmat. Rămase o clipă descumpănit. Apoi, cu îndrăzneala pe care ți-o dă numai simțămîntul

¹ Regiune din imediata apropiere a Romei.

disperării, își asmuți calul asupra celui pe care se afla Spurius, și o făcu cu atîta forță, încît cătana imperială fu aruncată din șa. Prăvălit la pămînt, amețit de căzătură, Spurius abia realiză ce se petrece cu el. Și cum ceilalți doi se aflau ocupați cu restul „trupei“, capturată, dar care se zbătea sub pîasă cu ultimele forțe, Spurius se trezi că omul, apucîndu-și pumnalul, se aruncă de pe șa direct asupra sa. Simți o arsură puternică săgetîndu-i umărul și, adunîndu-și forțele, apucă să strige numele unuia dintre cei doi tovarăși ai săi, ce primiseră strașnică poruncă, încă de la Oroles, să nu intre în luptă decît dacă Spurius le-o va cere.

— Felinus !... Fe... gemu, străfulgerat, Spurius.

Felinus și Traianus se aruncară ca două pantere asupra celui de-al treilea călăreț. Tăria izbirii îl țintui, pur și simplu, pe acesta la pămînt și, pînă să se dezmeticească, fu dezarmat și legat. Îl aruncară și pe el, fedeleș, pe șaua propriului cal și, astfel cum îi învățase Spurius, după școala deșertului, legară, cu friele, caii unul de celălalt.

Fabius — și el crestat ușor pe obraz de fulgerarea, prin ochiul plasei, a sabiei încovoiate — se aplecă asupra lui Spurius.

— Ahî-ha-grrr !... gemu Spurius, și un potop de sînge îi țîșni pe gură, înroșindu-i barba.

Cînd vru să-i dea apă, Fabius înțelese — privindu-l — că ochii cătanei bătrîne încremeniseră, deja, avînd întipărit în ei albastrul senin al cerului Daciei.

— Blestemat pămînt ! injură Fabius. S-a stins bătrînul !... mai spuse el, și o lacrimă i se prelinse peste rana încă roșie de sînge de pe obraz. Păzește-l, Marcellus ! porunci el. O să săpăm pentru cel ce ne-a fost ca un tată... pentru viteazul Spurius !... o groapă în acest blestemat sol al dacilor, pe care spera atît de mult să rămînă și să-l lucreze pînă ce marele Jupiter avea să-l cheme la el...

— Astfel veți pieri toți ! auzi, atunci, glasul celui care îl injunghiase pe Spurius. Pînă la unul !...

Fabius ridică sabia, gata să lovească.

— Am spus *vii*, Fabius ! *Vii* !! răsună pe dată porunca lui Oroles. Apoi, apropiindu-se de cel întins sub plasă, îl pocni cu latul sabiei sale, încît omul amuți pentru o vreme.

Oroles privi roată chipurile posomorite, sincer întristate ale gămanilor. Spuse :

— Îngropați-l la repezeală pe bunul Spurius și... să mergem ! Pînă una-alta... — ochii săi priviră roată la cei patru haidamaci rămași fără șef — tu, Fabius, să le fii șef ! Hai, repede că amurgește curînd !

Lîngă Marcellus, care-i păzea pe cei trei prizonieri daci, așteptă pînă ce se întoarseră haidamacii.

Fabius avea lacrimi în ochii care păreau a nu fi plîns niciodată.

— Bietul Spurius ! I-a fost dat să se nască pe pămînt străin și tot în pămînt străin i-a fost dat să i se odihnească trupul... gemu el.

Ceilalți își ștergeau cîte-o lacrimă ce li se furișa sub gene.

Porniră agale, sub razele încă fierbinți ale soarelui.

Oroles le respectă haidamacilor tristețea.

Cîmpia, dreaptă, se întindea liberă, nestrînsă în chingile munților, pînă hăt, departe spre apus.

După o vreme, cel ce părea a fi prizonierilor capul se trezi din somnul nevoit în care îl cufundase lovitura romanului. Începu să șoptească ceva cu cel de lîngă el. După puțin, văzînd că nimeni nu se preocupă de ei, ridică tonul cu o notă și atunci Oroles putu să înțeleagă cîte ceva din cele ce își spuneau în dăcă.

— ...Îndată ce ne vor dezlega — vorbea mai marele soliei dace — să ne-avîntăm dintr-o dată, toți trei, cu pieptul fie în spadele romanilor, fie în sulile lor.

— Așa vom face, mărite Argesos-Rapu ! răspunse ceilalt. Să-i spun și lui Burz ? !

— Spune-i ! Mai bine morți și cu sufletele în cîmpiile veșnice de vînătoare ale marelui Zamolxe, decît prinși și robiți de romani...

Oroles surîse alb : „Nu veți putea face ceea ce ați plănuit, vitejii mei !“ le spuse el doar în gînd. „V-am auzit și n-o să vă las...” își mai promise.

6. Tettius Iulianus îi iertă repede pe cei patru hai-damaci și porunci, chiar, să se dea fiecăruia cîte un pumn de sesterti : solia prinsă avea să schimbe soarta războiului și, mai mult decît atît, îi spunea lui, marele general, căruia însuși Domitianus îi încredințase o armată, să oprească măcelărirea fără de rost a ceea ce mai rămăsese din oștirea falnică ce i se încredințase.

— Blestematul de barbar ! injura generalul, plimbîndu-se furios prin cort. De unde, la pustia asta de țară, atîția oameni ! ?

Oroles glumi :

— Pustie în zona oștilor tale, slăvite Tettius, dar tot mai de aceea atît de mulți în restul Daciei, care se întinde pînă în într-adevăr pustia cîmpie, uriașă, de dincolo de apa Tyrasului !...

Parcă nebăgîndu-i în seamă cuvintele, generalul bătut iarăși cu palma în petecul de piele de bour pe care se aflau înscrise slovele lui Decebalus către „slăviții și atotstăpînitorii regi“ germanici.

— Ia mi te uită, barbarul ! Le spune regi monștrilor acestora de șefi de trib !... „Regele cvazilor“ !... „Regele marcomanilor“ !... Ptiu — scuipă el, soldătește —, scîrnăviile !...

Oroles rîse iarăși și, în sinea lui, își spuse că, de-ar fi să-i audă vreun soldat, ar zice că se află undeva, în speluncile Suburrei, și nu în cortul celui pe care, de ar învinge, Domitianus l-ar numi guvernatorul întinsei și, mai ales, bogatei provincii Dacia...

— „...Și mai aflați, o, voi, cei iubiți de Wotan, că toate triburile dace, din Miazănoapte și pînă la apa cea mare a Danubiusului și din Apus pînă la apa Tyrasului și Marea cea mare, îmi tot trimit călărime și oșteni pedestri, încît nu-mi mai fac trebuință, atît is de mulți. Și mai aflați că nici romanii nu sînt chiar atît de măestri în arta războiului, căci la luptele ce le-am tot dat pînă acuma, spre a-i amăgi cît mai mult înlăuntrul țării, pentru ca între munți prinzîndu-i să-i...“

Pe măsură ce citea, chipul generalului devenea tot mai stacojiu. Acum se opri, gata — de nervi — să-i pocnească o venă, sufocat de cuvintele pe care — pentru

a cita oară ? — le tot citea și răscitea. Deprinsese slova germanicilor de la una dintre roabele sale favorite, iar acum, iată, numai după o scurtă tălmăcire, pe care i-o făcuse un ofițer de treabă, era în stare să-și traducă — singur — dacă nu cumva cuvintele i se întipăriseră pur și simplu în minte, învățându-le pe dinafară :

— Ascultă și uimește-te, tinărul meu prieten : „...spre a-i amăgi cît mai mult înlăuntrul țării, pentru ca între munți prinzîndu-i...“ Înțelegi ? Barbarul, sălbatecul acesta n-a fugit de marea armată romană, nu s-a înfricoșat de mașinile ei de război, de arta sa militară !... Nu !... El ne-a amăgit înlăuntrul țării, bătîndu-și joc de noi și punînd la cale, poate tocmai în aceste clipe, cine știe ce capcane, cine știe ce curse pe care numai mintea sa de barbar le poate concepe... Ce să fac, prietene, ce să fac ? !

„Unde este marele, neînfricatul Tettius Iulianus ?“ se trezi gîndind Oroles. „Iată-l : își frînge mîinile ca o babă neputincioasă !...“

— Ar fi multe de făcut, mărite general ! îl abordă, în sfîrșit, Oroles.

— *Multe ? !* repetă, uimit, Tettius.

— O minte înțeleaptă ca a ta, generale, va folosi cum nu se poate mai bine pleșca aceasta... solia dacilor către ceilalți barbari, germanicii... La șiretenie trebuie răspuns cu șiretenie !

O luminiță — încă mică, mică de tot — se aprinse în privirile, stinse pînă atunci, ale generalului.

— Șiretenie, aha... făcu el, moale, aninat, totuși, de această crenguță de speranță ce părea a înflori pe buzele norocosului acestuia de neguțător.

— Evident ! surise Oroles. Dar mai înainte de a ne consulta noi, în continuare, n-ar fi bun un păhărel din licoarea zeilor ?...

Generalul rîse mai ușurat. Apoi, brusc înveselit : „Auzi, el îmi vinde pontul, el îmi oferă de băut !... De ce nu ?“

Oroles bătu din palme. Se arătă un ofițer căruia, sărîndu-i în întîmpinare, Oroles îi șopti cîteva cuvinte. Cît ai clipi, gemenii se și înfățișară cu un chiup din dulcele vin al dacilor.

Pofticios, dar și mirat, generalul nu se putu abține :
— Prietene, ești însăși întruchiparea lui Bachus ! ?
De unde izvorul acesta nesecat de vin ?

Fu rîndul lui Oroles să clipească enigmatic :

— Nici chiar un general..., fie el însuși generalul Tettius Iulianus, mina dreaptă, ce poartă spada răzbu-nării, a împăratului !... nu poate — și nu trebuie ! — să le știe pe toate !...

Giocniră cupele. Vinul răcoros, dulce-amărui îl bine-dispuse pe roman :

— Și acum, rogu-te, cele multe de făcut, de care vor-beai adineauri ? ! Începu generalul, cu dogoarea vinului ieșită în vinișoarele din obraji, dar mai ales minat de fierbințeala nerăbdării întipărită pe chip.

— Graba — rise Oroles — strică treaba, slăvite ge-neral ! Așa se spune pe aceste locuri !... În chiup mai este destulă licoare să ne întovărășască la o discuție ori-cît ar fi ea de lungă...

Tettius se ridică. Începu să se plimbe prin cort, ros de curiozitate ; tînărul neguțător îi punea prea greu la încercare răbdarea !

— ...Dar ca să purcedem pe îndelete și cu capul lim-pede la o asemenea treabă importantă pentru imperiu !... — deosebit de importantă !... — sublinie Oroles, e bine să ne debarasăm de cele lumești ! adăugă repede tînărul.

— Nu înțeleg mai nimic ! recunosc, destul de rece, generalul. Ia-o de-a dreptul, prietene !

Dar neguțătorul nu se pierdu cu firea. Știa că, de acum, Tettius ar fi în stare să meargă și-n patru labe prin cort, numai să afle ce macină mintea „prietenu-lui” său.

— Mie, să știi, îmi ajunge doar cuvîntul tău, gene-rale ! mai spuse, încă destul de criptic, tînărul.

Tettius, care abia se așezase, zvicni iar în picioare.

— Dar spune o dată, prietene, nu mă mai fierbe atît ! făcu el. Despre ce-i vorba ?

— O nimica toată — pentru tine, pentru Domitianus, pentru imperiu !

Generalul deveni atent: tinărul dorea, desigur, să ceară ceva! Iar ori de câte ori era vorba de dat, generalul devenea mai mult decît atent! Deși — slavă zeilor! — era un om bogat: soția poseda o avere întinsă, pe el imperiul îl binemeritase cu destule și în destul de multe prilejuri, iar prăzile de război îi rotunjiseră averea. E o vorbă, însă: nici cel mai bogat nu are cît ar dori!

— Ei? făcu el.

— Promite-mi... — știi, din asta trăiesc și eu!... — că, de va învinge imperiul, și va învinge, sînt sigur! — spuse el cu înflăcărare — singurul negustor al Romei ce va fi autorizat să cumpere grînele Daciei...

Un hohot de ris imens, homeric, eliberator țîșni din gîtlejul generalului: „Asta era?!...” Și el, care crezuse... Adică — ce — el cere numai o promisiune!? Să i se dea, adică, ceva ce nici nu are, încă, nici el, generalul Romei, nici Roma, deci; ceva ce, poate, Roma nici nu va avea cîndva!? *Asta era?*...

— Dar mă uimești, prietene! — îl îmbrățișă el pe tinăr. Atîta doară îmi ceri!?

— *Atîta* — pentru mine înseamnă *totul*! spuse Oroles.

— Dar bineînțeles că așa va fi!... așa va fi!... repetă, ca un ecou, glasul profund al generalului. E o datorie a mea și a imperiului pentru multele servicii aduse nouă și — nu-i așa? — mai ales pentru cele viitoare, nu?... Căci, uite, mă trădez!, ard de nerăbdare să aflu ce a mai izvodit mîntea ta prețioasă!?

Fericit de parcă generalul i-ar fi dăruit scaunul imperial, Oroles turnă iar vin în pocale.

— Să trăiești, slăvite, și să mai cucerești și alte... începu el o *osanaa*¹.

— Hai, hai! Trezește-te, prietene! îl opri Tettius. Încă nu am cucerit nimic, iar barbarul — bătu el cu dosul palmei în pielea de bour ce ținea mesei loc de platou — e, încă, tare... E tare încă, tare!... nu se mai oprea generalul.

¹ Imn, cînt de slavă (ebraică).

— Eu zic — începui, atunci, Oroles — că pînă ce solia dacă ar ajunge la cvazi... apoi la marcomani... apoi iarăși, pe cale întoarsă, acasă... mai ales în aste împrejurări !...

— Așa... aprobă, neutru, generalul.

— ...ar trebui să treacă vreme lungă, nu ?

— Exact...

— Ei bine, în tot acest răstimp, eu aș face — dacă aș fi generalul Tettius — două lucruri : aș trimite de grabă lui Domitianus o epistolă în care i-aș cere îngăduința — și i-aș explica pe larg ce și cum ! — să încheie pace cu afurisitul de barbar...

— Bine !

— ...Și aș mai trimite o solie la Decebalus, care să-i propună o pace în condițiile noastre...

— Păi ?... încercă Tettius Iulianus.

— Te rog, slăvite, nu mă întrerupe !... *Dar o solie care să ajungă după ce o altă solie... o solie falsă !... i-ar șopti cîteva vorbe, care să-l pună pe jăratec și să vrea pace chiar dacă astăzi e atît de puternic !*

— Adică ?

— Adică nu, solia n-ar merge la el, direct... Ci i-ar cădea în mină, tot astfel cu un răvaș către... să spunem, să spunem...

— ...guvernatorul ad-interim al Moesiei ? ! sugerează generalul.

— Ei, da — n-ar fi rău. Pusă să meargă pe un anume drum, ales cu grijă, și neștiind că răvașul e special pentru Decebalus ticluit, solia ar...

— ...cădea în lazele barbarului ! E grozav ! se bucură, sincer, generalul. E de-a dreptul grozav ! Se vede — arată el, cu un gest, în direcția pocalelor — că licoarea aceasta chiar are daruri divine, de ne dezleagă, atît de bine, baierele minților ! Ha-ha-ha !...

Oroles se alătură cu dragă inimă veseliei generalului : deja marele Tettius își și însușise ideea lui !

— Trebuie, însă, ca de această treabă, slăvite, să n-aibă nimeni habar !... Secret deplin ! Nici...

— ...nici Domitianus, fii pe pace, n-o să afle !

— Iar dacă, pe Marte!, ne pică așa... între timp, cît așteptăm răspunsul la scrisoarea trimisă împăratului... o solie de la daci, s-o primim și să-i dăm speranțe de pace!

O trîmbiță răsună undeva, în tabără. Un glas de santinelă vesti că totul este bine la postul său.

Se lăsa noaptea...

IX

1. Abia mișiseră zorii, abia cîntaseră de ziuă cocoșii, că poarta cea mare a cetății Sarmizegetusa fu zguduită de puternice lovituri, de parcă o armată întreagă izbea berbecele de caturi, să le spargă.

— Cine-i-i-i-i?... strigă straja. Dar ceața tulbure a zorilor nu-i trimise, înapoi, decît tîrziu și împutinat ecoul propriului său strigăt:

— ... i-i-i-i !...

Apoi iarăși, după o vreme de liniște, bubuiturile se porniră și mai asurzitor.

— Cine-i-i-i ? răcni, iar, străjerul. Răspunde sau prăvălesc peste tine potopul de piatră ! ?

De această dată îi sosi răspunsul : un nechezat prelung de armăsar, în focul nerăbdării.

— Hei, nu-i a bună ! strigă străjerul către tovarășul său. Bate cineva în porți, strig la el de mă dor bo-jogii : „Cine-i ?“ și cînd colo, îmi răspunde un nechezat de bidiviu. Moron să fie, au ființă omenească neputincioasă, în locul căreia răspunde calul ? !

Somnoroși, străjerii se ițesc unul după altul pe me-tereze, dar privirea lor abia de răzbate picla ce învăluie acest cuib de vulturi.

— Eu aș zice să coboare unul dintre noi și să...

— Ia, mai tacă-ți fleanca, mă ! îl spuzi de ocară pe străjer un oștean bătrîn. Tot îți turuie gura ceea !...

Din nou, nechezatul calului se sparse de stîncile vă-tuite cu ceață ale munților.

— Iaca, așa vom face — cugetă oșteanul cel cu părul albit de ani. Voi pîndiți pe delături, cu arcurile întinse, iar eu învîrt de roata cea mare numai cît să crăp caturile între ele, să poată trece un cal fie el cu călăreț sau fără, un moron — împinse, batjocoritor, cu barba spre straja ce le tulburase somnul — sau ce-o fi el !... Bine-i ?

· Încuviințară și așa făcură.

Și nu mică le fu mirarea cînd în cetate se strecură murgul nobilului Argesos-Rapu !

2. Căpitanul de taină Vurz descoperi că în friul calului era cusută o scrisoare. Prins în ținte argintate, friul n-ar fi dat nimănuia de bănuir, decît unuia care știa că bidiviul nu era al altuia, decît al nobilului Argesos-Rapu, cel plecat ca sol la *cuazi* și *marcomani*. Dar chiar și lui scrisoarea nu-i spunea mare lucru. O desluși abia unul dintre oamenii cei mai de credință ai cancelariei și doar cînd nobilul căpitan Rholes îi spuse tilcul : deși literele erau grecești, slovele erau... dace.

Astfel fu incunoștiințat Decebal — și, o dată cu el, și marele preot și comandant de oaste Vezina — că „solia” trimisă, chipurile, la germanici și-atinseșe ținta : Tettius Iulianus era atît de înfricoșat de toate cele cite — se spuneau în scrisoarea către germanici — i le pre-gătea Decebalus, încît mort-copt dorea pacea. Semnul era atît de sigur, încît Oroles — căci de la el era mesajul sosit prin bidiviu ! — surprinsese unul din ordinele lui Tettius, care avea să întoarcă din cale cîteva mașini de război noi, iar de pe Danubius — un convoi de *bi-burnice* ce ar fi putut înainta adînc, pe gurile rîurilor, în inima Daciei. „...Și mai află, o, slăvite rege, că și ostașii romani și cei din corpurile și cohorte auxiliare împărtășesc dorința să se facă pace. Cuvinte anume, pe care, prin ofițeri, am făcut să ajungă la urechile ostașilor de rînd, vorbesc acestora despre marile rezerve de luptă ale dacilor, despre ajutoarele care îi tot vin de pe la neamurile vecine, în așa fel încît au început a se teme, iar pe subofițerii și centurionii care iau măsuri prea aspre împotriva vorbăreților, îi ucid peste noapte și îi aruncă peste parcame...”.

Decebalus citi mai departe descifrarea mesajului : „De rău augur pentru imperiu este și mersul treburilor în celelalte provincii : Ilyria, Panonia, Moesia, Germania și Britania — unde dese războaie macină forțele Romei, o împiedică să mobilizeze împotriva-ne alte legiuni, proaspete, cu care să poată duce războiul mai departe.

Iată de ce, slăvite rege, e clipa cea mai prielnică să ceri din nou pace marelui împărat. O solie de la tine ar salva orgoliul acestuia, care nu dorește defel să apară infrint în fața Senatului — ce și așa îl boicotează — și a poporului roman...”.

Rholes aștepta porunca regelui său. Rămăsese la intrarea mării săli de consiliu a palatului, iar Decebal — după obicei — își purta nerăbdarea pășind repede pe lespezile de piatră. Marele preot adăsta și el, așezat la masa lungă, din blăni de stejar fiert în ulei de ghindă, și mulțumindu-se a răspunde arareori întrebărilor ce țîșneau din gura regelui, întrebări pe care — el o știa cel mai bine — marele său prieten le puneă mai mult retoric, pentru a-și căuta singur un răspuns.

Deodată, Decebal se opri din plimbarea-i alertă ; se întoarse și, cu fața spre Vezina, spuse :

— Îi vom întinde mîna lui Domitianus !...

Vezina tuși ușor — era semnalul lui că ar dori să spună ceva :

— Vom cere, adică, pace ! ? grăi el.

— Nu ! se învîrtojă regele. Îi vom întinde împăratului mîna. Și el va fi nevoit s-o primească !

Se-ntoarse apoi cu poruncă spre șeful Cancelariei de taină.

Căpitanul se apropie de îndată.

— Pregătește — continuă regele — tot ceea ce crezi pentru o solie care să meargă la Tettius. Ai grijă, însă, solia aceasta va ajunge și mai departe, la Domitianus !

3. Decebal își aranjă spada cu pietrele cele scumpe și scilpitoare bătute în mîner, își perie, cu degetele dreptei rășchirate, pletele oțelii, pași larg în sala sfatului țării.

— Nobili părinți !... salută el, pe cînd, cu mîna, făcu un semn ca toată lumea să se așeze, după care el însuși se așează în jîlțul ce-i era rezervat, grăind : Pricini tănuite mă determină să cer pace lui. Domitianus. O, nu, nu pentru că Dacia ar cerși mila marelui împărat, nici pentru că oștile sale ar fi biruitoare și noi la grea ananghie ! Nimic din toate acestea — zîmbi el, privind, roată, la nobilii de față — nu mă îndeamnă, ci doar dorința de a ne ocroti cîți mai mulți dintre luptătorii noștri de care, o, nobili părinți ai Daciei, țara noastră va mai avea, încă, nevoie ! Nu mă pot întrece în arta vorbitului cu mulți dintre voi. Cu nobilul Zoltes nicidecum ! zîmbi el iarăși. De aceea voi fi scurt și voi vorbi mai degrabă ca unul care știe a minui spada, și nu slova ! Deci — trebuie să încheiem pacea. De o sută cincizeci de ani — încă de pe vremea multslăvitului lor împărat Iulius Caesar, care a lărgit de la o mare la alta imperiul și care a înmulțit și teritoriile sale de pe solul Asiei !... — Roma are două oase așezate de-a curmezișul în gîtlejul ei hrăpăreț : aici, la marginea de miazănoapte — soare răsare, pe noi, dacii, iar la marginea de răsărit a imperiului, acolo unde soarele își arată lumina pe cînd la noi este încă noapte, acolo unde oamenii sînt fiii zeilor focului, parții ! Partia și Dacia, Dacia și Partia — iată cele două coșmare ale împăraților romani și ale generalilor acestora, iar pînă ce nu ne vor vedea înfrinți, nu ne vor da pace. Eu, deci, aș fi ultimul chemat să le ofer pacea !... Da, dacă n-ar fi și clipe de cumpănă și dacă marele Zamolxe nu ne-ar lumina mintea, atunci, da, am zice că este mai bun războiul. Dar luptele pe care le-am condus, în ultimii ani, împotriva legiunilor romane au arătat și cît sîntem de tari, și cît sîntem de slabi — și unii, și alții.

În privirile regelui se incolăceau șerpii nenumăratelor gînduri. Iar aceste priviri, trecînd peste figurile tuturor sfetnicilor, se opriră pe aceea a lui Vezina, iubitul său prieten. Abia apoi își privi și fratele, pe Diegis.

— Voi doi mai cu seamă — grăi regele, desemnîndu-și din ochi prietenii — care v-ați aflat în locurile unde s-au dat cele mai crîncene bătălii și care și la

Tapae ați scăpat abia trăgându-vă de sub maldărul de morți, știți mai bine decât oricine că legiunile romane, departe de a fi invincibile, au ceea ce oștirea dacă nu și-a putut forma încă : o disciplină de fier, o lucrare pe care n-o poate avea o oaste de strinsură, oricât de mare ar fi duhul ce o animă — lucrătura militară, războinică, atît pentru oștenii de rînd, cît și pentru generali și comandanți. Romanii știu *cînd* și *cu ce forță* să intervină în luptă, știu cum să se retragă pentru a nu permite împrăștierea oștirii și debandada *cohortelor*, iar generalii lor mai știu că o bătălie înseamnă nu pierderea unui război, și nici ciștigarea lui, că războiul *este o meserie* ! Ei, romanii, au mașini de război ; noi — doar brațele noastre și curajul nostru, și marea noastră dragoste de țară. Ei au puțința de a ataca cetăți ca ale noastre ; noi, încă, n-avem parcamele, zidurile și valurile la cetăți care să poată rămîne stavilă mașinilor lor de război ! Ne-au salvat, pînă acum, munții noștri, puținătatea așezărilor noastre, ca și puținul avut ce în grabă l-am fost luat sau l-am fost lăsat și ne-am încredințat viața pădurilor noastre de necuprins, și munților noștri. Dar, iată, războiul acesta ne-o arată !, trebuie să obținem răgazul în care să ne făurim o armată ! Și ne mai trebuie, o, sfinți părinți ai regatului, și meșterii făuritori ai acestei armate și ai cetăților din care — cine știe ? poate chiar mîine ! — vom lupta din nou împotriva imperiului... Uite — răsufală, parcă ușurat că avusese, totuși, prilejul să le-o spună — o astfel de pace vreau, eu, să ofer împăratului. Și o voi obține ! încheie Decebal.

Se ridică. Statura sa vinjoasă domină sala.

— Noapte bună, părinților !

4. În iarba ce-și ridică sulitele ca o armie nesfîrșită, peste care trecea nu numai înaltă lumina soarelui, ci și un vînticel ușor, dinspre Soare-apune, adăsta Oroles. Gustul amar al finului strivit între dinți îi stîrni aduceri aminte ce urcau, parcă, în el de demult — de demult. Departe, în zarea albită de aburul cîmpiei, pădurea se ghicea înfiorîndu-se de întîiele adieri ale dimineții, dar el trăia simțămîntul de a se afla direct în codru, în codrul

întîieii sale treziri la viață, pe malurile înalte și verzi ale repedei ape Ordessos. Apoi — Poiana Zimbrilor — marta primelor sale îmbrățișări cu Alutina.

Alutina !... Oare mai păstrau frumoșii săi ochi limpedea lumină a dragostei ? Or mai fi scrutînd ei zarea, în serile albastre, în Poiana Zimbrilor, așteptîndu-i pasul, pasul lui, despre care — ea singură știa cum — avea veste, oricît de ferit ar fi călcat, încă mult înainte de a-și fi făcut el apariția în părelnica lumină a astrului nopții.

Cunoscuse, la Roma, nenumărate femei și avusese parte de dezmierdăriile unor matroane pentru ale căror mîngîieri chiar și împăratul ar fi plătit oricît ; el le promise fără a le cere...

Răsuci, într-un buzunar ascuns al tunicii, inelul cu efigia Domiției. Ei, da — Domiția ! Domiția care cunoscuse, „în afara întregii *legiuni togata*“, cum se bîrfea în saloanele Romei, atîția și atîția alți bărbați, se simțea atît de atrasă de „barbarul“ ei, încît, adesea, Oroles se văzuse nevoit să încerce marea-cu-sarea pentru a se îndepărta de alcovul împărătesei cea focoase. Alcovul ei în care — și prin care — cunoscuse atîtea dintre marile secrete ale imperiului !

Se lăsă pradă unei molatice visări. Încercă a nu se mai gîndi la Alutina — astfel de gînduri nu făceau altceva decît să-i înnegureze mintea. Știa... — îi plăcea să știe aceasta !... — că fata îl aștepta ; îl mai aștepta încă. Avea — în acest sens — vești sigure. Dar îl chinuia faptul că nimeni nu i-ar fi putut spune cînd anume și unde se va putea întîlni cu ea. Poate acum, după întronarea păcii ? !

O pajură săgetă, fulger, orizontul. Jos, jos de tot, aruncîndu-și, ca o suliță, strigătul de luptă asupra victimei sale. Oroles se săltă puțin, urmărindu-i distrat zborul și zări pajura cincizeci de pași mai încolo savurîndu-și deja prada : un iepuraș de cîmp.

Din nou își aminti chipul Alutinei, chipul ei drag — dar atît de îndepărtat, deși, într-o zi și o noapte de trap săltat, i-ar fi putut săruta cununa de aur a părului...

Se ridică grăbit și miși ochii, scrutînd zarea spre Sarmizegetusa, spre munți. Dintr-acolo își aștepta solul.

Fluieră scurt și calul se înfățișă pe dată.

Săltă în șa. Fugarul știa toana stăpînului : într-un trap mărunț îl duse la marginea riului.

Descălecă și își spală fața în cleștarul apei. Rece, limpede, apa vestea un nu prea îndepărtat izvor.

Curînd, trebuia prins solul și tînărul se așternu la lucru. Cu spada tăie la repezeală citeva crengi mlădii dintr-o tufă de răchită. Împleti un soi de grătar din ele pe care, în clipa nimerită, avea să-l cufunde în rîu, de-a latul.

Deocamdată n-avea de ce se zori. Se-așeză sub salcă, urmărind jocul gîzelor cu peștii în oglinda străvezie a rîului.

„Voi vedea, oare, semnalul ?” îl neliniști un gînd.

Semnalul avea să fie un bușean nu prea mare, cu unul din capete ascuțit. Iar puțin după trecerea acestuia...

Apa se scurgea precum vîrtejul gîndurilor sale. Iar gîndul cel mare al lui Oroles era să se încheie pacea. Țară lui — credea el, ca și Decebal, ca și marele Vezina, ca toți cei pentru care durerea patriei era și durerea sufletului lor — are nevoie de această pace *acum*, cînd sortii victoriei păreau a nu inclina pentru vreo parte.

Culoarea apei deveni mai argintie — semn că și soarele a ajuns destul de sus pe bolta de peruzea a cerului. Atenția tînărului se încordă și — i se părea, oare ? — iată, un butuc !... Butucul apăru, săltînd greoi pe unda cristalină. Mînu cu iscusință prăjina cu care se înarmase și trase lemnul la mal : era sau nu butucul-semnal ? Îl întoarse, în apă, cu vîrfurile încălțărilor și zări, bucuroș, cele patru creștături : da, acesta era semnalul !

Înfierbîntat pregăti grătarul din răchită, îl puse între cele două maluri apropiate. Și abia acum așteptarea începu să i se pară într-adevăr chinuitoare.

Descilci cu prăjina niște ierburi oprite de grătar, ba trebui să și intre în apă pentru a elibera dintre răchite cîteva peștișori : totul, strecurat cu grijă, examinat minuțios.

Ieși din riu privind-și încântat încălțările de piele cumpărate de la un cavaler numid — moi, bine mulate pe gambă și în care nu se strecura apa, când zări sau, mai degrabă intui, că cineva îl spionează. Deveni atent, trase cu coada ochiului : o umbră se strecura șerpește în spatele său. Se prefăcu nepăsător ; își pregăti pumnalul de Damasc a cărui lamă, subțire, ce se curba ca un arc, părea fragilă ca sticla, și așteptă. Apoi, când calculă că omul, sau fiara, ce va fi fiind umbra aceea, se afla abia la câțiva pași de el, se întoarse vijelios și aruncă pumnalul. Cuțitul vijii ca o săgeată și se înfipse în intrus. Bucuria izbînzii se transformă iute în amărăciune : lo-vise o căprioară. Blinda vietate a pădurii venea să se adape.

Se-aplecă asupra animalului, îi mîngîie botul cald, umed, molatec. Cuțitul pătrunsese adînc în pielea jilavă și Oroles fu nevoit să-i dea căprioarei lovitura de grație.

— Să fie ultima jertfă nevinovată adusă acestui mă-cel ! ură el, trăgînd căprioara la umbră.

Înveli trupul firav în foi de lipan. Grăbi imediat după aceasta spre riu — grătarul rămăsese prea multă vreme nesupraveheat.

Ceva oțeliu, cu sclipiri alb-albăstrii, luci într-un mănunchi de flori de apă, smulse de torent și purtate la vale. Cufundă mina și scoase un păstrăv — un pește des-tul de mare, cu capul zdrobit, cu pîntecul asemenea.

Ieși la mal. Trînti păstrăvul în iarbă. Apoi, scotoci în măruntaiele lui. Pe rînd, degetele sale extraseră trei bețișoare de alun, o frunzuliță de ferigă și o pietricică roșie. Oricui altcuiva, de-ar fi simțit scîrbavnicul îndemn să scotocească stîrvul păstrăvului, nici unul dintre obiec-tele scoase la iveală nu i-ar fi spus ceva. Dar Oroles înțelese mesajul ce-l purtau : căpitanul de taină Rholes îl vestea că peste trei zile solia dacă avea să treacă noap-tea — pietricica roșie simboliza luna — spre Panonia, iar ea avea să fie condusă de al treilea om al regatului ;

— Diegis ! îi strălumină privirile gîndul că acesta va conduce solia. Ah, va să zică marele Decebal nu se va umili defel înaintea împăratului lumii !...

1. Când soarele începu să lungească umbrele ostașilor, iar muntele să întunece cîmpia, curierii — unul după celălalt — aduseră vestea cea bună :

— Slăvite general, dacii s-au retras !...

— Mărite Tettius, legiunea mea îți trimite, din partea tribunului Ulpius, salutul de izbîndă !...

— Lui Tettius Iulianus, tribunul Zenon îi trimite salutul său și îl anunță că liniștea s-a așternut deodată înaintea trupelor sale ! Dacii s-au retras, înghițiți de codrii cei negri ai munților.

Tettius, obosit, parcă scirbit de tot acest ceremonial al prezentării curierilor, nu arăta a-și da friu liber bucuriei — dacă această bucurie ar fi existat, cumva, pe undeva, ascunsă în el, în cotloanele cele mai nebănuite ale sufletului său. Mai mult, după ce al patrulea curier aduse aceeași veste, dar în alt limbaj, marele comandant îl opri pe ofițerul de serviciu pe lângă pretoriu să mai introducă și alți trimiși ai armii sale felurite.

— Îmi vei raporta la urmă ! Acum...

Nu-și sfîrși vorbele și trase cu arțag perdeaua lecticii sale de campanie.

Ofițerul însă, fiu al uneia dintre cele mai bune familii de patricieni romani, fiind și unul dintre apropiații generalului, frase, totuși, cuviincios de perdea și, zărind chipul generalului mirat că mai cutează careva să-l deranjeze, își spuse și el nedumerirea :

— Să fiu iertat, *ilustrissime* general, dar unul ca mine nu poate înțelege : aproape am învins — victoria va fi a noastră și mulți vorbesc, nu fără temei, că acest Tapae dacic va intra în istorie alături de Canae al, binecuvîntat de zei fie-i numele, Scipio Africanus ? ! Și atunci, de ce... ?

Cu un zîmbet ițit timid în colțul gurii, Tettius îi curmă șirul vorbelor :

— De-ar fi astfel, Aemilianus, bunul și tinărul meu Aemilianus !... Dar, spune-mi, oare cîți curieri au sosit pînă în clipa de față ? !

— Patru, ilustrissime ! Dar de ce ? se nedumeri, iarăși, ofițerul și pe chip întrebarea i se putea citi și mai limpede, și mai completă : „Oare nu-s deajuns, mare general al Romei ? ! Doar sînt primele unități care au stăvilit atacul dacic ! ?“

— Patru, Aemilianus ! A pomenit vreunul dintre aceștia cuvîntul victorie ?

Aemilianus rămase pe gînduri : rememora cele auzite, rînd pe rînd, de la trimișii armiiilor. Nu, după cite își amintea, nici unul nu pomenise cuvîntul *victorie* ! Și chiar astfel și răspunse :

— Nici unul, slăvite !

— Și ei vin, toți, de acolo de unde s-a făurit izbînda, da ?

— Întocmai, slăvite !

— Și fiecare nu spune decît ceea ce i-a ordonat comandantul, nu-i așa ?

— Întocmai slăvite !

— ...Și-atunci, bunul meu Aemilianus, crezi, tu, că s-a născut comandantul care să nu raporteze victoria, atunci cînd este cît de cît sigur de ea ? !

Ofițerul abia acum înțelesese tilcul atîtor adumbrite întrebări puse de general.

— Dar, mărite !... — cuteză el, totuși — ...poate că tribunii or fi uitat să...

— Ba, n-au uitat nimic, Aemilianus ! Așa cum — îmi place să cred ! — nici tu n-ai uitat cuvintele bătrînului Cicero : „*Suum cuique tribuere* !“¹

— Adică, ilustrissime ?...

— Dacii s-au luptat astfel cum nu mă așteptam din partea unor barbari ! Este meritul lor, este marele merit al slăvitului lor general și rege : Decebalus. Știi, Aemilianus ? În legiunea a XVIII-a se află un centurion negricios... un veteran... A luptat contra dacilor și cînd cu campania lui Fuscus. A luptat chiar în garda generalului și, s-ar putea spune, a fost de față cînd Fuscus — un viteaz, un clăditor al imperiului ! — și-a dat viața. Ei

¹ Să dai fiecăruia ce i se cuvine (lat.).

bine, Aemilianus, acest veteran — a cărui solie a strălucit și sub soarele altor zeci de bătălii în Britania, cu germanicii pe Rennus, pe Euftrat... pretutindeni unde slava imperiului a fost în pericol — se așezase pe-o piatră la începutul bătăliei și, când a dat cu ochii de mine, nici măcar nu s-a tulburat, ci mi-a suris complice : „Slăvite general, îți cunosc bărbăția și o cunosc și pe-a mea, dar dacă tu vrei să-ți conduci armata la izbândă, iar eu să îmi mai port spada și prin alte bătălii, să ne aținem mai la urma bravilor noștri ostași !...“ Apoi mi-a destăinuit că, deși n-a trecut o viață de om, ci doar câteva luni acolo, dacii nu mai sînt, în luptă, barbarii din bătălia de pe Alutus cu trupele conduse de răposatul Fuscus. „Atunci aveau o singură armă : curajul. Acum, acestei arme i-au adăugat corelarea acțiunilor, disciplina în luptă, tactica atacurilor de provocare și replierea pentru primirea contraatacului“. Înțelegi, Aemilianus ? *Decebalus făurește din cetele de barbari o armată*. El nu a avut vremea necesară, n-a reușit să cizeleze această armată și, mai cu seamă, nu a reușit — încă — să formeze generalii de care are atîta nevoie.

— Ceea ce îmi spui, ilustrissime — își continuă Aemilianus nedumerirea —, mă uluiește, și de-aș fi auzit asemenea slove din gura, să zicem, centurionului lui Fuscus, și nu a măriei tale, aș fi poruncit să i se tale nelegiuیتului urechile și l-aș fi scos din armată fără drepturile veteranilor !

Generalul surise :

— Eh, Aemilianus, ești încă tînăr ! Dar, cu vremea, vei învăța și deprinde multe. Nu este nici locul, n-avem nici timp să-ți spun, pe îndelete, că un bun comandant trebuie să plece urechea la spusele trupei chiar dacă, din anumite rațiuni, nu va face întocmai cum dorește trupa. Cîștigul, însă, este acela că va ști întotdeauna gîndul soldatului, iar un ordin care ține seamă, cît de cît, și de spiritul oștirii, este pe jumătate îndeplinit, și încă fără prea multă strădanie din partea comandanților..

Soarele clipea somnoros spre asfințit ; o liniște grea se cernu, deodată, peste locul de bătaie. Tettius Iulianus

privi, o vreme, cîmpia. O privi îndelung, parcă pierdut în visare. Abia într-un târziu spuse moale, arătîndu-i-o și lui Aemilianus :

— Privește ! Astfel arată o armată îndată după o bătălie ce i-a asigurat victoria ?

Tabloul se înfățișa impresionant și, uimit, de parcă abia atunci i s-ar fi deschis ochii, Aemilianus privi și el cu atenție. Lungi șiruri de oșteni, din cohorte felurite — cavaleri și pedestri, romani și luptători din legiunile auxiliare —, se tirau spre locurile de campament. Erau atît de sleiți, cu privirile stinse, încît tinărul ofițer realizează că nici un ordin nu ar mai fi fost în stare să-i readucă, *acum*, la ascultare.

— ...Cu acești ostași, Aemilianus, ar trebui ca, încă mîine, în zori, să dau atacul final. Ei bine, adăugă marele general, nervos, sub privirea răscolită a ofițerului, n-o voi face ! Tettius Iulianus nu-i va conduce la pieire !

2. Tinărul Numa îl află pe general în pretoriu, ospătîndu-se frugal — ca de obicei seara — sub pînza ocrotitoare a marelui său cort.

— Salve, Tettius Iulianus ! Iar Iunona îndrăgostiților să-ți stea payază și îndemn la așternut !...

Generalul se binedispuse la auzul acestui original salut și îl pofti pe prietenul său la cină.

— Poruncește, Aemilianus, încă un tacîm și... — clipi complice Tettius spre Numa — vinul acela... să nu-mi mai fie adus !...

Abia așezat, Numa se ridică voiniceste, rîzînd :

— Atunci, ocrotitorule, dă voie umilului tău serv, Numa, să poruncească să ne fie servită licoarea cea minunată a zeilor, poate ultima amforă, dar...

Tettius, cu un semn, îl întrerupse :

— Ultima să fie, prietene, căci și pentru noi sosit-au ultimele zile în care ne dorim nevoit sălaş pe aceste neprimitoare locuri barbare. Și ca să-ți mai dau o veste bună, ieri noapte numai am expediat la Roma și la Domițianus aceeași epistolă preamărindu-ți toate cîte fapte le-ai fost făcut în sprijinul armiei mele. Iar, ca să n-o

mai lungesc, am propus, în încheiere, să ți-se acorde — ceea ce vei și binemerita, sper ! — titlul de *praeffectus rei frumentariae*...¹

— Mărite prietene și ocrotitor, recunoștința mea va fi veșnică. Recomandarea ta...

Tettius Iulianus ridică paharul :

— Pentru ca toate câte ți-am spus adineauri să se împlinească ! ură el.

— Pentru ca marele general Tettius Iulianus să fie cel dintâi în triumful pe care slăvitul nostru împărat îl va binemerita la Roma ! ură și Numa.

Chipul lui Tettius se adumbri, iar mîna lui așeză pe masă pocalul cu vin fără, măcar, să-și fi umezit buzele în el.

— Din păcate, bunul meu Numa, n-o să fie nici un triumf !

Numa păru sincer uimit cînd lăsă să-i scape întrebarea :

— Dar de ce, slăvite ?

Tettius desfăcu larg brațele :

— Pentru că n-a fost nici o victorie, Numa prietene, și nici n-o să fie !

Numa așeză și el pocalul pe masă :

— Dar izbînda de azi ! ?...

— Aceasta o datorăm zeilor, cum spun soldații. Iar eu zic că o datorăm zeilor daci ! Numai ei au putut să-i strecoare lui Decebalus îndoiala în suflet și să-l facă, astfel, să-și retragă oștirile...

Tettius se aplecă, confidențial, la urechea lui Numa :

— Ți-o spun doar ție, prietene ! Chiar și cu forțele ce îmi soseau pe Danubius și cu mașinile de război, noi tot n-am fi făcut nimic ! Ai văzut și tu : Decebalus se retrage tot mai în adîncul munților ! Pe văioagele acestă, mașinile noastre de luptă nu prea fac multe parale... De asemenea, legiunile noastre nu sînt pregătite pentru locuri strîmte, unde forța lor și arta noastră militară nu se pot desfășura în voie...

¹ Înalt funcționar al imperiului însărcinat cu aprovizionarea cu grâu a populației.

Văzînd că Numa vrea să spună și el ceva, îi făcu semn să fie lăsat să continue :

— ...Apoi, ai văzut și tu, din epistolele barbarului către germanici, că forțele dacilor abia de-acum își string rîndurile ! !

Numa se trezi rîzînd ; dar, întîlnind privirea neîmărită a generalului, se grăbi să se scuze :

— Iartă-mă, generale, dar nu cred că barbarul...

— Dragul meu, este bine să crezi ! i-o reteză el, scurt, întărînd astfel părerea lui Numa că tîlcul propus cu „solia dacă“ pentru marcomani și cvazi se împlinise de minune. E bine să crezi — se aplecă iar la urechea tinărului, fără să-l ia în seamă pe Aemilianus, al cărui chip se făcuse stăcojiu — ...și s-o spui și altora. Mie, cel puțin, îmi place să sper că și Împăratul este de aceeași părere cu mine !

Aemilianus ceru permisiunea să se retragă. Iar din tonul cu care o făcu se vădea că se simțea ofensat. Preocupat, muncit de gîndurile sale, Tettius nu băgă de seamă sau numai se prefăcu a nu fi băgat de seamă. Îi răs-punse sec :

— Bine, du-te ! Apoi, întorcîndu-i spatele, continuă să șușotească cu Numa : Și n-ar fi rău, dacă în epistolele tale către... — și surise complice.

Numa nu trebui să joace teatru — fu de-a dreptul uimit : deci, Tettius dibăcise o urmă ? !

— Dar, slăvite... ? slei el, neputincios, cuvintele ridicîndu-se de pe scaun.

— Știu tot, știu tot... Tot ! — rîse, de-acum hohotînd, Tettius. Ce-ți închipuiai că, în tabăra mea fiind, n-o să aflu ce tot pui la cale ? !

Congestionat, surprins — sincer surprins —, Numa făcea eforturi vizibile să se stăpînească.

— Cred că... cred că... — tot mormăia el.

— Potolește-te, dragul meu, potolește-te ! spuse prietenește Tettius. Ce să facem ? ! Fiecare cu jocul său și toată lumea — nu-i așa ? — mulțumită ! *Trebuie* să fie mulțumită ! accentuă el. De ce te neliniștești ? ! Fii sigur că ai luat toate măsurile necesare, dar... — rîse el — cusurul tinereții, pe care, crede-mă, aș da mult să-l mai am și eu, ți-a jucat pe undeva — unde, nu știu, să nu

mă întrebi ! — un renghi. Nu trebuie să fii supărat pentru aceasta ! Bine că eu îți sînt prieten și încolo, fii pe pace, n-o să aștepte nimeni nimic !

Numa se prefăcu liniștit : ridică paharul și sorbi lacom — avea și nevoie ! — lichidul uleios, amărui-dulceag al vinului.

— Să trăiești, prietene și ocrotitorule, și !... — dori el să mai adauge ceva, dar Tettius făcu un gest, cu arătătorul la buze, și tînărul se opri.

— Te rog !... Te rog mult de tot !... — spuse el — prietene poți a-mi zice, dar ocrotitor... nu te-ai mai sfătui acum cînd — zeli au vrut-o ! — amîndoi știm ce mină mare și nobilă te proteguie tocmai de-acolo, de la... știm noi de unde ! Și cînd te gîndești — spuse Tettius, încă înveselit — că totul a pornit de la binecunoscuta lenevie a unui sclav !...

— Un sclav ? ! murmură Numa.

— Exact. Pribegînd, adesea, fără treburi, dar aflîndu-se mereu în tabără, sclavul lui Aemilianus a întîrziat, într-una din zile, mai mult decît de obicei. Chelfăneala îi era pregătită, cînd sosi. Dar dumnealui îi zice stăpînului : „Nu merit o bătaie, stăpîne, ci mai degrabă o răsplată !...“ Aemilianus, mai furios cînd aude o astfel de obraznicie, îl croiește zdravăn cu gîrbaciul, dar cînd să dea și a doua oară, nefericitul strigă cu sufletul pe buze : „Stăpîne, în tabără se află un spion ! L-am urmărit și de aceea am întîrziat !...“

Tettius adăstă o vreme curmîndu-și într-adins spusa, pentru a citi pe chipul interlocutorului său impresia produsă. Dar Numa asculta calm, cu interes, dar deosebit de calm, de parcă nu despre el ar fi fost vorba. Cu toate acestea, dacă generalul i-ar fi putut citi gîndurile, s-ar fi îngrozit. Mîna dreaptă a tînărului se încordase pe sica ascunsă în faldurile togii, iar hotărîrea sa — disperată — fusese luată : „Îl voi ucide pe Tettius ! Și acesta va fi un gest tot spre binele alor mei : pînă va sosi un alt comandant suprem, pînă ce se va dovedi și acesta la zi cu situația, ai mei vor cîștiga ceva vreme. Păcat, numai, că totul se petrece acum, cînd mai aveam puțin să ajung la țelul propus !...“

— ...Bineînțele — continuă generalul —, Aemilianus mi-a raportat totul de îndată. Să-l fi văzut ce mutră făcuse, bietul de el ! Și îi tot dădea zor cu asigurările : „Pe Iupiter, generale, am fost prieten cu Numa, dar habar nu am avut, pînă acum, de uneltirile puse de el la cale !“

— Bu-u-u-un prieten, n-am ce zice !... intră Numa în joc. Se lepăda, carevasăzică, de mine ca de haina unui lepros ! ?

— Exact ! rise amuzat generalul. Ei, și pe urmă a urmat tot ceea ce, îți imaginezi, desigur, a putut urma : *Ab irato*, te-am pus sub o strictă supraveghere. Ba, mai mult, am ordonat lui *praefectus castrorum* să te aibă în pază ziua și noaptea, clipă de clipă, și de nu se va putea altfel... (Iartă-mă — se scuză Tettius — sînt militar, trebuia să fi acționat astfel, nu-i așa ?)... să fii ucis pe loc, decît să ți se fi pierdut urma la o adică...

Tettius se opri din nou.

— Și ?... Și ?... — făcu, nerăbdător, Numa, cu nervii întinși ca o coardă de arc. N-a ieșit nimic, chiar nimic ?

— Ei, dar ce-ți închipui ! Cum „nimic“ ? ! Zilnic mi se raporta : a trimis porumbei cu mesaje ; se cufundă adesea în codri fără teamă...

— Bag seamă — spuse cu ironie rece Numa — că teama trebuie să fie veșnic însoțitoare a caracterului unui roman, nu-i așa ? Sau asta e doar părerea „curajosului“ meu prieten Aemilianus ?

Tettius surise. Mai luă o gură de vin, uitînd să precizeze dacă aceea era sau nu doar părerea ofițerului său aghiotant, apoi conchise :

— În fine, abia în ziua rănirii tale... mai prețis în noaptea ce a urmat !... m-am dumirit și eu ce și cum se întimplă cu bravul nostru Numa...

— Adică ? ! ...

— Ei, sosirea trimisului secret al preadivinei noastre împărătese și toate celelalte ! El ne-a destăinuit povestea cu sigiliul Domiției... mă rog, știi și singur, nu mai intru în amănunte !...

Numa oftă lung, a ușurare, iar Tettius, neprinzînd sensul, se grăbi să-l consoleze :

— Gata, a trecut tot !...

— A trecut — oftă iar Numa — dar prietenul... bunul meu prieten Aemclianus, să nu-mi spună nimic-nimicuța ! ?

— A, să ne fie cu iertare, nobile domn ! se repezi și Tettius. Eu ce-aș mai avea de spus, cînd iubitul meu prieten Numa, Numa cel cu care nu este seară, de luni și luni de zile, să nu bea un pahar de vin, și el, necredinciosul — să nu-mi spună... să nu mă lase, mă rog — să înțeleg că nu doar neprețuita sa prietenie îl face să îndure asprimea vieții de tabără, pe care o împarte frățește cu generalul-comandant, ci și îndatornița ce o are față de luminata noastră împărăteasă îl îndeamnă la strînsă companie ? ? !

Numa rise împăciuitor :

— Ei, slăvite prietene, ce-a fost a trecut...

— Dar era cît pe-aci să te trimit pe ailaltă lume, unde împărățește trista *Proserpina* !¹

— Mda — se întristă, deodată, Numa și numai el o știa că nu era de circumstanță. Dar cel puțin, generale — cuteză el —, le-ai atras atenția urmăritorilor mei că nu cu una cu două s-ar fi dat prins unul ca mine ?... Mulți, tare mulți dintre ei și-ar fi aflat sfîrșitul sub sabia mea mai înainte ca vreunul dintre ei să fi pus mîna nu pe mine, dar măcar pe unul dintre mesajele mele.. Și pe urmă, slăvite general al imperiului, dacă — să admitem — unul dintre ei tot ar fi avut norocul să mă răpună... Ce crezi că s-ar fi întimplat, nu mult după aceea, atît cu el, cît și cu ?... — și bărbia lui impunse semnificativ în direcția lui Tettius.

— Brrr ! se cutremură Tettius — și, de astă dată, Numa știu că n-o făcuse în șagă —, bine că a trecut totul ! Crede-mă, rogu-te, că în noaptea aceea am trăit o *extra humanum gaudium* aflînd de la omul Domiției toate cîte le-am aflat, !...

¹ Zeița Infernului la romani.

Numa îi aruncă o privire jumătate șăgalnică, jumătate ironică :

— Te cred, iubite prietene, te cred !... și izbucni într-un molipsitor hohot de ris, care-i permise — trebui s-o recunoască — și o descărcare nervoasă ; doar nu puține îi fusese dat să afle despre greul prin care trecuse...

Rîdea, bine dispus, și generalul, iar cheful s-ar fi întins, desigur, pînă în zori ; dacă în cortul comandantului nu și-ar fi făcut apariția un curier.

— Salve, generale ! salută el scurt. Sînt centurionul Salvius Iustus Catalina și vin a te încunoștiința că tribunul Claudius Basus îți urează ani mulți și triumfuri așisderea. O dată cu căderea nopții, straja noastră l-a vestit pe tribun că o solie dacă dorește...

— Unde-i ? sări, ca un leu asupra prăzii mult așteptate, de pe patul pe care șezuse liniștit pînă atunci, Tettius. Unde-i ?

— Cine, slăvite ? se nedumeri proaspătul sosit.

— Solia !... Solia dacă ! ! ?

Omul răsuflă ca după trecerea unui pericol.

— În tabăra noastră. Tribunul Claudius Basus crede că...

— Puțin îmi pasă ce crede tribunul tău ! se infurie Tettius. Sper — adăugă el, repede, cu privirea cruntă — că nu s-a clintit vreun firisor de păr din capul vreunuia dintre barbari ! ?

— Nu, slăvite ! se grăbi centurionul. Dar tribunul Basus socoate...

Tettius îi pecetlui buzele cu o privire care grăia multe.

— Te-ntorci de-ndată în tabără ! șuieră generalul. Îi spui tribunului tău că are strașnică poruncă să primească și să găzduiască solia în chiar cortul pretorial cu toată cinstea și respectul ce i se cuvin ! Ai înțeles ?

Centurionul — paloarea chipului său uimit o grăia cum nu se putea mai bine — habar n-avea de ce s-a infuriat generalul și de ce, la o adică, toată beleaua aceasta pe capul său sur.

— Cine conduce solia ? întrebă, acum ceva mai liniștit, Tettius.

— Un nobil ! Un nobil... mare !... mai întregi ostașul, văzînd nemulțumirea zugrăvindur-i-se generalului pe chip.

— Numele ?

— Păi... Noi, slăvite, n-avem un om care să știe dacă în legiune, iar solia are un dac care vorbește și nu prea latina !...

— Îmi dai voie, iubite prietene ? ceru îngăduința Numa. Vreau a-i pune centurionului o întrebare.

— Dar, te rog !... — îl invită generalul.

— Spune-mi, vrednice ostaș — începu Numa — cel care pare a le fi șef solilor are barba lungă-lungă, sau e tăiată mai scurt și oarecum rotunjită ? ! ...

Centurionul, bucuros, parcă, de a putea răspunde mai pe larg acum, începu să turuie :

— Întocmai cum spui, nobile patrician, are barba mai scurt tăiată, frumos rotunjită, mustața ușor lăsată sub un nas scurt dar puternic, privirile nobile și sprîncenele stufoase. Iar cei care îl însoțesc nu vin în rînd cu el decît atunci cînd el îi poștește... Aăă... — se încurcă oșteanul — și...

— E o descriere uluitoare ! De-a dreptul uluitoare ! se-ntoarse Numa spre Tettius. Dacă omul acesta a spus adevărul... (Numa se aplecă iute spre centurion) : Și... sînt mulți însoțitorii dacului ! ?

— Mulți, slăvite ! Să tot fie ca la vreo două duzini !...

— Ei bine, dar acesta poate fi chiar fratele lui Decebalus ! ? ! se entuziasmă Numa. Îți dai seama, generale, fratele regelui dac, al doilea nobil al regatului, vine să-ți ceară pacea ! !

Tettius se îmbună pe dată. Surise. Dar, brusc, chipul său se adumbri iară :

— Da, tinere Numa ! Dar nobilul dac nu pe mine mă vrea interlocutor !... Și nici Domitianus nu m-a împunertnicit să fac aceasta, cerîndu-mi, și el, să-i trimit solia acolo, în Panonia !...

Numa nu-și pierdu chef.

— Dar ce-i cu asta, slăvite?! Cine a condus războiul, cine a asigurat izbînda, cine... Și deodată, inspirat: Dacă-mi îngădui, zbor, împreună cu acest brav ostaș, înapoi, la tribunul Claudius Basus și, cu dăca ce o cunosc eu...

— Ei, de ce nu spui, prietene!?! se veseli Tettius. Așa este, mi-ai mai spus că, trăind printre bărbari, le-ai deprins limba! Desigur, prietene, nu numai că îți îngădui, dar te și rog: mergi de-i primește pe daci și adă-i, mîine pînă în prînz, în tabăra mea. Vor vorbi sau nu cu mine, dar înainte de a-i trimite în fața Cezarului... — nu-i așa?... — trebuie ca și eu...

Îl conduse pe Numa purtîndu-l prietenește de braț pînă la ușa mării încăperi a pretoriului, tot dîndu-i indicații și fugîndu-l să așeze în așa fel rînduiala cu dacii, încît el, Tettius Iulianus, să aibă partea sa în toate aceste tratative.

3. Salvius Iustus Catalina era unul din acei militari care veniseră în Dacia nu numai pentru că legiunea lor avusese acest noroc, ci mai ales pentru ca, intrat în armată, să i se piardă urma unor fărîdelegi doar de el știute; căuta războiul pretutindeni unde izbucnea el în marele imperiu. Iar de 20 de ani de cînd slujea în armată, avusese parte de multe prilejuri să-și arate și bărbăția, dar și — mai cu seamă — nesățioasa poftă de cîștig. Curajos, sprinten la minte, pricepuse lesne că omul acesta, pe care trebuia să-l conducă în tabăra sa, la solia dacă, era unul dintre puținii romani ce cunoșteau bine Dacia. Iată de ce, de cum părăsiră pretoriul, Catalina hotărî să-l descoasă cu de-ămănutul pe neguțător.

— Nobile patrician — începu el — sînt o cătană bătrînă, trecută prin multe. Am văzut multe popoare și pe pielea mea, tăbîrcită, și-au încercat tăișul sabiei mulți ostași care, părăsiți de marele zeu Marte, au avut neșansa ca sabia mea să taie mai bine. Și mai repede!...

Treceau acum printr-o vîlcea, cu cai într-un trap ușor; Catalina deschidea șirul, iar un decurion călărea pe urma lor. Trebuind să se strecoare pe o potecă ce

șerpuia de-a lungul riulețului, soldatul încetă, pentru o vreme, să vorbească. Când, în sfârșit, drumul îngădui iarăși să călătorească alături, centurionul se destăinuie în continuare :

— ...Eu de aceea am venit în Dacia, că am auzit de aurul cel mult, care ar izvorî din apele acestui pământ, doar să-l culegi... Sigur, Catalina nu-i prost, n-o să meargă el cu ciubărul la riu să-l umple cu aur, nu ! Treaba aceasta o pot face, foarte bine, robii mei. Am trei la Roma ! Voi mai face rost de cîtiva și pe-aici, după ce vom învinge, așa că...

Numa rise :

— Dar se încheie pacea ! N-ai fost de față cînd a spus-o generalul Tettius ? !

Fu rîndul centurionului să ridă :

— Da, se încheie !... Dar pentru cîtă vreme ? !

— Ei, desigur, pentru destul de multă vreme ! O pace nu se încheie pentru o lună-două, nici pentru un an-doi, nu ?

— Asta, da, așa este — se grăbi să conceadă ostașul. Dar ia spune-mi, tinere nobil, e prost Catalina dacă se gîndește și așa : de pomană să fi trimis Domițian răs-miile de soldați încoace ? Eu socot că nu. N-am dreptate ?

„O judecată simplă, dar logică !“ constată, pentru sine, Numa.

— ...Eu, Catalina, soldatul hîrșit prin atîtea bătălii, zic că n-a cheltuit vistieria imperială atîta bănet, de-a ajuns la fundul lăzilor, doar pentru a-mi arăta mie, Salvius Iustus Catalina, și altora ca mine, cum arată pămîntul Daciei, nu ?

Numa se mulțumi să zîmbească doar, clătinînd capul a aprobare. În lumina tîmbure a zorilor, crîngul străbătut părea de basm. Abia se treziseră păsările zăvoiuului, iar arămia culoare a primelor raze de soare poleia totul. Pînă și apa viorie izvodea, în valuri, bănuți mici de aur.

— Iată — îl treziră iar din contemplantare vorbele centurionului — rîul acesta pare a-și avea albia pardosită cu sesterți, nu ți se pare ?

Numa surise iar :

— Pare, dar nu este ! căută el să-i taie oșteanului puțin din elanul visurilor.

— Desigur, nu este, dar vrei să știi, înălțimea ta, că eu m-am căpătuit deja cu ceva bani de cînd am pășit pe solul dacic ? ! coborî el vocea, ferindu-se, parcă, de decurion, tovarășul său. Apoi, ca să-l lămurească pe interlocutor : Nu înțelege limba noastră decurionul acesta, e sirian, da'i mai bine să nu știe-dreapta ce face stînga. Mi-a spus, mie, cineva... — un marinăr care, o vreme, a stat pe la daci ca dezertor... — că oamenii aceștia, dacia, în ceas de restriște ascund tot ce au mai bun și fuga ! — în codri, în munți, în ascunzători. Ei bine, cum am intrat în Dacia am cîrut să fac parte din forța de poliție... Și tot izgonindu-i pe daci de prin bordeie, de prin case pe ceilalți care căutau comori — rîse centurionul — s-a captușit și Catilina cu ceva bănet... Nu-i totul din aur, sau numai din argint... dar merge, o să-i schimb la Roma, la vreun zaraf...

Mai călărîră o vreme, și pe chipul veteranului se putea citi obida că, deși vorbea cu el de atîta vreme, neguțătorul nu dăduse nimic din el... o vorbă, acolo !... o informație care să-i fie cumva de folos în ceea ce își pusese în gînd, cu atîta nesaț, încă dinainte de a face primii pași în Dacia... „Poate că n-a priceput ! ?“ își mai spusese el și, o dată gîndul venit, se decisese să-i vorbească nobilului său însoțitor mai pe șleau :

— Da... De pildă — continuă el ca și cum abia și-ar fi intrerupt spusele — zicea marinărul acela că pe-aici mai este obiceiul și-așa : să fugă... — adică ei, dacia, știi ?... — și să ascundă bănetul undeva, în pămînt, chiar în bordei. Că — zicea el — oricît ai distruge un bordei, tot îi rămîne urma !... Iar unii, mai 'oți, ascund oala cu bani sub patul vreunui moșneag gata să fie răpus de vreo boală ori de ani, pe care îl lasă acolo, singur, în bordei... Am dat și eu peste unul... Unul care să tot fi trecut binișor suta !... Slab ca o mumie de pe Valea Regilor, din Egiptul Cleopatrei ! Zic : „Ascultă, tăicuță, unde-i oala cu bani ?“ Moșul tace. Repet întrebarea

se-ntoarce cu spatele la mine, adică, înțelegi, n-are cu cine vorbește ! Într-o clipită l-am azvîrlit de pe pat, cu blana lui împuțită cu tot, am azvîrlit și patul afară, am săpat peste tot... aș !, nici o oală ! Îl iau la refec din nou și ca să fiu mai explicit, să înțeleagă și el, cu limba lui... asta de ai impresia că își bat joc de tine, așa nu-nțelegi nimic ! ..., dar moșneagul tot pe-a lui, adică nimic. L-apuc eu de gît și-l strîng bine-binișor, să-i descleștez gura, să văd : are sau nu o limbă, poate sau nu să vorbească... și văd că are. Atunci, am văzut roșu de furie. Nici n-a fost nevoie să vir spada în el — cînd l-am pocnit cu latul ei peste bot, a oftat o dată și dus a fost... dintre cei vii !...

În Numa se aprinse, atunci, Oroles, dacul. Mîna i se încheștă pe neștiute de minerul spadei ; gest ce fu repede văzut și de centurion care, făcînd la fel, se grăbi să întrebe, smucind de dirlogii calului și oprindu-l brusc :

— Ce, ai simțit ceva ? !

‘Numa își potoli cu greu imboldul de a-l face una cu pămîntul pe mîrșavul de lîngă el.

— N-nu, spuse moale, mi s-a părut.

— Mda, spuse și veteranul, o bine să fim atenți, să nu devenim ultimele victime ale acestui război... Păi, ce crezi — reluă el, nepăsător, firul povestirii —, cînd am ieșit din bordeiul moșneagului, m-am trezit c-o săgeată în șale. Noroc că nu a fost otrăvită !... Și știi cine ‘a tras-o ? ! O copilă, nobile domn, o copilă care să tot fi avut vreo cincisprezece ani !... Am văzut-o, am vrut să mă iau după ea, dar mă lovise bine, tîrfa, am căzut de pe cal și n-a mai fost chip să-i iau urma... Și uite așa, în loc să-mi aflu, aici, o mult visată grădină a *hesperidelor*¹, era să nimeresc direct în brațele reci ale Proserpinei...

— *Animal impudens* !² ocări Numa, nemaiputîndu-se stăpîni.

¹ Grădina cu mere de aur.

² Ființă nerușinată (lat.).

Dar centurionul o înțelese pe-a lui, căci îl aprobă :

— Așa, așa, înălțimea ta ! Bine zis ! Norocul ei că m-a nimerit din prima săgeată. Că de-o vedeam și-o prindeam !... Pe Venus, ar fi cunoscut în brațele mele plăceri neîncercate nici de *Libitina*¹ !

Trecură riul printr-un vad, apoi drumul lor începu să urce pieptiș, încît caii abia de se cățarau pe poteca îngustă, bolovănoasă.

„Dacă ar fi pe-aici — rătăcită sau anume trimisă pentru a-i hărțui pe romani — o ceată de-a noastră, n-ar fi de mirare să ne-atace tocmai acum !“... Numa-Oroles privi zidul înalt al stîncilor, care strîngeau în chingi drumeagul și, continuîndu-și gîndul, își spuse : „Un zăgaz de pietre pe dreapta și-ncă unul pe stînga — și iată, sînt deajuns doar doi luptători. Care dintre noi scapă de primul potop de pietre, cade ucis de-al doilea...“

Ceva-ceva asemănător gîndea și centurionul, căci privirile sale tot căutau, deloc senine, spre crestele stîncilor, doar-doar o descoperi cursa o clipită mai devreme.

— Nu prea este vesel drumeagul !... zise tînărul ne-guțător.

— Deloc ! se grăbi centurionul. Azi-noapte ne-a proteguit întinericul, dar acum...

— Ei, lasă, s-or fi potolit și ei, or fi aflat că regele lor a cerut pace...

Catalina se mulțumi să mîrșie ceva ce se voia un răspuns, dar Oroles nu înțelese nimic.

Atunci, începu el să povestească :

— Știi, dacii scot aurul nu atît din riuri, cît mai ales din străfundurile pămîntului. Au un fel de *ergastulum*², dar în ele lucrează oameni destoinici cel mai adesea, care au deprins din tată-n fiu meseria aceasta grea...

Cu tot zbuciumul drumului, centurionul făcu ochii mari.

— Și... scot mult ? ! întrebă el.

— Mult !... răspunse Oroles, cu privirea pieziș spre coada rîului, unde decurionul, sfidînd spaima ce o tre-

¹ Zeița voluptății și a morții.

² Loc de muncă subteran pentru sclavi.

zește un asemenea drum n-avea ochi decît pentru tînărul neguțător. „M-o păzi de rele... m-o păzi să nu s'ar asupra centurionului...” nu se dumirea Oroles. Eu, care am văzut, la Sarmizegetusa, tezaurul regăl...

Ceva șfichiui repede aerul pe lîngă urechea sa și, mai mult din instinct, ferindu-se și privind totodată peste umăr, Numa zări cum o săgeată străbătu gîtul decurionului, aflat la numai o lungime de cal înapoia sa.

— Repede, sub stîncă aceea! arată Oroles spre un ieșind al muntelui sub care se afla o mică grotă; dar, mai repede decît se aștepta, centurionul se și ghemuise acolo, cu cal cu tot.

— Ei, îți place? spuse el cînd veni și neguțătorul de grîne.

— Ce?

— Primirea aceasta!... Că ziceai că solia lor... că regele... Pe *Virgo Magna*¹ — înjură el furios —, dacă pun mîna pe-un dac, îl jupoi de viu, cu propria-mi mîna!

Oroles nu se opri să rîdă:

— Asta-i acum! Deocamdată ai grijă de propria-ți piele, nu vezi că ești doar o *incunula*² la bunul lor plac?!

Spre mai multă siguranță, centurionul descălecă, plasă calul înaintea sa ca un scut și, scrutător, începu să perie cu privirea peretele de piatră dimpotrivă.

Cam același lucru făcu și Oroles. Deodată, zări un chip mirat de fată; cu cofița pe-un umăr, urcînd drumul pieptiș, copila — căci abia de număra vreo paisprezece-cincisprezece ani — dăduse cu ochii de trupul decurionului lovit de săgeată. Se opri, lăsă cofa deoparte, apoi, netemătoare, puse palma drepte pe pieptul mortului.

— Ea a tras? șopti Catalina. Ea a tras! își răspunse tot el și mîna i se crispă pe mînerul spadei.

— Stai liniștit! îi porunci neguțătorul. Cum să fi tras ea?!

¹ Marea Vestală.

² Jucărie (lat.).

Dar centurionul, parcă neînțelegându-i răspunsul, mai perie o dată creștele și nevăzînd vreun pericol ieși de după pavăza calului.

— Hei, un'te duci?! strigă Oroles ceva mai tare.

Dar Catalina tot nu-l auzi. Sau se prefăcu numai a nu-l auzi. În schimb, ceva auzi fata, căci se întoarse brusc, așa cum șezuse, aplecată lingă mort, și, zărîndu-l venind pe Catalina, lăsă cofa în drum și-o apucă la fugă, spre vale.

Centurionul nu alerga încă: era sigur de pradă și nu-l urmărea decît gîndul răzbușării, se vede.

— Oprește-te, zăludule! urlă, de această dată, Oroles.

Ca în transă, romanul, însă, grăbea din ce în ce pasul.

— În numele generalului — tună, iar, Oroles — îți poruncesc să te întorci!

Ca o ciută speriată, fata alerga, alerga și, din cînd în cînd, întorcea capul spre următorul său. Se împiedică, apoi căzu, dar se ridică repede și continuă să alerge mai departe între cele două chingi ale muntelui.

Oroles pricepu că nimic nu l-ar mai fi putut întoarce din cale pe centurion. Ba, era ceva ce l-ar fi putut opri.

Se aplecă — zărise o piatră rotundă, numai potrivită. O ridică, o așază în praștie. Cînd ochi, Catalina tocmai ridica sabia pe care intenționa, firește, s-o azvîrle, în tocmăi unui pumnal, între omoplații fetei; brațul romanului, musculos, arămiu strîngea cu putere vîrfurile spadei. Își luă avînt, dar nu mai apucă să-și destîndă brațul: proiectilul trimis de Oroles căzu ca un trăsnet și centurionul, ca oprit de o mîină nevăzută, se prăbuși peste scut, cu brațele întinse.

„Poate nu l-am ucis?!“ gîndi Oroles. Și uitînd de orice precauție, alergă spre fostul său tovarăș de drum. „Nici măcar nu l-am întrebat unde-i tabăra în care așteaptă solia..., cum se poate ajunge acolo!“

Nemaiauzind pașii grei ai următorului, fata se opri și ea, privind spăimatec, cercetător, nedumerită, peretele de nepătruns al codrului care cobora pînă pe creasta mîrginașă a drumeagului.

— Nu te speria, fătucă ! strigă Oroles în dată. Sînt un prieten, apropie-te !

Îndemn zadarnic.

Zărindu-i îmbrăcămintea romană, fata nu se hotăra defel să facă întoarsă calea. Bănuind, însă, că el este — totuși — singurul care i-a luat apărarea, fata nici nu fugea mai departe...

Oroles se opri lingă centurion și, precaut, scoase sabia. Gest înțelept, căci, deși — nu putea fi altfel ! — încă amețit de lovitură, oșteanul încercă să-i lovească picioarele cu spada. Era un truc străvechi, care nu putea scăpa unui veteran. Dar trucul îl știa și tînărul ; sărind ca un țap, Oroles evită lovitura, iar spada romanului se izbi de stînci.

— Dintr-ăștia-mi ești ! ? se oțărî Oroles.

— Oh, iartă-mă !... gemu Catalina. N-am bănuir că ești tu, tinere Numa...

— Spune repede — șopti, sufocat de mînie, Oroles — cum ajung în tabără ?

Catalina făcu un efort disperat să se ridice, dar căzu înapoi, neputincios.

— Aăă... — spuse el buimac — tabăra... Aăă... tot înainte și... aăă... tabăra... pe o cărare de ciute... la stînga... e... cîmpia...

Cu apă din cofița fetei, Oroles stropi chipul romanului. Acesta se mai învioră și, ajutat de neguțător, chiar se săltă, rezemîndu-se de-un bolovan.

— Cum te cheamă ? o întrebă Oroles pe fată care, precaută, rămăsese la vreo zece pași de ei.

Era năltuță, cu cămașa lungă bogat înflorată cu arnici, iar fotele negre, de lînă, îi atîrnau pînă la glezne. Părul lung, bogat și bălai îl purta împletit.

— Alutina... — spuse ea cu un glas care părea un izvor la început de drum.

— Cuuum ? strigă Oroles, surprins, sufocat de uimire. Alutina ! ?

— Întocmai, aprobă fata. Dacă ești de pe la noi, trebuie să mai fi întâlnit numele ăsta... E-un nume simplu!... mai spuse ea, contrariată mai cu seamă de graiul dac limpede pe care îl vorbea acest roman, decît de ciudățenia purtărilor sale.

— Alutina!... mai șopti, stins, Oroles și, pentru o clipă, uită și de locul unde se află, și de aripa rece, filfiiitoare a morții al cărei ușor zbor mai plana asupra-i. Se văzu — pentru o clipă, o singură clipă, doar! — în lumina albă a lunii, în Poiana Zimbrilor, cu Alutina — cealaltă Alutina, iubita lui, singura lui dragoste...

— Alutina!... șopti el, iarăși. O izbitură puternică îi tăie picioarele. Pămîntul fu prins de un tremur ușor, pătura năvăli asupra sa... iar el simți cum se năruie peste solul stîncos. Ca prin vis, mai auzi și strigătul speriat al fetei. Apoi nu mai auzi nimic...

4. În tabăra romană solia dacă se bucura de un regim ospitalier, dar cu restricții. Diegis rîdea și îi consola pe al săi :

— Nu-i nimic, sîntem bine ospătați, doar că nu sîntem lăsați să ieșim din cort... Iată, așadar, că n-avem deocamdată a ne plînge. Iar decît să stați degeaba, mai bine luați cîte-o piatră și grijiți de ascuțiți sicnele și spada...

Rîdea și, întocmai ca și frate-său, regele, trupul îi tresălta de credeai că nimic nu i-ar mai fi putut opri hohotul.

— Slăvite — spuse bătrînul Roholes —, cită vreme n-a ajuns înapoi, cu ordine, trimisul la generalul Tettius Iulianus, este bine! Mai rău o să fie de se-ntoarce trimisul și aduce ordinul marelui general să ne taie capetele!

— Tarabosta Roholes, la vîrsta venerabilă pe care o ai, n-o să mai poți cîștiga vreodată întrecerile care îl desemnează pe cel mai vrednic dintre daci să ne ducă rugăciunile lui Zamolxe. Astfel că nu poți decît să te bucuri că sabia romană face ceea ce, în alte condiții, ar fi realizat marile întreceri...

— Dacă este vorba de șagă — surise venerabilul Roholes —, apăi atunci află, slăvite, că nici vîrsta pe care o ai tu — deși este pe jumătate cît a mea — nu ți-ar mai permite să cîștigi întrecerea. Bucură-te, deci, și tu că prin sabie romană vei fi scurtînd drumul cel lung către Zamolxe !

Acestea fiind zise, se făcu o clipă tăcere și, în marele cort în care fusese cartiruită, sub pază strașnică, solia dacă pătrunse freamătul ce se stîrnise în tabăra romană.

— Ce-o fi?... Ce-o mai fi?! întrebă neliniștit bătrînul Roholes.

— E ora mesci și, ca tot ostașul, se agită și romanul la asemenea chemare!... glumi șeful gîrzii dace.

Atalatos, un grec pripășit de mult prin Dacia, însoțitor de cai în solie, privi afară printr-o mică despicătură a cortului, apoi se dezlipi iute de pînză și spuse :

— Fie-mi îngăduit, tarabosta, a fost deschisă poarta cea mare a taberei pentru un mic alai ce a sosit în goana cailor.

— Ei, ăsta o fi răspunsul trimis de Tettius Iulianus ! ? spuse, atunci, un tinăr nobil cu trăsături frumos desenate pe un ten fin, care stîrneau admirația îndată ce îl priveai.

— Te cam pripești, Dochie ! îi răspunse Diegis, șoptit.

De ce s-ar fi grăbit într-atît Tettius ? Nu uita că predecesorul său, generalul Cornelius Fuscus, și-a aflat moartea pe pămîntul nostru tocmai datorită grabei sale !...

Tinărul oștean strîmbă ștregărește din nas — semn că nu-i făcea plăcere defel apostrofarea cu care îl gratulase Diegis.

Diegis continuă plimbarea prin cort, în vreme ce, la răgazuri tot mai scurte, Atalatos îi relata fremătător ceea ce se petrecea în partea de tabără pe care o puteau cuprinde privirile sale.

— ... Tribunul ! — spuse el cu sufletul la gură. Tribunul în persoană vine spre cortul nostru ! E însoțit de o groază de ofițeri, iar pe o targă... pe-o targă... aduc pe careva... un oștean... Gata, nu-i mai pot vedea !

Agitat, Atalatos părăsi locul său de veghe și rămase în așteptarea a noi porunci, dar Diegis nu-i mai acordă vreo atenție. Adresându-se tuturor, spuse :

— Să ne îngrijim ținuta. Și-așa ne numesc ei sălbatici, barbari !...

El, primul, își netezi hainele cu latul palmelor, apoi își trecu mâna prin păr și prin barba impunătoare. După el, toți ceilalți, chiar și venerabilul Roholes, făcură la fel. Astfel că, atunci când intră grăbit un ofițer, pentru a anunța, în puținele cuvinte dace pe care le știa, sosirea tribunului, întreaga solie trimisă de Decebal era gata să-l primească pe înaltul ofițer roman.

Dar, contrar așteptărilor, în cort fu introdus mai întâi oșteanul rănit, întins pe o targă, și abia apoi își făcu apariția tribunul cu încă patru ofițeri romani.

Diegis, ca șef al soliei, singur în mijlocul cortului, aștepta într-o postură marțială. Ceilalți — nobilul Roholes, oșteanul cel tânăr cu aer feciorelnic și ceilalți nobili daci — se aflau trei pași în spatele său.

— Tribunul Claudius Basus salută pe trimisul marelui șef al triburilor dace ! spuse tribunul de îndată ce intră, lipindu-și dreapta de locul inimii și zvîrlind-o apoi spre înainte, făcînd să zăngăne cămașa de zale și pîntenii de la încălțări.

Diegis surise prietenos, înclină puțin capul, apoi salută și el :

— Fii binevenit în cortul în care a fost găzduită solia poporului dac ! Și primește, prin noi — pentru împăratul tău și pentru tine — salutul celui care se numește Decebalus și se află mare rege al Daciei, și nu un șef de triburi, cum greșit ți-a fost dat să crezi vreo voce otrăvită !

Tribunul se întoarse, întrebător, spre ostașul întins pe targă, care îi traduse cele spuse de șeful soliei.

Diegis tresări, ca și tânărul cel frumos care, însă, nu se putu înfrîna și îl întrebă pe rănit :

— Dar tu cine ești, străine, de vorbești ca și noi limba strămoșilor noștri ?

— Ce spune ?... ce spune ? făcu, nerăbdător, *tribunul*.

Diegis se întoarce, muștrător, spre neascultătorul oștean dac ; apoi, zîmbind, răspunse :

— Solia noastră nu este nici pentru viteazul tribun Claudius Basus, nici pentru marele său comandant, generalul Tettius Iulianus. Ea este gata să negocieze doar cu slăvitul împărat Domitianus ! Vă mulțumim pentru găzduire și... — Diegis privi roată la ofițerii romani intrați în cort o dată cu tribunul Basus — am dori să știm cine ne va fi călăuza către locul unde l-am putea întîlni pe imperator ! ?

Tribunul adăstă cîteva clipe. Ochii săi mari, albaștri, aruncau priviri în a căror limpezime se putea citi uimirea. Se așteptase, desigur, să întîlnească acolo cîteva prizonieri murdari, flendăroși — așa cum și-i imagina după acei puțini daci ce-i căzuseră în mînă, legiunea sa neavînd încă timpul să fi intrat într-adevăr în luptă cu oastea cea mare a dacilor, oastea cea adevărată ! Ea întîmpinase doar riposta cîtorva cete răzlețe care, dintr-un motiv sau altul, nu părăsiseră așezările neîntărite, călcate în vremea marșului său triumfal de armata romană. Dar, iată, acum aveau în față pe însuși trimisul min-drului rege Decebalus.

Făcu, repede, doi pași înainte ; gest cutezător : garda soliei și dusese mîna la spadele încovoiate, gata să intervină, dacă un semn al lui Diegis nu i-ar fi îndemnat la reținere.

Claudius Basus surise : da, nu se așteptase la o asemenea urmare a impetuoșității sale. Spuse scurt :

— Voiam, numai, să strîng mîna — după obiceiul roman — înaltei solii dace și să-i urez bun venit pe pămîntul roman !

Cum întinse mîna, Diegis i-o întinse și el pe a sa, răstimp în care, totuși, spuse :

— Și eu întind mîna viteazului tribun care — sper — nu se va supăra dacă îi voi spune că iarăși se înșală : aici sîntem, încă, pe pămînt dac, tabăra romană se află pe el numai vremelnic... va pleca, apoi, fie că vom face pace, fie că oastea noastră...

Tribunul, ca și cum n-ar fi înțeles ultimele cuvinte, împărți câteva porunci, apoi dispuse ca romanii să se retragă, amintind că în fața cortului va lăsa doi centurioni și patru decurioni, la dispoziția soliei pentru a o însoți — evident, dacă nobilii vor dori aceasta — prin tabăra romană.

Porunci și celor doi ostași să ridice targa, dar un semn al rănitului îl făcu să cotramandeză ordinul.

— Dacă nobilul Claudius Basus n-are nimic împotriva — începu rănitul —, eu aș dori să mai schimb câteva cuvinte cu înalții soli daci !

Tribunul rămase o clipă pe gânduri :

— Cinstite și nobile prieten al generalului Tettius Iulianus, spuse el apoi, porunca ce însuți mi-ai adus-o spune clar : nu va lua nimeni — deci : *nimeni* ! — legătura, particular, cu solii daci ! ...

Făcându-i un semn să se apropie, rănitul surise. Apoi, când Bassus se aplecă asupra târgii, i-arătă ceva anume, care îl făcu pe *tribun* să se ridice brusc, să salute și să părăsească repede cortul, făcând semn celor doi soldați care îl purtasera pe rănit pînă aici să-l urmeze.

Cînd rămaseră în cort numai el și solia dacă, rănitul oftă ușurat și spuse :

— Ei bine, nobile Diegis, poruncește ca și onorabili tăi însoțitori să iasă la aer, la soare, la viață !...

Diegis privi fața suptă, albă a rănitului, vru să mai spună ceva, dar, răzgîndindu-se repede, se întoarse spre ai săi și le porunci să iasă.

— Eu n-am să plec ! spuse atunci, cu un aer de răzvrătit, tinărul oștean dac cu chip feciorelnic. Prea este ciudat acest „rănit“ ! Și pe urmă, de unde știm că este... rănit ? i se adresă el lui Diegis.

Omul de pe targă trase cu o mîină cerga aspră, cazonă, care îi învelise trupul, descoperindu-și picioarele acoperite de feșe albe pe care se vedeau mari, roșii, câteva pete de sînge.

— Iată, tinere... oștean ! spuse el puțin ironic

Diegis împinse ușor umărul tânărului dac, dar p-runcitor, spre ieșirea cortului; apoi, fără a-și ascunde uimirea, se întoarse spre romanul ce îi cunoștea atât de bine limba :

— Și totuși, cine ești ?

Omul surise palid :

— Nu mă recunoști, Diegis, nici măcar tu ? !

— N-nu ! făcu acesta, aplecându-se puțin, să vadă mai bine fața rănitului.

— Privește-mă bine, Diegis ! Dar nu numai cu ochii, ci și cu sufletul ! Căci, dacă în oglinda sufletului tău n-a rămas o fărîmă din chipul meu...

Dacul scrută și mai atent chipul celui ce i se afla înaintea întins, la picioare, iar pe măsură ce privirile sale învingeau lumina puțină din cort, trăsăturile i se aspreau.

— O... O-ro-les !... articulă el într-un tirziu.

— Întocmai, prietene...

Mina dacului cuprise rapid minerul pumnalului de la brîu.

— Tră-iești ! ? Și ești... ești... omul romanilor ! ? gemu el trăgînd rapid pumnalul din teaca de piele.

— Ce faci ? spuse moale Oroles. Vrei să lovești un... prieten ? ...un prieten din copilărie ?

Contrariat, Diegis împinse pumnalul la loc.

— Dar noi... *Eu* știam că ai murit *atunci*... la marea vînaătoare de zimbri... În urmă cu... — cu cîți ani ? — Doar ți-am văzut și resturile trupului ! ? adăugă el repede.

Oroles surmise trist.

— Ai văzut *niște* resturi ale unui *trup*, Diegis, nu cadavrul *meu* !

— Dar... cum ?... Stupoarea îl împiedica să se exprime.

— Stai jos — spuse Oroles. Stai jos, prietene. Povestea... povestea mea !... este lungă. Dar numai pentru urechile tale — și, te rog, iartă-l pe fratele tău, slăvitul nostru rege Decebal, că nu ți-a dezvăluit, *încă*, taina mea... taina *noastră* ! — pot să-ți spun că...

— Am priceput tot ! se ridică, furios, Diegis. Ai noștri, ca să nu dea în vileag rușinea ce-ai aruncat-o asupra tuturor, n-au mai spus că ai fugit la romani, ci au înscenat moartea ta... Și eu, care te-am plins ! gemu Diegis.

— Te pripești !... spuse, șoptit, Oroles. Te pripești, prietene Diegis ! De „fuga“ mea la romani au știut doar cinci persoane : regele, marele Vezina — mîna dreaptă a regelui, — cei doi căpitani de taină și... și... — vocea i se frînse, ochii i se luminară de lacrimi, — Alutina... Căreia eu, cu de la mine putere, i-am destăinuit această cumplită taină... Am „fugit“ la Roma ca să trăiesc de bună voie printre vrăjmași, să le aflu gîndurile cele mai negre ce le poartă poporul nostru și să ajut, astfel, ca noi, dacii, să ne păstrăm libertatea... Cu aurul dat de mîna regelui meu am stat la Roma, am uns osiile Romei să aflu cu o clipă mai devreme...

— Cum să te cred ? ! răsuflă Diegis ca sub apăsarea unei greutăți ce-i spărgea pieptul. Cum să te cred, omule ?... prietene ?... cînd... nici fratele... fratele meu ! — ...măcar în acest ceas atît de important pentru noi, pentru Dacia, nu mi-a spus nimic despre tine... despre faptul că ne-am putea întîlni ?...

— De unde să bănuie Decebal ?...

— ... Sau măcar bunul Vezina să-mi fi spus ceva ? !...

Oroles, chinuit de rănile care sîngeau, abia mai vorbea :

— Diegis, n-avem timp de prea multe explicații !... Trebuie să acționăm, și încă imediat ! Auzi, tu, prietene ? *Imediat !*

Printul îl privi neîncetător încă ; ceva însă, ca o lumină, se instăpîni pe chipul său și lumina aceasta ce izvora din adîncul ființei lui Diegis îi spuse lui Oroles că momentul cel greu al neîncederii trecuse.

— ...De ce, de ce, totuși, nu mi-a spus nimic fratele meu ? ! reluă, ceva mai liniștit, Diegis. Doar nu se temea că eu...

— Prietene ! glasul rănitului devenise aproape o șoaptă — nu-i vorba de asta !... Nu ți-a spus pentru că era... este... o misiune de adîncă taină, prietene !

— Și acum ?...

— Acum... Acum nu mai are importanță ! Privește !... spuse el, dezvelindu-și iar picioarele rănite.

— Dar cum ?... păru Diegis, dintr-o dată, înduișat. Cum de s-a-ntîmplat ? Ai noștri, cumva ?...

Oroles zîmbi.

— Dintr-o... dintr-o greșeală copilărească... Eu stam de vorbă cu Alutina și...

— Cu cine ? nu-și putu reprimă prințul Diegis mirarea.

— Cu Alutina...

Prințul privi fruntea rănitului, năpădită de sudoare — semn al chinurilor prin care trecea. Impresionat, spuse totuși :

— Dar prietene, reculege-te ! Alutina ta nu se mai află de mult printre cei vii !

Pentru o clipă Oroles avu senzația că un tunet i-a sfîșiat urechile, cufundîndu-l în nemișcare. Apoi începu să bolborosească în neștire.

— Cum s-a petrecut ?... Ce s-a întîmplat ?... Cum de-a pierit... așa ?...

Sfîrșit, prințul se așează pe un scaun, lângă Oroles. Își coborî, apoi, mîna sa mare, puternică pe fruntea prietenului :

— Arzi, pui de urs ! N-ar fi mai bine să amînăm pe altădată ?...

— Nu, acum ! spuse, cu glas sugrumat, Oroles. Acum, rogu-te ! adăugă el repede, coborîndu-și pleoapele.

— Bine, spuse Diegis simplu. Alutina, buna și sensibilă noastră prietenă, a fost ucisă într-o noapte, în Pădurea Zimbrilor... Se crede că, luată de gînduri, fata nu a simțit umbra amenințătoare apropiindu-se.

— Umbra ?...

— Da... N-a simțit răsuflarea de foc a neîmblînzitului stăpîn al pădurilor, zimbrul. O singură lovitură și... Alutina a fost ucisă.

— Dar ce făcea... ce păzea ea la acel ceas al nopții în poiană ? ! nu se dumirea Oroles, ale cărui lacrimi curgeau acum în voie.

— Te-aștepta pe tine, prietene ! Sau adăsta, numai, lingă amintirea ta.

Oroles închise iar ochii, cufundându-se în tăcere. De afară se-auzea pasul cadențat al străzii, vuietul surd al taberei care se pregătea pentru noapte.

— Îți mulțumesc, prietene Diegis, spuse, într-un târziu.

— Mda, se aplecă prințul spre el, induioșat. N-ar fi stricat să-ți fi adus o veste care să-ți fi ușurat suferințele, nu să ți le înmulțească !

— ... Așadar, reluă Oroles, deodată, povestea cu un glas gîtuit, veneam încoace cu un centurion și un decurion. Veneam cu gînd să ușurez cît pot solia voastră, s-o fac mai scurtă și mai cu cîștig pentru noi, dacia. Dar în drum am fost atacați de cineva... un ins nevăzut... care, cu o singură săgeată, l-a ucis pe decurion. Apoi, în vreme ce eu și celălalt roman ne refugiasem sub o stîncă, pe drumeagul pe care ne aflam a apărut o fătucă... Alutina !

— Iarăși, prietene ! ? făcu Diegis, așezîndu-și din nou palma pe fruntea lui Oroles.

— N-nu... Nu este fierbințeala ! spuse Oroles apăsîndu-și mîna peste cea a prietenului său. Nu aiurez... Tot Alutina se numește și fata aceasta... Deși este din tribul albocenses !... Văzînd-o cum venea astfel, liniștită, cu cofa cu apă pe-un umăr, centurionul, însoțitorul meu... porni s-o prindă... în pofida... aaa... în pofida sfaturilor mele... a ordinului ce i l-am dat !...

Diegis șopti mirat :

— A ordinului, prietene ?

Da, a *ordinului*. Tettius Iulianus, trimițîndu-mă încoace, mi-a dat împuterniciri mari... Așa... Și, cum el, *centurionul*, nu se supuse, l-am lovit cu praștia... (Am deprins, știi, minuirea acestei arme la Roma — îl limpezi el pe prinț). Dar, se vede, lovitura n-a fost prea puternică. În vreme ce vorbeam, în limba noastră, cu Alutina... vrăjit de acest nume întîlnit așa... la voia sorții... și de asemănarea ei cu Alutina mea de acasă....

— Sărmane prieten !... îl consolă Diegis.

— ...n-am luat seamă la cel ce-mi zăcea la picioare... la centurion... și, cu spada, mi-a rănit dintr-o dată... ambele picioare...

Diegis se ridică, să-l acopere mai bine cu pătura, care tot cădea de pe rănit.

— ... Norocul meu a fost... a fost că... centurionul n-a avut nici poziția trebuitoare, și nici prea multă forță...

Și a mai fost că m-a găsit pe cale-patrula trimisă de tribun, îngrijorat... îngrijorat de întârzierea noastră... Iar acum... iată-mă, grație marelui zeu al zeilor, Gebeleizis, în fața voastră...

— Și centurionul ? întrebă, vădit neliniștit, Diegis.

— Acesta... călător pe plajurile fără de lumină ale celeilalte lumi !... spuse, cu un zîmbet abia schițat, Oroles. Adică în lumea umbrelor... Cred că Alutina...

I se umeziră iarăși privirile. Se scuză :

— Rănile !... Îmi dau o stare care...

— Bine, bine, prietene ! îl liniștește Diegis. Ar fi, poate, vremea să ți-l dau pe Atalatos : știe el a te doftorici... Cu mușchi putred de carpen și cu unsoare de ursoaică bătrână... Încît, peste puțină vreme ai să te refaci.

— Atalatos ! ? Parcă îl știu !... Nu-i, cumva, fiul lui Biegis de la Prisaca Veche, de sub Stîncă Vulturilor ! ?

— Întocmai. E întocmai fiul tatălui său, căruia i-a furat și meșteșugul tămăduirilor. Are o desagă cu tot ceea ce trebuie, la el. De altfel, acesta și este rostul său pe lingă solie : să aibă grijă de oameni și de cai...

— Bine !... Dar mai înainte, prințe, te rog să ții seamă de anumite... sfaturi. Pacea de care avem nevoie... de care avem atîta *nevoie* !... atîrnă de modul în care vei ține sau nu seamă de aceste sfaturi !...

— S-auzim, prietene !

— Mai întîi, unul dintre cei care te însoțesc va trebui să se lase „cumpărat“ de romani !

— Cuuun ? sări ca ars prințul.

— Astfel cum am spus : „cum-pă-rat“ ! Luînd, însă, banii romanilor el va trebui să le vîndă informații care să le întărească credința că Decebal este, acum, mai

puternic decît oricînd, dar că ştirile ce le are el despre for a romană il fac precaut şi il îndeamnă la pace... Iată de ce ne trebuie un astfel de om chiar din solia ta ! Ce zici ?

— E bine, aprobă Diegis. C t priveşte omul potrivit... Eu ştiu ? !... Poate Atalatos ! ?

— Doftoriceala este una şi ardoarea lui de a sluji pe cineva trăncănind despre Dacia este alta...

— Adică ?

— E un doftor bun, dar n-aş băga m na în foc că pentru aurul roman n-ar sluji la fel de bine !

— O să mai vorbesc şi eu cu el, mai cu seamă c t îmi va îngriji rănile. Tu, prin e şi prietene, discută, între timp, cu ceilal i membri ai soliei — de fa   fiind şi Atalatos, fireşte ! — că noi semne ce  i vin de la Decebal vestesc c t  o tire se tot adună, că dat fiind aceasta mul i tarabostes din preajma tronului dac il  in pe rege să nu încheie pacea şi... şi tot a a, p n  o crede şi Atalatos. De rest o să mă ocup eu : el o să mă vindece, eu o să-l „trag” de partea romanilor !

Prin ul  clin , g nditor şi aprobator, din cap.

5.  mp ratul poruncise şi Tettius Iulianus se supusese :  mp ratul poruncise ca marele său general să nu trateze cu Decebalus, dar —  n taină — să trimită pe l ng  solia acestuia un om de mare încredere. „Un ofi ter — glăsuia scrisoarea împăratului — sau unul dintre oamenii tăi de mare taină care, pe drumul soliei dace p n  la curtea mea din Panonia, să afle c t mai multe din dolean ele dacilor, pentru ca eu şi oamenii mei, c nd vom primi solia, să ştim deja ce şi c t cer, ce şi cât le vom da sau numai sîntem dispuşi a le da...”

C nd primi Tettius scrisoarea, Oroles plecase de-acum spre tabăra tribunului Claudius Basus, astfel că generalul se feli it  că, în bună parte, anticipase poruncile imperiale. „Imperiale !... Hm !... Asta înseamnă că, automat, le includ şi pe cele ale Domiției...” — surise unui g nd poznaş generalul. „A adar — duse el g ndul acela mai departe —, il voi  n ştiin a pe t n rul Numa că trebuie să  nsoteasc  solia dacă p n  în Panonia, la  mp rat. Nu-i el omul meu cel mai de taină, dar fiind al împărătesei,

cred că nimeni n-are ceva împotriva să-l consider demn și de umila mea persoană !...".

— Ce noroc pe capul lui Numa ! lăsa să-i scape Aemilianus, la aflarea vestei.

— De ce ? nu pricepu marele general.

— Așa !... făcu ofițerul-aghiotant. Una — că merge la curtea imperatorului ; două — că însoțește solia dacă din care face parte însuși regele barbarilor ; va avea, deci, ce asculta și — mai ales, va avea cu ce cuceri, apoi, saloanele Romei ; trei — că va avea prilejul — deloc des întâlnit ! — de a-și dovedi priceperea chiar față de măritul nostru stăpîn, împăratul Domitianus !

Tettius, ascultîndu-și ofițerul, adună deodată citeva cute deasupra sprincenelor sale mătăsoase, stufoase, de care era atît de mîndru. Un nor trecu peste chipul său. „Nătărăule“ gîndi el, și-ar fi vrut chiar s-o strige, dar cînd grăi spuse cu totul altceva :

— Așa !... Deci, tu te simți un nimic cu serviciul în slujba unuia dintre marii generali care făuresc gloria imperiului ? !

Aemilianus nu înțelese gafa pe care o făcuse ; fie că, pascut de gîndurile mărețe ce-i ocupau mintea, uitase cu cine stătea de vorbă, fie că asemenea gînduri de mărire îi luaseră de tot mințile.

— Ehei, spuse el, alta-i slujba în preajma marelui Domitianus !

Tettius nu mai zise nimic ; îl năucise atitudinea celui pe care, o clipă doar mai înainte, îl mai considera un intim. Dar, către seară, chemîndu-l în cortul său pe Aemilianus, îi ordonă :

— Mîine, în zori, vei pleca la Domitianus cu un raport privind războiul cu dacii.

Brusc, fața ofițerului se strălumină, ceea ce nu-i scăpă lui Tettius.

— ... Vei rămîne acolo — adăugă el — pînă ce slăvitul Domitianus te va trimite înapoi la mine !

— O zi, nouă... ? ! căută Aemilianus să ghicească.

— Două, nouă... Am spus : pînă ce împăratul te va trimite înapoi !! Dar, mai înainte — porunci Tettius — te vei duce, abătîndu-te din drum, la tribunul Claudius Bassus, spre a-i înmîna, personal, lui Numa această epis-

tolă. Deci, atenție, Aemilianus : *numai* lui Numa, tinărul meu prieten !

În zori, Aemilianus părăsi tabăra.

XI

1. În acest răstimp, împăratul aștepta înfrigurat și însingurat, în Panonia. Atît de dornic era să afle cît mai repede veștile, încît dădu porunci strașnice ca, indiferent de ceasul la care sosea vreun curier de la Roma, sau din Dacia, ori de pe frontul cu germanicii, să i se comunice de îndată.

Împărtăși aceste gânduri intimului său Claudius Livianus Tiberius :

— Senatul, care mi-a stat toată vremea împotriva — desigur, mai mult pe ascuns —, acum își arată dușmănia pe față. Iată de ce, trebuie neapărat să mă întorc la Roma cu o victorie triumfală, chiar dacă această victorie mă va costa ultimii sesterți ! Înțelegi, Claudius ?
Cu orice preț !

Claudius mirii — jumătate glumind, jumătate serios :

— Cu orice preț, slăvite, dar nu cred că și cu prețul ultimilor sesterți imperiali !...

Domitianus surise palid :

— Mda, Claudius, cam așa este, ai dreptate. Dar cine își putea închipui atîta forță... atîta tărie — izbucni el — la barbarii ăștia de daci, sau de germanici ?!

Din nou surise Claudius și, strecurînd vorbele cam din colțul buzelor, spuse :

— Nu ei sînt tari, mărite Domitianus, ci noi am slăbit !

— Oare, Claudius ?

— Întocmai, slăvite imperator, întocmai. Legiunile noastre romane nu mai sînt defel romane... Nici măcar marii lor comandanți !

Împăratul adăstă o vreme, cu privirile-i năpădind zarea surie prin fereastră. Cîmpia, pustie, se întindea — ursuză, necuprinsă, dușmănoasă, cît vedeai cu ochii.

— Cred că ai dreptate, Claudius. Și apoi — nu-i așa ? — ne-am întins cam mult. Imperiul nostru, de la

un capăt la celălalt al Pământului, nu mai poate fi ținut în friu. Nu e zi să nu se răscoale cînd un popor, cînd altul și — să nu te mire! — de multe ori capii răscoalei sînt romani curați, răpiți judecării sănătoase de închipuiri de mărire și înavuțire...

Însoțit de libertul de încredere al împăratului, în încăpere pătrunse un ofițer :

— Slăvite împărat, un curier din Dacia ! vesti el.

— Să intre ! porunci, zorit, împăratul.

Nu peste mult timp, curierul păși înaintea luminatei fețe imperiale :

— Sînt tribunul Aemilianus Tubiscus și sînt purtătorul unui mesaj de la ilustrul tău slujitor, generalul Tettius Iulianus.

Cu un gest larg înmînă împăratului mesajul, dar acesta îl dădu, la rîndul său, libertului.

— Citește ! porunci el.

2. Solia dacă mergea și mergea. Trecuseră șiruri de riuri cu apă cristalină, intraseră în cîmpia largă, pustie, și totuși, cît mai aveau de mers ! Curieri după curieri cercetau solia și apoi, în goana cailor, duceau altă și altă veste la împărat.

Atalatos nu se dezlipea de targă pe care, tot mai puțin, în ultimele zile, Oroles își odihnea picioarele întremate. Mare tămăduitor Atalatos ! Laudele aduse de neguțător păreau a nu-l mai bucura prea mult. Numai cînd privea la gît, lanțul greu de aur, cu chipul marelui zeu babilonian Baal zugrăvit pe o tăbliță, bucuria îl încerca din nou : lanțul îl primise de la neguțător pentru marea osîrdie depusă în tămăduirea picioarelor romanului.

E drept că, uneori, mai ales la ceasurile de seară, cînd înnopta lîngă un focșor, în cîmpie, privirile cercetătoare ale prințului Diegis îi cam furnicau pielea tămăduitorului. Pentru că lanțul acela greu de aur, și încă alte și alte giuvaeruri, pe care grecul le ținea la loc tainic în bagajele sale, nu numai pentru talentul lui de vraci le primise, ci și pentru îndatorința pe care neguțătorul o avea față de Atalatos pentru prea multele sale informații privind puterea dacilor și gîndurile acestora față de romani.

De aceea apleca vraciul privirile, și de aceea i le tot căta cu arțag Diegis.

Cu „informațiile“ de la vraci, Oroles, în ceasurile puține de răgaz, umplea răvaș după răvaș și le repezea înaintea soliei, prin curieri, împăratului, în Panonia. Și de câte ori se întorcea un curier, el nu uita să trimită alt răvaș, și alt răvaș, și altul...

3. Într-o seară, pe cînd Oroles tocmai gîndea că ar fi de poruncă un popas pentru înnoptare, zarea către care singera soarele desenă un pîlc de călăreți. De departe nu păreau a fi de vreun neam anume: lumina asfințitului nu le îngăduia să vadă bine ce și cum.

Abia cînd se apropiară, solia dacă desluși, un pîlc de cavaleri romani. Iar Oroles, nu fără uimire, recunoscă în cel care călărea în frunte, pe vechiul său cunoscut, tribunul Aemilianus Tubiscus.

— Salve! salută, vesel, tribunul.

— Salve! răspunse bucuros și Numa. Dar ce vînt prielnic ni te aduce în întîmpinare, prietene? mai grăi el.

Aemilianus descălecă, își îmbrățișă prietenul, fu prezentat mai marilor soliei dace. Apoi îl trase deoparte și începu să-i vorbească în șoaptă.

— ...Deci, mîine, în zori!... zise el. O să călărim alături, amice! îi mai șopti lui Numa. Poate-mi mai spui de unele, de altele... Domitianus a promis că te face cavalier pentru informațiile mai mult decît prețioase ce i le-ai tot trimis...

Seara se colora, tot mai ursuz, în negru, iar cîmpia, pînă atunci întinsă și prietenoasă, păru dintr-o dată vrăjmașă, strînsă în cușcă.

Lîngă focul mare, Diegis și Oroles vorbeau tihnit, punînd la cale ultimele date ale actului ce avea să se împlinească a doua zi.

Deodată, o săgeată sfichiui aerul rece al nopții și se înfipse la o palmă de prinț.

— Auuu!... îi scăpă acestuia, mai mult de uimire.

Numa se trînti iute în iarbă, apoi, cînd auzi galopul furului ce trăsesese, cu arcul mișelește, se-azvîrli în șa,

uitind de rănile abia vindecate. Dar pînă se dumiri încotro a apucat-o mișelul, galopul acestuia abia se mai ghicea undeva, departe, în stepă. Se întoarse abătut, dîndu-și seama că, noapte fiind, urmărirea n-are sens.

Îl rugă pe Diegis să pună străji în toate patru zările. Iar pe Aemilianus îl îmboldi să spună ce crede despre întîmplare. Tribunalul, însă, n-avea habar, iar cînd Numa insistă, spuse într-o doară :

— N-or fi fost buri ? ...ori, poate, cvazi ? Că ei nu văd cu ochi bunî pacea daco-romană...

Surizînd minzește, Numa veni iarăși lîngă prinț și prinse a-i desluși acestuia pricina pentru care va trebui să fie mai șiret decît vulpea la negocierile cu Domițianus.

— Împăratul are nevoie ca aerul de această pace și de aceea — să nu te superi — va face orice pentru a-ți intra în voie și a te determina, astfel, să accepți să dea el păcii o coloratură de... victorie romană !

Riseră amîndoi.

Peste tabăra liniștită, dezgolită de-un norișor, luna și-arăta pe cer o față albă, rotundă, luminoasă...

4. Deși o rouă bogată, rece, se-așternuse peste cîmpie, primele raze calde ale unui soare mărînimos o evaporă și, pe la prînz, prin iarba înaltă, uscată, copitele cailor foșneau ritmic.

Călătoreau în trap săltat, în fruntea alaiului gonind prințul, Numa și tribunalul Aemilianus, iar în coada alaiului, pilcul de călăreți romani veniți o dată cu tribunalul.

Către seară abia aveau să ajungă în cetatea în care adăsta împăratul, așteptînd solia dacă.

Un cer senin, înalt le boltea calca și lumina lui de smarald sădea lumină și speranță în sufletele oamenilor.

Caii fornăiră toți trei deodată, apoi, cel al lui Oroles se opri brusc, bătut pămîntul cu piciorul, necheză scurt. Călărețul privi cu atenție zarea. Departe și nu prea, o ceață picloasă, jucăușă, le venea dimpotrivă și ceea ce, în această călduroasă zi, li se păruse a fi aburul cîmpiei, înțeleseră, acum, că este pîrjolul. Cineva dăduse foc, jur-împrejur, de la distanță imensului lan de iarbă uscată, rostuindu-i unei morți groaznice.

— Descălecarea ! strigă scurt, de două ori — o dată în dacă, apoi în latină — Numa.

— E foc, da ? întrebă, neliniștit, și prințul.

— Foc este, da ! întări Numa. Cu voia ta, prietene și prințe, rogu-te a mă lăsa pe mine mai mare în aceste clipe de groază, da ?

Prințul încuviință.

La fel făcu, cu o privire speriată, și tribunul.

Numa ceru tăcere, apoi împărți alaiul întreg într-un careu și ordonă oamenilor, daci și romani, să folosească spadele și sulitele drept hîrlete și începînd dintr-un punct, unde lăsară legați caii, să se îndepărteze, treptat, scoțînd brazde și întorcîndu-le cu fața în jos.

Pălălaia se-apropia, dinspre orizonturi, vertiginos.

Cînd patrulaterul se lărgi destul pentru a le da posibilitatea să rămînă, totuși, deasupra un petic de aer curat și, oricum, la adăpost îndestul de pîrjol, Oroles porunci cîtorva soldați să aprindă iarba.

— Să-i dăm foc !? se nedumeriră oamenii.

— Este un ordin ! strigă Numa. Dați foc, să-ntîm-pinăm pîrjolul cu pîrjol, altminteri vom pieri cu toții, oameni și animale.

Scăpărară cremenea, aprinseră fitilul ; flăcările jucăușe, minuscule la început, prinseră să dănțuie în jurul lor, și curînd, jur-împrejur iarba începu să ardă vîlvătaie, dar brazdele întoarse și tălpile oamenilor îndemnau focul să se întindă nu spre înlăuntrul patrulaterului, ci spre în afară. Un val de foc se îndreptă, dinspre oameni, spre valul și mai mare, de foc, care se prăvălea asupra-le.

Întreaga cîmpie ardea.

Căldura zilei se transformase în caniculă ; broboane mari de sudoare colorau, vii luminițe în care se oglindea pîrjolul, chipurile oamenilor, dar pericolul se tot îndepărta. Ourînd, cînd val cu val de foc se întîlniră, aceasta se petrecu departe de locul unde, adăpostiți, își aflaseră scăparea oamenii soliei dace, animalele lor, garda romană.

Tîrziu, după-amiază, cîmpia arse, scrum, putu fi călcată sub copite de cai. Animalele mai fornăiau, neliniștite, dar ținute bine în frîu, mergeau înainte. Tot înainte. Spre cetatea aleasă de Domitianus

PARTEA A PATRA

I

1. Domiția primi înaintea Senatului vestea că soțul ei, împăratul, a încheiat pace cu dacii. Epistola — printr-un curier secret — i-o trimisese Claudius.

„...Află, stăpînă, că învins de marcomani și izgonit, Domițian, fie-i slăvit numele, n-a mai avut încotro și, trimițînd el mai multe semne dacilor lui Decebalus că tare doritor de pace ar fi și primînd, într-un rînd, solie mare de la daci, măritul împărat, soțul tău, a hotărît să fie pace...”

— „Slăvit fie-i numele!...” Ptiu, scîrnăvia, lașul!... Să se facă de ocară Senatului!... A acestei adunături de bătrîni scîrbavnici și cîrtitori, de trîntori ce și-au moștenit titlurile, de coțcari și libidinoși!...

Împărăteasa ocări, astfel, cam o oră pînă ce, sătulă să tot debiteze înjurăturile împrumutate din tavernele Romei, chemă la ea pe omul său de taină, Cinisius Miles.

— Să-mi spui, rogu-te, ce-a păzit ceata pe care — singur mi-ai spus-o! — ai însărcinat-o să vină de hac soliei dace în pusta Panoniei.

Micuțul Miles rînji timp, apoi, cu un aer șiret, dar umil, răspunse :

— Dar, stăpînă, oamenii mei și-au făcut datoria pînă la capăt : mișei au ars în mijlocul cîmpiei ! Dintr-un foc ca acela — v-o jur, eu însumi abia am scăpat din ceva asemănător în cîmpiile Chaldeei, pe malurile Eufratului... Oasele le-or fi albînd și acum cîmpia!... Hi-hi-hi... rise.

Domitia, care se privea — calm — într-o oglindă de mină, parcă total absentă la spusele omului, se întoarse brusc și, pocnindu-l în creștet cu obiectul ei de toaletă, începu să-l urmărească prin încăperea destul de îngustă spre a nu oferi vreun refugiu, altoindu-l sistematic, pe măsură ce i-arunca, unul după altul, cuvintele grele în obrajii veștezi, tremurători :

— ...Dar ai scăpat, scîrnăv și trîndăv ce-mi ești, ai scăpat !... Deci se poate scăpa, netrebnice !... Mai bine ți-ar fi albit oasele și ție pe cîmpiile Chaldee, decît să-mi apari înaintea, slugarnic, chipurile, că-mi ești cu credință și că vrei să mă slujești !...

Cinisius Miles se ciuci sub un scaun-balanșoar, cu gînd să scape de loviturile împărăteșei, dar odată îngheșuit acolo, se trezi deasupra-i și cu Domitia ; acum, pas de mai ieși, Miles !

Înciudată, dar și poznașă, împărăteasa începu să se legene : huța-huța, huța-huța...

Iar cu fiecă legănat chinurile lui Miles se înzeceau, scîncetele sale izbucnind fără istov și umplînd coridoarele palatului.

— ...Să-mi spui, dobitoc bătrîn, care sînt slăbănogii ce mi-au mîncat sesterții fără să facă vreo pagubă netrebniceii solii dace... fie că condusă sau nu de Decebalus !... Să-mi spui, căci altminteri...

Contrariată că de sub scaun nu se mai auzea nici un sunet, împărăteasa se întrerupse deodată :

— Hei, mai trăiești, nătingule ? ! strigă ea.

Se ridică, privind năucă la omul care, rînjind fericit, ieși de sub scaun, încă legănîndu-și capul în ritmul ce i-l imprimase, pînă atunci, fără milă ambițului imperial.

— Rîzi, încă ? izbucni Domitia, în vreme ce, instinctiv, mîna ei căuta un obiect mai virtuos să-l altoiască pe netrebnic.

— Stăpînă, dacă solia dacilor a scăpat... toată !... nevătămată — apoi acesta nu-i motiv să mă pedepsești, ci dimpotrivă, să mă lauzi !

Cînd se infuria, Domitiei i-apăreau pe față pete mari, vîneții. Iată de ce, privind-o, Miles înțelese că furia ei, acum, este fără margini. Înnebunit de frică, omulețul abia putu să îngaima :

— Dar, stăpînă, Numa...

Abia la auzul acestui nume furia ei păru a descrește pentru o clipă și buzele ei, albe, tresăriră :

— Numă ?! Ce vrei să spui ?...

— Păi — se agăță omulețul cu disperare de acest pai — între romanii ce urmau solia dacă se afla și tînărul Numa !... pe care — iertat să fiu ! — îl cunoașteți atît de bine !...

Dar, din nou, petele vineții se accentuează pe chipul neliniștit al împărătesei.

— Așadar, deși știai că Numa se află alături de solia dacă ai dat, totuși, dispoziție, să fie incendiată cîmpia ? !

Condurul ei despică aerul cu viteza unui bolovan a-runcat de balistă, dar nu reuși să spargă decît oglinda mare, argintie, prinsă pe ușa budoarului său, ușa pe care, o fracțiune de secundă mai înainte, ieșise zăludul și zelosul slujitor.

Împărăteasa se trînti pe o canapea mare, matlasată cu catifea grea de Damasc, bătînd mai întîi aerul cu brațele, apoi pernele moi ale canapelei.

— Hoți !... Pungași !... Lași !... strigă ea. S-au adunat cu toții la curtea unui papă-lapte !... Mizerabilii ! Or să mi-o plătească într-o zi !...

2. Învins de marcomani, izgonit din nordul Panoniei, cît pe-acî să fie luat prizonier, Domițian n-avusese încotro și încheiasse pace. Dar și acum, cînd pacea fusese statornicită, gîndul lui se tot îndrepta spre tînărul neguțător Numa : informațiile acestuia îl serviseră enorm, dar mai ales îi salvaseră tronul ! Și el, care fusese la un pas de a ordona o și mai crîncenă luptă împotriva dacilor ! Cine ar fi putut bănuî că barbarul de Decebalus are... mai are ! — ...atît de multe forțe proaspete în rezervă ?!

Acum, Domitianus citea epistola iubitei sale soții, Domiția, și nu-și putea crede ochilor :

— „Iubitule, atît de laș nu te-am crezut ! Dimpotrivă, speram să refaci rezervele de aur ale imperiului — și ale tale, dragule ! — pe seama aurului dac. Și tu ?...”

Se plimbă o vreme cu miinile împreunate la spate, unde ascunsese, parcă, și scrisoarea, spre a nu o mai vedea și a-i face gânduri amare. Cuvîntul „laș“, ca vechi soldat ce înfruntase nu o dată moartea în față, nu-l putea înghiți. Chiar dacă nu-i fusese aruncat în obraz de veșnicul dușmănos Senat, ci de soția... propria sa soție!

— „...Crezi că o să fii primit în triumf la Roma, nu? Să te-aștepți!... Senatorii care te-au înjurat adesea, acum glumesc pe seama ta în Forum, fără vreo perdea. Chibzuiesc de pe-acum pe cine să pună în locul tău. Și tu?...“

— Și eu? repetă, ca un ecou, glasul împăratului. Eu — ce să fac? Claudius, Claudius...

Se îndreptă spre una din ușile mascate cu drapuri grele ale încăperii. Cel chemat își făcu apariția:

— Trebuie, i se adresă, surd, împăratul, să pornim neîntîrziat spre Roma. Dar — mă ascuți? — ne-întîrzi-at!

Claudius îl privi neînțelegînd pricina acestei supărări.

— ...mă-nșală cu ultimul pretorian! pufni Domitianus, dintr-o dată neguros. Tîrfa! mai aruncă el. Am repudiat-o, am reprimat-o, e dragostea mea cea mare și ura care-mi mistuie ființa! S-aleg, numai, la un fel cu dacii și o să sfîrșesc cu ea. Definitiv, auzi! De-fi-ni-tiv!

O ură adîncă, neagră, fără opreliști, adumbri privirile sale limpezi, încît Claudius se simți atins de fulgerul ce se degaja, greu, din uitătura imperială, fulger, care ar fi strivit și ars sub el cu patimă persoana Domiției, de-ar fi fost de față.

II

1. Oroles sosi înfrigurat la Roma.

Gemenii — din nou laolaltă toți patru — se sărutară, se îmbrățișară îndelung, aduseră ofrande unui zeu pe care — numai ei știau de ce — îl asemuiseră cu Gebeleizis și întruparea acestuia pe pămînt, Zamolxe: Iupiter Ultor¹.

---

¹ Răzbnătorul.

Dar nici nu despachetaseră bine, și o sclavă ascunsă de văluri poposi pe înserate, anunțându-l că „marea stăpînă dorește să-l vadă urgent și neapărat“.

— Unde ? întrebă Oroles.

Sclava surise enigmatic :

— Nici eu nu știu, stăpîne.

— Atunci ?...

— Atunci... rămîn pînă ce ești gata și... te conduc eu !

Tînărul zîmbi :

— Ești Pithia personificată ! Parcă spuneai, o clipă în urmă, că nu știi unde mă așteaptă stăpîna ta !

— Așa este ! Dar... mă voi lăsa condusă de tainicul fluid, o undă nevăzută, care mă leagă de stăpîna noastră și astfel te voi duce exact acolo unde te așteaptă ea !

Oroles se grăbi, lăsă gemenilor porunci, apoi își puse o togă mai ponosită și o urmă pe sclavă.

Fu dus într-un cartier popular al Cetății eterne. Case cu mai multe caturi, cu pereții coșcoviți apăreau dintre zidurile înalte, care ascundeau, binecuvîntate de răcoarea tamaișilor și a plopilor, farmecul unor grădini aranjate după moda orientală, ascunzînd la rîndul lor case moderne, doar cu un singur cat, despre care frumoasa sclavă îi spusese că sînt construite abia în ultimul an, pe locul unor mizere locuințe demolate.

— Locul costă puțin și foarte multe familii de patricieni au pus ochii pe acest cartier ; cumpără mai pe nimic cocioabele ce le vezi, stăpîne, apoi le dărîmă și tocmesc arhitecți tineri, abia sosiți de la școala ateniană, talentați și îndrăzneți care, privește, iată ce minunații pot scoate !...

Trecură apoi pe lîngă un șir de prăvălii și taverne insalubre. Sute de oameni foiau pe strada îngustă, prin mijlocul căreia, printr-un șanțuleț, se scurgeau zoaiele și gunoaiile ; un miros greu, persistent, îl făcu pe Oroles să se întrebe dacă aerul acesta pestilențial nu inundă și frumoasele case abia înălțate, firav apărate de ziduri înalte și grădini.

— Mai mergem, încă !? întrebă Oroles nerăbdător.

Străbăteau străduțe, ulicioare, piațete schimbînd mereu direcția, de parcă ciudatul său *cicerone* s-ar fi temut de urmărirea unor ochi nevăzuți.

Din nou se pierdură în labirintul unor ulicioare imunde pe care — o, Iupiter! — n-ar fi fost defel un noroc să te abați în nopțile fără lună! O nerăbdare agasantă începu să-l stăpînească; întrebă iar, dar sclava se mulțumi să-i răspundă printr-un gest care se voia liniștitor.

Senzația că se învîrt în cerc i se accentuă, pe măsură ce străbăteau cartier după cartier, și curînd avu și confirmarea acesteia: ajunseseră lîngă Circul Flaminius.

— Răbdarea ta, o, stăpîne — spuse sclava — a fost, știu, greu încercată! Să sperăm că răsplata ce o vei primi va fi pe potrivă! surise ea și-i făcu semn să intre într-o *popina* curată, se pare destul de frecventată de lumea bună a Romei.

Intră singur, sclava continuîndu-și — cine știe către ce destinații ciudate — drumul ei alambicat care, se pare, n-o obosea defel.

La mese erau așezați cîțiva tineri rafinați, dar și cîțiva gladiatori la modă, adulați de romani, adulați mai cu seamă de prea frumoase patriciene, care nu se încurcau în niște principii arhaice și desuete și care nici măcar nu căutau să afle originea sau naționalitatea acestor demni urmași ai lui Hercule. Printre mese, tinere fete, îmbrăcate în tunici ușoare și cu ochii bine puși în valoare de farduri provenite din îndepărtatele provincii orientale, se lăsau strînse în brațe de muscușii luptători ai arenelor, care le mîngîiau cu mișcări greoaie de parcă s-ar fi luptat sub privirile a sute de mii de oameni cu fiarele și nu ar fi strîns în brațe trupurile firave ale unor ființe gingașe.

Ochii lui Oroles iscodiră mai departe; dar femeia căutată nu era. Intră alături, într-o sală în care uruitul zarurilor aruncate spunea de la sine ce destinație avea încăperea. Aburul vinului și căldura trupurilor înfierbîntate făceau atmosfera irespirabilă, deși atît bărbații, cît și cele cîteva femei păreau a socoti altfel: înfierbîntați de aripa nevăzută a zeiței Fortuna, care ba îi protegia, ba îi părăsea brusc, ei jucau pierduți, eliberați de orice alte gînduri, în afara unuia singur — să cîștige!

O mină fină, parfumată, îi atinse abia simțit pleoapele, i le închise, în vreme ce, suav, o voce îi susură la ureche :

— *Dulcissime domine*¹, pe mină mă cauți cumva?

Se întoarse — Domiția. O mască mică îi acoperea ochii, dar Oroles nu se putea înșela : în fața sa... mai bine spus în brațele sale... se afla Domiția.

Se sărutară. Lung, de parcă femeia ar fi avut credința că l-ar putea absorbi.

— *Veni!*² spuse ea, în sfârșit, trăgându-l ușor de mină. *Veni, du'cissime!*...

Pătrunseră, printr-o ușă abia vizibilă în perete, mascată de o draperie, într-o încăpere mică, tapisată, ca interiorul unei lectici, într-un vișiniu cald, în mijlocul căreia se afla un pat oriental rotund, pe care, lascivă, o sclavă aproape goală se strădui să se facă nevăzută cât mai repede între așternuturi.

— Micile mele nebunii de o clipă... se scuză Domiția și privirile sale îmbrățișară voluptuos pe Oroles. E singura modalitate care mi-a permis, cât timp mi-ai lipsit, să-ți rămân credincioasă, mai adăugă împărăteasa.

*Cubișulul*³ acesta vecin cu popina părea anume amenajat pentru întâlnirile vinovate ale Domiției. Lăsă să-i alunece, una câte una, veșmintele cu care ieșise în sala cea mare ; cu pletele libere lăsate peste spatele dezgolit, grele de arome orientale, rizind promițător, Domiția se aruncă în brațele tinărului...

După o vreme, se treziră din dulcele somn ce urmasse vulcaniceii întâlniri, amândoi o dată. Domiția se ridică ușor, îl sărută pe pleoapele încă grele de umbra somnului, apoi, alintându-se, îi șopti :

— *O, nox mihi candida*⁴ !

Bărbatul se ridică în capul oaselor.

— Ar cam trebui să plec, Domiția...

Îl apucă strâns, îl înlănțui, se contopiră iar într-un singur trup.

¹ Prea scumpul meu stăpîn (lat.).

² Vino ! (lat.).

³ Cameră de culcare, dormitor.

⁴ O, ce noapte minunată ! (lat.).

— Nu !... Nu te mai las !... Te voi ține, de-acum, numai pentru mine !...

Îl sufoca cu dragostea ei nesățioasă.

— Și totuși — spuse el, de'astă dată ferm — voi pleca, iubită Domiția. Am treburi urgente, despre care, vreau nu vreau, trebuie să-mi amintesc !

O privi lung, cât putu el de îndrăgostit, apoi spuse, parcă dezmierdind-o :

— De altfel, și tu...

— Și eu ! făcu ea, mirată.

— ...ai treburi ce nu suferă amânare, nu ?

Femeia se întristă, îl părăsi, retrăgându-se în așternut, iar privirile ei țintuiră tavanul.

— Da... mai spuse, moale, după o vreme. Da...

Dar parcă smulsă brusc din gânduri de simțăminte mult mai puternice, se repezi asupra-i, din nou înfocată, din nou nesătulă de dragoste. Domiția nu mai știa de sine. Puse capul pe pieptul puternic, cald, al bărbatului, alintindu-l cu șoapte de dragoste, iar când acesta o întrebă : „Pe cînd... ceea ce ai hotărît ?“, împărăteasa gemu deznădăjduită :

— Nu știu... Nu mai știu !...

Oroles se supără.

O îndepărtă brutal, scîrbit, de la sine, o certă :

— Credeam că mai ești și altceva decît femeie !...

— Lasă-mă !... Mai lasă-mă !... se rugă, ea încercînd iarăși să și-l apropie și căutîndu-i trupul cu mîinile.

Dar bărbatul se ridică repede din așternut.

— O, ce frumos ești ! Ești frumos ca... ca Hercule ! gemu ea, într-o nouă încercare de a se prinde de el.

Oroles începu să se îmbrace. Trăgea nervos de haine, bombănea surd :

— ...Voi pleca !... Voi părăsi imediat Roma !... Mă voi întoarce în Iberia mea natală !...

Își potrivea cutele togii, se strădui să le aducă la ascultare, dar haina, aruncată seara cum se nimerise, nu prea mai avea chef să se astîmpere în tiparele ce i le impunea tînărul.

— ...Și acolo sînt femei, și încă nobile și frumoase !...

— Numa ! strigă, disperată, Domiția, care, goală, ră-măsese părăsită în așternut, ca o naufragiată pe o plajă pustie. Numa, voi face cum hotărăști tu ! Poruncește orice, dar revino ! Te ro-o-o-og ! hohoti ea.

Srigătul ei disperat păru a-l îmbuna. Se reîntoarce, azvirli însă doar toga. Domiția, cu lacrimile în ochi, îl privea cu o dorință mută și, cedînd, parcă, rugămintii ei, se dezbracă repede, virîndu-se la loc, în așternut.

Domiția se contopi toată în carnea iubitului.

— Da, dragule, da... Nici Senatul nu îl mai rabdă și nici patriciatul ! Iar eu... eu... nu mai... Eu doar pe tine !...

Oroles reuși să se smulgă o clipă din neostoita poftă a buzelor ei.

2. Domiția Longina, deși tirită în virteturile dragostelor ei, își dădea seama, totuși, că într-adevăr, ultimul dintre flavii ¹, Domitianus Titus, trebuia să moară, atît era de urît în păture largi ale societății.

...Și nu începuse rău domnia lui Domițian. Fiul primului împărat roman de origine nesenatorială, Vespasian, și al Domitillei, încercase să facă uitate originile sale modeste. În definitiv, tatăl său, deși ilustru ca soldat și, apoi, ca împărat, nu era decît fiul unei familii de rang ecvestru, al cărei șef nu depășise modesta funcție de vameș la Reate, în Țara Sabinilor. Domițian s-a voit un original, n-a dorit defel să urmeze o politică pe linia aceleia promovate de iluștrii săi înaintași — Vespasian și Titus. Dimpotrivă, sprijinindu-se pe armată și pe garda pretoriană, căreia i-a dat puteri mult mai întinse decît le avusese sub tatăl și fratele său, Domițian a urmat o linie autocratică, creînd nemulțumirea îndeosebi a patriciatului și a Senatului roman. Orgolios, vanitos, violent, Domițian, întocmai lui Caligula și Nero — poate cei mai urîți împărați ce-i precedaseră

---

¹ Dinastie de împărați romani : Vespasian, Titus, Domițian (69—96 e.n.).

— a revendicat titlul pompos de „*dominus et deus*“¹, apoi după numai patru ani de la înscăunare, s-a proclamat „*censor perpetuus*“² reușind, astfel, să intre total în conflict cu aristocrația senatorială, care a început să retrăiască zilele terorii de sub Nero, Caligula, Tiberius... La cea mai mică bănuială, unul sau altul dintre senatori era acuzat de „*crimen laesae maiestatis*“³, pierzându-și nu numai viața sau libertatea, ci și averea și onoarea familiei.

...O ceață deasă, stătută, plutește de multă vreme asupra Romei. Și, iată, din această ceață se întrupează, totuși, opoziția care, cu orice preț, este gata să pună capăt firului unei vieți tiranice și hulite — cea a lui „*dominus et deus, imperator et censor perpetuus, Germanicus et Dacicus Titus Flavius Domitianus*“.

Demult, în anii tinereții sale, cînd Domițianus se afla departe, într-una din provinciile orientale ale imperiului proaspăt alipită de fratele său, Titus, în timp ce petrecea în grădina de portocali, lauri și ficuși a unui nobil guvernator, împinsă de la spate, biciuită, fusese adusă dinaintea ilustrului oaspete de os imperial, de către slugile marelui magistrat, o roabă măslinie, cu priviri șirete în ochii plînși.

— Știe să ghicească viitorul unui om sau al unui imperiu, spusese, rîzînd gazda.

Roaba, prăvălită cu fața în țărîină la picioarele gazdei, plîngea încet, fără speranță.

— Ia să văd ! — o lovise guvernatorul cu virful sandalei. Viitorul tău îl poți ghici ?

Domițian privea incurcat scena. Nu era o fire care să nu suporte scene și mai puțin „comice“ decît aceasta, dar el, personal, nu siluise sau nu lovise niciodată o femeie, fie ea și sclavă !

Privea roaba care-și ștergea ochii — dintr-o dată hotărîtă — cu podul palmei.

¹ Stăpîn și zeu (lat.).

² Cenzor pe viață (lat.).

³ Crima de les-maiestate, crimă de stat.

— Îmi pot ghici și viitorul meu, spusese ea cu o voce guturală. Dar mai întâi dă-mi voie, domine, să-l ghicesc pe-al tău !

Guvernatorul rîsesse — deși pe față i se așternuse zăbranicul neliniștii.

— Ba, pe al tău mai întâi !

— Bine, făcuse roaba, împăcată cu soarta. Bine, domine, mi-l voi ghici... Fii bun și poruncește să mi se deie un pocal cu vin...

Tot rîzînd în silă, guvernatorul făcuse un gest, și roabei i se dăduse un pahar cu vin de Chios.

— Aaah, cît bun mai fu ! Am mai băut, de cîteva ori, vin, la viața mea, da' ca ăsta !... gemuse ea de plăcere, parcă mai revenindu-și. Apoi își săltase pe jumătate trupul din țărîină unde se prăvălise și, rămasă în genunchi, începuse să lălăie melopeic, tot tresăltîndu-și umerii și închipuind un dans cu atît mai ciudat, cu cît numai partea de sus a corpului ei se mișca convulsiv. Și deodată, rămăsese, parcă, în transă. Comesenii guvernatorului — obișnuiți, probabil, cu astfel de spectacole — rîdeau pe tăcute, în vreme ce Domițian și tribunul care îl însoțise în această vizită stăteau înmărmuriți.

Roaba rămăsese astfel o vreme destul de lungă, cu chipul îndreptat spre cer, dar cu ploapele ascunzîndu-i siniliul primăvăratec al ochilor.

Intr-un tirziu, buzele ei prinseseră a fremăta, apoi, murmurul devenise inteligibil, și oaspeți și gazde tresăriseră cînd ea le grăise :

— Voi fi biciuită ! Ai-ai, cît de nemilos voi fi biciuită ! Apoi, călăul își va face datoria poruncită de guvernator și voi fi... ah, voi fi... ucisă... strangulată. Și numai un singur om îmi va putea fi de ajutor ! Unul singur — aici de față ! El va putea... are acest drept !... să ordone ca porunca guvernatorului să nu fie împlinită ! Acel om... acel om...

Trupu-i fusese iarăși cuprîns de convulsiile aceluia dans închipuit și, cînd Domițian tocmai se întrebă, aiurit, ce va să mai urmeze, roaba se repezise deodată la picioarele sale, i le îmbrățișase într-o lungă încețare, apoi, ridicîndu-și privirea, i se uitase drept în ochi :

— Acel om — spusese ea răspicat — ești tu, stăpîne, os domnesc, tu însuși sortit a fi *dominus et deus* peste popoarele acestei lumi !

O tăcere grea se așternuse între oaspeții guvernatorului. Apoi gazda făcuse un semn și sclavii ce aduseseră roaba se repeziseră s-o ridice. Domițian, atunci, s-a ridicat și a cerut ascultare :

— Ilustrissime, s-a adresat el gazdei sale, am avut onoarea de a-ți fi oaspete ; mai fă-mi, rogu-te, onoarea și de a-mi împlini o rugămintă : poruncește ca această roabă să fie lăsată să plece în voia ei !

Guvernatorul a roșit ; apoi, cînd chipul său se făcuse aproape vînat, a rostit :

— Slăvite Domițian, dar eu am dat deja o poruncă : această roabă să fie ucisă. Acum... se opripe încurcat.

— Acum — a ris Domițian, spre a mai destinde încordarea zugrăvită pe chipurile tuturor — fă-mi și mie acest hatîr dacă ții să rămînem... prieteni.

— Dar, slăvite !... încercase guvernatorul, de cînd mă aflu în fruntea acestei provincii din grația răposatului tău părinte, Vespasian, n-am revenit vreodată asupra vreunei porunci...

— Da ? a ris Domițianus, și tribunul care îl însoțea și care începuse a-i descifra firea, zărind întipăritu-i-se pe chip acel rictus de rele prevestitor, a înțeles că partida este de rău augur pentru guvernator. Da ? mai făcu el. Oare nu poți ceda în fața rugăminții unui oaspe, a unui oaspe care, uite, îți va oferi, drept recompensă, prietenia lui ?!

Guvernatorul, din stacojiu, devenise palid : simțea și el că lucrurile luau o întorsătură cel puțin nedorită.

— Ar... ar fi o... o soluție... biiguise el.

— Ei, s-o auzim ! a spus Domițian, la picioarele căruia, parcă moartă, rămăsese roaba.

— Ar fi... ca tu, slăvite Domițian, să primești a-ți dărui această roabă. Așa, da, este posibil s-o smulgi morții ce-i este deja sortită. Este... este un obicei al pămintului.

Domițian și-a privit însoțitorul ironic. Și, cu aceeași ironie și în glas, i-a spus :

— Ai auzit, bunul meu prieten? Gazda noastră a hotărît să-mi facă acest mare hatîr de a o salva pe roabă nu îndeplinind rugămintea mea, cuvîntul meu, ci dorința lui, cuvîntul lui! Ai auzit? Oare eu, Domițian, fiu de împărat și frate de împărat, am auzit bine?

Tribunul s-a foit pe patul pe care se afla lungit, apoi s-a ridicat și, apropiindu-și buzele de urechea lui Domițian, a șoptit:

— Primește, slăvite, primește! Să nu jignim gazdele noastre, e mai bine!

Domițian, însă, a izbucnit în rîs.

— Să le jignim?! Dar de unde, prietene, ce, parcă buna noastră gazdă o să se supere din atîta lucru?! Și, întorcîndu-se brusc spre guvernator, a adăugat: Doresc... insist ca această femeie să fie lăsată slobodă, liberă de orice năpastă, nu după obiceiul pămîntului, și nici după alte... obiceiuri, ci pentru că așa doresc eu! E... e... o rugămintă! a mai spus el.

Guvernatorul cedase. Bine dispus, Domițian s-a ridicat și a făcut semn roabei să-l urmeze în grădină, undeva după tufele unei roze. Acolo ea a îngenuncheat iar dinaintea lui, cu arătătorul dreptei sale urmînd liniile din palma romanului și cu chipul ei arămiu luminat de razele bogate ale astrului zilei.

— Vei domni tu însuși, luminate, peste tot imperiul... Vei domni... mult...

— Cît? făcuse romanul.

— Vei domni... cincisprezece ani — nici un an mai mult. Dar în toți acești ani vei avea parte și de bucurii — puține, dar mari: vei învinge popoare, vei cunoaște gloria deplină, oamenii vor tremura înaintea-ți...

Ochii lui Domițian zîbeau.

— Și... femeile? Cu femeile — ce se-arată?

— Cu femeile... îl îngînase, tărăgănat, roaba... ele... vor fi multe... și frumoase!... dar nu vor iubi decît gloria ta, puterea ta...

Chipul lui Domițian se adumbrise.

— Mda, dar soția?

— Soția... nici ea... nici ea nu te va iubi. Iar prietenii... și slujitorii tăi... O, stăpîne, să ai mare pază față

de ei, căci te vor trăda când te vei aștepta mai puțin și... o, nu ! Mă îngrozesc cu însămi !

— Spune ! Spune, piază rea ! o înghiontea romanul.

— Ei bine, de mîna lor vei muri ! Ei te vor trimite în brațele zeilor, iar soția ta...

O lovitură de cizmă o aruncase pe roabă cu fața în țărînă.

— Piel, jivină, îi strecurase el, cu venin.

Apoi, lăsînd-o acolo, își alcătuisese la repezeală un chip vesel și, fluierînd zglobiu, ieșise de după tufa detrandafiri și venise la masă.

Cheful continuase pînă în zoți.

Cînd își petrecuse oaspeții și-l văzuse pe Domițian instalat în lectică și pornit spre rosturile sale, guvernatorul a oftat ușurat ; dar după o vreme, i-a spus soției sale :

— Cînd va ajunge el împărat sper să fiu demult plecat în lumea neființei !

3. Domițian ceru — parcă presimțindu-și sfîrșitul — să i se pregătească un festin.

În timpul mesei, lungit pe patul său, cu pocalul de aur aromînd de parfumul vinului de Falern, Domițian, numai în tovărășia vechiului său prieten, *tribunul* Mucius, abia întors din Antiochia, unde era guvernator, cugeta cu glas tare, năpădit de amintiri :

— Ți-amintești, Mucius ? Roaba aceea... Cea din grădinile predecesorului tău ?!... Care trebuia ucisă și care a fost iertată datorită intervenției mele !?

Prietenul își muie buzele în pahar, savură îndelung licoarea aceea sacră, vinul de Falern, apoi spuse :

— S-ar putea s-o uit ? Parcă o văd aievea înaintea ochilor mei, prosternată la picioarele tale...

— Ei bine, o mai fi în viață, n-o mai fi... Dar tare mult aș da s-o pot vedea iarăși !... Ani și ani am trăit, am iubit și am luptat sub semnul prevestirilor ei. Ei bine, știi care a fost cea mai grozavă dintre ele.

— ?!

— Cea privind anii domniei mele !

— Adică ?

— Mi-a spus — uite, parcă și acum îi aud glasul — că voi domni doar cincisprezece ani. Nici o clipă în plus ! Și ?!...

— Și ?... repetă, uimit, și Mucius.

— Și ? S-au împlinit, la 13 septembrie, cei cincisprezece ani !

Vădit tulburat, Mucius spuse cu glas tare :

— Astăzi sintem în...

— ...28 septembrie !... surise Domițian. Ei ? Ce ai de spus ?

Mucius ridică pocalul :

— Ce să spun ?! În sănătatea ta și pentru încă — cel puțin — cincisprezece ani de domnie !

Ciocniră, rizind. Apoi, în vreme ce împăratul ciugulea câteva boabe de strugure, Mucius întrebă :

— Dar Domiția ?... Ce mai face ?

Domițian surise ironic.

— Ce să facă ?! Bine... Cine știe în brațele cărui gladiator o fi acum !...

Mucius zîmbi încurcat :

— Ei, și tu, slăvitul meu prieten ! Prea ești bănuitor !

— Eu — bănuitor ?! Domițian simți nevoia să se ridice puțin. Sint, pur și simplu, înconjurat de tîrfe, uci-gași care-mi doresc sfîrșitul și sclavi care, deși eliberați, nu-și pot concepe altfel traiul decît, pentru un pumn de sesterți, să-și pună grumazul sub piciorul unui nou stăpîn !

Un pas ușor parcă se făcu simțit spre atrium, dar Domițian nu-i dădu atenție.

— Nu mai am încredere în nimeni, dragă prietene, în nimeni ! Iată, Parthenius ! L-am făcut un om liber, l-am înălțat în sferele cele mai înalte !...

— Comandantul gărzii ?! făcu, uimit, Mucius.

— Întocmai ! Și el ? Unde-i este recunoștința ?! Complotează împotriva-mi cu imbuibații de senatori...

— Slăvite ?

De după o perdea apăru Crispus. Livid, cum fi era felul, făcu un pas spre împărat.

— Crispus !?

— Aștept, pentru noapte, slăvite, poruncile ce le ai de dat !

— Da, poruncile... repetă, ca în transă, împăratul. Sorbi din pocal, apoi, parcă uitînd de Crispus, coborî numai puțin vocea și-i spuse mai departe lui Mucius : De-aceea te-am chemat, prietene. Să te numesc comandantul gărzii în locul blestematului ăstuia de Parthenius. Cu tine mai marele gărzii și cu Crispus — se întoarse el spre libert, care aștepta, într-o atitudine de resemnare — nu voi avea a mă mai teme de nimeni. Că atît mai mult cu cît, iată, de un an îmi tot vin vești rele din Dacia, unde barbarul de Decebalus încalcă tratatul, își întărește cetățile, construiește mașini de luptă plătind aur mult inginerilor mei, care și ei, pui de robi, au dezertat pentru a se pune în slujba dușmanului celui mai învederat al Romei ! Va trebui, înțelegi, să i se dea o lecție barbarului, iar această lecție eu singur i-o pot da. Știu, acum, și care-i este slăbiciunea, și în ce îi stă tăria !

Și din nou făcu o pauză, sorbind agale din vinul răcoros.

— Bei un pahar, Crispus ? îl întrebă, deodată, pe libert.

— Cu voia ta, slăvite !...

Ciocni cu Mucius, îi făcu semn libertului să bea. Apoi, cînd Crispus puse paharul pe masă, gol, îi porunci :

— Pentru noaptea aceasta parola gărzii este „Împăratul petrece !“

— Crispus zîmbi :

— Dar, slăvite, parola i-o vei da lui Parthenius !?

— Nu — i-o vei transmite tu lui Parthenius ! Eu... eu nu mai vreau să-l văd.

Crispus tuși încurcat.

— Se va supăra, slăvite !

— Ei, și ?

— Poate, totuși...

— Nu — transmite-i parola ! Spune-i că am de discutat cu prietenul meu, cu vechiul meu prieten Mucius. Nu voi fi aici nici măcar pentru Domiția. E clar ?

4. Crispus se grăbi spre aripa palatului care îl găzduia pe comandantul gărzii.

Un pretorian îl introduse imediat în apartament; Parthenius lua masa, singur, fără poftă, mai mult zvrîlind bucățile de carne celor doi dulăi uriași, germani, de care nu se despărțea decît arareori.

— Ei, dar ce-i mutra asta acră?! rîse el, dînd cu ochii de Crispus.

Libertul își arată colții :

— Lasă glumele și ironiile și mai lasă și cîinii : n-avem multe clipe de pierdut.

— Zău?! se alertă, oarecum, comandantul gărzii. Da' ce s-a-ntîmplat?!

— Domițian ți-a trimis parola prin mine : „Împăratul petrece“.

Chipul lui Parthenius se posomori :

— Zău?! Și de ce s-a îmbufnat, mă rog?

Crispus rinji :

— Îmbufnat?! Da' de unde! E supărat foc... Pe tine îndeosebi!

— O să-i treacă, pufni, totuși, Parthenius.

— Da, dar mai întîi o să te îndeapărteze pe tine! Știi de ce l-a chemat la Roma pe guvernatorul Antiohiei, Mucius?

Parthenius se ridică anevoie, bău repede un poc al cu vin, apoi clătină din cap : „Nu, nu știu!“

— ...Ca să-l pună în locul tău!...

Chiar de ar fi primit o lovitură de măciucă în moalele capului, comandantul gărzii n-ar fi rămas atît de năucit.

— ...Iată de ce — continuă Crispus — trebuie să ne grăbim cu...

În sfîrșit, Parthenius își reveni.

— Bî-bine, spuse el, dar Domiția nu mi-a adus cei 20 de mii de dinari, iar soldații mei...

Crispus rîse cu gura pînă la urechi.

— Te-ai trezit, ori-ba?! Eu îți spun că ești la un pas de descăpăținare și tu!... Lasă-i dracului de bani! Acum e vorba de viața ta! Poate și de a mea!... adăugă el cu glas încet.

Parthenius, ca toți germanicii, cugeta greu. Se învîrți o vreme cu mîinile adunate la spate, apoi, cînd — se vede — luă hotărîrea, spuse :

— Pe el... pe Domițian... cine l-ar putea ajuta aici, la Roma ?!

Crispus se gîndi puțin.

— Mai nimeni. Senatorii — numără el pe degete — nu, restul trupelor, nici atît. Poate...

— Poate ? făcu nerăbdător Parthenius.

— Poate... gladiatorii ! Ca și Nero, ca și alții înainte-i, i-a îndrăgit și a ținut la ei...

Apucînd centura de care se afla agățată spada și așezîndu-și coiful pe cap, Parthenius porni spre ieșire :

— Crispus, bătrîne, de-acum zarurile au fost aruncate.

— Dar Domiția ?... Domiția ? mai spuse Crispus.

— Domiția ? Încă înainte de prînz m-a rugat să termin „afacerea“ în ziua aceasta. În cîte sîntem ?

Crispus se opri.

— Păi, spuse el, pe gînduri, mai sînt paisprezece zile pînă la *calendele* lui octombrie !...

— Va fi o zi însemnată, ține minte ! mai aruncă Parthenius, și se făcu nevăzut spre tenebroasele coridoare ale palatului.

5. Tiranul e mort !

— Dărîmați-i statuile !

— Uitați-i chipul !...

— Dărîmați !... Uitați !...

Glasurile acestea nu erau ale prostimii — deja adunate în Forum, și nici ale unor oameni de strînsură ; cei care urlau asemenea îndemnuri erau venerabilii senatori, părinții imperiului. Moartea împăratului — vestită de călăreți din garda ce ar fi trebuit să-l apere — stîrnise nu numai bucuria celor ce, ani și ani, fuseseră umiliți de Domițian, dar și o descărcare de curaj care, acum, după dispariția celui ce îi urgisise, trebuia materializat fie și în această oarbă furie de a-i distruge — multe și peste tot răspîndite — statuile ce îl preamăriseră pe cel ce fusese „*dominus et deus, imperator et censor perpetuus*...”

Coborînd din lectică, Oroles privea acest brav *populus romanus* ce, după momente de derută, realizînd pie-

irea celui ce le fusese împărat, pornise, cu un zel greu de bănuț, să distrugă tot ceea ce mai putea aminti „domnia tiranului“, îndemnat de zeloșii senatori.

Își întoarse privirea de la ei : vulgul ! Și el îi dorise moartea ; mai mult, acționase cu toată energia și priceperea sa să-i grăbească sfârșitul, dar un mort este, totuși, un mort, chiar dacă ți-a fost cel mai mare dușman.

Salută câțiva onorabili membri ai Senatului, se opri îndelung cu unul dintre ei, care îi datora multe mii de dinari și pe care, de i-ar fi cerut, n-ar fi avut de unde-i înturna nici de s-ar fi vândut și pe sine.

— Salve...

— Prăpăd mare !... începu Oroles, neutru, arătând fragmentele de statui răspândite pretutindeni în Forum.

— S-a dus tiranul !... Spurcatul !... Cel fără-de-lege !... Cel care nega dreptul sacru al Senatului !... Gura bătrînului turuia ca o moară, în vreme ce sandaia sa fărîma cu furie, în ritmul sacadat al celor rostite, o frîntură de statuie care, nu mult timp în urmă, mai reprezenta dreapta împăratului.

Oroles rîse :

— Dar ce-are a face statuile ?...

— Senatul nu-l va ierta ! Senatul va hotărî... Negreșit că va hotărî !... împotriva nemernicului o *damnatio memoriae*¹ ! Da, da ! Așa va fi !...

Oroles iar rîse :

— Dar, ilustrissime, cu Domiția ce va fi ?

Bătrînul, neostoit, continua să trîncănească :

— Domiția a apărat națiunea ! Ea și cu Parthenius !... Ei, da, au ținut partea Senatului, au...

O mulțime furioasă de gladiatori, cu spadele în mîini, pătrunsese în Forum.

— Să-l răzbunăm pe trădatul Domitianus ! strigau ei.

— Pe bunul nostru împărat !...

— ...care ne-a arătat milă și îndurare !

— Să sfîrșim cu curva de Domiția Longina și impotenții de senatori ! vocifera gloata gladiatorilor.

În jûrul lor, loviți cu latul spadei sau chiar cu tăișul, curajoșii locuitori ai Romei, care se năvăliseră de-a bi-

¹ Martelarea numelui din inscripțiile publice.

nelea în a distruge statuile fostului împărat, cădeau năuci, pardosind Forumul cu trupurile lor.

— Ferește-mă de nelegiuți! chițăi bătrînul senator, gata să se ascundă în cutele togii lui Oroles.

Tînărul îl trase repede în spatele unei statui masive, apoi îl cără cu sine pe o uliță îngustă, dosnică. Alergară o vreme pînă ieșiră la drumul cel mare ce ducea la Palatium și, pe care, umăr lingă umăr, înzăuați, veneau, călare, cei din garda comandată de Parthenius.

— Aha-ha-ha!... zbieră bucuros, cu un behăit de țap, senatorul. Acu', să-i văd pe gladiatori!...

Mai merșeră o vreme — de-acum liniștiți.

— Și-o să avem împărat nou!? spuse, după un timp, Oroles.

Bătrînul îl privi scurt, serios.

— Dar cum? Senatul o să aibă grijă să...

Oroles îl opri din tiradă:

— Senatul... s-a și gîndit, oare, la cineva anume?

— S-a gîndit.

— Dacă nu-s indiscret?...

Dar nu mai era nevoie de vreun imbold.

— La cel care l-a sfidat tot timpul pe acest desfrînat de flaviu!

„Iată-l pe Domițian și desfrînat!“ surise Oroles.

— ...L-am numit pe Marcus Cocceius Nerva, senator și el, și care a suferit din plin teroarea lui Domitianus, și i-a vrut numai răul!...

Domitianus îl exilase, ce-i drept, pe Nerva, dar numai cîteva luni și numai la Tarent. Dar, iată, i se pusesese pe cap cununa de martir!

— Iubite, mai cuteză senatorul, la domnie nouă mai pică și pe la cei ce l-au sprijinit pe noul imperator cîte ceva... O să-mi pice și mie! Dar acum, n-ai ceva *dinari* să mă împrumuți?

6. În aceeași noapte o întilni pe Domiția într-un colț ferit al grădinilor de pe Palatin. O îmbrățișă urîndu-i drum bun pe cărările nebănuite ale autoexilului în care singură se arunca.

— E bine să lipsesc o vreme de la Roma, spuse ea. Deși...

Il privi pe Crispus, aştepta puţin mai încolo.

— ...Deşi... o să-ţi duc dorul !

Oroles surise :

— Il ai pe Crispus...

— Doar n-o să mă cobor pină la un libert ! se oţări, jignită, ex-împărăteasa. Şi-apoi, e-un sărăntoc, n-a agornisit nimic !

Ultimele vorbe îl făcură să ridă pe Oroles.

— Ei, asta-i bună ! lasă el să-i scape.

— Ce, a adunat ?! strigă, aproape, Domiția.

— A adunat destul !... şopti Oroles. Cîteva milioane, oricum !...

— A-ah ! făcu Domiția. Se pare că cea mai păcălită sînt eu...

Plecă furioasă, trecu pe lîngă Crispus fără să-i acorde vreo atenție şi dispăru pe o alee.

Crispus se întoarse, se-apropie de Oroles.

— Prietene — făcu el — comedia s-a terminat. Voi pleca şi eu din Roma.

Astrul nopţii, ca un crai mîndru, trecea, luminos, pe bolta înstelată. Nici o perturbare pe căile celeste nu produsese moartea zeului pămîntean : se stinsese şi el ca oricare alt muritor.

— Ba, eu voi mai rămîne o vreme ! zîmbi Oroles. Chiar şi sub noua domnie.

Scoase, din faldurile togii, o altă pungă de aur ; o înmîină libertului :

— O meriţi, prietene Crispus ! Iar de vei fi, cîndva, la vreo nevoie...

— Ştiu, ştiu... spuse Crispus. Dar n-o să ne mai vedem, prietene. Mă-ntorc în Egipt. Cu banii ce-i am şi cu mintea mea...

Se îmbrăţişară.

Se despărţiră.

Coborînd agale, pe alee, spre oraş, Oroles zări *Cetatea eternă* scaldată în lumină : la domnie nouă, Roma petrecea.